Michel Houllebecq – Particule elementare

Prolog

Această carte este în primul rând povestea unui om care şi-a trăit cea mai mare parte a vieţii în Europa occidentală, în a doua jumătate a secolului XX. De regulă singur, a fost totuşi, din când în când, în legătură cu alţi oameni. A trăit în vremuri nefericite şi tulburi. Ţara în care se născuse cădea, încet dar sigur, în zona economică a ţărilor mediu dezvoltate; pândiţi frecvent de sărăcie, oamenii din generaţia lui şi-au petrecut viaţa, pe deasupra, în singurătate şi amărăciune. Sentimentele de iubire, de tandreţe şi de fraternitate umană dispăruseră în mare măsură; în relaţiile lor reciproce, contemporanii săi dovedeau cel mai adesea indiferenţă şi chiar cruzime.

În momentul dispariţiei sale, Michel Djerzinski era unanim apreciat ca un biolog de prim-plan şi era un candidat serios la premiul Nobel; dar adevărata lui importanţă nu avea să apară decât ceva mai târziu.

În perioada în care a trăit Djerzinski, filozofia era de obicei considerată ca lipsită de orice importanţă practică, şi chiar de obiect. În realitate, viziunea despre lume adoptată în mod obişnuit, la un moment dat, de membrii unei societăţi determină economia, politica şi moravurile acesteia.

Mutaţiile metafizice – adică transformările radicale şi globale ale viziunii despre lume adoptate de cei mai mulţi – sunt rare în istoria omenirii. Ca exemplu, se poate cita apariţia creştinismului.

Din momentul în care s-a produs o mutaţie metafizică. ea se dezvoltă, fără a întâlni vreo rezistenţă, până la ultimele ei consecinţe. Ea mătură, fără a le lua măcar în seama, sistemele economice şi politice, judecăţile estetice, ierarhiile sociale. Nici o putere omenească n-o poate stăvili – nici o altă putere decât apariţia unei noi mutaţii metafizice.

Nu se poate susţine ca mutaţiile metafizice atacă în mod special societăţile slăbite, aflate deja în declin. Când a apărut creştinismul, Imperiul roman era în culmea puterii sale; perfect organizat, el domina lumea cunoscută; superioritatea sa tehnică şi militară era absolută; cu toate astea, nu avea nici o şansă. Când a apărut ştiinţa modernă, creştinismul medieval constituia un sistem complet de înţelegere a omului şi a lumii; el servea drept bază guvernării popoarelor. producea cunoştinţe şi opere, hotăra pacea şi războiul, organiza producţia şi distribuirea bogăţiilor; nimic din toate astea nu-l va împiedica să se năruie.

Michel Djerzinski n-a fost nici primul, nici principalul artizan al acestei a treia mutaţii metafizice, sub multe aspecte cea mai radicală, ce avea să deschidă o epocă nouă în istoria lumii; datorită însă anumitor împrejurări, cu totul extra-ordinare, ale vieţii sale, el a fost unul din artizanii ei cei mai conştienţi, mai lucizi.

Trăim azi într-o lume absolut nouă, iar ţesătura întâmplărilor ne învăluie trupurile, ni le scaldă într-o aură de bucurie. Ceea ce oamenii de altădată au presimţit uneori prin muzica lor,

Noi realizăm în viaţa de fiecare zi. Ceea ce pentru ei era de nepătruns şi absorbit, Nouă ne pare un lucru simplu şi bine cunoscut. Noi totuşi nu-i dispreţuim pe oamenii aceia;

Ştim ce datorăm viselor lor, Ştim că n-am fi nimic fără ţesătura de dureri şi bucurii care-a fost istoria lor, Ştim că purtau în ei imaginea noastră atunci când erau stăpâniţi de ura şi teamă, când se ciocneau in întuneric, când îşi scriau, încetul cu încetul, istoria. Ştim că ei n-ar fi existat, că nici n-ar fi putut să existe dacă-n adâncul fiinţei n-ar fi avut această speranţă, N-ar fi putut, fără visul lor, nici măcar să existe. Acum când trăim în lumină, Acum când trăim în imediata apropiere a luminii iar lumina ne scaldă trupurile, Ne învăluie trupurile într-o aură de bucurie,

Acuma când ne-am aşezat chiar lângă râu,

În după-amiezi inepuizabile

Acum când lumina din jurul trupurilor noastre a devenit palpabilă,

Acum când am ajuns la destinaţie Şi am lăsat în urmă universul separării, Universul mental al separării, Ca să ne scăldăm în bucuria imobilă şi fecundă A unei noi legi, Astăzi, pentru întâia oară, Putem descrie sfârşitul vechii lumi.

Partea întâi

Regatul pierdut

1 iulie 1998 cădea într-o miercuri. Prin urmare, în chip logic chiar dacă neobişnuit, Djerzinski organiză agapa de adio într-o marţi seara, între cuvele de congelare a embrionilor şi parcă strivit de masa lor, un frigider marca Brandt adăpostea sticlele de şampanie; de obicei se păstrau în el produse chimice uzuale.

Patru sticle pentru cincisprezece oameni – era cam meschin. Totul, de altfel, era cam meschin: motivaţiile ce-i adunau laolaltă erau superficiale; o vorbă neinspirată, o privire piezişă şi grupul risca să se risipească, fiecare grăbindu-se la maşina lui. Erau într-o încăpere climatizată de la subsol, cu faianţă albă, împodobită cu un poster reprezentând lacuri germane. Nimeni n-a propus să se facă fotografii. Un tânăr cercetător venit la începutul anului, un bărbos cu un aer stupid, dispăru după câteva minute pretextând probleme cu maşina. O stinghereală tot mai vizibilă se răspândi printre convivi; se apropia concediul. Unii plecau la o casă de vacanţă, alţii practicau turismul ecologic. Cuvintele schimbate pluteau cu încetineală prin aer. S-au despărţit rapid.

La ora nouăsprezece treizeci, totul se terminase. Djerzinski traversă parcarea însoţit de o colegă cu părul lung şi negru, cu pielea foarte albă, cu sâni voluminoşi. Era puţin mai în vârstă decât el; după toate probabilităţile, avea să-i ia locul în fruntea unităţii de cercetare. Cele mai multe dintre articolele ei tratau despre gena DAF3 a drosofilei; era celibatară.

În faţa Toyotei sale, îi întinse cercetătoarei mâna şi îi surâse (de câteva secunde plănuia să facă acest gest, să-l însoţească cu un surâs, se pregătea mental pentru asta). Îi strânse mâna, i-o scutură uşor. Puţin mai târziu, se gândi ca acea strângere de mână era lipsită de căldură; având în vedere circumstanţele, ar fi putut să se sărute, cum fac miniştrii sau unii cântăreţi de varietăţi.

După despărţire, Djerzinski rămase în maşină timp de cinci minute care i se părură lungi. De ce nu demara femeia? Se masturba ascultând Brahms? Ori dimpotrivă, se gândea la cariera ei, la noile-i răspunderi, iar dacă da, se bucura de asta? În fine, Golful geneticienei părăsi parcarea; era din nou singur. Ziua fusese superbă şi continua să fie cald. În aceste săptămâni de început de vară, totul părea încremenit într-o neclintire radioasă; totuşi – Djerzinski era conştient – ziua începuse deja să scadă.

Lucrase într-un mediu privilegiat, se gândi el demarând la rândul său. La întrebarea: „Consideraţi că, trăind la Palaiseau, beneficiaţi de un mediu privilegiat?", 63 % din rezidenţi răspundeau: „Da". Era de înţeles; clădirile erau joase, cu peluze între ele. Mai multe supermagazine asigurau o aprovizionare lesnicioasă; la Palaiseau, noţiunea de calitate a vieţii nu părea abuzivă.

În direcţia Paris, autostrada Sudului era pustie. Avea impresia că se află într-un film SF neozeelandez, văzut în anii studenţiei: ultimul om de pe pământ, după dispariţia oricărei forme de viaţă. Ceva din atmosferă evoca o apocalipsă aridă.

Djerzinski locuia pe strada Fremicourt de vreo zece ani; se obişnuise cu locul, cartierul era liniştit. În 1993, simţise nevoia unei companii, ceva care să-l întâmpine seara, când revenea acasă. A ales un canar alb, o vietate sperioasă. Canarul cânta, mai ales dimineaţa; totuşi, nu părea bucuros; dar poate un canar să fie bucuros? Bucuria este o emoţie intensă şi profundă, un sentiment de plenitudine exultantă, resimţit de întreaga conştiinţă; îl putem compara cu beţia, cu transa, cu extazul. Odată, scosese pasărea din colivie. Înspăimântat, canarul se găinăţase pe canapea, apoi se izbise în gratiile coliviei căutând să intre înapoi. O lună mai târziu, Djerzinski făcu o nouă încercare. De data asta, sărmana vietate căzuse pe fereastră; amortizându-şi de bine de rău căderea, pasărea izbutise să aterizeze pe un balcon de la blocul de vizavi, cinci etaje mai jos. Michel trebuise să aştepte întoarcerea locatarei, sperând din suflet că nu are pisică. Află că fata era redactoare la 20 Ans; trăia singură şi se întorcea acasă târziu. Nu avea pisică.

Se înnoptase; Michel recuperă canarul ce tremura de frig şi de frică, lipit de peretele de beton. De câteva ori, de obicei când ieşea cu gunoiul, a întâlnit-o din nou pe redactoare. Ea înclina din cap, probabil în semn de recunoaştere; îi răspundea la fel. Una peste alta, incidentul îi îngăduise să stabilească o relaţie de vecinătate; era un lucru bun.

De la ferestrele lui, se puteau vedea vreo zece blocuri, respectiv vreo trei sute de apartamente. În general, când se întorcea seara acasă, canarul începea să cânte şi să fluiere, dura între cinci şi zece minute; după care îi

schimba seminţele, aşternutul şi apa. În seara aceea însă, fu întâmpinat de tăcere. Se apropie de colivie: pasărea era moartă. Micul trup alb, deja răcit, zăcea pe-o parte, pe aşternutul de pietriş fin.

La cină mâncă o porţie de peşte cu verdeţuri cumpărată de la Monoprix Gourmet[1] şi bău un pahar de vin Valdepenas mediocru. După o clipă de ezitare, vârî cadavrul păsării într-o pungă din plastic în care, ca lest, mai puse o sticlă de bere şi aruncă totul la toboganul de gunoi. Ce altceva să facă? Să-i cânte veşnica pomenire?

Nu ştiuse niciodată unde ducea acest tobogan cu gura îngustă (dar suficientă pentru corpul unui canar). Cu toate astea, visă pubele uriaşe, pline cu filtre de cafea, cu ravioli în sos şi cu organe sexuale tăiate. Viermi gigantici, mari cât pasărea şi înarmaţi cu ciocuri, îi atacau cadavrul, îi smulgeau picioarele, îi sfâşiau intestinele, îi spărgeau globii oculari. Se trezi în noapte tremurând; era abia unu şi jumătate. Înghiţi trei comprimate de Xanax. Astfel se termină prima lui zi de libertate.

2

La 14 decembrie 1900, într-o comunicare făcută la Academia din Berlin sub titlul „Zur Theorie des Geseztes der Energieverteilung in Normalspektrum", Max Planck introducea pentru prima dată noţiunea de cuantă de energie, care avea să joace un rol decisiv în evoluţia ulterioară a fizicii. Între 1900 şi 1920, sub impulsul lui Einstein şi al lui Bohr în primul rând, modelizări matematice mai mult sau mai puţin ingenioase au încercat să adapteze noul concept la cadrul teoriilor anterioare; abia începând cu anii 20 acest cadru a apărut ca definitiv perimat.

Dacă Niels Bohr este considerat adevăratul fondator al mecanicii cuantice, faptul se datorează nu numai descoperirilor sale personale, cât mai ales extraordinarei atmosfere de creativitate, de efervescenţă intelectuală, de libertate a spiritului şi de prietenie pe care a ştiut s-o creeze în jurul său. Institutul de fizică din Copenhaga, fondat de Bohr în 1919, avea să adune floarea tinerilor cercetători europeni din domeniul fizicii. Heisenberg, Pauli, Bom şi-au făcut ucenicia aici. Ceva mai în vârstă decât ei, Bohr era capabil să petreacă ore întregi pentru a discuta în amănunt ipotezele lor, cu un amestec unic de perspicacitate filozofică, bună-voinţă şi rigoare. Riguros, chiar maniac, nu tolera nici o improvizaţie în interpretarea experienţelor; în acelaşi timp, nici o idee nouă nu i se părea aprioric absurdă, nici un concept clasic intangibil. Îl plăcea să-şi invite studenţii în casa lui de la ţară, la Tisvilde; primea acolo oameni de ştiinţă din alte domenii, oameni politici, artişti; discuţiile treceau liber de la fizică la filozofie, de la istorie la artă, de la religie la viaţa zilnică. Nu se mai petrecuse ceva comparabil de la începuturile gândirii greceşti. În acest context excepţional au fost elaborate, între 1925 şi 1927, tezele esenţiale ale şcolii de la Copenhaga, care invalidau în mare măsură categoriile anterioare de spaţiu, cauzalitate şi timp.

Djerzinski nu reuşise să creeze în jurul său un asemenea fenomen, nici vorbă. Atmosfera din unitatea de cercetare pe care-o conducea era, nici mai mult nici mai puţin, o atmosferă de birou. Departe de a fi un Rimbaud al microscopului, cum şi-l imaginează de obicei un public sentimental, cercetătorul în biologia moleculară e cel mai adesea un tehnician onest, fără geniu, care citeşte Le Nouvel Observateur şi visează să plece în concediu în Groenlanda. Cercetarea în biologia moleculară nu cere nici spirit creator, nici spirit inventiv; în fapt, în proporţie de aproape sută la sută, este o activitate de rutină, ce nu pretinde decât aptitudini intelectuale de mâna a doua. Cercetătorii susţin doctorate, teze, deşi un bac plus doi ani de postliceală le-ar fi prea destul pentru a putea manevra aparatele. „Ca să înţelegi codul genetic, obişnuia să spună Desplechin, directorul departamentului de biologie din CNRS[2], ca să descoperi principiul sintezei proteinelor, pentru asta, da, trebuia să transpiri puţin. Observaţi de altfel că primul care a prins firul afacerii a fost Gamow, un fizician. Pe când decriptarea ADN-ului, uf... Decriptezi şi iar decriptezi. Termini o moleculă, mai termini una. Introduci datele în computer, computerul calculează toate subsecventele. Trimiţi un fax m Colorado: ei se ocupă de gena B27,noi de C33. Bucătărie. Din când în când se face un mic progres în materie de aparatură; în general, e suficient ca să primeşti premiul Nobel. Fuşereală, chiţibuşuri."

În după-amiaza zilei de 1 iulie, căldura era sufocantă; era una din acele după-amiezi care se termină prost, când furtuna, până la urmă, izbucneşte alungând trupurile dezgolite. Ferestrele din biroul lui Desplechin dădeau spre cheiul Anatole-France. De cealaltă parte a Senei, pe cheiul Tuileries, homosexualii se plimbau la soare,

[1] Monoprix, lanţ de supermagazine în Franta (n.t.)

[2] Centre National de Recherches Scientifiques (n.t.).

discutau doi câte doi sau în grupuri mici, îşi împrumutau prosoapele. Aproape toţi purtau slipuri minuscule. Muşchii unşi cu uleiuri de plajă străluceau în lumină, fesele proeminente luceau. În timp ce pălăvrăgeau, unii îşi masau organele sexuale prin slipul de nailon, sau îşi strecurau înăuntru un deget, dezgolindu-şi părul pubian, începutul falusului. Desplechin îşi instalase o lunetă la fereastră. Se zvonea că ar fi şi el homosexual; în realitate, de mai mulţi ani, era mai ales un alcoolic monden. Într-o după-amiază asemănătoare, încercase în două rânduri să se masturbeze, cu ochiul lipit de lunetă, fixând cu perseverenţă un adolescent ce-şi lăsase jos slipul şi al cărui sex începea o palpitantă ascensiune în atmosferă. Propriul său sex căzuse, flasc şi zbârcit, uscat; nu insistase.

Djerzinski sosi la ora şaisprezece fix. Desplechin voia să-l vadă, cazul lui îl făcuse curios. Sigur, se întâmpla adesea ca un cercetător să-şi ia un an sabatic[3] pentru a merge să lucreze cu alte echipe în Norvegia, în Japonia, mă rog, în una din acele ţări sinistre unde cvadragenarii se sinucid în masă. Alţii – fenomen frecvent în „anii Mitterrand", când voracitatea financiară atinsese proporţii nemaiântâlnite porneau în căutarea unui investitor şi înfiinţau o societate pentru a comercializa o moleculă sau alta; de altfel, unii adunaseră în scurt timp averi considerabile, valorificând fără scrupule cunoştinţele dobândite în anii de cercetare dezinteresata. Concediul lui Djerzinski însă, fără proiect, fără scop, fără nici o motivaţie, părea de neînţeles. La patruzeci de ani era şef de lucrări, cincisprezece oameni de ştiinţă lucrau sub conducerea lui; el însuşi depindea – mai mult teoretic numai dr. Desplechin. Echipa lui obţinea rezultate excelente, era considerată una din cele mai bune echipe europene. În fond, ce nu era în regulă? Desplechin încercă un ton mai dinamic: „Ai proiecte?" Urmă o tăcere de treizeci de secunde, după care Djerzinski spuse simplu: „Da. Vreau sa mă gândesc." Discuţia începea prost. Cu o veselie forţată. Desplechin adăugă: „În plan personal?" Privind chipul serios, cu trăsături ascuţite şi cu ochi trişti pe care-l avea înainte, fu dintr-o dată copleşit de ruşine. Pe plan personal, ce? Chiar el îl căutase pe Djerzinski, cu cincisprezece ani în urmă, la universitatea Orsay. Alegerea se dovedise excelentă: era un cercetător precis, riguros, inventiv; rezultatele se adunaseră în număr impresionant. Dacă CNRS reuşise să-şi păstreze rangul european în cercetarea de biologie moleculară, lui i se datora în mare parte. Contractul fusese respectat, cu prisosinţă.

„Evident, încheie Desplechin, accesul la informaţii îţi rămâne deschis. Codurile de acces la rezultatele stocate pe server şi la situl de pe Internet al centrului rămân valabile: şi fără limită de timp. Dacă ai nevoie de ceva, îţi stau la dispoziţie."

După plecarea lui Djerzinski, se apropie din nou de ferestre. Transpira uşor. Pe cheiul din faţă, un tânăr brunet de tip nord-african îşi scotea şortul. Rămâneau probleme reale în biologia fundamentală. Biologii gândeau şi acţionau ca şi cum moleculele ar fi fost nişte elemente materiale separate, legate doar prin atracţii şi respingeri electromagnetice; nici unul dintre ei, Desplechin era convins, nu auzise de paradoxul EPR, de experienţele lui Aspect; nici unul nu catadicsise să se informeze în legătură cu progresele realizate în fizică de la-nceputul secolului; concepţia lor despre atom rămăsese aproape aceeaşi cu a lui Democrit. Acumulau date, greoaie şi repetitive, cu singurul scop de a scoate aplicaţii industriale imediate, fără să devină vreodată conştienţi că soclul conceptual al demersului lor era minat. Djerzinski şi el însuşi, cu pregătirea lor iniţială de fizicieni, erau probabil singurii din CNRS care-şi dădeau seama: de îndată ce s-ar aborda cu adevărat bazele atomice ale vieţii, fundamentele biologiei actuale s-ar face ţăndări. Desplechin medită la aceste chestiuni în timp ce seara se lăsa peste Sena. Era incapabil să-şi imagineze pe ce căi ar putea apuca gândirea lui Djerzinski; nu se simţea în stare nici măcar să-i vorbească. Se apropia de şaizeci de ani: pe plan intelectual, se simţea complet secătuit. Homosexualii plecaseră, cheiul era acum pustiu. Nu-şi mai amintea când avusese ultima erecţie; aştepta furtuna.

3

Furtuna izbucni pe la ora douăzeci şi unu. Djerzinski ascultă ploaia sorbind înghiţituri mici dintr-un armagnac ieftin. Împlinise patruzeci de ani: era oare victima crizei de la patruzeci de ani? Ţinând cont de ameliorarea condiţiilor de viaţă, bărbaţii de patruzeci de ani din ziua de azi sunt în plină formă, condiţia lor fizică este excelentă; primele semne indicând – atât prin aspectul fizic cât şi prin reacţia organelor la efort – că au încheiat o etapă, că au început lunga coborâre spre moarte, nu se mai produc, de regula, decât spre patruzeci şi cinci sau chiar cincizeci de ani. În plus, faimoasa „criză de la patruzeci de ani" este adesea asociată cu fenomene

[3] Annee sau conge sabbatique, concediu de un an întreg pe care anumite categorii de salariaţi francezi îl pot obţine pentru a se perfecţiona în domeniul lor de activitate (n.t.).

sexuale, cu căutarea subită şi frenetică a trupului de fete foarte tinere. În cazul lui Djerzinski, aceste consideraţii erau neavenite: sexul îi servea la urinat, şi atât.

A doua zi se trezi pe la şapte, luă din bibliotecă *Partea şi întregul*, autobiografia ştiinţifică a lui Werner Heisenberg, şi o porni pe jos spre Champ-de-Mars. Zorii erau limpezi şi răcoroşi. Avea această carte de la vârsta de şaptesprezece ani. Aşezat sub un platan de pe aleea Victor-Cousin, reciti pasajul din primul capitol în care Heisenberg, descriind contextul anilor în care se formase, relatează circumstanţele primei sale întâlniri cu teoria atomică: „S-a întâmplat, cred, în primăvara lui 1920. Sfârşitul primului război mondial semănase tulburare şi confuzie printre tinerii din ţara noastră. Vechea generaţie, profund dezamăgită de înfrângere, scăpase frâiele din mână; iar tineri se adunau în grupuri, în comunităţi mai mici sau mai mari, pentru a căuta o nouă cale, sau măcar o busolă nouă care să-i ajute să se orienteze, căci vechea busolă fusese distrusă. Aşa se face ca, într-o frumoasă zi de primăvară, eram în drumeţie cu un grup format din vreo zece-douăzeci de colegi. Dacă-mi amintesc bine, această plimbare ne ducea peste dealurile ce mărginesc malul apusean al lacului Stamberg; din loc în loc, şirurile de fagi de un verde luminos erau întrerupte de goluri lăsând să se vadă, la stânga şi mai jos de noi, lacul ce părea că se întinde până la munţii ce formau fundalul peisajului. Destul de ciudat, în timpul acelei plimbări am avut prima discuţie despre lumea fizicii atomice, discuţie ce pentru mine avea să capete o mare însemnătate în cursul carierei mele ulterioare."

Pe la unsprezece, căldura începu să crească din nou. Revenind acasă, Michel se dezbrăcă la piele, apoi se lungi în pat. În următoarele trei săptămâni, mişcările lui au fost extrem de reduse. Ne putem imagina că peştele, ieşind din când în când la suprafaţa apei ca să înghită aer, zăreşte preţ de câteva secunde o lume aeriană, complet diferită – paradisiacă. După aceea, bineânţeles, trebuie să se întoarcă în universul lui de alge, în care peştii se devoră. Dar timp de câteva secunde a avut intuiţia unei lumi diferite, perfecte lumea noastră.

În seara de 15 iulie, îi telefonă lui Bruno. Pe un fundal de jazz cool, vocea fratelui său vitreg emitea un subtil mesaj aluziv. Bruno era, cu siguranţă, o victimă a crizei de la patruzeci de ani. Purta haină din piele, îşi lăsase barbă. Ca să arate că ştie ce-i viaţa, vorbea ca un personaj de roman poliţist de mâna a doua; fuma trabuce, făcea bodybuilding.

Michel însă, în ce-l privea, nu credea deloc în explicaţia cu „criza de la patruzeci de ani". Bărbatul care-i cade victimă nu vrea decât să trăiască, să trăiască un pic mai mult; nu cere decât o mică prelungire. Adevărul, în cazul lui, e că se săturase de toate; pur şi simplu nu mai vedea nici un motiv ca să continue.

În aceeaşi seară, regăsi o fotografie, făcută la şcoala primară din Charny; şi îl podidi plânsul. Aşezat în banca, băiatul ţinea în mână o carte deschisă. Privea ţintă la obiectiv, surâzând, plin de bucurie şi de curaj; iar acel copil. lucru de neînţeles, era el. Copilul îşi făcea temele, îşi învăţa lecţiile cu o gravitate încrezătoare. Intra în lume, descoperea lumea, iar lumea nu-l înfricoşa; era gata să-şi ocupe locul în societatea oamenilor. Toate acestea se puteau citi în privirea copilului. Purta o bluză cu guleraş.

Timp de mai multe zile, Michel păstră fotografia la îndemână, sprijinită de lampa de pe noptieră. Timpul este un mister banal şi totul e-n regulă, încerca el să-şi spună; privirea se stinge, bucuria şi încrederea dispar. Lungit pe salteaua Bultex, Michel se străduia fără succes să deprindă vremelnicia. Fruntea copilului era însemnată: o gropiţă rotundă, cicatrice de vărsat de vânt; această cicatrice traversase anii. Unde era adevărul? Căldura amiezii umplea încăperea.

4

Născut în 1882 într-un sat din fundul Corsicii, într-o familie de ţărani analfabeţi, Martin Ceccaldi părea intrat pe făgaşul unei vieţi agricole şi pastorale, cu un domeniu de activitate limitat, viaţa pe care o trăiseră nenumărate generaţii de strămoşi ai săi. E un gen de viaţă de mult dispărut din părţile noastre, aşa încât a-i face o analiză exhaustivă nu prezintă decât un interes limitat. Pentru că totuşi, din când în când, unii ecologişti radicali manifestă faţă de ea o nostalgie de neînţeles, îi voi face, pentru a fi complet, o scurtă descriere sintetică: cei ce trăiesc astfel au natură şi aer curat, cultivă câteva parcele de pământ (al căror număr e stabilit cu precizie de un sistem de moştenire strict), din când în când vânează câte un mistreţ; regulează în stânga şi-n dreapta, şi în special nevasta, care naşte copii; îşi cresc copiii ca să le ia locul în acelaşi ecosistem, se procopsesc cu o boală, şi gata.

Destinul particular al lui Martin Ceccaldi e în realitate absolut simptomatic pentru rolul – de integrare în societatea franceză şi de promovare a progresului tehnologic – jucat de şcoala laică în timpul celei de-a Treia

Republici. Învăţătorul lui a înţeles rapid că avea de-a face cu un elev excepţional, înzestrat cu o capacitate de abstractizare şi cu o inventivitate formală care cu greu se vor putea manifesta în mediul lui de origine. Perfect conştient că rolul său nu se limita la înzestrarea viitorului cetăţean cu un bagaj de cunoştinţe elementare, că tot el trebuia să descopere elementele de elită menite să devină cadrele Republicii, învăţătorul îi convinse pe părinţii lui Martin că soarta fiului lor avea să se joace obligatoriu în afara Corsicii. În 1894, primind o bursă, băiatul intră deci ca intern la liceul Thiers din Marsilia (bine descris de Marcel Pagnol în amintirile-i din copilărie, care, pentru excelenta reconstituire realistă a idealurilor fondatoare ale unei epoci prin evoluţia unui tânăr dotat provenit dintr-un mediu defavorizat, aveau să rămână până la sfârşit lectura favorită a lui Martin Ceccaldi). În 1902, confirmând din plin speranţele fostului său învăţător, intră la Politehnică.

În 1911, fu numit într-un post hotărâtor pentru viitoarea lui carieră. Trebuia creată, pe ansamblul teritoriului algerian, o reţea eficientă de alimentare cu apă. Martin lucră la ea mai bine de douăzeci şi cinci de ani, calculând panta apeductelor şi diametrul aducţiunilor. În 1923 se însură cu Genevieve July, o funcţionară cu îndepărtată origine occitană, a cărei familie se stabilise în Algeria în urmă cu două generaţii. În 1928 li se născu o fiică, Janine.

Cronica unei vieţi omeneşti poate fi oricât de lungă sau oricât de scurtă dorim. Opţiunea metafizică sau tragică, limitându-se în ultimă instanţă la data naşterii şi cea a morţii înscrise clasic pe o piatră de mormânt, are desigur meritul de a fi extrem de concisă. În cazul lui Martin Ceccaldi, pare oportun să evocăm o dimensiune istorică şi socială, punând accentul nu atât pe trăsăturile personale ale individului, cât pe evoluţia societăţii pentru care el constituie un element simptomatic. Purtaţi, pe de o parte, de evoluţia istorică a epocii lor, în plus optând să adere la ea, indivizii simptomatici au în general o existenţă simplă şi fericită; povestea unei vieţi poate atunci, de regulă, să încapă într-o pagină sau două. Cât despre Janine Ceccaldi, ea aparţinea dezolantei categorii a precursorilor. Perfect adaptaţi, pe de-o parte, modului de viaţă majoritar al epocii lor, preocupaţi, pe de altă parte, s-o depăşească „ridicându-se deasupra ei", propovăduind comportamente noi sau popularizând unele încă puţin practicate, precursorii au nevoie în general de o descriere ceva mai lungă, mai ales că parcursul lor e adesea mai frământat şi mai tulbure. Totuşi, ei nu joacă decât rolul de accelerator istoric – în general de accelerator al unei descompuneri istorice, fără a putea vreodată să imprime evenimentelor o direcţie nouă – acest rol revenind revoluţionarilor sau profeţilor.

Curând, fiica lui Martin şi a Genevievei Ceccaldi dovedi aptitudini intelectuale ieşite din comun, cel puţin egale cu ale tatălui ei, asociate cu un caracter foarte independent. Îşi pierdu virginitatea la vârsta de treisprezece ani (ceea ce era cu totul neobişnuit, în vremea şi în mediul ei), apoi îşi petrecu anii de război (mai curând calmi în Algeria) participând la principalele baluri ce aveau loc la fiecare sfârşit de săptămână, mai întâi la Constantine, apoi la Alger; totul fără a înceta să adune, trimestru după trimestru, impresionante rezultate şcolare. Prin urmare, înarmată cu un bacalaureat cu menţiune şi cu o experienţă sexuală deja solidă, îşi părăsi părinţii în 1945 pentru a studia medicina la Paris.

Primii ani de după război au fost laborioşi şi violenţi; indicatorul producţiei industriale era extrem de scăzut, iar raţionalizarea alimentelor fu suprimată abia în 1948. Cu toate astea, la o minoritate avută a populaţiei apăreau deja primele semne ale unui consum libidinal recreativ de masă, provenind din Statele Unite şi care în deceniile următoare avea să se extindă la ansamblul populaţiei. Studentă la Facultatea de Medicină din Paris, Janine Ceccaldi trăi astfel din plin anii „existenţialişti" şi avu chiar ocazia să danseze un be-bop cu Jean-Paul Sartre, la Tabou. Puţin impresionată de opera filozofului, fu în schimb şocată de urâţenia individului, vecină cu handicapul, şi episodul rămase fără urmări. Foarte frumoasă, de un tip mediteranean pronunţat, Janine avu destule aventuri înainte de a-l întâlni, în 1952, pe Serge Clement, care îşi termina atunci specializarea în chirurgie.

Peste ani, lui Bruno îi plăcea să spună: „Vreţi un portret al tatălui meu? Luaţi un maimuţoi, echipaţi-l cu un telefon mobil şi veţi avea o idee despre individ." Evident, la vremea aceea Serge Clement nu avea telefon mobil; era însă, ce-i drept, destul de păros. Pe scurt, nu era frumos deloc; respira însă o virilitate puternică şi elementară ce avea s-o seducă pe tânăra internă. În plus, avea proiecte. O călătorie în Statele Unite l-a convins că domeniul chirurgiei estetice oferea mari posibilităţi de viitor unui practician ambiţios. Într-adevăr, extinderea progresivă a pieţei seducţiei concomitent cu spulberarea cuplului tradiţional, previzibilul avânt economic al Europei occidentale – totul anunţa mari posibilităţi de dezvoltare în acest sector, iar Serge Clement avu meritul de a fi printre primii din Europa – şi cu siguranţă primul din Franţa – care-au înţeles acest lucru; problema e că nu

dispunea de suma necesară pentru a demara. Martin Ceccaldi, plăcut impresionat de spiritul întreprinzător al viitorului său ginere, îi împrumută banii şi o primă clinică îşi deschise uşile în 1953, la Neuilly. Succesul, popularizat în paginile de informaţii ale revistelor feminine, atunci în plină expansiune, a fost de-a dreptul fulgerător, iar în 1955 o nouă clinică apăru pe colinele de lângă Cannes.

Cei doi soţi formau ceea ce mai târziu avea să se numească un „cuplu modern" şi Janine rămase gravidă mai mult din neatenţie. Hotărî totuşi să păstreze copilul; maternitatea, gândea ea, este una din experienţele pe care o femeie trebuie să le trăiască; graviditatea fu de altfel o perioadă destul de agreabilă, şi Bruno se născu în martie 1956. Tânărul cuplu găsi că îngrijirile fastidioase cerute de creşterea unui copil erau puţin compatibile cu idealul lor de libertate personală şi, de comun acord, în 1958, l-au expediat pe Bruno la Alger, la bunicii dinspre mamă. Pe atunci, Janine era din nou însărcinată; de data asta însă, tatăl era Marc Djerzinski.

Gonit de o mizerie cumplită, vecină cu foametea, Lucian Djerzinski părăsi în 1919 bazinul minier din Katowice, unde se născuse în urmă cu douăzeci de ani, cu speranţa să găsească de lucru în Franţa. Se angajă ca muncitor la căile ferate, mai întâi la construirea, apoi la întreţinerea lor, şi se însură cu Marie Le Roux, fată de zilieri de origine burgundă, angajată, şi ea, la căile ferate. Îi făcu patru copii înainte de a muri, în 1944, într-un bombardament aliat.

Al treilea copil, Marc, avea paisprezece ani la moartea tatălui. Era un băiat inteligent, serios, puţin cam trist. În 1946, cu ajutorul unui vecin, intră ca ucenic electrician la studiourile Pathe din Joinville. Curând se dovedi foarte dotat pentru această muncă: pe baza unor indicaţii sumare, pregătea excelente fonduri de ecleraj până la sosirea operatorului-şef. Henri Alekan îl preţuia mult şi voia să-l ia asistent, când Marc se hotărî, în 1951, să se angajeze la ORTF[4] care tocmai îşi începea emisiunile.

Când o întâlni pe Janine, la începutul lui 1957, Marc realiza un reportaj de televiziune despre mediile din Saint-Tropez. Centrată mai ales în jurul personajului Brigitte Bardot (Et Dieu cree la femme, apărut în 1956, a constituit adevărata lansare a mitului Bardot), ancheta lui atingea de asemeni unele cercuri artistice şi literare, mai ales ceea ce mai târziu avea să se numească „gaşca lui Sagan"[5]. Această lume, ce-i rămânea interzisă în ciuda banilor ei, o fascina pe Janine; în plus, se pare că se îndrăgostise sincer de Marc. Era convinsă că are stofă de mare cineast, ceea ce de altfel era probabil adevărat. Lucrând în condiţiile reportajului, cu un material de ecleraj uşor, deplasând câteva obiecte, el crea scene tulburătoare, în acelaşi timp realiste, calme şi profund disperate, ce aminteau de stilul lui Edward Hopper. Marc plimba o privire indiferentă peste celebrităţile cu care venea în contact, iar pe Bardot sau pe Sagan le filma cu tot atâta consideraţie ca pe nişte calmari sau raci. Nu vorbea cu nimeni, nu simpatiza pe nimeni; era cu adevărat fascinant.

Janine divorţă în 1958, la puţin timp după ce-l expediase pe Bruno la bunici. Fu un divorţ prin bună înţelegere, vina fiind împărţită egal. Generos, Serge îi cedă acţiunile lui de la clinica din Cannes, era destul ca să-i asigure un venit confortabil. După ce se instalară într-o vilă din Sainte-Maxime, Marc nu-şi schimbă defel obiceiurile de singuratic. Janine îl îmboldea să se ocupe de cariera lui cinematografică; el încuviinţa, dar nu făcea nimic, se mulţumea să aştepte următorul subiect de reportaj. Când ea organiza un dineu, el prefera adesea să mănânce singur, puţin înainte, în bucătărie; apoi pleca să se plimbe pe ţărm. Revenea chiar înainte de plecarea invitaţilor, pretextând că are de terminat un montaj. Naşterea fiului său, în iunie 1958, îl tulbură în mod vizibil. Rămânea minute în şir privind copilul, care-i semăna izbitor: acelaşi obraz cu trăsături ascuţite, cu pomeţii proeminenţi; aceiaşi ochi mari şi verzi. Puţin mai târziu, Janine începu să-l înşele. El suferi probabil, dar e greu de spus sigur, căci efectiv vorbea din ce în ce mai puţin. Construia mici altare din pietricele, ramuri, carapace de crustacee; apoi le fotografia sub o lumină razantă.

Reportajul despre Saint-Tropez cunoscu un mare succes printre specialişti, dar el refuză să dea un interviu pentru Cahiers du cinema. Cota lui mai urcă puţin cu ocazia difuzării unui scurt documentar filmat în primăvara lui 1959, foarte caustic, despre Salut les copains[6] şi naşterea fenomenului yeye. Filmul de ficţiune nu-l interesa însă, era clar, şi refuză în două rânduri să colaboreze cu Godard. În aceeaşi perioadă, Janine începu să-i frecventeze pe americanii în trecere pe Coasta de Azur. În Statele Unite, în California, ceva cu totul nou era pe cale să se întâmple. La Esalen, lângă Big Sur, apăreau comunităţi bazate pe libertatea sexuală şi pe consumul de droguri psihedelice, care, se credea, ar lărgi câmpul conştiinţei. Janine deveni amanta lui Francesco di Meola, un

[4] Radio-televiziunea franceză de stat (n.t.).
[5] Francoise Sagan, scriitoare franceză în mare voga în anii 50-60 (n.t.).
[6] Revistă pentru tineret (n.t.).

american de origine italiană care-i cunoscuse pe Ginsberg şi pe Aldous Huxley, şi care se număra printre fondatorii uneia dintre comunităţile din Esalen.

În ianuarie 1960, Marc plecă să facă un reportaj despre societatea comunistă de tip nou care se construia în China populară. Reveni la Sainte-Maxime pe 23 iunie, în plină după-amiază. Casa părea pustie. Totuşi, o fată de vreo cincisprezece ani, complet goală, stătea turceşte pe covorul din salon. „Gone to the beach...", făcu ea drept răspuns la întrebările lui, după care căzu iarăşi în apatie. În camera Janinei, un zdrahon bărbos, vizibil beat, sforăia prăvălit de-a curmezişul patului. Marc ciuli urechea; auzea gemete sau horcăieli.

În camera de la etaj domnea o duhoare cumplită; soarele, pătrunzând pe fereastra largă, lumina violent dalele albe şi negre. Pe dale, fiul său se târa cu stângăcie, alunecând din când în când într-o baltă de urină şi excremente. Clipea din ochi şi gemea întruna. Simţind o prezenţă umană, încercă să fugă. Marc îl luă în braţe; terorizat, omuleţul tremura în mâinile lui.

Marc ieşi din casă; dintr-un magazin din apropiere, cumpără un scăunel pentru copii. Scrise un bilet scurt pentru Janine, urcă în maşină, ataşă scăunelul de banchetă, fixă copilul în scăunel şi porni înspre nord. În dreptul oraşului Valence, coti spre Masivul Central. Se lăsa noaptea. Din timp în timp, între două viraje, arunca o privire la fiul său care moţăia pe bancheta din spate; se simţea inundat de o emoţie stranie.

Din ziua aceea, Michel fu crescut de bunică-sa, care ieşise la pensie în Yonne, ţinutul ei de baştină. Puţin mai târziu, Janine plecă în California, ca să trăiască în comunitatea lui di Meola. Michel nu avea s-o revadă decât la vârsta de cincisprezece ani. De altfel, nici pe taică-său nu prea avea să-l mai vadă. În 1964, Marc plecă să facă un reportaj despre Tibet, aflat sub ocupaţie militară chineză. Într-o scrisoare către maică-sa, îi spunea că se simte bine, că e pasionat de budismul tibetan, pe care China încerca să-l lichideze prin violenţă; au fost ultimele veşti de la el. Un protest al Franţei pe lângă guvernul chinez rămase fără urmări şi, cu toată că trupul nu i-a fost găsit, un an mai târziu fu declarat, în mod oficial, dispărut.

În vara lui 1968, Michel are zece ani. De la doi ani, e singur cu bunica. Trăiesc la Chamy, în Yonne, aproape de hotarul cu Loiret. Dimineaţa, Michel se scoală devreme ca să pregătească micul dejun pentru bunica; şi-a făcut o fişa specială în care şi-a notat timpul de infuzie a ceaiului, numărul de tartine şi attele.

Adesea, până la masa de prânz, rămâne în camera lui. Citeşte Jules Verne, Pif le Chien sau Le Club des Coq; dar cel mai des se cufundă în colecţia revistei Tot l'Univers. Se vorbeşte acolo despre rezistenţa materialelor, despre forma norilor, despre dansul albinelor. Se mai vorbeşte despre Taj Mahal, palatul construit de un rege din vechime în memoria reginei sale moarte; despre moartea lui Socrate sau despre crearea geometriei de către Euclid, acum trei mii de ani.

După-amiaza, stă în grădină. Sprijinit cu spatele de cireş. În pantaloni scurţi, simte covorul elastic al ierbii. Simte căldura soarelui. Lăptucile absorb căldura soarelui; absorb de asemenea apă, Michel ştie că la căderea serii va trebui sa le ude. Continuă să citească Tout fumvers, sau cărţi din colecţia Cent questions sur; Michel absoarbe cunoştinţe.

De asemeni, pleacă adesea cu bicicleta pe drumurile de ţară. Pedalează din toate puterile, umplându-şi plămânii cu mireasma eternităţii. Eternitatea copilăriei este o eternitate scurtă, dar el încă nu ştie; peisajul defilează.

La Chamy n-a mai rămas decât o băcănie; însă dubiţa măcelarului trece miercurea, cea a negustorului de peşte vinerea; adesea, sâmbătă la prânz, bunica găteşte morun cu sos de smântână. Pentru Michel e ultima lui vară la Chamy, dar el încă n-o ştie. La începutul anului, bunica a avut un atac. Cele două fiice ale ei, care trăiesc într-o suburbie pariziană, îi caută o căsuţă mai aproape de ele. Bunica nu mai e în stare să se descurce singură tot anul, să-şi lucreze grădina.

Michel se joacă rar cu băieţii de vârsta lui, dar nici rău nu se are cu ei. E considerat puţin mai aparte; la şcoală are rezultate excelente, înţelege totul fără efort aparent. De când se ştie, e primul la toate materiile; firește, bunica e mândră de el. Iar colegii nici nu-l detestă, nici nu-l brutalizează; îi lasă oricând să copieze de la el. Îl aşteaptă pe vecin să termine, apoi întoarce pagina. In ciuda rezultatelor excelente, stă în ultima bancă. Condiţiile regatului sunt precare.

Intr-o după-amiază de vară, când încă locuia în Yonne, Michel alergase pe pajişte cu verişoara sa Brigitte. Brigitte era o fată de şaisprezece ani, drăguţă şi de o bunătate extremă, care câţiva ani mai târziu avea să se mărite cu un dobitoc sinistru. Era vara lui 1967. Ea îl ţinea de mâini făcându-l să se învârtească-n jurul ei, apoi se prăvăleau amândoi în iarba proaspăt cosită. Michel se ghemuia la pieptul ei cald; Brigitte purta o fustiţă scurtă. A

doua zi, erau acoperiţi cu băşicuţe roşii iar tot trupul le era urzicat de mâncărimi cumplite. Trombidium holosencum, numit şi rujet, e întâlnit în mod curent, vara, pe pajişti. Are un diametru de circa doi milimetri, corpul solid, cărnos, foarte bombat, de un roşu viu. Îşi înfige rostrul în pielea mamiferelor, provocând mâncărimi insuportabile. Linguatula rhinana, sau linguatula, trăieşte în fosele nazale, în sinusurile frontale sau maxilare ale câinelui, uneori şi în ale omului. Embrionul este oval,cu o coadă la spate; gura posedă un aparat perforant. Două perechi de apendice (sau cioturi) sunt înzestrate cu gheare lungi. Adultul este alb, lanceolat, de o lungime între 18 şi 85 de milimetri. Corpul este aplatizat, inelat, transparent, acoperit cu spiculi chitinoşi.

În decembrie 1968, bunica s-a mutat în Seine-et-Mame, mai aproape de fiicele ei. Într-o primă perioadă, viaţa lui Michel nu s-a schimbat prea mult. Crecy-en-Brie e situat la doar cincizeci de kilometri de Paris, iar pe atunci încă era un sat. Un sat drăguţ, cu case vechi; Corot a pictat aici câteva pânze. Un sistem de canale deviază apele râului Grand Morin, drept care Crecy este abuziv numit, în unele prospecte, Veneţia ţinutului Brie. Puţini dintre locuitorii săi lucrează la Paris. Majoritatea sunt angajaţi la mici întreprinderi locale, sau cel mai adesea la Meaux.

Două luni mai târziu, bunica a cumpărat un televizor; publicitatea tocmai îşi făcea apariţia pe canalul 1. În noaptea de 21 iulie 1969, Michel putu urmări în direct primii paşi ai omului pe Lună. Şase sute de milioane de telespectatori răspândiţi pe suprafaţa planetei asistau, în acelaşi timp cu el, la acelaşi spectacol. Cele câteva ore cât a durat retransmisia fu fost probabil punctul culminant al primei perioade a visului tehnologic occidental.

Deşi sosit după începerea anului şcolar, Michel se adaptă bine la gimnaziul din Crecy-en-Brie şi trecu fără greutate în clasa a şaptea. În fiecare joi cumpăra revista Pif, care tocmai îşi înnoise formula. Spre deosebire de mulţi cititori, el n-o cumpăra în primul rând pentru gadget, ci pentru povestirile de aventuri. Traversând epoci şi decoruri de o mare varietate, aceste povestiri aduceau în scenă câteva valori morale simple şi profunde. Ragnar Vikingul, Teddy Ted şi Apaşul, Rahan „fiul vremurilor sălbatice", Nastratin Hogea care-i lua peste picior pe viziri şi califi: toţi ar fi putut împărtăşi aceeaşi etică. Michel devenea tot mai conştient de această etică şi avea să rămână definitiv marcat de ea. Nietzsche nu-i provocă decât o scurtă iritare, iar Kant nu făcu decât să-i confirme ceea ce ştia deja. Morala pură este unică şi universală. Ea nu suferă, în timp, nici degradare şi nici adăugire. Nu depinde de nici un factor istoric, economic, sociologic sau cultural: nu depinde de absolut nimic. Nedeterminată, ea determină. Necondiţionată, condiţionează. Altfel spus, e un absolut.

O morală ce poate fi respectată în practică e totdeauna rezultatul amestecului în proporţii variabile de elemente morale pure şi de alte-elemente cu origine mai mult sau mai puţin obscură, cel mai adesea religioasă. Cu cât elementele de morală pură vor fi mai numeroase, cu atât societatea-suport a respectivei morale va avea o existenţă mai lungă şi mai fericită. La limită, o societate guvernată de principiile pure ale moralei universale ar dăinui cât lumea.

Michel îi admira pe toţi eroii din Pif dar preferatul lui era neîndoielnic Lup-Negru, indianul singuratic, nobilă sinteză între apaş, sioux şi cheyenne. Lup-Negru colinda la nesfârşit preria, însoţit de calul Shinook şi de lupul Toopee. Nu numai că acţiona, sărind mereu în ajutorul celor slabi, dar îşi comenta mereu propriile acţiuni pe baza unui criteriu etic transcendent, poetizat uneori prin diferite proverbe dakota sau cree, alteori mai sobru, printr-o referire la „legea preriei". Peste ani, Michel continua să-l considere tipul ideal al eroului kantian, acţionând întotdeauna „ca şi cum ar fi fost, prin maximele sale, un membru legiuitor în regatul universal al scopurilor". Unele episoade ca Brăţări de piele, cu personajul tulburător al bătrânei căpetenii cheyenne care cerceta stelele, depăşeau astfel cadrul cam strâmt al povestirii de aventuri, cufundându-se într-un climat pe de-a-ntregul poetic şi moral.

Televiziunea îl interesa mai puţin. Urmărea totuşi, cu inima strânsă, emisiunea săptămânală Viaţa animalelor. Gazelele şi căprioarele, mamifere gingaşe, îşi trăiau zilele sub teroare. Leii şi panterele trăiau într-o abrutizare apatică traversată de scurte explozii de cruzime. Ucideau, sfâşiau, devorau animalele mai slabe, bătrâne sau bolnave; apoi re-cădeau într-un somn stupid, deranjat doar de atacurile paraziţilor ce-i consumau din interior. Unii paraziţi erau şi ei atacaţi de paraziţi şi mai mici; aceştia din urmă erau la rându-le teren de reproducere pentru viruşi. Reptilele alunecau prin arbori, îşi implântau colţii veninoşi în păsări şi mamifere; asta dacă nu erau chiar ele secţionate brusc de ciocul vreunei păsări de pradă. Vocea pompoasă şi stupidă a lui Claude Darget comenta aceste imagini atroce cu o expresie de admiraţie ce nu se justifica prin nimic. Michel fremăta de indignare şi simţea cum se formează în el o convingere de neclintit: luată în ansamblu, natura sălbatică nu-i

altceva decât o mizerie respingătoare; luată în ansamblu, natura sălbatică justifica o nimicire totală, un holocaust universal – iar misiunea omului pe Pământ era probabil să împlinească acest holocaust.

În aprilie 1970, a apărut în P/T un gadget ce avea sa rămână celebru: praful vieţii. Fiecare revistă era însoţită de un pliculeţ conţinând ouăle unui crustaceu marin minuscul, Artemid salina. De câteva mii de ani, aceste organisme erau într-un stare de viaţă suspendată. Pentru a le readuce la viaţă, procedura era destul de complexă: apa trebuia decantată timp de trei zile, încălzită uşor, apoi se adăuga conţinutul plicului şi se agita uşor. În zilele următoare, recipientul trebuia ţinut lângă o sursă de lumină şi căldură; se adăuga regulat apă la temperatura potrivită pentru a compensa evaporarea; amestecul trebuia clătinat uşor pentru a fi oxigenat. Câteva săptămâni mai târziu, în vas mişunau o mulţime de crustacee translucide, la drept vorbind cam scârboase, dar incontestabil vii. Până la urmă, neştiind ce să facă cu ele, Michel le-a aruncat în Grand Morin.

În acelaşi număr, douăzeci de pagini de aventuri aduceau câteva amănunte despre tinereţea lui Rahan, despre împrejurările care făcuseră din el un erou solitar al timpurilor preistorice. Pe când era copil, clanul său fusese decimat de o erupţie vulcanică. Tatăl său, Crao înţeleptul, murind, nu-i lăsase moştenire decât un colier cu trei gheare. Fiecare gheară simboliza o calitate a „celor care merg în două picioare", oamenii. Erau acolo gheara fidelităţii, gheara curajului şi, cea mai importantă din toate, gheara bunătăţii. De atunci, Rahan purta acest colier, încercând să fie demn de ceea ce simboliza el.

Casa din Crecy avea o grădină lungă, cu un cireş, ceva mai mic decât cel din Yonne. Michel continua să citească Tout l'Univers şi Cent questions sur. Când împlini doisprezece ani, bunica îi dărui o trusă a Micului chimist. Chimia era cu mult mai captivantă decât mecanica sau electricitatea; mai misterioasă, mai diversă. Substanţele se odihneau în cutiile lor, de culori, forme şi texturi diferite, ca nişte esenţe veşnic separate. Totuşi, era suficient să fie alăturate ca sa reacţioneze cu violenţă, formând într-o clipită compuşi absolut noi.

Într-o după-amiază de iulie, pe când citea în gradină, Michel deveni conştient că bazele chimice ale vieţii ar fi putut să fie cu totul diferite. Rolul jucat în in moleculele fiinţelor vii de carbon, oxigen şi azot ar fi putut să fie îndeplinit de molecule cu valenţă identică, dar cu greutate atomică mai mare. Pe o altă planetă, în condiţii de temperatură şi presiune diferite, moleculele vieţii ar fi putut să fie siliciul, sulful şi fosforul; sau germaniul, seleniul şi arsenicul; sau, de asemeni, staniul, telurul şi antimoniul. Nu cunoştea pe nimeni cu care să poată discuta serios despre aceste lucruri: la cererea lui, bunica îi cumpără mai multe cărţi de biochimie.

Prima amintire a lui Bruno data de la patru ani; era amintirea unei umilinţe. Mergea pe atunci la grădiniţa din parcul Laperlier, în Alger. Într-o după-amiază de toamnă, educatoarea le-a explicat băieţilor cum să confecţioneze coliere din frunze. Fetiţele aşteptau deoparte, purtând deja pe chip semnele unei stupide resemnări femele; cele mai multe aveau rochii albe. Frunze aurii acopereau solul; erau mai ales de castani şi platani. Unul după altul, colegii lui îşi terminau colierul, apoi mergeau să-l treacă pe după gâtul preferatei. Lucrul lui Bruno nu avansa, frunzele se rupeau, totul se strica în mâinile lui. Cum să le explice că avea nevoie de iubire? Cum să le explice, fără colierul de frunze? începu să plângă de furie; educatoarea nu i-a venit în ajutor. Totul se terminase deja, copiii se ridicau ca să plece din parc. Puţin după aceea, grădiniţa s-a închis.

Bunicii locuiau într-un apartament superb de pe bulevardul Edgar-Quinet. Imobilele burgheze din centrul Algerului erau construite după acelaşi model ca imobilele perioadei Haussmann[7] din Paris. Un coridor de douăzeci de metri traversa apartamentul, ducând la un salon din al cărui balcon deschidea o vedere panoramică asupra oraşului alb. Peste ani, devenit un cvadragenar blazat şi acrit, va revedea această imagine: el, Bruno, la patru ani, pedalând din toate puterile pe o tricicletă de-a lungul coridorului întunecat. până la deschiderea luminoasă a balconului. În acele momente cunoscuse probabil maximum de fericire pământească.

În 1961, bunicul muri. În condiţiile clasei noastre, un cadavru de mamifer sau de pasăre atrage mai întâi anumite muşte (Miiscu, Curtonevray), de îndată ce începe descompunerea, noi specii intră în joc, în special Culfiphom si Lucilitt. Cadavrul, sub acţiunea combinată a bacteriilor si a sucurilor digestive secretate de larve, se lichefiază mai mult sau mai puţin şi devine sediul fermentaţiilor butirice şi amoniacale. După trei luni, muştele şi-au terminat lucrarea şi sunt înlocuite de legiuni de coleoptere din soiul Dermestes şi de lepidoptera Aglossa pinguinafis, care se hrănesc în special cu grăsimi. Materiile proteinice în fermentare sunt exploatate de larvele de Piophila petasionis şi de coleopterele din soiul Corynetes. Cadavrul, descompus şi conţinând încă urme de umiditate, devine apoi fieful acarienilor, care-i sug si ultimele scursori. O dată uscat şi mumificat, încă mai

[7] Georges, (baron de) Haussmann, prefect de Sena între 1853-1870, a condus lucrările de modernizare a Parisului (n.r.).

găzduieşte paraziţi: larve de atagene şi anthrene, viermi de Aghssa cuprealis şi de Tineola bisellelia. Acestea încheie ciclul.

Bruno revedea sicriul bunicului, de un negru frumos si profund, cu o cruce de argint. Era o imagine liniştitoare, chiar fericită; bunicul se simţea desigur bine într-un sicriu atât de somptuos. Mai târziu, avea să afle de existenţa acarienilor şi-a larvelor cu nume de starlete italiene. Totuşi, chiar şi acum, imaginea sicriului bunicului rămânea o imagine fericită.

Bruno o revedea apoi pe bunica în ziua sosirii lor în Marsilia, aşezată pe un cufăr în mijlocul bucătăriei pardosite cu gresie. Între dale foiau gândaci. Probabil că atunci s-a tulburat mintea bunicii. În răstimp de câteva săptămâni, se succedaseră agonia soţului, plecarea precipitată din Algeria mutarea, după multă căutare, în apartamentul din Marsilia. Era un cartier murdar din partea de nord-est a oraşului. Până atunci bunica nu pusese piciorul în Franţa. Iar fiică-sa o abandonase, nu venise la înmormântarea tatălui ei. Trebuia sa fie o greşeală. Desigur, undeva se făcuse o greşeală.

Bunica îşi reveni şi mai trăi cinci ani. Cumpără mobila, puse în sufragerie un pat pentru Bruno, îl înscrise la şcoala primară din cartier. In fiecare seară, venea să-l ia acasă. Lui Bruno îi era ruşine văzând-o pe acea bătrânică gârbovită, uscată, care-l lua de mână. Ceilalţi aveau părinţi; copiii de divorţaţi erau încă rari.

Noaptea, bunica îşi revedea iar şi iar parcursul vieţii care sfârşea atât de prost. Tavanul apartamentului era jos, vara căldura era sufocantă. În general, bătrâna nu adormea decât puţin înainte de zori. În timpul zilei se învârtea prin apartament în papuci, vorbind cu voce tare fără să-şi dea seama, repetând uneori aceeaşi frază de cincizeci de ori la rând. Cazul Janinei o obseda. „N-a venit la înmormântarea lui taică-su..." Trecea dintr-o cameră-n alta, ţinând uneori, uitată în mâna, o cratiţă sau o cârpă de spălat pe jos. „Înmormântarea lui taică-su... Înmormântarea lui taică-su..." Papucii târşâiţi pe gresie scoteau un soi de scrâşnet. Bruno se ghemuia în pat, îngrozit; îşi dădea seama că toate astea vor sfârşi rău. Uneori, în halat şi cu bigudiuri în păr, ea se pornea încă de dimineaţă. „Algeria este Franţa..."; apoi începea scrâşnetul. Străbătea în lung şi în lat cele două odăi, privind un punct invizibil. „Franţa... Franţa...", repeta vocea ei, scăzând încetul cu încetul.

Întotdeauna fusese o bucătăreasă excelentă şi gătitul rămase ultima ei bucurie. Pregătea pentru Bruno mese somptuoase, cât pentru zece persoane. Ardei copţi în ulei, sardele, salată de cartofi. Uneori, înainte de felul principal, erau cinci antreuri diferite – dovlecei umpluţi, iepure cu măsline, câteodată un cuşcuş. Un singur lucru nu-i reuşea, prăjiturile; dar în zilele când primea pensia aducea cutii cu nuga, cremă de castane, fursecuri de Aix cu migdale. Puţin câte puţin, Bruno deveni un copil obez şi fricos. Bunica nu mânca aproape nimic. Duminică dimineaţa, se scula puţin mai târziu; Bruno venea în patul ei, se ghemuia lângă trupul ei descărnat. Uneori îşi imagina că, înarmat cu un cuţit, se trezeşte noaptea ca s-o înjunghie în inimă; se vedea apoi prăbuşit, plângând, înaintea cadavrului; îşi închipuia că va muri la scurt timp după ea.

La sfârşitul lui 1966, bătrâna primi o scrisoare de la fiică-sa, care-i aflase adresa de la tatăl lui Bruno – cei doi îşi scriau în fiecare an, de Crăciun. Janine nu exprima regrete speciale pentru trecut, pe care-l evoca în fraza următoare: „Am aflat de moartea tatei şi de mutarea ta." O anunţa de altfel că părăseşte Califomia şi ca se întoarce să locuiască în sudul Franţei; nu dădea însă nici o adresă.

În 1967, într-o dimineaţă de martie, pe când încerca să facă nişte clătite cu dovlecei, bătrâna răsturnă o oală cu ulei clocotit. A mai avut puterea să iasă în holul blocului; vecinii au alergat la urletele ei. Seara, ieşind de la ore, Bruno o văzu pe doamna Haouzi, vecina de deasupra, care-l duse direct la spital. L-au lăsat să-şi vadă bunica doar câteva minute; arsurile-i erau ascunse sub cearşafuri. Îi făcuseră multă morfină; l-a recunoscut totuşi pe Bruno, i-a luat mâna într-ale ei; apoi copilul fu scos din salon. Inima bătrânei cedă în aceeaşi noapte.

Pentru a doua oară, Bruno se văzu confruntat cu moartea; pentru a doua oară, sensul evenimentului îi scăpă aproape total. Peste ani, când făcea o lucrare izbutită la franceză sau la istorie, Bruno încă voia să vorbească despre ea cu bunica. Sigur, îşi spunea imediat că e moartă; însă era doar un gând intermitent, ce nu le întrerupea cu adevărat dialogul. Când reuşi la concursul de agregaţie în limbi modeme, comentă îndelung cu ea notele obţinute; totuşi, începea să nu mai creadă în aceste discuţii. Cumpărase atunci două cutii cu cremă de castane; a fost ultima lor discuţie importantă.

La terminarea studiilor, numit în primul său post de profesor, Bruno îşi dădu seama că se schimbase, că nu mai izbutea cu-adevărat să intre în contact cu ea; imaginea bunicii dispărea încet în spatele zidului.

A doua zi după înmormântare avu loc o scenă ciudată. Tatăl său şi mama sa, pe care îi vedea pentru întâia oara, discutară ce pot face cu el. Erau în apartamentul din Marsilia, în camera principală; Bruno îi asculta stând

pe pat. Întotdeauna e straniu să-i asculţi pe alţii vorbind despre tine, mai ales când nu par conştienţi de prezenţa ta. Poţi să uiţi singur de tine, e destul de plăcut. Pe scurt, Bruno nu avea sentimentul că ceea ce se întâmpla îl priveşte direct. Discuţia aceea avea totuşi să joace un rol hotărâtor în viaţa lui, iar mai târziu şi-o va reaminti de multe ori, fără de altfel să simtă o reală emoţie. Nu izbutea să stabilească un raport direct, trupesc, între el şi cei doi adulţi care în ziua aceea, în sufragerie, l-au impresionat mai ales prin statura şi aerul lor tineresc. În septembrie, Bruno trecea într-a şasea; hotărâră să-i găsească un internat, iar la sfârşit de săptămână să meargă la Paris, la taică-său. Maică-sa va încerca să-l ia, din când în când, în vacanţe. Bruno nu avea nimic împotrivă; cele două persoane nu i se păreau direct ostile. Oricum, adevărata viaţă era viaţa alături de bunica.

8 Animalul omega

Bruno e sprijinit de chiuvetă. Şi-a scos bluza de pijama. Cutele pântecului mic şi alb îi stau lipite de faianţa chiuvetei. Are unsprezece ani. Vrea să se spele pe dinţi, ca-n fiecare seară; speră că nu vor fi incidente. Dar Wilmart se apropie – deocamdată e singur – şi îl împinge cu umărul. Bruno începe să se tragă înapoi, tremurând de frică; ştie cam ce va urma. „Lăsaţi-mă...", spune el cu voce slabă.

Pele se apropie şi el. E scund, vânjos, foarte puternic. Îl pălmuieşte violent pe Bruno care începe să plângă. Apoi îl trântesc la pământ, îl apucă de picioare şi îl târăsc pe jos. Ajunşi lângă closete, îi smulg pantalonul de pijama. Sexul lui Bruno e mic, e încă sexul unui copil, golaş. Cei doi îl ţin de păr, îl forţează să deschidă gura. Pele îi plimbă pe faţă o mătură de closet. Bruno simte gustul de excremente. Urlă.

Brasseur li se alătură celorlalţi; are paisprezece ani, e cel mai mare dintre elevii de-a şasea. Îşi scoate mădularul, care lui Bruno i se pare gros, enorm. Se aşează deasupra lui şi îi urinează pe obraz. Ieri, l-a silit pe Bruno să i-l sugă, apoi să-i lingă curul; dar în seara asta n-are chef. „Clement, ai o puţă cheală, spune el, zeflemitor; trebuie ajutat părul să crească..." La un semn, ceilalţi îi ung sexul cu spumă de ras Brasseur deschide un brici, apropie lama. De frică, Bruno se scapă pe el.

Într-o noapte de martie a anului 1968, un pedagog îl găsise gol, plin de rahat, ghemuit în closetul din fundul curţii. I-a dat o pijama şi i-a dus la Cohen, pedagogul-şef. Bruno se temea că va fi silit să vorbească; se temea să-l pârască pe Brasseur. Cohen însă, deşi trezit din somn în toiul nopţii, l-a primit cu blândeţe. Spre deosebire de pedagogii din subordine, le vorbea elevilor cu dumneavoastră. Internatul din Meaux era al treilea prin care trecea, şi nu era cel mai dur; ştia că, aproape totdeauna, victimele refuză să-şi denunţe călăii. Nu putea face decât un lucru: să-l sancţioneze pe pedagogul ce răspundea de dormitorul elevilor dintr-a şasea. Pentru aceşti copii, majoritatea lăsaţi în voia soartei de părinţi, el reprezenta singura autoritate. Ar fi trebuit să-i supravegheze mai strict, să intervină înainte de a se întâmpla ceva – dar asta nu era posibil, avea doar cinci pedagogi la două sute de elevi. După plecarea lui Bruno, îşi făcu o cafea, răsfoi fişele celor dintr-a şasea. Îi bănuia pe Pele şi pe Brasseur, dar nu avea nici o dovadă. Dacă reuşea să-i încolţească, era hotărât să meargă până la eliminare; ajungeau câteva elemente violente şi brutale ca să-i incite şi pe ceilalţi la cruzime. Majoritatea băieţilor, mai ales când sunt grupaţi în găşti, tind să-i supună pe cei mai slabi la umilinţe şi schingiuiri. În special la începutul adolescenţei, sălbăticia lor atinge proporţii de necrezut. Cohen nu-şi făcea nici o iluzie în ce priveşte comportamentul uman când scapă de sub controlul legii. De la sosirea lui în internat, izbutise să se facă temut. Ştia că, fără ultimul bastion al legalităţii pe care îl reprezenta, băieţi ca Bruno ar fi fost supuşi la cruzimi depăşind orice limită.

Bruno repetă, cu uşurare, clasa a şasea. Pele, Brasseur şi Wilmart treceau într-a şaptea şi urmau să plece în alt dormitor. Din păcate, în urma directivelor date de minister după evenimentele din mai '68, s-a decis reducerea posturilor de pedagogi spre a fi înlocuite cu un sistem de autodisciplină; măsura era în spiritul epocii, având în plus avantajul de a reduce costurile salariale. Acum era mai uşor de trecut dintr-un dormitor în altul; cel puţin o dată pe săptămână, cei dintr-a şaptea îşi făcură obiceiul să organizeze razii la cei mai mici; reveneau în dormitoarele lor cu o victimă, uneori cu două, după care începea distracţia. Spre sfârşitul lunii decembrie, Jean-Michel Kempf, un băiat slăbuţ şi fricos venit la începutul anului, se aruncă pe fereastră ca să scape de torţionarii săi. Deşi căderea putea să-i fie fatală, avu şansa de a scăpa cu fracturi multiple. Glezna era făcută zob, abia i-au scos ţăndările de os; se dovedi că avea să rămână schilod. Cohen organiză o anchetă generală ce-i întări bănuielile; deşi a negat totul, Pele fu eliminat pe trei zile. Aproape toate societăţile animaliere funcţionează pe baza unui sistem de dominare legat de forţa relativă a membrilor lor. Acest sistem se caracterizează printr-o

ierarhie strictă: masculul cel mai puternic din grup este numit animalul alfa; el este urmat de al doilea ca forţă, animalul beta, şi aşa mai departe până la animalul plasat pe ultimul loc în ierarhie, numit animalul omega. Poziţiile ierarhice se stabilesc în general prin ritualuri de luptă; animalele cu rang inferior încearcă să urce în ierarhie provocând animalele cu rang mai înalt, ştiind că în caz de victorie vor dobândi o poziţie mai bună. Un rang înalt aduce anumite privilegii: cei ce-l ocupă se hrănesc primii, copulează cu femelele grupului. Totuşi, animalul mai slab poate de regulă să evite lupta prin adoptarea unei poziţii de supunere (ghemuire, prezentarea anusului). Bruno se găsea într-o situaţi mai puţin fericită. Brutalitatea şi dominarea, generale îi societăţile animaliere, se însoţesc deja la cimpanzeu (PaJ troglodytes) cu acte de cruzime gratuită, victimă fiind animalul mai slab. Această tendinţă atinge apogeul în societăţile umane primitive, iar în societăţile dezvoltate, la copil şi la adolescent. Mai târziu apare mila, sau identificarea cu suferinţa celuilalt; această milă este rapid codificată sub forma legii morale. În internatul liceului din Meaux, Jean Cohen reprezenta legea morală, şi nu avea nici o intenţie să se abată de la ea. Cohen nu considera că felul în care naziştii utilizaseră gândirea lui Nietzsche a fost abuziv: respingând compasiunea, situându-se dincolo de legea morală, statornicind dorinţa şi domnia dorinţei, gândirea lui Nietzsche, credea el, ducea în chip natural la nazism. Vechimea şi diplomele l-ar fi îndreptăţit pe Cohen să fie numit director; a rămas însă, din proprie voinţă, în postul de pedagog-şef. A trimis mai multe adrese la inspectoratul şcolar, plângându-se de suprimarea posturilor de pedagogi; adresele lui au rămas fără nici un răspuns. Într-o grădină zoologică, un cangur mascul (Macropodides) se comportă adesea ca şi cum poziţia verticală a îngrijitorului său ar fi o provocare la luptă. Agresivitatea cangurului poate fi domolită dacă îngrijitorul ia o poziţie aplecată, caracteristică pentru cangurii paşnici. Dar Jean Cohen nu avea nici un chef să se transforme într-un cangur paşnic. Răutatea lui Michel Brasseur, stadiu evolutiv normal al unui egoism deja prezent la animale mai puţin evoluate, îl lăsase pe unul din colegii săi schilod pe viaţă; la băieţi ca Bruno, ea va lăsa probabil sechele psihologice ireversibile. Chemându-l în biroul său pe Brasseur şi luându-l la întrebări, Cohen nu încerca deloc să-şi ascundă dispreţul, nici intenţia de a-i obţine exmatricularea.

În fiecare duminică seara, revenind la şcoală în Mercedesul tatălui său, Bruno începea să tremure când se apropiau de Nanteuil-les-Meaux. Sala de primire a liceului era decorată cu basoreliefuri reprezentându-i pe foştii săi elevi ajunşi celebri: Courteline şi Moissan. Georges Courteline, scriitor francez, este autorul unor povestiri ce prezintă cu ironie absurditatea vieţii burgheze şi administrative. Henri Moissan, chimist francez (premiul Nobel în 1906), a extins folosirea cuptorului electric şi a izolat siliciul şi fluorul. Tatăl lui Bruno ajungea la liceu exact înainte de masa de la ora şapte. De obicei, Bruno nu izbutea să mănânce decât la prânz. când mâncau şi elevii semi-interni: seara, rămâneau numai între interni. Erau mese de opt locuri, primele fiind ocupate de cei mari. Aceştia se serveau din belşug, apoi scuipau în mâncare ca să-i împiedice pe cei mici să se atingă de restul.

Duminică după duminică, Bruno ezita să i se plângă; tatălui său, ajungând în final la concluzia că nu e în stare s-o facă. Un băiat, credea taică-său, trebuie să-nveţe să se apere; şi într-adevăr, unii – nu mai mari decât el – răspundeau, se băteau în parte cu cei mari, ajungând până la urmă sa fie respectaţi. La patruzeci şi doi de ani, Serge Clement era un bărbat ajuns. Dacă părinţii lui ţineau o băcănie la Petit-Clamart, el poseda acum trei clinici specializate în chirurgie estetică: una la Neuilly, alta la Vesinet, a treia în, Elveţia, lângă Lausanne. Când fosta lui nevastă plecase să trăiască în California, el preluase şi clinica de la Cannes, trimiţându-i jumătate din beneficii. Demult nu mai opera el, însuşi; dar era, cum se spune, un bun gestionar. Nu prea ştiau cum să procedeze cu fiul său. Ar fi vrut desigur sa-l ajute, cu condiţia să nu-i ia prea mult timp; se simţea oarecum vinovat. În week-end, când venea Bruno, se abţinea în general să-şi aducă amantele. Cumpăra mâncare de la restaurant şi cinau în doi; apoi se uitau la televizor. Nu ştia să joace nici un joc. Uneori Bruno se trezea noaptea, mergea la frigider. Vărsa într-un castron fulgi de cereale, adăuga lapte în smântână; acoperea totul cu un strat gros de zahăr. Apoi mânca. Mânca mai multe castroane, până-i venea greaţă. şi simţea burta grea. Îi plăcea.

In planul evoluţiei moravurilor, anul 1970 a fost marcat de o extindere rapidă a consumului erotic, în ciuda intervenţiilor unei cenzuri încă vigilente. Comedia muzicala Hair, menită să popularizeze „eliberarea sexuală" din anii 60 pentru uzul marelui public, cunoscu un succes răsunător. Sânii goi s-au răspândit rapid pe plajele din Sud. În câteva luni, la Paris, numărul de sex-shopuri crescu de la trei la patruzeci şi cinci.

In septembrie, Michel intră în clasa a opta şi începu să studieze germana ca a doua limbă modernă. La cursurile de germană o cunoscu pe Annabelle.

Pe vremea aceea, Michel avea idei simple despre fericire. De fapt, nu se gândise niciodată cu adevărat la asta. Ideile pe care le avea erau moştenite de la bunică-sa, care le transmisese direct copiilor ei. Bunica era

catolică şi vota cu de Gaulle; fetele ei se măritaseră cu comunişti; dar asta nu schimba mare lucru. Iată ideile acestei generaţii care în copilărie cunoscuse lipsurile războiului şi care avea douăzeci de ani la Eliberare; iată lumea pe care voiau s-o lase moştenire copiilor lor. Femeia stă acasă şi se ocupă de gospodărie (dar este ajutată mult de aparatele electromenajere; are timp din belşug pentru familie). Bărbatul lucrează în exterior (dar datorită robotizării lucrează mai puţin timp, iar munca îi este mai uşoară). Cuplurile sunt fidele şi fericite; trăiesc în case agreabile în afara oraşelor (în suburbii). În timpul liber, meşteresc, se ocupă cu grădinăritul, cu artele plastice. Asta când nu preferă să călătorească, să descopere modul de viaţă şi cultura altor ţinuturi, a altor ţări.

Jacob Wilkening se născuse la Leeuwarden, în Frizonia occidentală; venit în Franţa la vârsta de patru ani, nu mai avea decât o conştiinţă vagă a rădăcinilor lui olandeze. În 1946 se însurase cu sora unuia din cei mai buni prieteni ai săi; ea avea şaptesprezece ani şi nu cunoscuse alt bărbat. După ce muncise un timp într-o fabrică de microscoape, Jacob crease un atelier de optică de precizie, care lucra mai ales în antrepriză pentru Angenieux şi Pathe. Concurenţa japoneză era atunci inexistentă; Franţa producea obiective excelente, unele putând rivaliza cu Schneider şi Zeiss; atelierul mergea bine. Cuplul avu doi fii, în '48 şi în '51; apoi, mult mai târziu, în 1958, au avut-o pe Annabelle.

Născută într-o familie fericită (în douăzeci şi cinci de ani de căsnicie, părinţii ei n-au avut nici o ceartă mai serioasă), Annabelle ştia că destinul ei va urma acelaşi parcurs. În vara care precedase întâlnirea ei cu Michel, începu să se gândească la viitor: mergea pe treisprezece ani. Undeva în lume exista un băiat pe care nu-l cunoştea, care nici el n-o cunoştea, dar împreună cu care îşi va trăi viaţa. Ea va încerca să-l facă fericit, iar el va încerca, de asemeni, s-o facă fericită; dar nu ştia nimic precis despre el; era destul de tulburător. Într-o scrisoare către Journal de Mickey, o cititoare de vârsta ei împărtăşea aceeaşi tulburare. Răspunsul se voia liniştitor şi se încheia cu aceste cuvinte: „Nu-ţi fă griji, micuţă Coralie; vei şti să-l recunoşti."

Au început să se întâlnească făcându-şi împreună temele de germană. Michel locuia peste drum, la mai puţin de cincizeci de metri. Din ce în ce mai des, îşi petreceau împreuna joile şi duminicile; Michel venea după-amiază, imediat după masa de prânz. „Annabelle, ţi-a venit logodnicul...", o anunţa fratele mai mic aruncând o privire în grădină. Ea roşea; părinţii, în schimb, se fereau s-o ia peste picior. Ea pricepea: ţineau la Michel.

Era un băiat ciudat: nu ştia nimic despre fotbal, nici despre cântăreţii de muzică uşoară. În clasă, nu era distant, vorbea cu câţiva colegi; dar aceste contacte rămâneau limitate. Înainte de Annabelle, nici un coleg de clasă nu-l vizitase. Se obişnuise cu gânduri şi reverii solitare; puţin câte puţin, se obişnui cu prezenţa unei prietene. Plecau adesea cu bicicleta, urcau dealul Voulangis; apoi mergeau pejos peste pajişti şi prin pădure, până pe înălţimea ce domină valea râului Grand Morin. Mergeau printre ierburi, învăţând să se cunoască.

De vină e doar Caroline Yessayan

Începând cu anul şcolar 1970, situaţia lui Bruno la internat se îmbunătăţi un pic; intra în clasa a opta, de-acum făcea parte dintre cei mari. Dintr-a opta şi până în ultima clasă de liceu, elevii treceau în dormitoarele din cealaltă aripă, cu separeuri de patru paturi. Pentru băieţii cei mai violenţi, Bruno era deja complet zdrobit, umilit; se îndreptară, puţin câte puţin, către noi victime. În acelaşi an, Bruno începu să prindă interes pentru fete. Câteodată, destul de rar, se organizau ieşiri comune ale celor două internate. În după-amiezile de joi, când era timp frumos, mergeau la un soi de plajă amenajată pe malul Marnei, în suburbiile orăşelului Meaux. Era acolo o cafenea cu baby-foot şi flipere dar principala atracţie era un piton închis într-o cuşcă de sticla. Pe băieţi îi distra să-l provoace, să-i dea bobârnace; vibraţiile îl înfuriau cumplit, se izbea în pereţi din toate puterile, până cădea ameţit. Într-o după-amiază de octombrie, Bruno vorbi cu Patricia Hohweiller; era orfană şi nu pleca din internat decât în vacanţe, când se ducea la un unchi din Alsacia. Era blondă şi subţire, vorbea repede, chipul ei mobil încremenea uneori într-un surâs straniu. Săptămâna următoare, Bruno avu un şoc cumplit văzând-o aşezată pe genunchii lui Brasseur, cu picioarele desfăcute; el o ţinea pe după mijloc şi o săruta apăsat. Totuşi, Bruno nu trase de aici concluzii generale. Dacă brutele care-l terorizaseră ani în şir aveau succes la fete, era pur şi simplu pentru că doar ei îndrăzneau să le agaţe. Observă de altfel că Pele, Wilmart şi chiar Brasseur se abţineau să-i lovească ori să-i umilească pe cei mici atunci când în preajmă se afla vreo fată.

Începând dintr-a opta, elevii se puteau înscrie la cine-club. Spectacolele aveau loc joi seara, în sala de festivităţi a internatului de băieţi; veneau şi fetele. Într-o seară de decembrie, înainte de proiecţia filmului Nosferatu, Bruno se aşează lângă Caroline Yessayan. Spre sfârşitul filmului, după ce ezitase mai bine de un ceas,

îşi puse uşor mâna stângă pe coapsa vecinei sale. Preţ de câteva secunde minunate (cinci? şapte? cu siguranţă nu mai mult de zece), nu se întâmplă nimic. Fata nu se mişcă. Bruno era invadat de o căldură imensă, simţea că leşină. Apoi, fără un cuvânt, cu blândeţe, ea îi îndepărtă mâna. Mult mai târziu, adesea, în timp ce îl sugea o târfuliţă sau alta, Bruno se va gândi iar la cele câteva secunde de fericire înfricoşătoare; se va gândi, de asemeni, la momentul în care Caroline Yessayan îi îndepărtase mâna cu blândeţe. Ceea ce simţise acel băieţaş fusese ceva extrem de pur şi de delicat, anterior oricărei sexualităţi, oricărei experienţe erotice. Fusese o simplă dorinţă de a atinge un trup afectuos, de a fi cuprins de braţe iubitoare. Tandreţea este anterioară seducţiei, iată de ce-i atât de greu să pierzi orice speranţă.

De ce oare, în seara aceea, i-a atins Carolinei Yessayan coapsa şi nu braţul (ceea ce, foarte probabil, ea ar fi acceptat, iar de aici ar fi putut începe o idilă; căci puţin înainte, stând la rând, ea îi vorbise intenţionat, pentru a-l face să se aşeze lângă ea, şi tot intenţionat îşi sprijinise braţul lângă al lui; într-adevăr, îl remarcase pe Bruno de mult, îi plăcea mult de el şi spera din tot sufletul, în seara aceea, că el o va lua de mână)? – Poate pentru că era dezgolită, coapsa Carolinei Yessayan, iar el nu-şi imaginase, în naivitatea lui, că era întâmplător aşa. Pe măsură ce Bruno, înaintând în vârstă, îşi amintea cu dezgust sentimentele din copilărie, nucleul destinului său se simplifica, totul îi apărea în lumina unei evidenţe iremediabile şi reci. În seara aceea de decembrie 1970, Caroline Yessayan ar fi putut să-l facă să uite umilinţele şi tristeţea primei copilării; după acest prim eşec (căci n-a mai îndrăznit niciodată, după ce ea îi îndepărtase cu blândeţe mâna, să-i vorbească din nou), totul devenea mulţi mai dificil. Totuşi, Caroline Yessayan, în întregul ei omenesc, nu era pusă în cauză. Dimpotrivă, Caroline Yessayan, o armeancă micuţă cu privire blândă de mieluşea, cu părul lung buclat şi negru, eşuată în urma unor complicaţii familiale în dormitoarele sinistre ale internatului de fete din Meaux, Caroline Yessayan constituia, şi singura, un motiv de a spera în umanitate. Dacă totul căzuse într-un vid deprimant, era din cauza unui detaliu minor şi aproape grotesc. Treizeci de ani mai târziu, Bruno era convins: acordând elementelor anecdotice importanţa lor reală, situaţia putea fi rezumată în aceste cuvinte: de vină era doar mini jupa Carolinei Yessayan.

Punându-şi mâna pe coapsa Carolinei Yessayan, practic Bruno o cerea în căsătorie. Începutul adolescenţei lui coincidea cu o perioadă de tranziţie. Cu excepţia câtorva precursori – precum, exemplu jalnic, chiar părinţii săi, generaţia precedentă stabilise o legătură extrem de puternică între căsătorie, sexualitate şi iubire. Creşterea progresivă a muncii salariate, dezvoltarea economică rapidă din anii '50, aveau să ducă într-adevăr la declinul căsătoriei din interes mai puţin la clasele, tot mai subţiri, pentru care noţiunea de patrimoniu păstra o importanţă reală. Dintotdeauna reticentă faţă de sexualitatea din afara căsătoriei, Biserica catolică a întâmpinat cu entuziasm această evoluţie spre căsătoria din dragoste, mai conformă cu teoriile sale („El a creat Bărbatul şi Femeia"), mai aptă să constituie un prim pas către acea civilizaţie a păcii, a fidelităţii şi iubirii ce constituia ţelul natural. Partidul comunist, singura forţă spirituală care în anii aceia putea rivaliza cu Biserica catolică, lupta pentru obiective aproape identice. Aşadar, cu o nerăbdare unanimă, tinerii din anii 50 aşteptau să se îndrăgostească, cu atât mai mult cu cât exodul rural, dispariţia concomitentă a comunităţilor săteşti permiteau alegerea viitorului soţ pe o rază aproape nelimitată, dându-i totodată o importanţă extremă (în septembrie 1955 a fost lansată la Sarcelles politica zisă a „marilor ansambluri", traducere vizuală evidentă a unei socializări reduse la cadrul nucleului familial). Putem aşadar, obiectiv, să caracterizăm anii 50 şi începutul anilor 60 ca pe o adevărată vârstă de aur a sentimentului de iubire – cu o imagine pe care cântecele lui Jean Ferrat sau ale lui FrarKyOise Hardy ne-o pot reda chiar şi astăzi.

În acelaşi timp, consumul libidinal de masă de origine nord-americană (melodiile lui Elvis Presley, filmele cu Marilyn Monroe) se răspândea în Europa occidentală. În paralel cu frigiderul şi cu maşina de spălat, accesorii materiale ale fericirii cuplului, se răspândeau tranzistorul şi picupuri, care aveau să promoveze modelul comportamental al flirtului adolescentin. Conflictul ideologic, latent de-a lungul anilor 60, a izbucnit la începutul anilor 70 în Mademoiselle Age tendre şi în 20Ans[8], cristalizându-se în jurul întrebării, centrală în epocă: „Până unde se poate merge înainte de căsătorie?" în aceiaşi ani, opţiunea hedonisto-libidinală de origine nord-americană a primit un sprijin puternic din partea presei de inspiraţie libertară (primul număr din Actuel a apărut în octombrie 1970, urmat de Charlie-Hebdo in noiembrie). Deşi, în principiu, se situau într-o perspectivă politică de contestare a capitalismului, aceste periodice erau în acord cu industria de divertisment în punctele esenţiale: distrugerea valorilor morale iudeo-creştine, apologia tineretului şi a libertăţii individuale. Supuse unor presiuni

[8] Reviste pentru adolescente (n.t.).

contra dictorii, revistele pentru tinerele fete au pus la punct de urgenţă un compromis, ce poate fi rezumat în modelul de viaţă următor. Într-o primă etapă (să spunem între doisprezece şi optsprezece ani), tânăra fată iese cu numeroşi băieţi (ambiguitatea semantică a termenului a ieşi fiind de altfel reflexul unei ambiguităţi comportamentale reale: ce însemna, exact, să ieşi cu un băiat? Sărutul pe gura, plăcerile mai profunde oferite de petting şi de deep-petting, sau relaţiile sexuale propriu-zise? Poţi să-i permiţi băiatului să-ţi atingă sânii? Să-ţi dea jos chiloţii? Şi ce să faci cu organele lui, ale băiatului?) Pentru Patricia Hohweiller, pentru Caroline Yessayan, nu era simplu deloc; revistele lor preferate dădeau răspunsuri vagi, contradictorii. Într-o a doua etapă (în fapt, imediat după bac), aceeaşi tânără simţea nevoia unei /srorii serioase (numite mai târziu „big love" în revistele germane), întrebarea potrivită fiind atunci: „E cazul să mă mut la Jeremie?"; era a doua fază, în principiu definitivă. Extrema fragilitate a compromisului propus de revistele în chestiune era vorba în fapt de a suprapune modele comportamentale antagoniste, placându-le arbitrar pe două segmente de viaţă consecutive – avea să apară abia câţiva ani mai târziu, în momentul când societatea a devenit conştientă de generalizarea divorţului. Oricum, această schemă ambiguă a putut constitui timp de câţiva ani, pentru nişte fete destul de naive şi buimăcite de rapiditatea transformărilor care se petreceau în jurul lor, un model de viaţă credibil, pe care-au încercat să-l adopte cu bună credinţă.

Pentru Annabelle, situaţia era foarte diferită. Seara înainte de a adormi, ea se gândea la Michel; se bucura să-l regăsească la trezire. La şcoală, când i se întâmpla un lucru amuzant sau interesant, abia aştepta să i-l povestească şi lui în zilele când, dintr-un motiv sau altul, nu se puteau întâlni se simţea neliniştită şi tristă. În vacanţele de vară (părinţi ei aveau o casă în Gironde), îi scria zilnic. Chiar dacă nu-şi mărturisea direct, chiar dacă scrisorile ei nu aveau nimic înflăcărat şi semănau mai curând cu cele pe care-ar fi putut să i le scrie unui frate de aceeaşi vârstă, chiar dacă sentimentul ce-i învăluia viaţa evoca mai mult o aură de duioşie decât o pasiune mistuitoare, în mintea ei se limpezea încetul cu încetul realitatea următoare: dintru-nceput, fără s-o fi căutat, fără măcar s-o fi dorit cu-adevărat, Annabelle se afla în prezenţa marii iubiri. Cea dintâi era şi cea bună, alta nu va mai fi, nici măcar nu se punea problema. După Mademoiselle Yge tendre, cazul era posibil: dar nu trebuie să-ţi faci iluzii, aşa ceva nu se întâmpla aproape niciodată; totuşi, în anumite cazuri, extrem de rare, aproape miraculoase – dar indiscutabil atestate – se putea întâmpla. Şi era lucrul cel mai fericit din câte i se pot întâmpla cuiva pe Pământ.

În acea perioadă, Michel păstră o fotografie, făcută în grădina părinţilor Annabellei, în vacanţa de Paşte din 1971; tatăl ei ascunsese ouă de ciocolată în boscheţi şi în straturile de flori. În fotografie, Annabelle era în mijlocul unei tufe de forsythia; îndepărta ramurile, absorbită de căutarea ei, cu gravitatea copilăriei. Chipul i se limpezea, se putea ghici de pe-acum că va fi extraordinar de frumoasă. Pieptul i se contura uşor sub pulover. A fost ultimul Paşte cu ouă de ciocolata; peste un an, erau deja prea mari pentru acest joc.

Începând de la treisprezece ani, sub efectul progesteronului şi al estradiolului secretate de ovare, tinerele fete depun pemiţe de ţesut gras la nivelul sânilor şi feselor. În cazul ideal, aceste organe capătă un aspect împlinit, armonios şi rotunjit; contemplarea lor trezeşte atunci la bărbat o dorinţă puternică. Ca şi maică-sa la aceeaşi vârstă, Annabelle avea un trup foarte frumos. Dar chipul maică-sii fusese drăguţ plăcut, şi atât. Nimic nu anunţa încă şocul dureros al frumuseţii fetei, iar mama ei începu să se teamă. De la taică-său de la ramura olandeză a familiei, Annabelle moştenea desigur ochii mari, albaştri şi părul blond, bogat; dar numai o întâmplare morfogenetică rară putuse zămisli tulburătoarea puritate a chipului ei. Fără frumuseţe, tânăra fată este nefericită căci pierde orice şansă de a fi iubită. Nimeni, la drept vorbind n-o ia peste picior, nici n-o tratează cu cruzime; dar este şi transparentă, nici o privire nu-i însoţeşte paşii. Toţi se simt stingheriţi în prezenţa ei şi preferă s-o ignore. La cealaltă extremă, o frumuseţe excepţională, o frumuseţe depăşind cu mult obişnuita şi seducătoarea prospeţime a adolescentelor, produce un efect supranatural şi totdeauna pare să prevestească un destin tragic. La cincisprezece ani, Annabelle era una dintre acele puţine tinere fete de care sunt atraşi toţi bărbaţii, fără deosebire de vârstă ori de condiţie socială; era una dintre acele fete a căror simplă trecere pe strada principală a unui oraş obişnuit accelerează ritmul cardiac al tinerilor şi al bărbaţilor adulţi, iar pe bătrâni îi face să scoată mormăieli de regret. Annabelle deveni repede conştientă de tăcerea ce-i însoţea apariţia, într-o cafenea sau într-o sală de clasă; dar ca să-i înţeleagă pe deplin motivul, i-au trebuit ani. La gimnaziul din Crecy-en-Brie, era îndeobşte admis că Annabelle „este cu" Michel; însă şi fără asta, nici un băiat n-ar fi îndrăznit, la drept vorbind, să se apropie de ea. E unul din principalele dezavantaje ale frumuseţii extreme la tinerele fete: doar fustangiii experimentaţi, cinici şi

fără scrupule, se simt la înălţime; aşa se face că, în general, de comoara fecioriei lor au parte creaturile cele mai josnice, acesta constituind pentru ele primul stadiu al unei iremediabile decăderi.

În septembrie 1972, Michel intră la liceul din Meaux. Annabelle rămânea la gimnaziu, pentru încă un an. El se întorcea de la liceu cu un tren local, iar la Esbly schimba, lua un automotor. În general, ajungea la Crecy cu cursa de 18 şi 33; Annabelle îl aştepta la gară. Mergeau împreună de-a lungul canalelor ce traversau orăşelul. Uneori – destul de rar, în fapt – intrau la cafenea. Annabelle ştia acum că într-o zi sau alta Michel va simţi dorinţa s-o sărute, să-i mângâie trupul de a cărui metamorfoză era conştientă. Aştepta acel moment fără să fie nerăbdătoare, nici prea îngrijorată; avea încredere.

Dacă aspectele fundamentale ale comportamentului sexual sunt înnăscute, istoria primilor ani de viaţă ocupă un loc important în mecanismele declanşării sale, mai ales la păsări şi la mamifere. Contactul tactil precoce cu membrii speciei sale pare vital la câine, la pisică, la şobolan, la cobai şi la macac (Macaca mulatta). Privarea de contact cu mama în timpul copilăriei dereglează grav comportamentul sexual la şobolanul mascul, inhibându-i în special instinctul de curtare a femelei. Nici dacă viaţa lui ar fi depins de asta (şi în mare măsură depindea), Michel n-ar fi fost capabil s-o sărute pe Annabelle. Adesea, serile, văzându-l cum coboară din tren, cu ghiozdanul în mână, ea se simţea atât de fericită că pur şi simplu se arunca în braţele lui. Rămâneau atunci înlănţuiţi câteva clipe, parcă atinşi de o paralizie voluptuoasă; abia după aceea îşi vorbeau.

Bruno urma şi el liceul din Meaux, în altă clasă; ştia că maică-sa avusese un al doilea fiu, cu alt tată; dar asta era tot. De altfel o vedea foarte rar. De două ori, îşi petrecuse vacanţa în vila ei de la Cassis, gazdă a multor tineri aflaţi în trecere. Erau dintre aceia numiţi, în presa populară, hippy. Nici unul din ei nu muncea; când rămâneau la vilă, erau întreţinuţi de Janine, care-şi schimbase prenumele: acum îşi spunea Jane. Trăiau aşadar din veniturile aduse de clinica de chirurgie plastică înfiinţată de fostul ei soţ – adică, în fond, din dorinţa unor femei cu dare de mână de a lupta cu degradarea provocată de trecerea timpului sau de a-şi corecta anumite imperfecţiuni naturale. Se scăldau goi cu toţii, în micile golfuri de lângă vilă. Doar Bruno refuza să-şi scoată costumul de baie. Ştia că-i alb ca brânza, scund, respingător obez. Uneori, unul dintre băieţi era primit în patul maică-sii, care avea deja patruzeci şi cinci de ani; vulva i se mai ofilise, era puţin lăsată, dar faţa îi rămânea superbă. Bruno se masturba de trei ori pe zi. Vulvele tinerelor femei erau aproape, uneori la mai puţin de un metru; dar el înţelege perfect că lui îi vor rămâne inaccesibile: ceilalţi băieţi era mai înalţi, mai bronzati, mai puternici. Peste ani, Brun avea să-şi dea seama că universul mic-burghez, al funcţionarilor şi al cadrelor medii, era mai tolerant, mai primitor mai deschis decât universul tinerilor marginali, reprezenta în epocă de hippy. „Pot sa mă deghizez într-un funcţionar respectabil, iar ei mă vor accepta, obişnuia să spună Bruno. E suficient să-mi cumpăr un costum, o cravată şi o cămaşă – totul, 800 de franci la C & A[9] în perioada de solduri; practic, e suficient să învăţ să fac un nod la cravată. Mai e, ce-i drept, problema maşinii – în fond, e singura dificultate în viaţa funcţionarului mediu; dar asta se poate rezolva, faci un împrumut, munceşti câţiva ani şi rezolvi. În schimb, nu mi-ar sluji la nimic să mă deghizez în marginal: nu sunt nici destul de tânăr, nici destul de frumos, nici destul de cool. Îmi cade părul, am tendinţa să mă îngraş; iar pe măsură ce îmbătrânesc, devin tot mai angoasat şi mai vulnerabil, semnele de respingere şi de dispreţ mă fac să sufăr tot mai mult. Pe scurt, nu sunt destul de natural, adică destul de animal – iar asta e o tară iremediabilă: orice-aş spune, orice-aş face, orice-aş cumpăra, nu voi putea depăşi acest handicap niciodată, căci are întreaga violenţă a unui handicap natural." Încă din prima vacanţă petrecută la maică-sa, Bruno pricepu că hipioţii nu-l vor accepta niciodată: nu era şi nici nu va fi vreodată un animal frumos. Noaptea, visa vulve căscate. Cam în aceeaşi epocă, începu să-l citească pe Kafka. Prima dată avu o senzaţie de frig, de ger insidios; după ce termină Procesul, câteva ore s-a simţit amorţit, fără vlagă. Ştiu imediat că acel univers încetinit, marcat de umilinţă, în care fiinţele se intersectează într-un vid sideral, fără ca vreo relaţie să poată părea posibilă între ele vreodată, corespundea perfect universului său mental. Un univers apatic şi rece. Exista totuşi un lucru cald, un lucru pe care îl aveau femeile între picioare; lui însă lucrul acela îi era interzis.

Devenea tot mai clar că pentru Bruno lucrurile mergeau prost, că nu avea prieteni, că fetele îl înspăimântau, că în general adolescenţa lui era un eşec lamentabil. Tatăl său îşi dadea seama de asta şi simţea un sentiment de vinovăţie crescând. În 1972,de Crăciun, vru s-o întâlnească pe fosta lui soţie, ca să discute chestiunea. În cursul discuţiei, reieşi că fratele vitreg al lui Bruno era în acelaşi liceu, în acelaşi an (deşi în altă

[9] Lanţ de magazine (n.t.).

clasă) şi că nu se întâlniseră niciodată; acest fapt îl şocă putemic, ca simbol al unei oribile dezagregări familiale, de care erau amândoi vinovaţi. Făcând pentru întâia oară dovadă de autoritate, o somă pe Janine să reia legătura cu cel de-al doilea fiu al ei, ca să salveze ce se mai putea salva.

Janine nu-şi făcea iluzii în ce priveşte sentimentele bunicii lui Michel faţă de ea; fu chiar mai rău decât îşi imaginase. În momentul în care îşi parca maşina, un Porsche, în faţa casei din Crecy-en-Brie, bătrâna ieşea cu sacoşa în mână. „Nu te pot opri să-l vezi, e fiul tău, îi zise ea abrupt. Eu plec la cumpărături pentru două ceasuri; când mă întorc vreau să fii plecată." După care îi întoarse spatele.

Michel era în camera lui; Janine împinse uşa şi intră. Îşi pusese în gând să-l sărute, dar când schiţă gestul, el se trase înapoi cu un metru. Crescând, Michel începea să semene izbitor cu tatăl lui: acelaşi păr blond şi fin, acelaşi obraz ascuţit, cu pomeţii proeminenţi. Janine îi adusese în dar un picup şi mai multe discuri cu Rolling Stones. El luă totul fără un cuvânt (a păstrat aparatul, dar avea să distrugă discurile câteva zile mai târziu). Camera lui era sobră, fără nici un afiş pe pereţi. O carte de matematică era deschisă pe birou. „Ce-i asta? întrebă ea. – Ecuaţii diferenţiale", răspunse el cu răceală. Janine îşi pusese în gând să discute despre viaţa lui să-l invite în vacanţă; era clar, nu se putea. Se mulţumi să anunţe viitoarea vizită a fratelui său; el consimţi. Trecuse aproape o oră, tăcerile se prelungeau, când vocea Annabellei răsună în grădină. Michel se repezi la fereastră, o chemă înăuntru. În clipa în care intra pe poarta grădinii, Janine îi aruncă o privire. „E drăguţă, prietena ta...", spuse ea cu un uşor rictus al gurii. Michel primi remarca ei ca pe p plesnitură de bici, chipul i se descompuse. Urcându-se in Porsche, Janine trecu pe lângă Annabelle, o privi în ochi; era o privire plină de ură.

Bunica lui Michel nu simţea nici o ostilitate faţă de Bruno; era şi el victima acestei mame denaturate, aşa vedea ea lucrurile – o viziune sumară dar în definitiv exactă. Bruno îşi făcu aşadar obiceiul să-l viziteze pe Michel în fiecare joi după-amiază. Lua automotoml la Crecy-la-Chapelle. De fiecare dată când era posibil (şi aproape totdeauna era posibil), se aşeza în faţa unei fete ce călătorea singură. Cele mai multe stăteau picior peste picior, purtau bluze transparente sau altceva de genul ăsta. Bruno nu se aşeza chiar în faţa lor, ci mai curând în diagonală, adesea pe aceeaşi banchetă, la mai puţin de doi metri. Privindu-le pletele lungi, blonde sau brune, îşi simţea deja membrul erect; căutându-şi un loc, umblând printre bănci, presiunea din pantaloni îi creştea dureros. Se aşeza, iar în acelasi timp scotea o batistă din buzunar. Era suficient să deschidă un dosar, să şi-l pună pe genunchi; din câteva mişcări, termina. Uneori, fata îşi desfăcea picioarele în momentul când el îşi scotea sexul: atunci nu mai era nevoie nici să-l atingă; zărindu-i chiloţeii, se slobozea dintr-o ţâşnitură. Batista era pentru siguranţă, în general ejacula pe paginile dosarului: pe ecuaţiile de gradul doi, pe planşele cu insecte, pe producţia de cărbune a URSS. Fata continua să-şi citească revista.

Mai târziu, peste ani, Bruno era chinuit de îndoială. Aceste lucruri se petrecuseră; aveau o legătură directă cu un băieţel fricos şi obez, doar păstra fotografii de-ale lui. Acel băieţel avea o legătură cu adultul chinuit de dorinţă care devenise. Copilăria lui fusese grea, adolescenţa cumplită; acum avea patruzeci şi doi de ani şi, obiectiv vorbind, încă era departe de moarte. Ce mai putea aştepta de la viaţă? Probabil câteva felaţii pentru care, ştia, se va resemna tot mai uşor să plătească. O viaţă ce urmăreşte un obiectiv nu lasă mult loc amintirii. Pe măsură ce erecţiile îi deveneau mai dificile şi mai scurte, Bruno se lăsa cuprins de-o relaxare întristată. Obiectivul principal al vieţii lui fusese sexual; să şi-l schimbe, nu mai era cu putinţă, acum o ştia. Prin asta, Bruno era reprezentativ pentru epocă. Pe vremea adolescenţei sale, competiţia economică feroce pe care-o cunoştea de două secole societatea franceză se îmblânzise întrucâtva. Din ce în ce mai mult, imaginarul social accepta că, în mod normal, condiţiile economice trebuiau să tindă spre o anume egalitate, Modelul social-democraţiei suedeze era adesea citat, atât de oamenii politici cât şi de şefii de întreprinderi. Prin urmare, Bruno nu se simţea încurajat să-şi surclaseze contemporanii prin reuşita economică. Pe plan profesional, singurul lui obiectiv – foarte ponderat – era să se piardă în acea „vastă clasă medie cu contururi puţin precizate" descrisă mai târziu de preşedintele Giscard d'Estaing. Dar fiinţa umană stabileşte prompt noi ierarhii, aspiră cu patimă să se simtă superioară semenilor săi. Danemarca şi Suedia, care serveau de model democraţiilor europene pe cale de egalizare economică, au dat totodată exemplul libertăţii sexuale. În mod neaşteptat, în sânul acestei clase de mijloc la care se alipeau treptat muncitorii şi funcţionarii – sau, mai precis, printre copiii acestei clase de mijloc – competiţia narcisistă deschise un nou teren de confruntare. În iulie 1972, la Traunstein, un orăşel bavarez de lângă frontier austriacă, în timpul unui sejur lingvistic, Patrick Castelli, un alt tânăr francez din grupul lui Bruno, reuşi să încalece treizeci şi şapte de pipiţe în trei săptăinâni. În acelaşi timp Bruno afişa scor nul. Sfârşi prin a-şi scoate puţa în faţa unei vânzătoare de supermagazin – care din fericire a izbucnit în râs şi n-a catadicsit să depună

plângere. Patrick Castelli era ca şi el, dintr-o familie burgheză şi învăţa bine; destinele lor economice promiteau să fie comparabile. Cele mai multe amintiri din adolescenţa lui Bruno erau de acest ordin.

Mai târziu, mondializarea economiei dădu naştere un competiţii mult mai dure, care avea să spulbere visurile, integrare a întregii populaţii într-o clasă mijlocie generalizată, cu o putere de cumpărare crescând regulat; straturi sociale din ce în ce mai largi căzeau în sărăcie şi şomaj. În schimb, duritatea competiţiei sexuale nu scădea, dimpotrivă.

Trecuseră douăzeci şi cinci de ani de când Bruno îl cunoştea pe Michel. În acest teribil răstimp, avea impresia ca nu s-a schimbat aproape deloc; ipoteza unui nucleu de identitate personală, a unui nucleu inamovibil în caracte-risticile sale majore, i se părea o evidenţă. Cu toate astea, portiuni masive din propria lui istorie se cufundaseră într-o uitare definitivă. Erau luni, erau ani întregi pe care parcă nu i-ar fi trăit deloc. Făceau excepţie aceşti ultimi doi ani ai adolescenţei, atât de bogaţi în amintiri, în experienţe formatoare. Memoria unei vieţi omeneşti seamănă cu o istorie consistentă a lui Griffiths, îi explicase, mult mai târziu, fratele său vitreg. Se aflau în apartamenul lui Michel, beau Campari, era o seară de mai. Rar li se întâmpla să evoce trecutul, cel mai adesea discuţiile lor aveau drept subiect actualitatea politică sau socială; în seara aceea însă vorbiră despre trecut. „Ai amintiri din diferite momente ale vieţii, rezumă Michel, iar aceste amintiri se prezintă sub diverse aspecte; revezi gânduri, motivaţii sau chipuri. Uneori îţi aminteşti pur şi simplu un nume, de pildă pe acea Patricia Hohweiller despre care vorbeai adineaori şi pe care azi ai fi incapabil s-o recunoşti. Alteori revezi un chip, fără măcar să-i poţi asocia o amintire. In cazul Carolinei Yessayan, tot ce ştii despre ea s-a concentrat în cele câteva secunde de o precizie absolută când mâna ta îi atingea coapsa. Istoriile consistente ale lui Griffiths au fost introduse în 1984 pentru a lega măsurările cuantice în naraţiuni verosimile. O istorie a lui Griffiths e construită pe baza unei serii de măsurări mai mult sau mai puţin aleatorii, făcute în momente diferite. Fiecare măsurare ^prirnă faptul că o anume cantitate fizică, eventual diferită de la o măsurare la alta, este cuprinsă, la un moment dat, într-un anume domeniu de valori. De exemplu, în timpul t1, un electron are o anume viteză, determinată cu o aproximaţie depinzând de modul măsurării; în timpul t2, electronul e situat într-un anume domeniu al spaţiului; în timpul t3, are o anume valoare de spin. Pomind de la un subansamblu de măsurări, se poate defini o istorie, consistentă logic, despre care însă nu se poate spune că e adevărată; ea poate doar să fie susţinută fără contradicţie. Printre istoriile lumii posibile într-un cadru experimental dat, unele pot fi rescrise sub forma standardizată de Griffiths; ele sunt atunci numite istorii consistente ale lui Griffiths, şi totul se petrece ca şi cum lumea ar fi compusă din obiecte separate, dotate cu proprietăţi intrinseci şi stabile. Totuşi, numărul de istorii consistente ale lui Griffiths ce pot fi rescrise pomind de la o serie de măsurări este în general cu mult superior lui unu. Ai o conştiinţă a eului tău; această conştiinţă îţi permite să formulezi o ipoteză: istoria pe care eşti capabil s-o reconstitui pomind de la propriile tale amintiri e o istorie consistentă justificabilă în cadrul unei naraţiuni univoce. Ca individ izolat, perseverând în existenţă un anume răstimp, supus unei ontologii a obiectelor şi a proprietăţilor, eşti absolut sigur de un lucru: trebuie neapărat să poţi fi asociat unei istorii consistente a lui Griffiths. Această ipoteză apriorică, o faci pentru: domeniul vieţii reale; n-o faci pentru domeniul visului.

– Mi-ar plăcea să cred că eul este o iluzie; oricum, e o iluzie dureroasă... , zise încet Bruno; dar Michel nu ştiu ce să răspundă, habar n-avea de budism. Discuţia nu se lega uşor, se întâlneau cel mult de două ori pe an. Tineri fiind avuseseră discuţii pasionate; dar vremea aceea trecuse. În septembrie 1973, au intrat amândoi în penultima clasă de liceu; timp de doi ani, au frecventat împreună orele de matematici, de fizică. Michel era cu mult peste nivelul clasei. Începea să-şi dea seama că universul uman e decepţionant plin de angoasă şi amărăciune. Ecuaţiile matematice i aduceau bucurii senine şi intense. Înainta în semiîntuneric şi, dintr-o dată, găsea o trecere: câteva formule, câteva factorizări îndrăzneţe îl înălţau într-o zonă de seninătate luminoasă. Prima ecuaţie a demonstraţiei era şi cea mai palpitantă căci adevărul ce licărea la jumătatea distanţei era încă incert; ultima ecuaţie era cea mai strălucitoare, mai plină de voioşie. În acelaşi an, Annabelle intră la liceul din Meaux. Se vedeau adesea, tustrei, după ore. Apoi Bruno se întorcea la internat; Annabelle şi Michel se îndreptau spre gară. Situaţia lua o întorsătură ciudată şi tristă. La începutul lui 1974, Michel se cufundă în spaţiile Hilbert; apoi se iniţie în teoria măsurării, descoperi integralele lui Riemann, Lebesgue şi Stieltjes. În acelaşi timp, Bruno citea Kafka şi se masturba în tren. Într-o după-amiază de mai, la piscina abia inaugurată în Chapclle-sur-Crecy, avu fericirea să-şi desfacă halatul de haie în faţa a două fetiţe de doisprezece ani, şi să le-arate sexul; avu mai ales bucuria să le vadă că-şi dau coate, că sunt interesate de spectacol, schimbă o privire lungă cu una dintre ele, o ochelaristă bruneţică. Prea nefericit şi prea frustrat ca să-i intereseze cu adevărat psihologia altora, Bruno îşi

dădea totuşi seama că situaţia fratelui său vitreg era chiar mai rea decât a lui. Adesea, mergeau împreună la cafenea; Michel purta hanorace şi fesuri ridicole şi nu ştia să joace baby-foot; cel care vorbea era mai mult Bruno. Michel rămânea nemişcat, vorbea din ce în ce mai puţin; ridica înspre Annabelle o privire atentă şi apatică. Annabelle nu renunţa; pentru ea, chipul lui Michel părea un comentariu despre o altă lume. Cain în aceeaşi epocă, citi Sonata Kreutzer şi un moment crezu că această carte o ajută să-l înţeleagă. Douăzeci şi cinci de ani mai târziu, pentru Bruno era evident că se aflaseră într-o situaţie dezechilibrată, anormală, fără viitor; examinând trecutul, avem întotdeauna impresia – probabil falsă – că funcţionează un anume determinism.

12 Regim standard

„În epocile revoluţionare, cei care îşi atribuie, cu un atât de straniii orgoliu, meritul facil de a fi trezit porniri anarhice în contemponinii lor, nu observă că jalnicul lor triumf aparent se datorează mai ales unei dispoziţii spontane, determinate de ansamblul situaţiei sociale respective.'" ; (Auguste Comte – Curs de filozofie pozitivă, Lecţia 48)

Mijlocul anilor 70 a fost marcat in Franţa de succesul de scandal pe care l-au avut filmele Phantom of the Paradsse, Portocala mecanică şi Les Valseuses[10]; deşi extrem de diferite, succesul lor comun avea să dea specificul comercial al unei culturi „tinere", bazată în primul rând pe sex şi violenţă, care în deceniile următoare avea să câştige şi alte segmente de piaţă. Trentagenarii îmbogăţiţi din anii 60 s-au regăsit pe deplin în Emmanuelle, apărut în 1974: propunând formule de petrecere a timpului liber, ţinuturi exotice şi fantasme sexuale, filmul lui Just Jaeckin era el singur. În sânul unei culturi rămase profund iudeo-creştină, un manifest pentru intrarea în civilizaţia vacanţelor.

Dintr-o perspectivă mai generală, mişcarea de emancipare a moravurilor a cunoscut în 1974 succese importante. La 20 martie s-a deschis la Paris primul club Vitapop, care avea să joace un rol de pionierat în domeniul formei fizice şi al cultului corpului. Pe 5 iulie a fost adoptată legea stabilind majoratul civic la 18 ani, pe 13 iulie legea divorţului prin consimţământ reciproc – iar adulterul a dispărut din Codul penal. În sfârşit, pe 28 noiembrie, legea Veil permiţând avortul a fost adoptată, cu sprijinul stângii, la capătul unei dezbateri furtunoase – calificată drept „istorică" de cei mai mulţi comentatori. În adevăr, antropologia creştină, mult timp preponderentă în ţările occidentale, acorda o importanţă nelimitată fiecărei vieţi umane, de la concepţie şi până la moarte; această importanţă trebuie legată de credinţa creştină că înlăuntrul trupului uman există un suflet – suflet în principiu nemuritor şi hărăzit să se unească ulterior cu Dumnezeu. În secolele al XIX-lea şi al XX-lea, impulsionată de progresele biologiei, avea să se dezvolte puţin câte puţin o antropologie materialistă, cu principii radical diferite şi mult mai modestă în privinţa recomandărilor etice. Pe de o parte, fetusului, grămăjoară de celule în proces de diferenţiere progresivă, nu i se mai recunoştea o existenţă individuală autonomă decât cu condiţia întrunirii unui anume consens social (absenţa de tare genetice invalidante, acordul părinţilor). Pe de altă parte, bătrânul, grămadă de organe în proces de continuă dezagregare, nu se poate prevala de dreptul la supravieţuire decât cu condiţia unei coordonări satisfăcătoare a funcţiilor sale organice – introducerea conceptului de demnitate umană. Problemele etice ridicate astfel de vârstele extreme ale vieţii (avortul, apoi, câteva decenii mai târziu, eutanasia) aveau să constituie din acel moment factori de opoziţie ireductibili între cele două viziuni despre lume, între cele două antropologii în fond radical antagoniste.

Agnosticismul de principiu al Republicii franceze avea să înlesnească triumful ipocrit, progresiv şi chiar uşor duplicitar al antropologiei materialiste. Nicicând evocate deschis, problemele ya/om vieţii umane continuau totuşi să preocupe spiritele; se poate afirma cu toată convingerea că ele au contribuit într-o anume măsură, în cursul ultimelor decenii ale civilizaţiei occidentale, la stabilirea unui climat general depresiv, aproape masochist.

Pentru Bruno, care tocmai împlinise optsprezece ani, vara lui 1974 a fost o perioadă importantă, chiar crucială. Peste ani, consultând un psihiatru, avea să revină la ea în repetate rânduri, modificând câte un detaliu sau altul – psihiatrul, ce-i drept, părea să-i aprecieze enorm povestirea. Iată versiunea canonică preferată de Bruno: „S-a întâmplat pe la sfârşitul lui iulie. Venisem pentru o săptămână la maică-mea, pe Coasta de Azur. Continua să ţină casă deschisă, primea lume multă. În vara aceea, se culca cu un canadian – un zdrahon tânăr, cu

[10] Vulseuses, în argou, testicule (n.t.).

un fizic de ţapinar. În dimineaţa când urma să plec, m-am trezit foarte devreme. Soarele era deja fierbinte. Am intrat în camera lor, dormeau amândoi. Am ezitat câteva secunde, apoi am tras cearşaful. Mama s-a mişcat, o clipă am crezut că va deschide; ochii; coapsele i s-au desfăcut puţin. Am îngenuncheat în faţa vulvei. Mi-am apropiat mâna la câţiva centimetri, dar n-am îndrăznit s-o ating. Am ieşit afară să mă masturbez. La vilă se oploşiseră o mulţime de pisici, mai mult sau mai puţin sălbatice. M-am apropiat de un motan negru ce se încălzea pe o piatră. Solul dinjurul casei, plin cu pietre, era foarte alb, de un alb violent. Motanul m-a privit de câteva ori în timp ce mă masturbam, dar a închis ochii înainte ejaculez. M-am aplecat, am apucat un pietroi. Ţeasta motanului s-a făcut ţăndări, bucăţi de creier s-au împrăştiat în jur. Am acoperit cadavrul cu pietre, apoi am intrat iarăşi în casă. Nimeni nu se trezise încă. În aceeaşi dimineaţă, mama m-a dus la taică-meu, la vreo cincizeci de kilometri. În maşină pentru prima dată, mi-a vorbit despre di Meola. Şi el părăsi Califomia, în urmă cu patru ani; cumpărase o mare proprietate lângă Avignon, pe coastele muntelui Ventoux. Vara, primea tineri care veneau din toate ţările Europei, precum şi din America de Nord. Mama credea că într-o vară ar trebui să-l vizitez şi eu, asta mi-ar deschide noi orizonturi. Învăţătura lui di Meola era centrată mai ales pe tradiţia brahmanică, dar, spunea ea, fără fanatisme sau intoleranţă. Apoi, ţinea cont de cuceririle ciberneticii, de PNF şi de tehnicile de deprogramare puse la punct la Esalen. Trebuia, în primul rând, să fie eliberat individul, să-i fie eliberat potenţialul creator profund. «Nu ne folosim decât 10 % din neuroni.»

«În plus, adăugă Jane (treceau atunci printr-o pădure de pini), ai putea să cunoşti acolo tineri de vârsta ta. Cât ai stat la noi, am avut cu toţii impresia că ai dificultăţi în plan sexual.» Modul occidental de a trăi sexualitatea, adăugă ea, e total dereglat şi pervertit. În multe societăţi primitive, iniţierea se facea firesc, la începutul adolescenţei, sub controlul adulţilor din trib. «Sunt mama ta», mai precizează ea. Se abţinu să-i spună că pe David, fiul lui di Meola, îl iniţiase chiar ea în 1963. David avea atunci treisprezece ani. În prima după-amiază, s-a dezbrăcat în faţa lui şi l-a încurajat să se masturbeze. În a doua după-amiază, l-a masturbat chiar ea si l-a supt. În fine, în a treia zi a urmat penetrarea. Pentru Jane era o annintire foarte plăcută; sexul băiatului era rigid şi părea să poată ţine astfel la nesfârşit, chiar şi după mai multe ejaculări; începând din acel moment, a optat definitiv pentru bărbaţii tineri. «Totuşi, adăugă ea, iniţierea se face întotdeauna în afara sistemului familial direct. Este indispensabil pentru a permite deschiderea către lume.»" Bruno fresări, se întrebă dacă totuşi maică-sa nu se trezise, dimineaţa, când îşi pironise privirea în vulva ei. Oricum, remarca ei nu era deloc suprinzătoare: tabuul incestului e deja atestat la gâştele cenuşii şi la mandrili. Maşina se apropia de Sainte-Maxime.

„O dată ajuns la taică-meu, continua Bruno, am înţeles că lucrurile nu stau pe roze. În vara aceea nu-şi putuse lua decât două săptămâni de concediu. Nu-mi dădeam seama atunci, dar avea probleme financiare, pentru prima oara afacerile începeau să-i meargă prost. Mai târziu, mi-a povestit totul. Ratase complet piaţa incipientă a sânilor siliconaţi. Pentru el era o modă trecătoare, ce nu avea să treaca dincolo de piaţa americană. O tâmpenie, evident. Nu există exemplu de modă venită din Statele Unite care în câţiva ani să nu invadeze Europa occidentală; nici unul. Un asociat de-al lui mai tânăr a prins ocazia, şi-a lansat propria atacere şi i-a suflat o mare parte din clientelă utilizând sânii de silicon ca produs promoţional."

În momentul acestei confesiuni, tatăl lui Bruno avea şaptezeci de ani şi în scurt timp avea să moară de cirozâ. „Istoria se repetă, adăuga el pe un ton sumbru, clătinându-şi paharul şi ascultând clinchetul cuburilor de gheaţă. Tâmpitul de Poncet (era vorba de tânărul chirurg plin de elan care, în urmă cu douăzeci de ani, fusese la originea ruinei sate), tâmpitul ăsta de Poncet nu vrea să investească în lungirea pulelor. Zice că asta-i măcelărie şi nu crede că va prinde pe piaţa masculină din Europa. Tâmpitul. La fel de tâmpit ca mine la aceeaşi vârstă. Dacă azi aş avea treizeci de ani, e bine, eu m-aş lansa în lungirea pulelor!" o dată mesaju transmis, de obicei recădea într-o reverie ceţoasă, vecină cu somnolenţa. Conversaţia lâncezea un pic, la vârsta lui ers inevitabil.

În acel iulie 1974, tatăl lui Bruno era abia la primi stadiu al decăderii sale. După-amiezele se încuia în camei cu un teanc de San-Antonio şi o sticlă de whisky. Ieşea la şapte, gătea ceva de mâncare cu o mână tremurândă. Nu renunţase de tot să vorbească cu fiul său, dar nu izbuti oricât îşi da silinţa. După două zile, atmosfera deveni de-a dreptul sufocantă. Bruno începu să plece de-acasă, după-amieze întregi; se ducea pur şi simplu la plajă.

Psihiatrul aprecia mai puţin următoarea parte a povestirii, dar Bruno ţinea mult la ea şi nu avea nici un chef s-o treacă sub tăcere. În definitiv, cretinul ăla era acolo ca să asculte, era slujba lui, nu?

„Era singură, continua aşadar Bruno, în fiecare după-amiază era singură pe plajă. O biată odraslă de familie bogată, ca mine; avea şaptesprezece ani. Era bondoacă, lălâie, timidă, avea o piele albă ca brânza şi

coşuri. În a patra după-amiaza, de fapt chiar înainte de plecarea mea, mi-am luat cearşaful şi m-am aşezat lângă ea. Era întinsă pe burtă şi îşi desfăcuse sutienul de la costumul de baie. Singurul lucru care mi-a venit în minte a fost: «Eşti în vacanţă?» A ridicat ochii: cu siguranţă că nu se aştepta la ceva genial, dar nici atât de idiot, probabil. Apoi ne-am spus fiecare prenumele, o chema Annick. La un moment dat a trebuit să se ridice iar eu mă întrebam: va încerca să-şi încheie sutienul pe la spate, sau dimpotrivă, se va ridica arătându-mi sânii? A făcut ceva intermediar: s-a întors fără să-şi tragă complet sutienul. În poziţia finală, cupele erau puţin strâmbe, n-o acopereau decât pe jumătate. Avea un piept prea mare şi deja puţin lăsat, iar mai târziu avea să fie şi mai rău. M-am gândit că are mult curaj. Mi-am apropiat mâna şi i-am vârît-o sub sutien, dezgolindu-i puţin câte puţin sânul. Nu s-a mişcat, dar s-a crispat puţin, a închis ochii. Am continuat să-mi plimb mâna, mameloanele i se întăriseră. A fost unul din cele mai frumoase momente din viaţa mea.

Pe urmă a fost ceva mai complicat. Am adus-o acasă, am urcat direct în camera mea. Mă temeam să n-o vadă tata; wra totuşi un bărbat care la viaţa lui avusese femei foarte frumoase. El însă dormea, de fapt în după-amiaza aia era beat criţă, nu s-a trezit decât pe la vreo zece noaptea. Ciudat, Annick nu m-a lăsat să-i scot chiloţii. N-o mai făcuse niciodată, mi-a spus; la drept vorbind, nu făcuse niciodată nimic cu un baiat. În schimb, m-a masturbat fără ezitare, cu mult entuziasm; îmi amintesc că surâdea. Pe urmă mi-am apropiat sexul de gura ei; l-a supt de câteva ori, nu prea i-a plăcut. N-am insistat, m-am urcat călare pe ea. Când mi-am vârât sexul între sânii ei şi i-am strâns, am simţit că e cu adevărat fericită, a scos un geamăt uşor. Asta m-a excitat teribil, m-am ridicat din nou şi i-am dat jos chiloţii. De data asta n-a mai protestat, ba chiar a ridicat picioarele ca să mă ajute. Nu, nu era o fată drăguţă, dar vulva ei era atrăgătoare, la fel de atrăgătoare ca a oricărei alte femei. A închis ochii. Când i-am strecurat mâinile sub fese, şi-a desfăcut complet coapsele. Asta m-a excitat în asemenea hal că am ejaculat pe loc, fără măcar s-o pătrund. Pe părul ei pubian erau câţiva stropi de spermă. Îmi părea teribil de rău, dar ea mi-a spus că nu-i nimic, că e fericită.

N-am prea avut timp să vorbim, era deja ora opt, trebuia să se întoarcă neîntârziat acasă. Mi-a spus, nu prea ştiu de ce, că e singură la părinţi. Era atât de fericită, atât de mândră că are un motiv ca să întârzie la cină, că era cât pe ce să mă apuce plânsul. Ne-am sărutat îndelung în grădina, în faţa casei. A doua zi dimineaţa, am plecat la Paris."

La capătul acestei scurte povestiri, Bruno făcea o pauză. Terapeutul tuşea cu discreţie, apoi, în general, spunea: „Bine." în funcţie de timpul scurs, spunea ceva pentru a relansa discuţia sau se mulţumea să adauge: „Ne oprim aici pentru astăzi?", accentuând uşor finalul, pentru a marca o nuanţă interogativă. Îşi însoţea cuvintele cu un surâs aerian de o graţie delicioasă.

În aceeaşi vară a lui 1974, într-o discotecă din Saint-Palais, Annabelle s-a lăsat sărutată de un băiat. Tocmai citise în Stephanie un dosar despre prietenia băieţi-fete. Abordând chestiunea pnetenului din copilărie, revista dezvolta o teză extrem de nesuferită: foarte rar se întâmplă ca prietenul din copilărie să se transforme în iubit; destinul lui firesc e mai curând să devină un camarad, un camarad fidel; ba chiar, adesea, poate servi drept confident şi sprijin cu ocazia tulburărilor emoţionale provocate de primele flirturi.

În secundele ce au urmat acelui prim sărut, şi în ciuda afinnaţiilor din revistă, Annabelle se simţi îngrozitor de tristă. Ceva dureros şi nou îi umplea rapid pieptul. Ieşi de la Kathmandou, refuzând să fie însoţită. Tremura uşor în timp ce scotea lanţul antifurt de la motoretă. În seara aceea îşi pusese rochia cea mai frumoasă. Până la casa fratelui ei era doar un kilometru şi când ajunse era abia trecut de unsprezece, în salon încă era lumină; zărind lumina, Annabelle începu să plângă. În aceste împrejurări, într-o noapte de iulie 1974, Annabelle căpătă conştiinţa dureroasă şi definitivă a existenţei sale individuale. Revelată mai întâi animalului sub forma durerii fizice, existenţa individuală nu ajunge în societăţile umane la deplina conştiinţă de sine decât prin intermediul minciunii, cu care practic poate să confunde.

Până la şaisprezece ani, Annabelle n-a avut secrete faţă de părinţii ei; la fel cum n-a avut secrete – iar asta fusese, îşi dădea acum seama, ceva rar şi preţios – nici faţă de Michel. În noaptea aceea, în câteva ore, Annabelle deveni conştientă că viaţa oamenilor e un şir neîntrerupt de minciuni. Tot atunci, deveni conştientă de frumuseţea ei.

Existenţa individuală, sentimentul de libertate ce decurge din ea constituie baza naturală a democraţiei. Într-un regim democratic, relaţiile dintre indivizi sunt de obicei reglementate sub formă de contract. Orice contract care încalcă drepturile naturale ale uneia din părţi, sau care nu e prevăzut cu clauze clare de revocare, este, prin chiar aceasta, lovit de nulitate.

Bruno evoca în detaliu şi cu plăcere vara lui 1974; în schimb, se arăta mai puţin locvace în ce priveşte anul şcolar următor, care, la drept vorbind, nu-i lăsa decât amintirea unei indispoziţii crescânde. Un segment temporal imprecis, dar de o tonalitate mai curând lugubră. Se întâlnea la fel de des cu Annabelle şi cu Michel, în principiu erau foarte apropiaţi; totuşi, urma bacul, iar sfârşitul anului, inevitabil, avea să-i despartă. Michel se schimbase: asculta Jimi Hendrix şi se tăvălea pe mochetă, era foarte pătruns; la mult timp după ceilalţi, începea să manifeste semne vădite de adolescenţă. Şi el, şi Annabelle păreau stingheriţi, se luau de mână mai rar. Pe scurt, cum rezumase Bruno situaţia în discuţiile cu psihiatrul, „totul se bulibăşea".

După povestea cu Annick, pe care avea tendinţa să înfrumuseţeze retrospectiv (de altfel, prudent, evitase să mai caute), Bruno se simţea ceva mai sigur pe el. Această primă cucerire nu fusese totuşi urmată de altele, şi fu repezit cât colo când încercă s-o sărute pe Sylvie, o brunetă drăguţ foarte sexy, din aceeaşi clasă cu Annabelle. Totuşi, o fată acceptase, puteau fi şi altele; şi Bruno începu să încerce vag sentiment protector faţă de Michel. In definitiv, fratele lui, iar el era mai mare cu doi ani. „Trebuie să faci ceva cu Annabelle, repeta el; ea abia aşteaptă, e îndrăgostită de tine şi e cea mai frumoasă fată din liceu." Michel se perpelea pe scaunul lui, răspundea: „Da." Săptămânile treceau. Michel şovăia vizibil în pragul vieţii adulte. Singura modalitate de a-l trece ar fi fost totuşi, pentru amândoi, s-o sărute pe Annabelle; el însă nu era conştient de asta; se lăsa legănat de un amăgitor sentiment de eternitate. În luna aprilie, îi scandaliză pe profesori neglijând să-şi completeze dosarul de înscriere în clasele pregătitoare. Era totuşi evident că, mai mult ca oricine, avea mari şanse de a intra în învăţământul superior. Până la bac mai era o lună şi jumătate, iar el lăsa din ce în ce mai mult impresia că nu ştie ce vrea. Prin ferestrele cu gratii ale sălii de clasă, privea norii, arborii din curtea interioară, îi privea pe ceilalţi elevi; nici un eveniment uman nu părea să-l mai intereseze cu adevărat.

Bruno, în ce-l privea, hotărâse să se înscrie la facultatea de Litere: începea să i se aplece de demonstraţiile Taylor-Maclaurin şi, mai ales, la Litere erau fete, o mulţime de fete. Tatăl lui nu avu nici o obiecţie. Ca toţi libertinii bătrâni, spre sfârşit devenea sentimental şi îşi reproşa amarnic că prin egoismul său îi stricase viaţa lui Bruno; ceea ce de altfel nu era chiar fals. La începutul lunii mai se despărţi de Jujie, ultima lui amantă, o femeie totuşi superbă; o chema Julie Lamour, dar numele ei de scenă era Julia Love. Juca în primele filme porno franţuzeşti, filmele astăzi uitate ale lui Burd Tranbaree sau Francis Leroi. Semăna puţin cu Janine, doar că era cu mult mai stupidă. „Sunt blestemat... Sunt blestemat...", repetă tatăl lui Bruno atunci când, nimerind peste o fotografie de tinereţe a fostei neveste, îşi dădu seama de asemănare. Cu ocazia unei cine la Benazeraf, Julie îl cunoscuse pe Deleuze, iar de atunci se lansa mereu în justificări intelectuale ale pornografiei, ceea ce devenise insuportabil. În plus îl costa scump, căci se obişnuise de la filmări cu Rolls-urile închiriate, cu mantourile de blană şi cu toate acele tinichele erotice de prost-gust pe care el, îmbătrânind, le suporta din ce în ce mai greu. La sfârşitul lui '74, fu nevoit să vândă vila din Sainte-Maxime. Câteva luni mai târziu, îi cumpără lui Bruno o garsonieră lângă grădina Observatorului: o garsonieră superbă, luminoasă, liniştită, cu o vedere degajată asupra oraşului. Chemându-l pe Bruno ca să i-o arate, nu avea deloc sentimentul că-i face un dar excepţional, ci mai curând că încearcă, pe cât posibil, să repare ceva; şi oricum, era o afacere bună, neîndoielnic. Cercetând locul cu privirea, bătrânul se însufleţi un pic. „O să poţi aduce şi fete'", îi scăpă din nebăgare de seamă. Văzând chipul fiului său, îşi regretă cuvintele.

Michel se înscrise până la urmă la universitatea din Orsay, la mate-fizică; îl încântase mai ales proximitatea campusului universitar: aşa judeca. Cum era şi firesc, au luat amândoi bacul. Annabelle îi însoţea în ziua afişării rezultatelor, chipul îi era grav, într-un an se maturizase mult. Se mai subţiase, avea un surâs mai interiorizat şi era, vai, şi mai frumoasă. Bruno se hotărî să ia o iniţiativă: vila de la Sainte-Maxime era vândută, dar putea merge la proprietatea lui di Meola, cum îi sugerase maică-sa; le propuse celor doi să vină cu el. Plecară peste o lună, la sfirşitul lui iulie.

14 Vara '75

„Faptele lor nu le dau răgaz să se întoarcă la credinţa în Domnul Dumnezeul lor, căci un duh de ticăloşie sălăşluieşte înlăuntrul lor si pe Domnul nu vor să-l ştie."

(Osie,5,4)

In staţia de autobuz din Carpentras, îi aştepta un om slăbit, bolnav. Fiu al unui anarhist italian emigrat în Statele Unite în anii 20, Francesco di Meola izbutise în viaţă fără doar şi poate – pe plan financiar, desigur. Ca şi Serge Clement, tânărul italian înţelesese la sfârşitul celui de-al doilea război mondial că se intra într-o lume cu totul nouă şi că activităţi considerate mult timp elitiste sau marginale aveau să capete o pondere economică enormă. În timp ce tatăl lui Bruno investea în chirurgia estetică, di Meola se lansase în producţia de discuri; sigur, alţii câştigaseră bani şi mai mulţi, dar nici el nu se putea plânge. Trecând de patruzeci de ani, la fel ca mulţi californieni, avu intuiţia că un nou val, mult mai profund decât o simplă modă, avea să măture ansamblul civilizaţiei occidentale; astfel, în vila sa de la Big 81'", a putut să discute cu Allan Watts, Paul Tillich, Carlos Castaneda, Abraham Maslow şi Carl Rogers. Ceva mai târziu, avu chiar privilegiul să-l întâlnească pe Aldous Huxley, adevăratul părinte spiritual al noii mişcări. Îmbătrânit şi aproape orb, Huxley nu i-a acordat prea multă atenţie; totuşi, lui di Meola, această întâlnire avea să-i lase o impresie decisivă.

Motivele care în 1970 l-au făcut să plece din California şi să-şi cumpere o proprietate în Haute-Provence nu-i erau prea clare nici lui. Mai târziu, aproape de sfârşit, avea să-şi spună că, din motive obscure, dorise să moivnân Europa; dar pe moment fu conştient doar de motivele mai superficiale. Mişcarea din Mai '68 îl impresionase, iar când valul hippy îşi începu refluxul în California, îşi zise că poate e ceva de făcut cu tineretul european. Jane îl încuraja în acest sens. Mai ales tineretul francez era îngrădit, sufocat de jugul paternalist al gaullismului; dar, după ea, ajungea o scânteie ca să pornească incendiul. De câţiva ani, marea plăcere a lui Francesco era să fumeze ţigări de marijuana cu fete foarte tinere, atrase de nimbul spiritual al mişcării; apoi să se culce cu ele, înconjurat de mandale şi fum de tămâie. Fetele care veneau la Big Sur erau în general nişte gâsculiţe protestante; cel puţin jumătate din ele erau virgine. Spre sfârşitul anilor 60, filonul începu să secătuiască. Di Meola îşi zise atunci ca poate e timpul să se întoarcă în Europa; lui însuşi i se părea bizar că-i vin asemenea idei: când părăsise Italia, abia împlinise cinci ani. Taică-său fusese nu doar un revoluţionar, ci şi un om cult, îndrăgostit de limbajui ales, un estet. Asta lăsase urme şi la el, probabil. În fond, întotdeauna îi cam socotise pe americani nişte tâmpiţi. Încă era un bărbat frumos, cu tenul fin şi mat, cu părul lung şi alb, ondulat şi des; totuşi, înlăuntrul trupului său, celulele începeau să prolifereze anapoda, să distrugă codul genetic al celulelor vecine, să secreteze toxine. Specialiştii care-l consultaseră se contraziceau în destule privinţe, afară de una, esenţială: avea să moară curând. Cancerul lui nu era operabil, continua ineluctabil să producă metastaze. Cei mai mulţi doctori înclinau către o agonie calmă şi chiar, cu ajutorul unor medicamente, scutită până la capăt de suferinţe fizice; în fapt, până acum nu simţea decât o mare oboseală generală. Cu toate astea, nu accepta verdictul; nici măcar nu-şi putea imagina acceptarea. Pentru occidentalul contemporan, chiar şi sănătos, gândul morţii constituie un fel de zgomot de fond ce vine să-i invadeze creierul de îndată ce ţelurile şi dorinţele se estompează. Cu vârsta, prezenţa acestui zgomot se face tot mai acaparatoare. Poate fi comparat cu un sforăit înăbuşit, însoţit uneori de un scrâşnet. În alte epoci, zgomotul de fond era constituit de aşteptarea împărăţiei lui Dumnezeu; astăzi, e constituit de aşteptarea morţii. Asta e.

Avea să-şi amintească mereu că, pe Huxley, perspectiva propriei sale morti părea să-l lase indiferent; dar poate era pur şi simplu ramolit, sau drogat. Di Meola citise Platon, Bhagavad-Gita şi Dao De Jing; nici una din aceste cărţi nu-i adusese vreo împăcare. Avea doar şaizeci de ani şi totuşi era pe moarte, avea toate simptomele, nu se putea înşela. Începea chiar să-şi piardă interesul pentru sex şi remarcă frumuseţea Annabellei cu un ochi oarecum distrat. Pe băieţi nici nu-i băgă în seamă. De mult trăia înconjurat de tineri, iar dacă ideea de a-i cunoaşte pe fiii Janinei îi trezise o vagă curiozitate, era probabil din obişnuinţă; de fapt, în mod evident, îi erau total indiferenţi. Îi lăsă în mijlocul proprietăţii, spunându-le că pot să-şi ridice corturile unde vor; avea chef să se culce, de preferinţă fără a mai întâlni pe nimeni. Fizic, întrupa încă perfect tipul bărbatului versat şi senzual, cu privirea scânteind de ironie sau chiar de înţelepciune; unele fete mai proaste credeau chiar că are un chip luminos şi binevoitor. Nu, nu simţea în el nici o bunăvoinţă şi în plus avea impresia că-i un actor de mâna a doua: cum de se lăsaseră amăgiţi cu toţii? Hotărât lucru, îşi spunea el uneori cu o anume tristeţe, tinerii ăştia aflaţi în căutare de noi valori spirituale sunt efectiv nişte tâmpiţi.

În clipele ce urmară coborârii din J'eep, Bruno pricepu că făcuse o greşeală. Domeniul cobora în pantă domoală spre sud, uşor vălurit, erau arbuşti şi flori. O cascadă curgea într-un mic lac, verde şi calm; chiar lângă lac, întinsă pe o lespede, goală, o femeie se usca la soare, în timp ce alta se săpunea înainte de a plonja. Mai aproape de ei, îngenuncheat pe-o rogojină, un bărbos înalt medita sau dormea. Tot gol, şi foarte bronzat; părul lung, blond deschis, contrasta puternic cu pielea arămie; semăna vag cu Kris Kristofferson. Bruno se simtea

descurajat; în fond, la ce altceva se aşteptase? Poate mai era timp s-o şteargă, cu condiţia s-o facă neîntârziat. Aruncă o privire la tovarăşii săi: cu un calm surprinzător, Annabelle începea să-şi întindă cortul; aşezat pe o buturugă, Michel desfăcea şnurul de la rucsac; avea un aer complet absent.

Apa se scurge de-a lungul liniei de pantă. Determinat în principiul său şi aproape în fiecare din actele sale, comportamentul uman admite puţine bifurcări, iar acestea sunt rareori urmate. În 1950, Francesco di Meola avusese un fiu cu o actriţă italiană – o actriţă de mâna a doua, care nu avea să depăşească nicicând rolurile de sclavă egipteană, izbutind – fu apogeul carierei sale – să obţină două replici în Quo vadis. I-au pus fiului lor prenumele David. La vârsta de cincisprezece ani, David visa să devină rock star. Nu era singurul. Mai bogat decât patronii şi bancherii, rock star-ul păstra totuşi o imagine de rebel. Tânăr, frumos, celebru, dorit de toate femeile şi invidiat de toţi bărbatii, rock star-ul constituia vârful absolut al ierarhiei sociale. Nimic din istoria umanităţii, de la divinizarea faraonilor în vechiul Egipt, nu se putea compara cu cultul pe care tineretul european şi american îl consacra rockstar-urilor. Fizic, David avea totul pentru a-şi atinge ţelul: o frumuseţe desăvârşită, în acelaşi timp animală şi diabolică; un chip viril şi totuşi cu trăsături extrem de pure; păr lung şi negru, foarte des, uşor buclat; ochi mari de un albastru profund.

Datorită relaţiilor tatălui său, David izbuti să înregistreze un prim single la vârsta de şaptesprezece ani; fu un eşec total. Trebuie spus că ieşea în acelaşi an cu Sgt Peppers, Days of f'iiture Passed şi câte altele. Jimi Hendrix, Rolling Stones, Doors erau la apogeul producţiei lor; Neil Young începea să înregistreze, şi încă se conta pe Brian Wilson. Nu era loc, în acei ani, pentru un basist onorabil, dar prea puţin inventiv. David se încăpăţână, schimbă patru formaţii, încercă diverse formule; la trei ani după plecarea tatălui sau, hotărî să-şi încerce şi el norocul în Europa. Găsi uşor un contract la un club pe Coasta de Azur, asta nu era o problemă; tot felul de fufe îl aşteptau în fiecare seară în cabină, nici asta nu era o pioblemă. Dar nimeni, de la nici o casă de discuri, nu dădu nici o atenţie mostrelor pe care le trimitea.

Când o întâlni pe Annabelle, David posedase deja peste cinci sute de femei; totuşi, un corp atât de perfect încă nu întâlnise. Annabelle fu la rându-i atrasă de el, ca toate celelalte. Rezistă mai multe zile şi îi cedă abia la o săptămână dupa sosire. Erau vreo treizeci, dansau, petrecerea avea loc în spatele casei, noaptea era înstelată şi blândă. Annabelle purta o fustă albă şi un tricou scurt pe care era desenat un soare. David dansa lipit de ea, învârtind-o uneori într-o figură de rock. De peste un ceas, dansau fără să simtă oboseala, pe un ritm de tamburină când rapid, când lent. Sprijinit de un arbore, Bruno stătea nemişcat, cu inima strânsă, vigilent, la pândă. Michel ba apărea la marginea cercului luminos, ba dispărea în noapte. Deodată fu chiar acolo, la cel mult cinci metri. Bruno o văzu pe Annabelle plecând de lângă dansatori şi oprindu-se în faţa lui Michel, apoi, foarte clar, o auzi întrebând: „Tu nu dansezi?"; în momentul acela, chipul ei era foarte trist. El refuză invitaţia cu un gest incredibil de lent, ca al unui animal preistoric readus la viaţă recent. Annabelle rămase neclintită în faţa lui preţ de cinci-zece secunde, apoi se răsuci pe călcâie şi reveni la grup. David o luă de talie şi o trase la piept, hotărât. Ea îi puse mâinile pe umeri. Bruno îl privi din nou pe Michel; avu impresia că pe chipul lui plutea un surâs; îşi lăsă privirea în jos. Când si-o ridică, Michel dispăruse. Annabelle era în braţele lui David; buzele lor erau apropiate.

Lungit sub cort, Michel aşteptă zorile. Spre sfârşitul nopţii izbucni o furtună foarte violentă şi fu surprins sa constate că-i era puţin frică. Apoi cerul se linişti, înccpu să cadă o ploaie monotonă şi lentă. Picăturile loveau cu un zgomot surd pânza cortului, la câţiva centimetri de faţa lui, dar el era la adăpost. Avu brusc presentimentul ca toată viaţa lui va semăna cu acest moment. Va trece prin emoţiile omeneşti, uneori va fi foarte aproape de ele; alţii vor cunoaşte fericirea sau disperarea; nimic din toate astea nu-l va privi sau atinge vreodată cu adevărat. De mai multe ori în seara aceea, Annabelle, în timp ce dansa, aruncase priviri în direcţia lui. Michel ar fi vrut să se mişte, dar nu putuse; avea senzaţia netă că se scufundă într-o apă îngheţată. Totuşi, totul era nespus de calm. Se simţea separat de lume de câţiva centimetri de vid, formând în jurul lui un soi de carapace sau de armură.

A doua zi dimineaţă, cortul lui Michel era gol. Lucrurile lui dispăruseră, dar lăsase un bilet care anunţa, simplu: „NU VĂ FACEŢI GRIJI."

Bruno plecă o săptărnână mai târziu. Urcându-se în tren, îşi dădu seama că în vacanţa asta nu încercase să agaţe nici o fată şi nici măcar, în ultimele zile, să vorbească cu cineva.

Spre sfârşitul lui august, Annabelle constată că nu-i venea ciclul. Îşi spuse că-i mai bine aşa. Nu fu nici o problemă: tatăl lui David cunoştea un medic, un militant de la Planning familial, care opera în Marsilia. Era un ins de vreo treizeci de ani, entuziast, cu o mustăcioară roşcată, pe care îl chema Laurent. Ţinea ca Annabelle să-i spună pe nume: Laurent. I-a arătat diferitele instrumente, i-a explicat mecanismul aspirării şi chiuretajului. Ţinea

să stabilească un dialog democratic cu pacientele sale, pe care le considera mai degrabă nişte prietene. Susţinuse de la început lupta femeilor şi considera că încă erau multe de făcut. Operaţia a fost fixată pentru a doua zi. Planning familial suporta cheltuielile.

Annabelle se întoarse în camera de hotel cu nervii la păinânt. A doua zi va avorta, va mai dormi o noapte la hotel, apoi se va întoarce acasă; aşa hotărâse. În ultimele trei săptămâni, venise în cortul lui David noapte de noapte. Prima dată o duruse puţin, dar după aceea simţise plăcere, multă plăcere; nici nu bănuia că plăcerea sexuală poate fi atât de intensă.

Totuşi, nu simţea nici o afecţiune pentru acest indivki; ştia ca o va înlocui foarte repede, poate o făcea chiar acum.

În aceeaşi seară, la o cină între prieteni, Laurent povesti cu entuziasm cazul Annabellei. Pentru fete ca ea luptaseră ei, spunea Laurent; penlru ca o fată de abia şaptesprezece ani („şi în plus drăguţă", îi veni să adauge) să nu-şi distrugă viaţa din cauza unei aventuri de vacanţă.

Annabelle se temea cumplit de întoarcerea la Crecy-en-Brie, dar în fapt nu se întâmplă nimic. Era 4 septembrie; era bronzată frumos şi părinţii o felicitară. Află de la ei că Michel plecase, că-şi ocupase deja camera la căminul studenţesc din Bures-sur-Yvette; nu bănuiau nimic, era clar. Annabelle se duse la bunica lui Michel. Bătrâna părea obosită, dar o primi bine şi îi dădu imediat adresa nepotului. Da, i se păruse puţin bizar că Michel venise înaintea celorlaiţi: tot bizar i se păruse şi faptul că pleca să-şi ia camera cu o lună înainte de deschiderea anului universitar; dar Michel era un băiat bizar.

În mijlocul marii barbarii naturale, fiinţele umane au putut câteodată (rareori) să creeze mici spaţii calde iluminate de iubire. Mici spaţii închise, personale. În care domneau intersubiectivitatea şi iubirea.

În cele două săptămâni care urmară, Annabelle îi scrise lui Michel. Îi venea greu, trebui să şteargă şi să rescrie de mai multe ori. Temrinată, scrisoarea avea patruzeci de pagini; pentru întâia oară, era o adevărată scrisoare de dragoste. O puse la poştă pe 17 septembrie, ziua reînceperii cursurilor la liceu; apoi aşteptă.

Orsay-Paris XI e singura universitate din regiunea pariziană realmente concepută după modelul american al campusului. Mai multe clădiri risipite într-un parc găzduiesc studenţii din diferite cicluri. Orsay nu e doar o instituţie de învăţăniânt, ci şi un centru de cercetări de nivel foarte înalt în fizica particulelor etementare.

Michel locuia într-o cameră de colţ din clădirea 233, la etajul al patrulea şi ultimul; încă de la început, se simti foarte bine acolo. Avea un pat mic, un birou, etajere pentru cărţi. Fereastra dădea spre o peluză ce cobora până la râu; aplecându-te puţin, puteai zări, în dreapta, masa de beton a acceleratorului de particule. În acea perioadă, cu o lună înainte de începerea cursurilor, campusul era aproape gol; erau doar câţiva studenţi africani – pentru care problema era mai ales unde să stea în august, când căminele se închideau de tot. Michel schimbă câteva vorbe cu portăreasa; în timpul zilei, se plimba de-a lungul râului. Încă nu bănuia că va rămâne acolo mai mult de opt ani.

Într-o dimineaţă, pe la ora unsprezece, se lungi pe iarbă, printre arborii indiferenţi. Se mira că suferă atât de mult. Profund străină de categoriile creştine ale mântuirii şi harului, străină chiar şi de noţiunea de libertate şi de iertare, viziunea lui despre lume dobândea ceva mecanic şi implacabil. Condiţiile iniţiale fiind date, se gândea el, şi fiind stabiliţi parametrii reţelei de interacţiuni iniţiale, evenimentele se desfăşoară într-un spaţiu indiferent şi gol; determinismul lor este ineluctabil. Ceea ce s-a întâmplat trebuia să se întâmple, nu se putea altfel; nimeni nu putea fi socotit răspunzător. Noaptea, Michel visa spaţii abstracte, acoperite de zăpadă: trupul lui înfaşurat în bandaje rătăcea sub un cerjos, printre uzine siderurgice. Ziua, întâlnea uneori un african, un malian mărunţel cu pielea cenuşie; se salutau cu o înclinare a capului. Cantina universitară nu era încă deschisă; Michel cumpăra conserve de ton de la Continent, în Courcelles-sur-Yvette, apoi se întorcea în campus. Se însera. Michel umbla pe coridoarele goale.

Pe la jumătatea lui octombrie, Annabelle îi scrise o a doua scrisoare, mai scurtă decât prima. Între timp îi telefonase lui Bruno, care nu avea, nici el, veşti de la frate-său; ştia doar că Michel îi telefona regulat bunicii, dar că probabil nu va veni s-o vadă înainte de Crăciun.

Într-o seară de noiembrie, ieşind de la un seminar de analiză, Michel găsi un mesaj la avizierul căminului. Mesajul era formulat astfel: „Telefonează la mătuşa Marie-Therese. URGENT." De vreo doi ani, nu le văzuse prea des nici pe mătuşa Marie-Therese, nici pe verişoara Brigitte. Telefonă de îndată. Bunica suferise un nou atac, era internată la spi-talul din Meaux. Era grav, poate chiar foarte grav. Aorta era slabă, inima risca să cedeze.

Michel traversă pe jos orăşelul Meaux, trecu pe lânga liceu; era aproximativ ora zece. În acel inoment, într-o sala de clasă, Annabelle studia un text de Epicur – gânditor luminos, moderat, grec, şi la drept vorbind cam agasant. Cerul era sumbru, apele Marnei veneau învolburate şi inurdare. Găsi uşor complexul spitalicesc Saint-Antoine – o clădire ultramodernă, din oţel şi sticlă, inaugurată cu un an înainte. Mătuşa Marie-Therese şi verişoara Brigitte îl aşteptau pe holul de la etajul şapte; se vedea că sunt plânse. „Nu ştiu dacă e bine s-o vezi...", spuse Marie-Therese. El nu păru s-o auda. Va trăi tot ce trebuia să trăiască.

Era un salon de reanimare, în care bunica era singură. Cearşaful, de un alb extrem, îi lăsa descoperite braţele şi umerii; lui Michel îi fu greu să-şi desprindă privirea de pe carnea aceea dezgolită, zbârcită, albicioasă, cuinplit de îmbătrânită. Braţele străpunse de perfuzii erau legate cu curele de marginea patului. Un tub îi pătrundea în gât. Alte fire intrau sub cearşaf, legate de aparate de înregistrare. Îi scoseseră cămaşa de noapte; nu o lăsaseră să-şi aranjeze cocul, ca-n fiecare dimineaţă, de ani de zile. Cu părul cenuşiu lung şi despletit, parcă nici nu era cu adevărat bunica; era o biată făptură din carne, în acelaşi timp foarte tânără şi foarte bătrână, lăsată acum în seama medicinei. Michel îi luă mâna, doar mâna i-o mai putea recunoaşte. Obişnuia s-o ţină adesea de mână, chiar şi recent, la şaptesprezece ani împliniţi. Ochii bătrânei nu se deschiseră; poate că totuşi îi recunoştea atingerea. Nu strângea tare, îi ţinea mnâna într-a sa, ca înainte; Michel spera foarte mult că simţea atingerea.

Această femeie avusese o copilărie cumplită, de la şapte ani trudise la fermă, printre nişte semi-brute alcoolice. Adolescenţa fusese prea scurtă ca să-i lase o amintire reală. După moartea soţului, muncise în uzină crescându-şi totodată cei patru copii; în plină iamă, se ducea să aducă apă din curte, pentru toaleta familiei. La peste şaptezeci de ani, ieşită de curând la pensie, acceptase din nou să îngrijească un copil mic – fiul fiului ei. Nici lui nu-i lipsise nimic – nici haine curate, nici mâncare bună duminica la prânz, nici afecţiune. Toate acestea, în viaţa ei, le făcuse. Un studiu mai mult sau mai puţin exhaustiv al umanităţii va trebui neapărat să ţină seama de acest tip de fenomene. Asemenea fiinţe umane, istoric vorbind, au existat. Fiinţe umane care munceau toată viaţa, din greu, doar din devotament şi iubire; care efectiv îşi dăruiau celorlalţi viaţa, dintr-un spirit de devotament şi iubire; dar care nu aveau defel impresia că se sacrifică; care în fapt nu concepeau un alt fel de a trăi decât dăruindu-şi altora viaţa, dintr-un spirit de devotament şi iubire. În practică, aceste fiinţe umane erau în general femei.

Michel rămase în salon circa un sfert de oră, ţinând mâna bunicii într-a sa; apoi un medic veni să-i spună că trebuie să plece. Se putea face, poate, ceva; o operaţie nu, asta era exclus; dar poate totuşi, ceva, se putea face, în fond nimic nu era pierdut.

Pe drumul spre casă n-au scos un cuvânt; Marie-Therese conducea maşinal. Mâncară la fel, aproape fără să vorbească, evocând doar, din când în când, o amintire. Marie-Therese îi servea la masă, simţea nevoia să facă ceva; din timp în timp se oprea, plângea puţin, apoi se întorcea la bucătărie.

Annabelle văzuse plecarea ambulanţei, apoi întoarcerea maşinii lor. Pe la unu noaptea, se sculă şi se îmbrăcă, părinţii încă domneau; merse până la gardul casei lui Michel. Luminile erau aprinse, probabil erau cu toţii în salon; dar prin perdele nu se putea distinge nimic. În momentul acela cădea o ploaie măruntă. Se scurseră vreo zece minute. Annabelle ştia că poate să sune la uşă, să-l vadă pe Michel; putea de asemeni, în definitiv, să nu facă nimic. Nu era conştientă că trăieşte experienţa concretă a libertăţii; oricum, era cumplit de dureros şi, după cele zece minute, Annabelle nu avea să mai fie niciodată aceeaşi. Peste ani, Michel avea să propuna o scurtă teorie a libertăţii umane pe baza unei analogii cu coinportainentul heliului superfluid. Fenomene atomice discrete, schimburile de electroni între neuronii şi sinapsele din creier sunt în principiu supuse imprevizibilităţii cuantice; cu toate astea, din cauza marelui număr de neuroni, prin anularea statistică a diferenţelor elementare, comportamentul uman este – în liniile lui generale ca şi în detalii – la fel de riguros determinat ca la oricare alt sistem natural. Totuşi, în anumite circumstanţe, extrem de rare – creştinii vorbesc de minuni ale hitniiui – o nouă undă de coerenţă apare şi se propagă în interiorul creierului; un nou comportament apare, temporar sau definitiv, detemninat de un sistem total diferit de oscilaţii armonice; se observă atunci ceea ce numim un act liber.

Nimic de genul acesta nu s-a produs în noaptea aceea, iar Annabelle se întoarse acasă. Se simţea cu mult mai bătrână. Aveau să treacă aproape douăzeci şi cinci de ani înainte să-l revadă pe Michel.

Pe la ora trei sună telefonul; infirmiera părea sincer îndurerată. Se făcuse, efectiv, tot ce se putea face; dar în fond, practic, nu se putea face nimic, inima era prea bătrână – şi atât. Măcar nu suferise, era adevărat. Dar, la fel de adevarat, totul se terminase.

Michel se îndreptă spre camera lui făcând paşi mici, de cel mult douăzeci de centimetri. Brigitte vru să se ridice, Marie-Therese o opri cu un gest. Trecură vreo doua minute, apoi auziră, venind din cameră, un soi de mieunat sau de urlet. De data asta, Brigitte se repezi. Michel stătea încovrigat, la piciorul patului. Ochii îi erau puţin ieşiţi din orbite. Chipul lui nu arăta nimic care să semene a mâhnire, nici a vreun alt sentiment omenesc. Chipul lui era invadat de-o groază animală şi abjectă.

Partea a doua

Momente ciudate

Imediat după Poitiers, Bruno pierdu controlul maşinii, un Peugeot 305. Derapând pe jumătatea şoselei, lovi uşor parapetul de siguranţă şi, după o răsucire de 180 de grade, rămase înţepenit. „Băga-te-aş! înjură el printre dinţi, ah, băga-te-aş!" Un Jaguar care venea cu 220 de kilometri la oră frână violent, fu cât pe ce să izbească celălalt parapet şi plecă mai departe în vacarm de claxoane. Bruno ieşi din maşină şi ameninţă cu pumnul în direcţia lui. „Poponarule! urlă el, poponar nenorocit!" Apoi întoarse maşina şi îşi continuă drumul.

Locul Schimbării a fost creat în 1975 de un grup de foşti "şaizecioptişti" (la drept vorbind, nici unul din ei nu facuse nimic în '68; să zicem că aveau sp/nfu/şaizecioptist) pe un teren imens plantat cu pini, aparţinând părinţilor unuia dintre ei, ceva mai la sud de Cholet. Proiectul, pătruns de idealurile libertare în vogă la începutul anilor 70, încerca să pună în practică o utopie concretă, adică un loc în care să se trăiască – „aici şi acum" – după principiile autogestiunii, în respectul libertăţii individuale şi al democraţiei directe. Totuşi Locul nu era o nouă comunitate; trebuia să fie, mai modest, un loc de vacanţă, adică un loc în care simpatizanţii acestui demers să aibă ocazia, în lunile de vară, să se confrunte direct cu aplicarea principiilor propuse; trebuia de asemeni sa primească sinergii, întâlniri creatoare, totul într-un spirit umanist şi republican; trebuia, în fine, după expresia unuia din fondatori, să fie un loc în care „să se reguleze în draci".

La Cholet-Sud, Bruno ieşi de pe autostradă şi mai făcu vreo zece kilometri pe un drum de coastă local. Harta nu era clară şi îi era prea cald. Zări, aproape din întâmplare, panoul. Cu litere multicolore pe fond alb, anunţa: „LOCUL SCHIMBĂRII"; dedesubt, pe un panou mai mic din placaj, era caligrafiată cu litere roşii ceea ce părea să fie deviza locului: „Libertatea celorlalţi o sporeşte pe a mea la infinit" (Mihail Bakunin). În dreapta, pe un drum ce ducea probabil spre mare, două adolescente târau un răţoi din plastic. Mai jos de tricouri nu purtau nimic, japiţele. Bruno le urmări din priviri; îl ardea mădularul. Tricouri ude, îşi zise el melancolic, da, e ceva. Apoi le văzu schimbând direcţia: mergeau desigur la campingul de alături.

Îşi parcă maşina şi se îndreptă spre o mică gheretă din lemn deasupra căreia, pe un panou, scria „BINE AŢI VENIT". Înăuntru, o femeie de vreo şaizeci de ani era aşezată turceşte. Sânii slabi şi zbârciţi îi ieşeau puţin din tunica de bumbac; lui Bruno îi era milă de ea. Femeia surâse cu o bunăvoinţă cam crispată. „Bun venit la Loc", zise ea în cele din urmă. Apoi, din nou, surâse larg; era cumva idioată? „Ai biletul?" Bruno îşi scoase hârtiile din geanta de imitaţie de piele. „Perfect", articulă hoaşca, arborând acelaşi surâs idiot.

Circulaţia maşinilor era interzisă în camping; Bruno hotărî să procedeze în doi timpi. Mai întâi să caute un loc ca să-şi instaleze cortul, apoi să-şi aducă bagajele. Chiar înainte de ptecare, cumpărase de la Samaritaine[11] un cort tip iglu (fabricat în China Populară, 2-3 locuri, 449 F).

Primul lucru pe care-l văzu Bruno ajungând pe pajişte fu piramida. Douăzeci de metri la bază, douăzeci de metri înălţime: edificiul era perfect echilateral. Toţi pereţii erau din sticlă; un caroiaj din lemn de culoare închisă îl diviza în panouri. Unele panouri reflectau puternic razele soarelui ce asfinţea; prin altele se zărea structura internă: mai multe niveluri şi pereţi despărţitori, tot din lemn de culoare închisă. Ansamblul voia să evoce un arbore şi reuşea destul de bine – trunchiul era reprezentat de un cilindru mare ce traversa piramida şi în care se afla probabil scara centrală. Din clădire ieşeau feluriţi oameni, singuri sau în grupuri; unii îmbrăcaţi, alţii goi. Sub soarele ce asfinţea, făcând să strălucească iarba, totul evoca un film de anticipaţie. Bruno privi scena timp de două-trei minute; apoi îşi luă cortul sub braţ şi începu să urce pe prima colină.

Domeniul era format din mai multe coline împădurite, cu luminişuri din loc în loc; ace de pin acopereau solul, grupuri sanitare comune erau diseminate ici şi colo; locurile de camping nu erau delimitate. Bruno transpira uşor, era balonat; evident, mâncase prea mult la bufetul de pe autostradă. Nu izbutea să-şi limpezească gândurile; îşi dădea totuşi seama că alegerea locului putea fi un element decisiv pentru reuşita vacanţei.

În acest moment al reflecţiilor sale, zări o frânghie întinsă între doi arbori. Pe ea, legănaţi uşor de briza serii, se uscau nişte chiloţei. Ar fi o idee, îşi zise el; într-un camping, vecinii fac cunoştinţă; nu neapărat ca să şi-o pună, dar fac cunoştinţă, e un început. Îşi lăsă cortul jos şi începu să studieze instrucţiunile de instalare.

[11] Supermagazin din Paris (n.t.).

Traducerea franceză era mizerabilă, cea englezească nu era mai de soi; cât priveşte celelalte limbi europene, era probabil la fel. Chinezoi afurisiţi. Ce naiba voia să însemne „inversaţi semirigidele pentru a concretiza domul"?

Privea schemele cu o disperare crescândă, când în dreapta lui apăru un soi de matroană irocheză, într-o minijupă din piele, cu nişte sâni enormi legănându-se în crepuscul. „Acum ai ajuns? articulă apariţia, ai nevoie de ajutor ca să-ţi instalezi cortul? – Mă descurc..., răspunse Bruno cu o voce sugrumată, mă descurc, mersi. E în regulă...", adăugă el dintr-o suflare. Simţea capcana. Într-adevăr, câteva secunde mai târziu, izbucniră urlete din wigwamul alăturat (unde or fi cumpărat asemenea drăcie? l-or fi confecţionat chiar ei?). Femeia se repezi înăuntru, ieşi cu doi ţânci ininusculi, câte unul agăţat de fiecare şold, şi începu să-i legene fară chef. Urletele se înteţiră. Masculul apăru şi el tropăind, în sula goală. Era un bărbos destul de solid, de vreo cincizeci de ani, cu părul lung, cărunt. Îl luă în braţe pe unul din maimuţoi şi începu să-l giugiulească; era greţos. Bruno se depărtă câţiva metri; năduşise. Cu asemenea monştri, la noapte nu va închide un ochi, garantat. Iar vaca aia alăpta. era clar păcat.

Avea totuşi ţâţe grozave.

Bruno merse câţiva metri pieziş, îndepărtându-se discret de wigwam; nu voia totuşi să se depărteze prea mult de chiloţei. Erau obiecte delicate, transparente, numai dantele, nu-şi imagina că pot fi ai creaturii de adineaori. Găsi un loc între două canadiene (verişoare? surori? colege de liceu?) şi se puse pe treabă.

Când termină, era aproape noapte. În seara târzie, coborî să-şi caute valizele. Pe drum întâlni mai multe persoane: cupluri, persoane singure; multe femei singure, în jur de patruzeci de ani. Din loc în loc, prinse de arbori, erau pancarte pe care scria „RESPECT RECIPROC"; se apropie de una din ele. Sub inscripţie, o cutie plină ochi cu prezervative. Dedesubt, o pubelă albă din plastic. Bruno o deschise apăsând pedala, apoi lumină cu lanterna: erau mai ales cutii de bere, dar şi câteva prezervative folosite. ^|^e> îşi zise Bruno; s-ar părea că nu se pierde vremea pe-aici. Întorcerea fu un chin; valizele ăfiltt111 mâinile, abia mai putea să respire; la jumătatea pantei trebui să se oprească.

Câţiva indivizi bântuiau prin camping, fasciculele luminoase ale lanternelor se încrucişau în noapte. Mai departe, pe drumul de coastă, circulaţia rămânea la fel de intensă; la Dynasty, pe drumul spre Saint-Clement, era o petrecere cu sânii goi, dar Bruno nu se mai simţea în stare să se ducă nici acolo, nici altundeva. Rămase aşa cam o jumătate de oră. Privesc farurile printre arbori, îşi spunea el; asta e viaţa mea.

Revenit la cort, îşi turnă un whisky şi se masturbă alene răsfoind Swing Magazine, „dreptul la plăcere"; cumpărase ultimul număr la un popas de pe autostradă, lângă Anger. Nu avea intenţia să răspundă la mica publicitate; nu se simţea la înălţime pentru un gang bang sau un duş de spermă. Femeile care acceptau să întâlnească bărbaţi singuri preferau în general negrălăi şi, oricum, pretindeau nişte măsuri minime de care el era departe. Trebuia să se resemneze: nu avea nici o şansă să intre în reţeaua porno, avea o puţă prea mică.

Totuşi, în general, nu era nemulţumit de fizicul său. Implanturile capilare reuşiseră, nimerise un specialist competent. Mergea regulat la Gymnase Club şi, sincer, pentru un bărbat de patruzeci şi doi de ani, nu găsea că arată chiar rău. Bău un al doilea whisky, ejaculă pe revistă şi adormi aproape împăcat.

2 Treisprezece ore de zbor

Foarte curând, Locul Schimbării se confruntă cu o problemă de îmbătrânire. Idealurile fondatoare ale acestei iniţiative le păreau prăfuite tinerilor din anii 80. În fond, cu excepţia atelierelor de teatru spontan şi de masaj californian, Locul era mai ales un camping; în ce priveşte confortul găzduirii sau calitatea bucătăriei, nu putea rivaliza cu centrele de vacanţă instituţionale. În plus, o anumită cultură anarhistă proprie locului făcea dificil un control strict al accesului şi al plăţii; echilibrul financiar, precar de la-nceput, deveni aşadar din ce în ce mai problematic.

O primă măsură, adoptată de fondatori în unanimitate, fu stabilirea de tarife net preferenţiale pentru tineri; ea se dovedi insuficientă. La începutul exerciţiului financiar 1984, în adunarea generală anuală, Frederic Le Dantec propuse transformarea ce avea să asigure prosperitatea afacerii. Locul Schimbării – considera el – trebuia să fie noul spaţiu de aventură al anilor 80. Acumulaseră cu toţii o experienţă preţioasă în tehnicile şi terapiile născute din psihologia umanistă (Gestalt, rebirth, do in, mersul pe cărbuni aprinşi, analiza tranzacţională, meditaţia zen, PNL...) De ce să nu valorifice aceste competenţe elaborând un program de stagii rezidenţiale pentru întreprinderi? După o dezbatere furtunoasă, proiectul fu adoptat. Atunci s-a construit piramida, precum şi

vreo cincizeci de bungalouri, cu confort limitat, dar acceptabil, menite să-i găzduiască pe stagiari. În acelaşi timp, un mailing intensiv şi bine orientat fu trimis directorilor de personal de la diverse mari firme. O parte din fondatori, cu opţiuni politice foarte la stânga, au suportat greu această tranziţie. Avu loc o scurtă luptă internă pentru putere, apoi asociaţia constituită în virtutea legii 1901 care administra locul fu dizolvată şi înlocuită cu un SRL al cărui acţionar principal era Frederic Le Dantec. În definitiv, părinţii lui erau proprietarii terenului, iar Creditul mutual din Maine-et-Loire părea dispus să susţină proiectul.

Cinci ani mai târziu, Locul reuşise să-şi facă o lista de clienţi irnpresionantă (BNP, IBM, Ministerul Bugetului, RATP, Bouygues...). Stagii inter sau intra-întreprinderi erau organizate în tot cursul anului, iar activitatea „centru de vacanţă", păstrată mai mult din nostalgie, nu mai reprezenta decât % din cifra de afaceri anuală.

Bruno se trezi cu o durere de cap crâncenă şi fără prea mari iluzii. Aflase despre Loc de la o secretară care se întorcea de la un stagiu „Dezvoltare personală – gândire pozitivă", cinci mii de franci pe zi. Ceruse catalogul pentru vacanţa de vară: simpatic, asociativ, libertar, cam ştia genul. O notă statistică din josul paginii îi reţinuse totuşi atenţia: vara trecută, în perioada iulie-august, Locul găzduise 63 % femei. Practic, două femei pe cap de bărbat; un coeficient excepţional. Se hotărî pe loc să rezerve o săptămână în iulie, de probă, mai ales că opţiunea camping revenea mai ieftin decât la Club Med[12], sau chiar la UCPA[13]. Evident, îşi imagina genul de femei: foste stângiste angoasate, probabil seropozitive. Însă oricum, la două femei pentru un bărbat, avea o şansă; cu puţin noroc, putea să pârlească chiar două.

Din punct de vedere sexual, anul începuse bine pentru el. Sosirea târfelor din ţările estice avu ca efect căderea preţurilor, acum găseai uşor o relaxare personalizată la 200 de franci, faţă de 400, în urmă cu câteva luni. Din păcate, în aprilie îşi buşise maşina, iar pentru că vina fusese a lui, trebuise să plătească toate reparaţiile. Banca începuse să-l preseze, fusese nevoit să-şi restrângă cheltuielile.

Se ridică într-un cot şi îşi turnă un prim whisky. Swing Magazine rămăsese deschis la aceeaşi pagină; cu un efort vizibil, un tip în şosete îşi sălta sexul spre obiectiv: îl chema Herve.

Asta nu-i de mine, îşi repetă Bruno, asta nu-i de mine. Îşi puse chiloţii şi se îndreptă spre grupul sanitar. La umna urmei, îşi spuse el cu speranţă, irocheza de ieri, bunăoară, nu era chiar de lepădat. Ţâţe mari şi puţin lăsate – era chiar ideal pentru o partidă reuşită de amor spaniol; ultima dată o făcuse cu trei ani în urmă. Bruno era ahtiat după amorul spaniol; dar târfelor, în general, nu le place. Le enervează că primesc sperma în faţă? Le cere mai mult timp, mai mult sentiment decât o felaţie? Oricum, prestaţia părea atipică. În general, amorul spaniol nefiind tarifat, nu era pe listă, deci era mai greu de obţinut. Pentru târfe, e mai degrabă o chestiune personală. De-atâtea ori, pornit în căutarea unui amor spaniol, trebuise să se mulţumească cu o masturbare simplă sau doar cu o felaţie. Uneori izbutită, de altfel; oricum, în materie de amor spaniol, oferta era structural insuficientă, iată ce gândea Bruno.

La acest punct al cugetărilor sale, ajunse la grupul sanitar nr. 8. Oarecum resemnat să întâlnească nişte băbătii, avu un şoc dureros descoperindu-le pe adolescente. Erau patru, între cincisprezece şi şaptesprezece ani, lângă duşuri, chiar în faţa şirului de chiuvete. Două, în slip, îşi aşteptau rândul; celelalte două se zbu ca nişte zvârlugi, sporovăiau, se împroşcau cu apă,,^^^11 mlc1 chiote: erau goale puşcă. Spectacolul era d© ^^^-şi de un erotism nespus; nu-l meritase, zău. Sexul i se întărise în chiloţi; şi-l scoase cu o mână, se lipi de suportul chiuvetei, iar cu cealaltă mână încercă să se spele pe dinţi. Tremura atât de violent încât îşi răni o gingie; scoase din gură periuţa însângerată. O picătură începea să i se formeze pe capul sexului, care era fierbinte, umflat, străbătut de furnicături cumplite.

Una din fete, o brunetă zveltă, ieşi de sub duş; luă un prosop şi îşi tamponă sânii tineri cu satisfacţie. O roşcovană micuţă îşi scoase slipul şi îi luă locul sub jet; părul ei pubian era de un blond auriu. Bruno scoase un geamăt uşor, simţi că-l ia cu leşin. Mental, se vedea mişcându-se. Avea dreptul să-şi scoată chiloţii, să aştepte la rând lângă duşuri. Se vedea în faţa lor, cu sexul erect; se auzea rostind o frază de genul: „E caldă apa, fetelor?" între duşuri era un spaţiu de cincizeci de centimetri; dacă făcea duş lângă roşcovană, ea ar fi putut să-i atingă întâmplător mădularul. La gândul acesta, simţi efectiv că leşină; se cramponă de faianţa chiuvetei. În aceeaşi clipă, din dreapta, doi adolescenţi năvăliră râzînd zgomotos; purtau şorturi negre cu benzi fluorescente. Bruno se pleoşti instantaneu. Îşi vârî sexul în chiloţi şi se concentră asupra toaletei dentare.

[12] Club Mediterrane, cunoscută firma franceză de turism (n.t.).

[13] UCPA, Union des Centres Sportifs en Plein Air, organism naţional care se ocupă cu organizarea vacanţelor pentru tineret (n.r.).

Mai târziu, aflat încă sub şocul acestui moment, coborî spre mesele unde se lua micul dejun. Se aşeză deoparte şi nu încercă să intre în vorbă cu nimeni; mestecându-şi cerealele vitaminizate, se gândea la vampirismul căutării sexuale, la aspectul ei faustic. Bunăoară, se gândea Bruno, e total impropriu să vorbim de homosexuali. El unul nu întâlnise niciodată, sau aproape niciodată, homosexuali; în schimb, cunoştea o mulţime de pederaşti. Unii pederaşti – din fericire nu prea numeroşi – care preferă copii, sfârşesc în puşcărie, cu pedepse ireductibile, şi nu mai auzi de ei. Majoritatea pederaştilor preferă totuşi tineri între cincisprezece şi douăzeci şi cinci de ani; pentru ei, tot ce depăşeşte această vârstă nu mai reprezintă decât sfinctere bătrâne şi obosite. Observaţi doi poponari bătrâni între ei, îi plăcea lui Bruno să spună, observaţi-i cu atenţie: uneori există între ei simpatie, sau chiar afecţiune reciprocă; dar se doresc unul pe celălalt? în nici un caz. De îndată ce apare un curuleţ bucălat de cinşpe-două'ş'cinci de ani, cei doi se sfâşie între ei ca nişte pantere bătrâne, se sfâşie ca să posede acel curuleţ bucalat; iată ce gândea Bruno.

La fel ca în atâtea alte cazuri, pretinşii homosexuali jucaseră un rol de model pentru restul societăţii, se mai gândea Bruno. El însuşi, iată, avea patruzeci şi doi de ani; dorea el, din pricina asta, femei de vârsta lui? Nici vorbă. În schimb, pentru o pizdică ambalată într-o minijupă, se simţea încă în stare să meargă până la capătul lumii. Sau, mă rog, măcar până la Bangkok. Treisprezece ore de zbor. Totuşi dorinţa sexuală are drept obiect în primul rând trupurile tinere, iar cucerirea progresivă a pieţei farmecelor de către adolescente n-a fost în fond decât o revenire la normal, o revenire la adevărul dorinţei, analogă revenirii la adevărul preţurilor după o creştere bursieră anormală. Oricum, femeile care aveau douăzeci de ani în jurul „anilor '68" se pomeniră, ajungând la patruzeci de ani, într-o situaţie jalnică. În general divorţate, nu puteau conta defel pe relaţia conjugală – afectuoasă sau sordidă – după ce făcuseră totul pentru a-i grăbi dispariţia. Făcând parte dintr-o generaţie care – prima în asemenea măsură – proclamase superioritatea tinereţii asupra vârstei adulte, nu se puteau mira că sunt la rându-le dispreţuite de generaţia chemată să le ia locul. În fine, după ce contribuiseră enorm la instituirea unui cult al trupului, nu puteau, pe măsură ce trupul li se veştejea, decât să simtă faţă de ele însele un dezgust tot mai viu – analog de altfel celui pe care îl citeau în ochii celorlalţi.

Bărbaţii de vârsta lor se aflau grosso modo în aceeaşi situaţie; dar această comunitate de destin nu avea să nască nici o solidaritate: ajunşi la patruzeci de ani, majoritatea bărbaţilor au continuat să caute femei tinere – uneori cu un anume succes, cel puţin pentru cei care, intraţi cu abilitate în jocul social, deţineau o pozitie intelectuală, financiară sau mediatică; pentru femei, în cvasitotalitatea cazurilor, anii maturităţii au fost anii eşecului, ai masturbării şi ai umilinţei.

Teritoriu privilegiat de libertate sexuală şi de manifestare a dorinţei, Locul Schimbării avea să devină în mod firesc, mai mult ca oricare altul, un loc al deprimării şi al amărăciunii. Adio trupuri înlănţuite în pohmă sub clar de lună! Adio celebrări aproape dionisiace ale trupurilor unse cu uleiuri, sub soarele verii! Aşa trăncăneau cvadragenarii, privindu-şi mădularele fleşcăite şi burţile adipoase.

În 1987, la Loc şi-au făcut apariţia primele ateliere de inspiraţie semi-religioasă. Firește, creştinismul rămânea exclus; însă o mistică exotică suficient de vagă putea – pentru aceste fiinţe în fond destul de slabe de înger – să se armonizeze cu un cult al trupului pe care, împotriva oricărei raţiuni, continuau să-l propovăduiască. Atelierele de masaj senzitiv sau de eliberare a orgonului au rămas, bineînţeles; dar începu spectacolul unui interes din ce în ce mai viu pentru astrologie, pentru tarotul egiptean, pentru meditaţia de inspiraţie indiană (ceakra), pentru energiile subtile. Au urmat „întâlnirile cu îngerul"; unii au învăţat să simtă vibraţia cristalelor. Şamanismul siberian şi-a tacut o intrare remarcată în 1991, când şederea iniţiatică prelungită într-un sweat lodge alimentat de jarul sacru se soldă cu moartea unui participant prin stop cardiac. Tantra – ce reunea frotajul sexual, spiritualitatea difuză şi egoismul profund – a cunoscut un succes enorm. În câţiva ani, Locul – ca atâtea alte locuri din Franţa şi din Europa occidentală – deveni în fond un centru New Age destul de frecventat, păstrându-şi totodată o pecete hedonistă şi libertară gen „anii 70", care-i asigura specificul pe piaţă.

După micul dejun, Bmno se întoarse la cort, se gândi să se masturbeze (amintirea adolescentelor era încă vie), până la urmă se abţinu. Aceste puştoaice aţâţătoare erau pesemne fructul „şaizecioptistelor" pe care le-ntâlneai, în rânduri tot mai strânse, în perimetrul campingului. Aşadar, unele din aceste târfe bătrâne reuşiseră totuşi să se reproducă. Constatarea îl cufundă pe Bruno în meditaţii vagi, dar neplăcute. Deschise brusc fermoarul cortului; cerul era albastru. Scame de nori pluteau printre pini, ca nişte dâre de spermă; se anunţa o zi superbă. Îşi consultă programul săptămânii: era înscris la opţiunea numărul 1, Creativitate şi relaxare. Dimineaţa, avea de ales între trei ateliere: mimă şi psihodramă, acuarelă, scriitură spontană. Psihodramă, nu, mersi, servise deja într-un

week-end, într-un castel de lângă Chantilly: nişte asistente în sociologie trecute de cincizeci de ani se tăvăleau pe salteaua de gimnastică cerând ursuleţi de pluş de la tăticii lor; nu, mai bine lipsă. Acuarela era tentantă, dar trebuia să aibă loc în natură: să stea pe vine pe ace de pin, să suporte insectele şi tot restul, ca să producă nişte mâzgăleli – asta-i trebuia lui?

Animatoarea atelierului de scriitură avea un păr lung şi negru, o gură mare subliniată cu roşu carmin (de tipul numit de obicei „bună de muie"), purta o tunică şi un pantalon pan negru. Femeie bine, avea clasă. Oricum, tot o ştoarfă, se gândi Bruno aşezându-se pe vine la întâmplare. În cercul aproximativ format de participanţi. În dreapta lui, o grăsană cu părul cărunt, cu ochelari groşi, cu un ten cumplit de pământiu, fornăia zgomotos. Puţea a vin; nu era totuşi decât zece şi jumătate.

„Pentru a saluta prezenţa noastră comună, începu animatoarea, pentru a saluta Pământul şi cele cinci zări, vom începe atelierul cu o mişcare de hatha-yoga numită salutul soarelui." Urmă descrierea unei poziţii imposibil de înţeles; beţivanca de alături emise un prim râgîit. „Eşti obosită, Jacqueline..., comentă yogina; renunţă la exerciţiu, dacă nu-ţi vine. Întinde-te, o să te alături grupului puţin mai târziu."

Trebui, într-adevăr, să se întindă, în timp ce institutoarea karmică debita un discurs moleşitor şi găunos, gen reclamă pentru apă minerală: „Intraţi într-o apă minunată şi pură. Apa vă scaldă membrele, pântecul. Îi mulţumiţi mumei voastre, ţărâna. Vă lipiţi încrezători de muma voastră, ţărâna. Simţiţi-vă dorinţa. Vă mulţumiţi vouă înşivă pentru că v-aţi dăruit această dorinţă" etc. Lungit pe un tataim jegos, Bruno simţi că-i clăntănesc dinţii de nervi; beţivanca de alături râgîia regulat. Între două râgîieli, expira aerul cu „Aaaaah '..."-uri prelungi, care-ar fi trebuit să-i exprime starea de relaxare. Pârţotina karmică îşi continua numărul, invocând forţele telurice care iradiază pântecul şi sexul. După ce trecu prin cele patru elemente, mulţumită de prestaţie, încheie astfel:

„Acum, aţi depăşit bariera mentalului raţional; aţi stabilit contactul cu planurile voastre profunde. Vă cer sa vă deschideţi către spaţiul nemărginit al creaţiei. – Păr la cur!" se gândi furios Bruno, ridicându-se cu greutate. Avu loc secvenţa de scriitură, urmată de o prezentare generală si de lectura textelor. În tot atelierul, o singură pipiţă acceplabilă: o roscovană mărunţică în ginşi şi tee-shirt, răspunzând la prenumele de Einnia şi autoare a unui poem perfect idiot în care era vorba despre oi lunare. În general, toţi se topeau de gratitudine şi fericire pentru legătura regăsită – muma noastră ţărâna, tatăl nostru Soarele etc. Veni rândul lui Bruno. Cu o voce ursuză, îşi citi scurta creaţie: Taxiurile sunt nişte putori, Nu opresc, poţi să mori.

„E ceea ce simţi..., făcu yoghina. E ceea ce simţi, pentm că nu ţi-ai depăşit energiile negative. Te simţi încărcat în planurile profunde. Putem să te ajutăm, aici şi acum. Ne vom ridica şi ne vom recentra pe grup."

Se ridicară în picioare şi fonnară un cerc luându-se de mâini. Fără nici un chef, Bruno luă mâna beţivancei din dreapta, iar în stânga pe a unui bărbos bătrân şi respingător ce semăna cu Cavanna. Concentrându-se, rămânând totuşi calmă, institutoarea yoghică emise un „om!" prelung. Ca la un semn, toţi începură să scoată câte un „om!", de parcă asta făcuseră din moşi-strămoşi. Curajos, Bruno încerca să intre în ritmul sonor al demonstraţiei, când deodată se simţi dezechilibrat de vecina din dreapta. Beţivanca, hipnotizată, era pe cale să se năruie ca un mal. Bruno îşi desprinse mâna, dar nu putu evita căderea şi se pomeni în genunchi lângă hoaşca răsturnată pe spate, care se vânzolea pe tataim. Yoghina se opri o clipă pentru a constata cu calm: „Da, Jacqueline, faci bine că te-ntinzi, dacă aşa îţi vine." Cele două păreau a fi vechi cunoştinţe.

A doua secvenţă de scriitură se desfăşură ceva mai bine; inspirat de o viziune fugitivă de dimineaţă, Bruno izbuti să producă poemul următor:

Mi-o bronzez cu drag
(Păr la ștremeleag!)
La piscina-adâncă
(Păr la mătărânga!)
Domnul îmi apare
Pe plajă la soare,
Are ochi frumoşi,
Mănâncă gogoşi.
Unde şade El?
(Păr la cocoşel!)
Colo-n Rai, pe iarbă
(Cărăşel cu barbă!)

„Are mult umor..., comentă yoghina cu o uşoară nemulţumire. – E aici o mistică..., se băgă şi beţivanca. Mai curând o mistică în negativ..." Bruno simţea că explodează. Până când să mai suporte? Chiar merita osteneala? Se întreba serios. Când atelierul se termină, se repezi la cort fără măcar să încerce să intre în vorbă cu roşcovana; trebaia să radă un whisky înainte de prânz. Ajungând lângă cort, dădu peste una din adolescentele de la duş; cu un gest graţios. ce-i ridica sânii, culegea de pe frânghie chiloţeii de dantelă puşi la uscat în ajun. Bruno simţea ca e gata să explodeze în atmosferă si să cadă peste camping sub formă de zdrenţe unsuroase. Ce se schimbase, în fond, din adolescenţa lui? Avea aceleaşi dorinţe, cu conştiinţa că probabil nu le va putea împlini. Într-o lume ce nu preţuieşte decât tinereţea, oamenii sunt puţin câte puţin devoraţi. La prânz, remarcă o catolică. Nu era greu, purta la gât o cruce mare de fier; în plus, pleoapele îi erau umflate pe dedesubt, dând profunzime privirii – semn după care poţi adesea recunoaşte femeia catolică sau chiar mistică (iar uneori, e drept, pe alcoolică). Păr lung şi negru, piele foarte albă, cam slabă, dar drăguţă. În faţa ei se aşezase o fată cu părul blond-roşcat, genul helveto-californian: pe puţin un metru optzeci, trup perfect, impresie de sănătate terifiantă. Era animatoarea atelierului tantra. În realitate se născuse la Creteil şi o chema Brigitte Martin. În California îşi refăcuse sânii şi se iniţiase în misticile orientale; în plus, îşi schimbase prenumele. Revenită la Creteil, în timpul anului anima un atelier tantra la Flanades, sub numele de Shanti Martin; catolica părea s-o admire enorm. La început, Bruno putu să participe la conversaţie – vorbeau despre dietetica naturală iar el se documentase în legătură cu germenii de grâu. Dar foarte repede trecură la subiecte religioase, care-i erau inaccesibile. Putea fi asimilat Isus cu Krishna, iar dacă nu, cu cine? Pe cine trebuia să-l preferi, pe Rintintin sau pe Rusty? Deşi catolică, catolica nu-l iubea pe papă; susţinea că Ioan-Paul al II-lea, cu mentalul lui medieval, frâna evoluţia spirituală a Occidentului. „Da, încuviinţă Bruno, e un husen." Expresia, puţin cunoscută, îl făcu să crească în ochii celor două femei. „Iar Dalai-lama ştie să mişte din urechi...", încheie Bruno cu tristeţe, terminându-şi biftecul de soia.

Catolica se ridică furtunos, renunţând la cafea. Nu voia să întârzie la atelierul de dezvoltare personală, Regulile îui da-da. „A, da, la da-da e grozav!", spuse cu entuziasm elveţianca şi se ridică la rândul ei. „Mersi pentru acest schimb de idei...", spuse catolica întorcându-se spre el, cu un surâs graţios. E drept, se descurcase binişor. „Să discuţi cu băşinoasele astea, se gândea Bruno traversând din nou campingul, e ca şi cum te-ai pişa într-un pisoar plin cu mucuri de ţigări; sau ca şi cum te-ai căca într-un closet plin cu tampoane menstruale: nimic nu trece şi începe să pută." Spaţiul separă corpurile. Cuvântul traversează elastic spaţiul, spaţiul dintre corpuri. Nepercepute, lipsite de ecou, parcă suspendate ridicol în aer, cuvintele lui începeau să putrezească şi să pută, era neîndoielnic. Pus în context, cuvântul poate să şi separe.

La piscină, se întinse pe un şezlong. Adolescentele se bâţîiau, se prosteau, ca să-i incite pe băieti să le împingă în apă. Soarele era la zenit; trupuri lucioase şi goale circulau în jurul suprafeţei albastre. Ignorându-le, Bruno se cufundă în Les Six compagnons et l'Hoinme au gant, probabil capodopera lui Paul-Jacques Bonzon, recent reeditată în Bibliotheque verte. Sub soarele aproape insuportabil, era o plăcere să te regăseşti în ceţurile lioneze, în prezenţa liniştitoare a bravului câine Kapi.

Programul după-amiezei îi permitea să aleagă între sensitive gestaltmassage, eliberarea vocii şi rebirth în apă caldă. În principiu, masajul părea cel mai hot. Cât despre eliberarea vocii, îşi făcu o idee în timp ce urca spre atelierul de masaj: vreo zece persoane, foarte agitate, ţopăiau sub conducerea tantristei scoţând nişte cloncăneli de curcan îngrozit.

În vârful colinei, mesele acoperite de cearşaturi formau un cerc larg. Participanţii erau goi. În centrul cercului, animatorul, un brunet mărunţel, puţin saşiu, începând să vorbeasca despre sensitive gestaltmassitge, făcu un scurt istoric: născut din lucrările lui Fritz Perls despre gestaltmassuge sau „masajul californian", integrând progresiv anumite practici ale senzitivului, sensitive gestaltmassage devenise – cel puţin asta era părerea brunetului – metoda de masaj cea mai completă. La Loc sunt unii care nu împărtăşesc acest punct de vedere, ştia, dar el nu dorea să polemizeze. Oricum – şi cu asta va încheia – există masaje şi masaje; la limită, se poate spune că nu există două masaje identice. După acest preambul, îşi începu demonstraţia, rugând-o pe una dintre participante să se lungească. „Trebuie să simţi tensiunile partenerei...", comentă el mângâindu-i umerii; mădularul i se legăna la câţiva centimetri de părul lung şi blond al fetei. „Să unifici, să unifici mereu...", continuă el turnându-i ulei pe sâni. „Să respecţi integritatea schemei corporale..."; mâinile animatorului coborau pe pântec, fata închisese ochii şi desfăcea coapsele cu vădită plăcere.

„Bun, încheie negriciosul, acum veţi lucra doi câte doi. Circulaţi, întâlniţi-vă în spaţiu; nu vă grăbiţi." Hipnotizat de scena precedentă, Bruno reacţionă cu întârziere: or, asta era momentul în care se juca totul. Trebuia să te apropii liniştit de partenera dorită, să te opreşti în faţa ei zâmbind şi s-o întrebi calm: „Vrei să lucrezi cu mine?" Ceilalţi păreau să cunoască jocul, aşa că în treizeci de secunde totul se termi-nase. Bruno aruncă în jur o privire panicată şi se pomeni în faţa unui brunet scund şi spătos, împăroşat, cu sexul gros. Nu-şi dăduse seama, dar erau numai cinci femei la şapte bărbaţi.

Slavă domnului, celălalt nu părea poponar. Vizibil furios, fără o vorbă, individul se culcă pe burtă, îşi puse capul pe braţele încrucişate şi aşteptă. „Să simţi tensiunile... să respecţi integritatea schemei corporale..." Bruno turna ulei întruna, fără a izbuti să treacă de genunchi; insul sta ţeapăn ca un buştean. Până şi fesele îi erau îmblănite. Uleiul începu să picure pe cearşaf, pulpele îi erau năclăite. Bruno îşi ridică privirea. Alături, doi bărbaţi erau culcaţi pe spate. O fată îi masa pectoralii celui din stânga; sânii i se legănau încetişor, tufa i se mişca la nasul partenerului. Radiocasetofonul animatorului răspândea în aer acorduri ample de sintetizator; cerul era de un albastru absolut. În jurul lui, mădularele unse cu ulei de masaj se înălţau încet în lumină. Totul era cumplit de real. Nu mai avea putere să continue. De cealaltă parte a cercului, animatorul dădea sfaturi unui cuplu. Bruno îşi luă rapid mcsacul şi coborî spre piscină. La bazin, era ora de vârf. Lungite pe iarbă, femei goale pălăvrăgeau, citeau sau pur şi simplu se prăjeau la soare. Unde să se aşeze? Cu prosopul în mână, începu un traseu haotic pe peluză; se împleticea, ca să spunem aşa, printre vagine. Işi spuse că trebuie să se hotărască odată, când o zări pe catolică discutând cu un brunet îndesat, vioi, cu părul negru şi creţ, cu ochi veseli. Îi făcu un vag semn de recunoaştere – pe care ea nu-l remarcă – şi se trânti alături. Un tip în trecere îi strigă brunetului: „Salut, Karim!" Cel astfel numit agită mâna în chip de răspuns, fără să-şi întrerupă discursul. Catolica îl asculta în tăcere, lungită pe spate. Între coapsele delicate, avea o tufă drăguţă, proeminentă, cu părul creţ şi negru, un deliciu. În timp ce-i vorbea, Karim îşi masa alene boaşele. Bruno se culcă la pământ şi se concentră asupra părului pubian al catolicei, la un metru în faţa lui: era o desfătare. Adormi buştean.

La 14 decembrie 1967, Adunarea Naţională vota în primă lectură legea Neuwirth privind legalizarea contracepţiei; începând de atunci, deşi încă nu era compensată de Securitatea Socială, pilula se găsea în vânzare liberă în farmacii. Din acel moment, pături largi ale populaţiei avură acces la eliberarea sexuală, rezervată până atunci cadrelor superioare, profesiunilor liberale şi artiştilor – ca şi unor patroni de IMM-uri. E amuzant să constatăm că această eliberare sexuală a fost uneori prezentată sub forma unui vis comunitar, când în realitate era vorba de o nouă etapă în dezvoltarea istorică a individualismului. După cum o arată drăguţul cuvânt „menaj", cuplul şi familia reprezentau o ultimă insuliţă de comunism primitiv în sânul societăţii liberale. Eliberarea sexuală a avut ca efect distrugerea acestor comunităţi intermediare, ultimele care separau individul de piaţă. Acest proces de distrugere continuă şi în zilele noastre.

După cină, comitetul de conducere al Locului Schimbării organiza cel mai adesea serate dansante. Această opţiune – în principiu surprinzătoare într-un loc atât de deschis noutăţilor spirituale – confirma caracterul de nedepăşit al seratei dansante ca mod de întâlnire sexuală într-o societate necomunistă. Societăţile primitive, observa Frederic Le Dantec, puneau şi ele dansul – şi chiar transa – în centrul sărbatorilor lor. O staţie de amplificare şi un bar erau aşadar instalate pe peluza centrală; iar lurnea se bâţîia, până târziu, sub lumina lunii. Pentru Bruno, era o a doua şansă. La drept vorbind, adolescentele din camping nu prea veneau la aceste serate. Preferau să meargă la discotecile din zonă (Bilboquet. Dynasty, 2001, eventual Pirates), care ofereau seri tematice speciale, cu spumă, strip-tease masculin sau vedete porno. La Loc rămâneau doi-trei băieţi cu temperament visător şi cu sexul mic, care de altfel se mulţumeau să rămână în cort, zdrăngănind fără convingere o chitară dezacordată şi fiind trataţi de ceilalţi cu un dispreţ obiectiv. Bruno se simţea aproape de aceşti băieţi; dar, adolescentele fiind oricum imposibil de agăţat, nu s-ar fi dat în lături, vorba unui cititor al revistei NevWood întâlnit la cafeneaua gării Angers-Nord, să-şi „împlânte lancea într-o halcă oarecare". Cu această speranţă, la ora douăzeci şi trei, îmbrăcat cu un pantalon alb şi o cămaşă sport bleumarin, coborî spre centrul generator de zgomot.

Aruncând o privire semicirculară peste mulţimea dansatorilor, îl zări mai întâi pe Karim. Uitând de catolică, Karim îşi concentra acum eforturile asupra unei superbe rozicruciene, sosită cu barbatul ei chiar în după-amiaza aceea. Înalţi, serioşi şi svelţi, păreau să fie de origine alsaciană. Îşi instalaseră un cort imens şi complicat, numai streşini şi compartimente, a cărui montare îi luase bărbatului patru ceasuri. La începutul serii, acesta încercase să-l convingă pe Bruno de splendorile ascunse ale Roza-Crucii. Ochii îi străluceau îndărătul ochelarilor

mici şi rotunzi; avea o privire de fanatic. Bruno îl ascultase distrat. După spusele individului, mişcarea apăruse în Germania; se inspira desigur din nu ştiu ce opuri de alchimie, dar era legată şi de mistica renană. Chestii pentru poponari şi nazişti, pesemne. „Vâră-ţi crucea în cur, tataie...", se gândi visător Bruno, trăgând cu coada ochiului la fundul neveste-sii – o frumuseţe – care îngenunchease lângă aragazul de voiaj. Iar la urmă vâră-ţi şi roza...", încheie el în gând, când ea, cu sânii goi, se ridică poruncindu-i bărbatului să schimbe copilul.

În tot cazul, acum ea dansa cu Karim. Formau un cuplu bizar, el cu cincisprezece centimetri mai scund decât ea, durduliu şi şmecher, lipit de această prăjină germanică. Dansând, el surâdea şi vorbea întruna, cu riscul de a pierde din vedere obiectivul principal al vânătorii; lucrurile păreau totuşi să avanseze: femeia surâdea şi ea, privindu-l cu o curiozitate aproape fascinată, ba chiar o dată râse în hohote. La celălalt capăt al peluzei, bărbatu-său îi explica unui potenţial nou adept originile mişcării, apărută în 1530 într-un land din Saxonia. La intervale regulate, fiul său de trei ani, un mucos blond şi agasant, urla că vrea la culcare. Pe scurt, încă un autentic moment de viaţă reală. Lângă Bruno, doi indivizi pirpirii, cu un aer ecleziastic, comentau performanţele fustangiului. „E lipicios, înţelegi..., spuse unul. Teoretic, asemenea femeie nu-i de nasul lui, e urât, are burtă, e şi mai scund decât ea. Dar e lipicios, pramatia, cu asta reduce din handicap." Celălalt încuviinţa cu un aer posac, depănând cu degetele nişte mătănii imaginare. Terminându-şi vodca cu suc de portocale, Bruno îşi dădu seama că Karim izbutise să-şi atragă prada pe un tăpşan ierbos. Trecându-i o mână pe după gât şi vorbindu-i întruna, îi strecura uşor cealaltă mâna sub fustă. „Iar ea desface cracii, putoarea nazistă...", se gândi Bruno. Îndepărtându-se de dansatori, ieşind din cercul de lumină, o zări fugitiv pe catolică: un soi de instruclor de ski îi pipăia de zor fesele. Mai avea la cort o conservă de ravioli.

Înainte de a pleca, dintr-un reflex de pură disperare, îşi consultă robotul telefonic. Avea un mesaj. „Probabil că ai plecat în vacanţă..., anunţa vocea calmă a lui Michel. Caută-mă, când te întorci. Şi eu sunt în vacanţă, şi pentru multă vreme.

erge, ajunge la frontieră. Păsări de pradă se rotesc în jurul unui centru nevăzut – probabil un stârv. Muşchii coapselor răspund cu supleţe la denivelările drumului. O stepă gălbuie acoperă dealurile; priveliştea se întinde la nesfârşit înspre est. N-a mâncat din ajun; nu se mai teme. Se trezeşte, îmbrăcat, culcat de-a curmezişul patului. La Monoprix, în faţa intrării de serviciu, un camion descarcă marfă. E puţin trecut de ora şapte.

De ani de zile, Michel ducea o existenţă pur intelectuală. Sentimentele care formează viaţa oamenilor nu erau subiectul lui de observaţie; abia dacă le cunoştea. În zilele noastre, viaţa se putea organiza cu o precizie totală; casierele de la supermagazin îi răspundeau la salut. În cei zece ani de când locuia în bloc, fusese multă mişcare. Uneori se forma un cuplu. Observa atunci mutarea; pe scară, prietenii cărau cutii şi lămpi. Erau tineri şi, câteodată, râdeau. Adesea (dar nu întotdeauna), când urma despărţirea, cei doi concubini se mutau în acelaşi timp. Atunci era un apartament liber. Ce concluzie să tragă? Cum să interpreteze toate aceste comportamente? Era greu.

El însuşi nu dorea decât să iubească, fără să ceară nimic în schimb. Nimic precis. Viaţa, se gândea Michel, ar trebui să fie ceva simplu; ceva care să poată fi trăit ca o combinaţie de mici ritualuri, repetate la nesfârşit. Ritualuri poate cam naive, dar în care să poţi totuşi să crezi. O viaţă fără mize şi fără drame. Dar viaţa oamenilor nu era organizată aşa. Uneori, ieşind în oraş, îi observa pe adolescenţi, observa clădirile. Un lucru era sigur nimeni nu mai ştia să trăiască. Mă rog, exagera: unii păreau mobilizaţi, pasionaţi de o cauză, viaţa lor părea plină de sens. Astfel, militanţii de la Act Up considerau important să transmită la televiziune anumite clipuri publicitare, socotite de alţii pornografice, prezentând diferite practici homosexuale filmate în prim-plan. În general, viaţa lor părea captivantă şi activă, plină de evenimente variate. Aveau parteneri multipli, şi-o trăgeau în blackrooms. Uneori prezervativele alunecau sau explodau. Atunci mureau de sida; dar până şi moartea lor avea un sens militant şi demn. Televiziunea în general, TFl în special, oferea o permanentă lecţie de demnitate. Adolescent fiind, Michel credea că suferinţa îi conferă omului un plus de demnitate. Trebura acum să recunoască: se înşelase. Cea care-i conferea omului un plus de demnitate era televiziunea.

În ciuda bucuriilor repetate şi pure pe care i le dăruia televizorul, se gândea că e bine să iasă în oraş. De altfel, avea de făcut cumpărături. Fără repere precise, omul se risipeşte, nu mai scoţi nimic din el.

În dimineaţa zilei de 9 iulie (de Sfânta Amandina), Michel observă că rechizitele, caietele, clasoarele şi trusele erau deja pe rafturile de la Monoprix. Sloganul publicitar al operaţiunii, „Reînceperea şcolii fără bătaie de

cap", nu i se părea decât pe jumătate convingător. Ce era învăţământul, ce era cunoaşterea, dacă nu o interminabilă bătaie de cap?

A doua zi, găsi în cutia poştală catalogul de la 3 Suisses[14] (toamnă-iarnă). Volumul gros şi cartonat nu purta nici o adresă; să fi venit prin curier? Ca vechi client al comeiţului prin corespondenţă, se obişnuise cu aceste mici atenţii, dovezi ale unei fidelităţi reciproce. Hotărât lucru, vara trecea, strategiile comerciale anunţau toamna; cerul rămânea totuşi superb, în fond era abia începutul lui iulie.

Tânăr fiind, Michel citise diferite romane ce gravitau în jurul temei absurdului, a disperării existenţiale, a imobilei vacuităţi a zilelor; această literatură extremistă nu-l convinsese decât în parte. Pe vremea aceea, se întâlnea des cu Bruno. Bruno visa să devină scriitor; înnegrea sute de pagini şi se masturba în draci; datorită lui, Michel îl descoperise pe Beckett. Beckett era probabil ceea ce se numeşte un mare scriitor. Totuşi Michel nu izbutise să termine nici una din cărţile lui. Era spre sfirşitul anilor 70; abia trecuţi de douăzeci de ani, Michel şi Bruno se simţeau deja bătrâni. Iar lucrurile vor continua la fel: se vor simţi din ce în ce mai bătrâni şi le va fi ruşine. În curând, epoca lor avea să izbutească o performanţă inedită: va dilua sentimentul tragic al morţii în senzaţia mai generală şi mai flască a îmbătrânirii. Douăzeci de ani mai târziu, Bruno încă nu se gândise cu adevărat la moarte; şi începea să creadă că nici nu se va gândi vreodată. Până la capăt va dori să trăiască, până la capăt va ţine la viaţă, până la capăt se va lupta cu incidentele şi necazurile vieţii concrete şi ale trupului care se degradează. Până în ultima clipă va cere o mică prelungire, un mic supliment de existenţă. Şi mai ales, până în clipa din urmă, va căuta un ultim moment de plăcere, o mică bucurie în plus. Oricât de inutilă ar fi pe termen lung, o felaţie bine făcută e o plăcere reală; iar asta, se gândea acum Michel răsfoind paginile cu lenjerie (Senzual! Corsetul!) din catalogul său, ar fi absurd s-o nege.

Personal, se masturba puţin; fantasmele carc, pe când era tânăr cercetător, îl asaltaseră pe Minitel[15] sau chiar sub chipul unor tinere femei reale (adesea reprezentante comerciale de la mari laboratoare farmaceutice) îl părăsiseră încetul cu încetul. Acum îşi consuma liniştit declinul virilităţii cu masturbări anodine, pentru care catalogul 3 Suisses, completat ocazional cu un CD-ROM erotic de 79 de franci, se dovedea un suport mai mult decât suficient. Bruno în schimb – Michel era la curent – îşi risipea anii vârstei adulte în căutarea unor improbabile Lolite cu sâni obraznici, cu fese rotunde, cu gură primitoare; spre norocul lui, era bugetar, leafa îi mergea oricum. Dar nu trăia într-o lume absurdă: trăia într-o lume melodramatică formată din vampe şi din slute, din tipi superşi din bizoni; asta era lumea lui Bruno. Michel, de altă parte, trăia într-o lume precisă, istoriceşte slabă, ntmată însă de anumite ceremonii comerciale –tumeul de la Roland-Garros, Crăciunul, revelionul, întâlnirea bianuală cu catalogul 3 Suisses. Dacă ar fi fost homosexual, ar fi putut participa la Sidathon sau la Gay Pride. Libertin, s-ar fi entuziasmat de Salonul erotismului. Mai sportiv, ar urmări chiar acum o etapă montană a Turului Franţei. Consumator fără preferinţe, se bucura totuşi când la Monoprix-ul din cartier revenea săptămâna specialităţilor italiene. Totul era bine organizat, omeneşte vorbind; toate acestea puteau aduce fericire; să fi vrut să facă mai bine, şi tot n-ar fi ştiut cum.

În dimineaţa de 15 iulie, în pubela de la intrare, Michel găsi o broşură de propagandă creştină. Diverse poveşti de viaţă convergeau spre un sfârşit identic şi fericit: întâlnirea. cu un Cristos reînviat din morţi. Urmări o vreme povestea unei tinere femei („Isabelle era în stare de şoc, căci risca să piardă anul universitar"), dar se simţi mai aproape de experienţa lui Pavel („Pentru Pavel, ofiţer în armata cehă, comanda unui radar reprezenta apogeul carierei sale militare"). Nu-i venea greu să transpună la propriul său caz fraza următoare: „Ca tehnician specializat, format într-o academie reputată, Pavel ar fi trebuit să guste existenţa. Cu toate astea era nefericit, mereu în căutarea unei raţiuni de a trăi."

În schimb, catalogul 3 Suisses părea să dea o interpretare mai istorică angoasei europene. Implicită încă de la primele pagini, conştiinţa unei viitoare mutaţii de civilizaţie era formulată explicit la pagina 17; Michel medită mai multe ore la mesajul conţinut în cele două fraze ce precizau tematica actualei colecţii: „Optimismul, generozitatea, înţelegerea, armonia fac lumea să meargă înainte. VIITORUL VA FI FEMININ."

La telejumalul de la ora 20, Bruno Masure anunţă că o sondă americană detectase urme de viaţă fosilă pe Marte. Era vorba de forme bacteriene, probabil de arheo-bacterii metanice. Aşadar, pe o planetă apropiată de Pământ, nişte macromolecule biologice se putuseră organiza, elaborând vagi structuri autoreproductibile formate dintr-un nucleu primitiv şi o membrană puţin cunoscută; apoi totul se oprise, probabil datorită unei schimbări

[14] Firmă de comerţ prin corespondenţă (n.t.).
[15] Terminal cu date video, comercializat de P.T.T.-UL francez (n.t.).

climaterice: reproducerea devenise din ce în ce mai dificilă, înainte de a se întrerupe de tot. Istoria vieţii de pe Marte apărea ca o istorie modestă. Totuşi (iar Bruno Masure nu părea să fie cu adevărat conştient), această mini-istorie a unei ratări cam jalnice contrazicea violent toate construcţiile mitice sau religioase cu care se încântă de regulă umanitatea. Nici vorbă de act unic, grandios şi creator; nici vorbă de popor ales şi nici măcar de vreo specie sau planetă aleasă: doar tentative incerte si în general puţin convingătoare, mai peste tot în univers. In plus, totul era de o monotonie lugubră. ADN-ul bacteriilor marţiene părea riguros identic cu ADN-ul bacteriilor terestre. Această constatare, mai ales, îl cufundă într-o uşoară tristeţe, care, în sine, era deja un simptom depresiv. Un cercetător în stare normală, un cercetător în stare bună de funcţionare ar fi trebuit, dimpotrivă, să se bucure de această identitate, să vadă în ea speranţa unor sinteze unificatoare. Dacă ADN-ul era pretutindeni identic, trebuiau să fie nişte cauze, cauze profunde legate de structura moleculară a peptidelor sau poate de condiţiile topologice ale autoreproducerii. Aceste cauze profunde, era posibil să fie descoperite; pe când era mai tânăr, îşi amintea, o asemenea perspectivă l-ar fi făcut să exulte.

În momentul întâlnirii cu Desplechin, în 1982, Djerzinski îşi pregătea lucrarea de diplomă la Universitatea Orsay. Aşa a ajuns să participe la extraordinarele experienţe făcute de Alain Aspect în legătură cu non-separabilitatea comportamentului a doi fotoni succesivi emişi de un acelaşi atom de calciu; Michel era cel mai tânăr cercetător din echipă.

Precise, riguroase, perfect documentate, experienţele lui Aspect aveau să cunoască un ecou considerabil în comunitatea ştiinţifică: pentru prima dată, după părerea generală, se înregistra o respingere totală a obiecţiilor emise în 1935 de Einstein, Podolsky şi Rosen faţă de formalismul cuantic. Inegalităţile lui Bell derivate din ipotezele lui Einstein erau clar încălcate, rezultatele se potriveau perfect cu previziunite teoriei cuantelor. În consecinţă.nu mai rămâneau decât două ipoteze. Fie proprietăţile ascunse determinând comportamentul particulelor erau non-locale, adică particulele puteau avea una asupra alteia o influenţă instantanee la o distanţă arbitrară. Fie trebuia renunţat la conceptul de particulă elementară posedând, în lipsa oricărei observaţii, proprietăţi intrinsece: lumea ştiinţifică se confrunta atunci cu un vid ontologic profund – sau adopta un pozitivism radical şi se limita să dezvolte un formalism matematic predictiv al observabilelor, renunţând definitiv la ideea de realitate subiacentă. Firește, ultima opţiune avea să fie preferată de majoritatea cercetătorilor.

Prima relatare a experienţelor lui Aspect a apărut în numărul 48 din revista Physical Review, sub titlul: „Experimental Realization of Einstein-Podolsky-Rosen Gedankexperiment; a New Violation of Bell 's Inequalities."

Djerzinski era cosemnatar al arricolului. Câteva zile mai târziu, primi vizita lui Desplechin. În vârstă de patruzeci şi trei de ani, acesta conducea Institutul de biologie moleculară al CNRS de la Gif-sur-Yvette. Desplechin era din ce înce mai conştient că ceva fundamental din mecanismul mutaţiei genelor le scăpa; iar acest ceva era probabil legat de fenomenele mai profunde ce survin la nivel atomic.

Prima lor întrevedere avu loc la căminul studenţesc, în camera lui Michel. Decorul cenuşiu şi auster nu-l surprinse pe Desplechin: se aşteptase la aşa ceva. Discuţia se prelungi târziu în noapte. Existenţa unei liste finite de elemente chimice fundamentale, aminti Desplechin, declanşase primele reflecţii ale lui Niels Bohr, încă de prin 1910. În mod normal, o teorie planetară a atomului bazată pe câmpurile electromagnetice şi gravitaţionale trebuia să ducă la o infinitate de soluţii, la o infinitate de elemente chimice posibile. Totuşi, întreg universul e format pe baza a circa o sută de elemente; lista lor este inamovibilă şi fixă. O asemenea situaţie – profund anormală din perspectiva teoriilor electromagnetice clasice şi a ecuaţiilor lui Maxwel! – avea să ducă în final la dezvoltarea mecanicii cuantice, adăugă Desplechin. Biologia, după părerea lui, se afla acum într-o situaţie analogă. Existenţa în tot regnul animal şi vegetal a unor macromolecule identice, a unor ultrastructuri celulare invariabile, nu putea, după el, să se explice prin legile chimiei clasice. Într-un fel sau în altul, încă imposibil de lămurit, nivelul cuantic trebuia să intervină direct în reglementarea fenomenelor biologice. Era aici un întreg câmp de cercetări, absolut nou.

În acea primă seară, Desplechin fu impresionat de mintea deschisă şi de calmul tânărului interlocutor. Îl invită pentru sâmbăta următoare la cină, la el acasă, pe rue de l'Ecole-polytechnique. Avea să fie prezent şi un coleg de-al său, biochimist, autorul unor lucrări despre ARN-transcriptaze.

Sosind la Desplechin, Michel avu impresia că nimerise într-un decor de film. Mobile din lemn de culoare deschisă, gresie roşie, chilimuri afgane, reproduceri după Matisse... Până atunci doar bănuise existenţa acestui mediu înstărit. cultivat, cu un gust rafinat şi sigur; acum putea să-şi imagineze şi restul, proprietatea familiei din

Bretagne, poate o mică fermă în Luberon. „Şi desigur nu pot lipsi cvintetele lui Bartok...", se gândi el fugitiv, atacând antreul. Era o cină cu şampanie; desertul, o şarlotă cu fructe roşii, era stropit cu un excelent roze demisec. A fost momentul ales de Desplechin pentru a-i explica proiectul său. Putea obţine pentru el crearea unui post pe durată determinată în laboratorul de la Gif; Michel va trebui să capete câteva noţiuni complementare de biochimie, dar asta se putea rezolva destul de rapid. În acelaşi timp, îi va superviza pregătirea doctoratului; după obţinerea diplomei, va putea cere un post definitiv.

Michel aruncă o privire la statueta khmeră de pe şemineu, cu forme foarte pure, reprezentându-l pe Buddha în meditaţie. Îşi drese vocea, apoi acceptă propunerea.

Extraordinarul progres al instrumentării şi al tehnicilor de marcare radioctivă a permis, în cursul deceniului următor, acumularea unui număr considerabil de rezultate. Totuşi. se gândea astăzi Djerzinski, dacă se raportau la chestiunile teoretice ridicate de Desplechin cu ocazia primei lor întâlniri, nu înaintaseră deloc.

În toiul nopţii, bacteriile marţiene îl puseră iarăşi pe gânduri; găsi pe Intemet vreo cincisprezece mesaje, majoritatea provenind din universităţi americane. Adenina, guanina, thymina şi cytosina fuseseră găsite în proportii normale. Apoi, neavând ceva mai bun de tacut, se conectă pe situl de la Ann Arbor, unde găsi o comunicare despre îmbătrânire. Alicia Marcia-Coelio pusese în evidenţă pierderea de secvenţe codante de ADN cu ocazia diviziunii repetate a fibroblastelor provenite din muşchii netezi; dar nici asta nu era cu adevărat o surpriză. O cunoştea pe această Alicia: chiar ea îl dezvirginase, în urmă cu zece ani, după o masă cu multă băutură, la un congres de genetică din Baltimore. Era atât de beată, că nu-l putuse ajuta să-i scoată sutienul. Fusese un moment laborios, chiar penibil; tocmai se despărţise de bărbatu-său, îi mărturisi ea în timp ce Michel se războia cu cheutorile. Apoi totul se petrecuse normal; spre mirarea lui, Michel avu o erecţie şi chiar, fară să simtă nici o plăcere, izbuti să ejaculeze în vaginul cercetătoarei.

Mulţi dintre cei care frecventau Locul Schimbării aveau, ca şi Bruno, în jur de patruzeci de ani; mulţi lucrau, ca şi el, în sectorul social sau educativ, iar statutul de funcţionar îi proteja de sărăcie. Practic, toţi ar fi putut să fie de stânga; aproape toţi trăiau singuri, cel mai adesea după un divorţ. Aşadar, Bruno era destul de reprezentativ pentru Loc, iar după câteva zile îşi dădu seama că începe să se simtă mai puţin prost decât de obicei. Insuportabile la ora micului dejun, pârţotinele mistice redevenau femei la ora aperitivului, femei aflate într-o competiţie fără speranţă cu alte femei, mai tinere. Moartea nivelează totul. Astfel, în după-amiaza de miercuri, Bruno o cunoscu pe Catherine, ex-feministă la vreo cincizeci de ani, care făcuse parte din „Maries pas claires"[16]. Era brunetă, cu părul ondulat, cu tenul mat; probabil că fusese atrăgătoare la douăzeci de ani. Sânii încă îi rezistau binişor, dar avea nişte fese cu adevărat enorme, constată Bruno la piscină. Catherine se reciclase pe simbolism egiptean, tarot solar etc. Vorbea despre zeul Anubis, când Bruno îşi scoase chiloţii; simţea că ea nu se va formaliza din cauza unei erecţii şi spera că între ei s-ar putea naşte o prietenie. Din păcate, erecţia nu se produse. Catherine avea perniţe adipoase între coapsele pe care le ţinu lipite; despărţirea fu destul de rece.

În aceeaşi seară, puţin înainte de cină, îl abordă un tip pe nume Pierre-Louis. Se prezentă drept profesor de matematică; într-adevăr, era genul. Bruno îl zărise cu două zile înainte la cursul de creativitate; se lansase într-un comentariu pe marginea unei probleme aritmetice fără soluţie – un soi de comic absurd, fără nici un haz. Scria rapid pe tabla albă, oprindu-se brusc uneori; pe craniul mare şi pleşuv, pielea i se încreţea atunci de efortul gândirii, iar sprâncenele i se ridicau într-o mimică ce se voia amuzantă; cu marcherul în mână, rămânea imobil câteva secunde, apoi reîncepea să scrie şi să se bâlbâie şi mai dihai. La sfirşit, cinci-şase persoane aplaudară, mai mult din compasiune. El roşi violent; asta fusese tot.

În zilele următoare, Bruno îl evită de mai multe ori. De obicei, insul purta o pălăriuţă din pânză. Era destul de slab şi foarte înalt, pe puţin un metru nouăzeci; avea însă un pic de burtă şi era un spectacol bizar, cu burtica lui, când înainta pe trambulină. Să fi avut vreo patruzeci şi cinci de ani.

În seara aceea, din nou, profitând de faptul că nătărăul se lansa împreună cu ceilalţi într-o improvizaţie de dansuri africane, Bruno o şterse rapid şi urcă dealul înspre restaurantul convivial. Găsi un loc liber lângă ex-feminista care se aşezase în faţa unei colege simboliste. Bruno abia gustase din tocana de alge, când la capătul rândului de mese apăru Pierre-Louis; zărind locul liber din faţa lui Bruno, chipul îi străluci de bucurie. Înainte ca Bruno să-şi dea seama ce se petrece, începu să vorbească; e drept, se bâlbâia binişor, iar cele două pârţotine de alături scoteau nişte cotcodăceli cu adevărat stridente. Şi dă-i cu reîncarnarea lui Osiris, şi dă-i cu marionetele

[16] Organizaţie feministă, numită astfel prin aluzie la Marie-Claire, revistă pentru femei cu articole convenţionale despre viaţa cuplului, cu reţete de bucătărie şi sfaturi practice (n.t.).

egiptene... ignorându-şi cu desăvârşire vecinii. La un moment dat, Bruno pricepu că bufonul îi vorbea despre activităţile lui profesionale. „O, nu cine ştie ce...", făcu el, vag; educaţia naţională era ultimul lucru despre care avea chef să discute. Cina asta începea să-l calce pe nervi şi se ridică să fumeze o ţigară. Din păcate, în acelaşi moment, cele două simboliste părăsiră masa cu ample mişcări din fese, fără măcar să le arunce o privire; probabil că asta a declanşat incidentul.

Bruno era la circa zece metri de masă când auzi un şuierat violent sau mai curând o stridulaţie, ceva supraacut, cu adevărat neomenesc. Se întoarse: Pierre-Louis era stacojiu, strângea pumnii. Dintr-un salt, fără să-şi ia avânt şi cu picioarele lipite, ajunse pe masă. Îşi recăpătă suflul; şuieratul ce-i ieşea din piept încetă. Apoi începu sa umble în lung şi-n lat pe masă, dându-şi cu pumnii în cap; farfuriile şi paharele dansau înjurul lui; azvârlea cu picioarele în toate direcţiile, repetând cu o voce puternică: „Nu se poate! Nu se poate să mă trataţi aşa!" De data asta nu se mai bâlbâia. A fost nevoie de cinci persoane ca să-l imobilizeze. În aceeaşi seară, era internat în spitalul psihiatric din Angouleme.

Bruno se trezi brusc pe la ora trei, ieşi din cort; era scăldat în sudoare. Campingul era liniştit, era lună plină; se auzea orăcăiul monoton al broaştelor. Pe malul lacului, Bruno aşteptă să se facă ora pentru micul dejun. Înainte de zori, i se făcu puţin frig. Atelierele de dimineaţă începeau la ora zece. Pe la zece şi-un sfert, se îndreptă spre piramidă. Ezită la uşa atelierului de scriitură; apoi coborî un etaj. Timp de vreo zece secunde, citi programul atelierului de acuarelă, apoi urcă din nou câteva trepte. Balustrada era făcută din segmente drepte, separate la jumătatea înălţimii de scurte segmente rotunjite. In interiorul fiecărui segment, lărgimea treptelor creştea, apoi scădea din nou. În punctul de întoarcere al curbei, se găsea o treaptă mai largă dccât toate cele-lalte. Se aşează pe acea treaptă. Se sprijini cu spatele de perete. Începu să se simtă bine.

Puţinele momente de fericire din anii de liceu, şi le petrecuse în felul acesta, aşezat pe o treaptă între două etaje, puţin după începerea lecţiilor. Sprijinit de perete, calm, la egală distanţă între două etaje, cu ochii când pe jumătate închişi, când larg deschişi, aştepta. Bineânţeles, putea să vină cineva; atunci trebuia să se ridice, să-şi ia ghiozdanul de pe jos, să meargă rapid spre sala în care lecţia începuse deja. Adesea însă, nu venea nimeni; totul era atât de liniştit; atunci, pe treptele cenuşii, încet şi parcă pe furiş, cu mici elanuri rapide (ora de istorie trecuse, cea de fizică nu începuse încă), spiritul lui se înălţa spre bucurie.

Astăzi, firește, împrejurările erau diferite: fusese alegerea lui să vină aici, să participe la viaţa centrului de vacanţă. La etajul superior era un grup de scriitură; dedesubt, un atelier de acuarelă; mai jos erau probabil masaje sau respiraţia holotropică; şi mai jos, după toate semnele, grupul de dansuri africane se adunase din nou. Peste tot, fiinţe umane trăiau, respirau, încercau să simtă plăcere sau să-şi amelioreze potenţialul personal. La fiecare etaj, fiinţe umane progresau ori încercau să progreseze în integrarea lor socială, sexuală, profesională sau cosmică. „Se auto-perfecţionau", ca să reluăm expresia cel mai des folosită. Lui Bruno începea să-i fie somn; nu mai cerea nimic, nu mai căuta nimic, nu mai era niciunde; încet şi progresiv, spiritul lui se înălţa spre regatul nefiinţei, spre extazul pur al non-prezenţei în lume. Pentru prima dată de la vârsta de treisprezece ani, Bruno se simţi aproape fericit.

Poţi să-mi spui unde sunt principalele centre de vânzare a dulciurilor?

Reveni la cort şi dormi trei ore. La trezire era în plină formă şi avea o erecţie. Frustrarea sexuală provoacă la bărbat o angoasă care se manifestă printr-o crispare violentă, localizată în stomac; sperma pare să urce în pântec, să arunce tentacule în direcţia pieptului. Organul însuşi e dureros, permanent fierbinte, uşor umezit. Bruno nu se masturbase de duminică; era o eroare, probabil. Ultim mit al Occidentului, sexul e un lucru ce pur şi simplu trebuie făcut; un lucru posibil, un lucru fezabil. Îşi trase pe el un slip de baie, îşi puse nişte prezervative în geantă cu un gest ce-i provocă un râs scurt. De ani de zile purtase la el prezervative în permanenţă şi nu-i serviseră niciodată la nimic; oricum aveau târfele.

Plaja era plină de bizoni în şort şi de puştoaice în bikini; era foarte liniştitor. Cumpără o pungă cu cartofi prăjiţi şi se plimbă printre vilegiaturiste până ce ochi o fată de vreo douăzeci de ani, cu sâni superbi, rotunzi, tari, înalţi, cu areole brune, mari. „Bună...", îi zise el. Făcu o pauză; obrazul fetei se încruntă, alannat. „Bună..., repetă el; poţi să-mi spui unde sunt principalele centre de vânzare a dulciurilor?"

- Ce?", făcu ea, ridicându-se într-un cot. Abia atunci văzu Bruno că fata avea căşti pe urechi; se retrase bălăngănindu-şi braţele ca Peter Falk în Columbo. Inutil să insiste: era prea complicat, prea greu de priceput.

Înaintând pieziş în direcţia mării, încerca să păstreze în memorie imaginea sânilor fetei. Deodată, chiar în faţa lui, trei adolescente ieşiră din valuri; nu le dădea mai mult de paisprezece ani. Zări prosoapele lor, şi-l întinse la câţiva metri pe-al său; ele nu-i dădeau nici o atenţie. Îşi dezbrăcă rapid tricoul, şi-l puse peste coapse, se lăsă pe o parte şi îşi scoase sexul. Cu o graţie desăvârşită, puştoaicele îşi lăsară în jos sutienele ca să-şi bronzeze sânii. Fără să mai apuce să se atingă, Bruno ejaculă violent în tricou. Scăpă un oftat, se lăţi pe nisip. Isprăvise.

Rituri primitive la aperitiv

Aperitivul, moment convivial al zilei la Locul Schimbării, era de obicei însoţit de muzică. În seara aceea, trei inşi băteau tam-tam-ul pentru vreo cincizeci de spaţioţi care se agitau pe loc fâlfâindu-şi braţele în toate direcţiile. De fapt, era vorba de dansuri ale recoltei, învăţate la atelierele de dansuri africane; de regulă, după câteva ore, unii participanţi trăiau sau simulau o stare de transă: într-un sens literar sau învechit, transa desemnează o nelinişte extrem de vie, o teamă legată de ideea unui pericol iminent. „Prefer să-mi iau lumea-n cap, decât să mai trăiesc asemenea transe" (Emile Zola). Bruno îi oferi catolicei un pahar de lichior de Charentes. „Cum te cheamă? o întrebă el. – Sophie, răspunse ea. – Nu dansezi? o întrebă el. – Nu, răspunse ea. Nu prea mă dau în vânt după dansurile africane... sunt prea..." Prea cum? îi înţelegea tulburarea. Prea primitive? Evident, nu. Prea ritmate? Era deja la limita rasismului. Hotărât lucru, nu puteai spune nimic despre tâmpeniile astea de dansuri africane. Biata Sophie, încerca să nu supere pe nimeni. Era drăguţă cu părul ei negru, cu ochii albaştri, cu pielea foarte albă. Avea probabil sâni mici, dar foarte sensibili. Era probabil bretonă. „Eşti bretonă? o întrebă el. – Da, de la Saint-Brieuc! răspunse ea bucuroasă. Ştii, mie-mi plac dansurile braziliene...", adăugă ea, probabil drept scuză pentru că nu gustă dansurile africane. Era prea mult, Bruno simţi că-l lasă nervii. Începea să i se aplece de această stupidă manie pro-braziliană. De ce Brazilia? Din câte ştia, Brazilia era o ţară de rahat, populată cu cretini fanatizaţi de fotbal şi de cursele de automobile. Copleşită de violenţă, corupţie şi mizerie. Dacă exista vreo ţară detestabilă, aceea era tocmai Brazilia. „Sophie! exclamă Bruno cu avânt, cred c-o să-mi petrec vacanţa în Brazilia. O să mă plimb prin favellas într-un microbuz blindat. O să-i văd pe micii asasini de opt ani care visează să ajungă gangsteri; pe micile târfe care mor de sida la treisprezece ani. N-are să-mi fie frică, voi fi protejat de blindaj. Asta va fi dimineaţa, iar după-amiaza voi merge pe plajă printre traficanţii de droguri miliardari şi printre proxeneţi. În mijlocul acestei vieţi dezlănţuite, al acestei urgii, voi uita tristeţea omului occidental. Sophie, ai dreptate: când ajung acasă, mă duc întins la o agenţie Nouvelles Frontieres."

Sophie îl privi atent o vreme, chipul îi era îngândurat, un rid îi încreţea fruntea. „Probabil ai suferit foarte mult...", spuse ea în cele din urmă cu tristeţe.

„Sophie, exclamă din nou Bruno, ştii ce-a scris Nietzsche despre Shakespeare? «Cât trebuie să fi suferit acest om ca să simtă atâta nevoie să facă pe bufonul!...» Shakespeare mi s-a părut întotdeauna un autor supraevaluat; însă, ce-i drept, e un bufon fără pereche." Bruno se întrerupse, îşi dădu seama surprins că începea să sufere cu adevărat. Femeile sunt, uneori, atât de drăguţe; la agresivitate răspund cu înţelegere, la cinism cu blândeţe. Care bărbat s-ar purta aşa? „Sophie, aş vrea să-ţi ling păsărica...", îi spuse el cu emoţie; ea însă nu-l mai auzi. Întoarsă către instructorul de ski care în urmă cu trei zile îi pipăia fesele, începuse cu el o discuţie. Bruno rămase blocat câteva secunde, apoi străbătu din nou peluza în direcţia parcării. Supermagazinul Leclerc din Cholet era deschis până la ora douăzeci şi două. Circulând printre rafturi, se gândea că, după Anstotel,o femeie de statură mică apartine unei specii diferite de restul omenirii. „Un bărbat mic încă îmi pare om, scrie filozoful, dar o femeie mică îmi pare a aparţine unei noi specii." Cum să explici această afirmaţie stranie, contrastând atât de putemic cu obişnuitul bun-simţ al Stagiritului? Cumpără whisky, conserve de ravioli şi biscuiţi cu ghimbir. Când porni spre camping, era noapte. Trecând prin dreptul bazinelor cu jacuzzi, auzi şuşoteli, un râs înăbuşit. Se opri cu punga Leclerc în mână, privi printre ramuri. Păreau să fie două sau trei cupluri: nu mai făceau zgomot, se auzea doar clipocitul uşor al apei pompate sub presiune. Luna ieşi din nori. În acelaşi moment sosi un alt cuplu, începură să se dezbrace. Şuşotelile reîncepură. Bruno puse jos punga din plastic, îşi scoase sexul şi începu să se masturbeze. Ejaculă foarte rapid, în clipa în care femeia intra în apa caldă. Era deja vineri seara, trebuia să-şi prelungească sejurul cu o săptămână. Avea să-şi reorganizeze programul, să găsească o pipiţă, să intre în vorbă cu oamenii.

În noaptea de vineri spre sâmbătă dormi prost şi avu un vis chinuitor. Se visa în chip de purcel cu cărnuri dolofane şi spâne. Împreună cu tovarăşii săi porcini, era dus la vale într-un tunel enorm şi întunecat, cu pereţi

ruginiţi, în formă de vortex. Curentul de apă care-l purta era slab, uneori izbutea să-şi sprijine copitele pe sol; apoi venea un val mai puternic şi iarăşi cobora câţiva metri. Din când în când, vedea carnea albicioasă a vreunuia din tovarăşii săi, aspirat cu violenţă în jos. Se luptau în întuneric şi în tăcere; liniştea era tulburată doar de scurtele scrâşnete ale copitelor ce se frecau de pereţii metalici. Pierzând înălţime, distingea totusi, venind din fundul tunelului, un zgomot surd de maşini. Işi dădea seama treptat că vârtejul îi sorbea înspre nişte turbine cu elice enorme şi tăioase.

Mai târziu, capul său tăiat zăcea pe o pajişte; deasupra lui, la câţiva metri înălţime, se afla gura de evacuare a pâliuei. Căpăţâna îi fusese despicată în două, în plan vertical; totuşi, partea rămasă, aşezată în iarbă, continua să fie conştientă. Ştia că furnicile aveau să pătrundă încetul cu încetul în materia cervicală pentru a-i devora neuronii; atunci va cădea într-o inconştienţă definitivă. Pentru moment, ochiul său unic cerceta orizontul. Suprafaţa ierboasă părea că se întinde la nesfirşit. Roţi dinţate uriaşe se învârteau în sens invers sub un cer de platină. Era martor, poate, la sfârşitul timpului; oricum, lumea, aşa cum o ştia, ajunsese la un sfârşit.

La micul dejun, cunoscu un soi de şaizecioptist breton care conducea atelierul de acuarelă. Era Paul Le Dantec, fratele actualului director al Locului, şi făcea parte din nucleul iniţial de fondatori. Cu tunica lui indiană, cu lunga barbă căruntă şi cu medalionul în formă de triskel[17] la gât, evoca de minune o blajină preistorie baba[18]. La cincizeci şi cinci de ani trecuţi, bătrâna epavă ducea acum o existenţa paşnică. Se trezea în zori, se plimba pe dealuri, observa păsările. Apoi se aşeza în faţa unei ceşti de cafea cu calvados, îşi răsucea ţigări, netulburat de foiala din jur. Atelierul de acuarelă era abia la ora zece, avea tot timpul să discute.

„Ca vechi spaţiot... (Bruno râse pentru a stabili o complicitate mai curând fictivă), probabil îţi aminteşti de începuturile Locului, de eliberarea sexuală, de anii 70... – Eliberare, o laie! mormăi străbunicul. Întotdeauna au fost gagici care-o dădeau la tot cartierul, în orgii. Şi totdeauna au fost tipi care-au zguduit-o. Nu s-a schimbat nimic, bătrâne.

– Totuşi, insistă Bruno, am auzit că sida a schimbat situaţia...

– Pentru bărbaţi, recunoscu acuarelistul dregându-şi glasul, era mai simplu, e drept. Uneori erau guri sau vagine primitoare, puteai intra direct, fără să baţi la uşă. Dar pentru asta trebuia să fie deja o orgie adevărată, iar acolo selecţia se făcea la intrare, în general veneau cupluri. De câte ori n-am văzut femei zgnte, lubrifiate în draci, care se masturbau toată seara; nimeni nu venea să le-o vâre, bătrâne. Nici măcar din milă, nu, nu era posibil; trebuia totuşi să ţi se scoale, cât de cât.

– În concluzie, spuse Bruno gânditor, n-a existat niciodată comunism sexual, doar un sistem de seducţie lărgit.

– Asta da..., fu de acord boşorogul, seducţie a fost întot-deauna. "

Nu era încurajator. Totuşi era sâmbătă, aveau să vină prospături. Bruno hotărî să se relaxeze, să ia lucrurile aşa cum sunt, rock'n roll; astfel, ziua trecu pentru el fără incidente, la drept vorbind fără nici un eveniment. Spre unsprezece seara, trecu din nou prin faţa bazinului de jacuzzi. Deasupra apei ce murmura uşor, urca un abur subţire, străbătut de razele lunii pline. Bruno se apropie în tăcere. Bazinul avea trei metri în diametru. Lângă marginea opusă, se afla un cuplu înlănţuit; femeia părea să fie călare pe bărbat. „E dreptul meu...", se gândi Bruno furios. Îşi scoase repede hainele, intră în jacuzzi. Aerul noctum era răcoros, iar apa, prin contrast, delicios de caldă. Deasupra bazinului, prin reţeaua ramurilor de pin, se vedeau stelele; Bruno se relaxă puţin. Cuplul nu-i dădea nici o atenţie; femeia continua să se mişte deasupra bărbatului, începea să geamă. Nu i se distingeau trăsăturile feţei. Bărbatul începu să respire şi el zgomotos. Mişcările femeii se accelerară; pentru o clipă, îşi lăsă capul pe spate, luna îi lumină puţin sânii; faţa îi rămânea ascunsă de masa părului întunecat. Pe urmă se lipi de partener îmbrăţişându-l; el respiră şi mai apăsat, scoase un geamăt lung, după care tăcu.

Rămaseră înlănţuiţi două minute, apoi bărbatul se ridică şi ieşi din bazin. Înainte de a se îmbrăca, îşi scoase de pe sex un prezervativ. Surprins, Bruno constată că femeia rămâne pe loc. Paşii bărbatului se depărtară, liniştea reveni. Ea îşi întinse picioarele prin apă. Bruno făcu la fel. Un picior al femeii îi găsi coapsa, îi atinse uşor sexul. Cu un clipocit uşor, ea se desprinse de margine şi veni lângă el. Norii acopereau acum luna; femeia era la cincizeci de centimetri, dar Bruno tot nu-i putea distinge trăsăturile. Un braţ îi cuprinse coapsele, celălalt îi înlănţui umerii. Bruno se ghemui la pieptul ei, cu capul la înălţimea sânilor mici şi tari. Se desprinse de margine

[17] Motiv decorativ format din trei braţe încovoiate în acelasi sens, pornind din centrul figurii (n.t.).

[18] Baba cool, mişcare din anii 70-80, caracterizată prin interesul pentru spiritualitatea hindusă (baba înseamna în sanscrită înţelept) şi lumeu a treia, derivată din mişcaiea hippy şi continotndu-i tradiţia de contestare a civilizaţiei occidentale (n.f.).

lăsându-se în voia ei. O simţi că revine spre centrul bazinului, că începe să se rotească încet. Muşchii gâtului i se relaxară brusc, îşi simţi capul foarte greu. Murmurul apei, slab la suprafaţă, se transforma la câtiva centimetri mai jos într-un puternic vuiet submarin. Deasupra obrazului său, stelele se învârteau încet. Se linişti în braţele ei, sexul erect îi ieşi la suprafaţa apei. Ea îşi întinse uşor mâinile, Bruno abia le simţea mângâierea, era în stare de imponderabilitate totala. Părul lung al femeii îi atinse pântecul, apoi limba ei îi găsi vârful glandului. Tot trupul i se înfioră de fericire. Ea strânse buzele şi încet, foarte încet, îl luă în gură. El închise ochii, străbătut de fiori de extaz. Vuietul submarin era extrem de liniştitor. Când buzele ei îi atinseră rădacina sexului, începu să-i simtă mişcările gâtlejului. Valurile de plăcere se amplificară în trupul lui, se simţea legănat de vârtejurile sub-marine, apoi brusc i se făcu foarte cald. Ea îşi contracta uşor pereţii gâtlejului, toată seva lui îi năvăli dintr-o dată în sex. Ejaculă cu un urlet; niciodată nu mai simţise atâta plăcere.

Conversaţie de rulotă

Rulota Christianei era la vreo cincizeci de metri de cortul lui. Intrând, ea aprinse lumina, scoase o sticlă de Bushmills, umplu două pahare. Zveltă, mai scundă decât Bruno, fusese desigur foarte drăguţă; dar trăsăturile obrazului fin îi erau ofilite, uşor atinse de cuperoză. Doar părul îi rămânea superb, mătăsos şi negru. Ochii albaştri erau blânzi, puţin trişti. Părea să aibă vreo patruzeci de ani.

„Uneori mă apucă aşa, mă culc cu oricine, spuse ea. Tot ce pretind e să-şi pună un prezervativ."

Îşi umezi buzele, bău o înghiţitura. Bruno o privi; nu se îmbrăcase decât de la jumătate în sus, îşi pusese un sweat-shirt cenuşiu. Îi privi muntele lui Venus: avea o curbură senzuală; din păcate, buzele mari erau cam lăsate.

„Mi-ar plăcea să te fac şi pe tine să juisezi, spuse el.

– Nu te grăbi. Bea-ţi paharul. Poţi să dormi aici, este loc..." îi arătă patul dublu.

Discutară despre preţul de locaţie al rulotelor. Christiane nu putea face camping, avea o problemă cu spatele. „Destul de gravă, zise ea. Majoritatea bărbaţilor preferă felaţia, adăugă ea. Penetraţia îi agasează, li se scoală greu. Dar când le-o iei în gură, parcă sunt din nou copilaşi. Am impresia că feminismul i-a atins rău, mai mult decât vor să recunoască."

„Sunt lucruri şi mai rele decât feminismul...", făcu Bruno sumbru. Îşi goli paharul pe jumătate, apoi continuă:

„Ştii de mult Locul?

– Aproape de la început. Când eram măritată n-am mai venit, acum însă vin două-trei săptămâni pe an. La început era mai degrabă un loc alternativ, gen noua stângă; acum a devenit New Age; nu s-a schimbat mare lucru. Interesul pentru misticile orientale exista încă din anii 70; astăzi, avem un jacuzzi şi masaje. E un loc plăcut, dar cam trist; e mult mai puţină violenţă decât afară. Ambianţa religioasă ascunde întrucâtva brutalitatea raporturilor dintre sexe. Sunt totuşi femei care suferă, aici. Bărbaţii care îmbătrânesc în singurătate sunt mai puţin de plâns decât femeile aflate în aceeaşi situaţie. Bărbaţii beau vin prost, adorm şi le pute gura; apoi se trezesc şi o iau de la capăt; mor destul de repede. Femeile iau calmante, fac yoga, consultă psihanalişti; trăiesc mult şi suferă mult. Vând un trup slăbit, urâţit; dar o ştiu şi suferă pentru asta. Totuşi continuă, căci nu pot renunţa să fie iubite. Sunt până la capăt victimele acestei iluzii. Chiar şi după o anumită vârstă, femeia încă are ocazii să facă sex; dar nu va mai fi niciodată iubită. Aşa sunt bărbaţii, asta-i tot.

– Christiane, spuse Bruno încet, exagerezi... Uite, acum, aş vrea să-ţi fac plăcere.

– Te cred. Am impresia că eşti un om destul de drăguţ. Egoist şi drăguţ."

Christiane îşi scoate cămaşa, se lungi de-a curmezişul patului, îşi puse o pernă sub fese şi îşi desfăcu coapsele. Mai întâi, Bruno îi linse îndelung vulva de jur împrejur, apoi îi excită clitorisul cu limbi uşoare şi rapide. Christiane respira profund. „Vâră-mi un deget...", spuse ea. Bruno se conformă, apoi îşi schimbă poziţia continuând s-o lingă, mângâindu-i totodată sânii. Simţind că sfârcurile i se întăresc, îşi înălţă capul. „Continuă, te rog...", îl rugă ea. El îşi îndreptă capul pentru a sta mai confortabil şi îi mângâie clitorisul cu degetul arătător. Buzele mici începeau să i se umfle. Copleşit de fericire, i le linse cu lăcomie. Christiane scoase un geamăt. Preţ de o clipă, Bruno revăzu vulva slabă şi zbârcită a mamei sale; apoi amintirea se şterse, continuă să-i maseze clitiorisul din ce în ce mai repede, lingându-i buzele cu limbi afectuoase. Christiane gâfâia tot mai tare, pântecul i se acoperea cu pete roşii. Vulva era umeda şi sărată, cu un gust agreabil. Bruno făcu o scurtă pauză, îi vârî un

deget în anus, un altul în vagin, apoi, cu mişcări rapide, începu iar să-i lingă clitorisul cu vârful limbii. Ea juisă domol, cu tresăriri prelungi. El rămase nemişcat, cu obrazul lipit de vulva umedă, şi îşi întinse mâinile către ea; degetele li se împletiră. „îţi mulţumesc", zise ea. Apoi se ridică, îşi puse cămaşa şi umplu iarăşi paharele.

„Era grozav, în jacuzzi, adineaori..., spuse Bruno. Nici unul din noi n-a scos un cuvânt; în clipa în care am simţit gura ta, încă nu-ţi văzusem faţa. Fără nici un element de seductie, era ceva foarte pur.

– Totul depinde de corpusculii lui Krause..." Christiane surâse. „Scuză-mă, sunt profesoară de ştiinţe naturale." Bău o înghiţitură de Bushmills... „Corpul clitorisului, şanţul şi coroana glandului sunt acoperite cu corpusculii lui Krause, foarte bogaţi în terminaţii nervoase. Dacă-i mângâi, creierul declanşează o putemică emisie de endorfine. Toţi bărbaţii şi toate femeile au glandul şi clitorisul acoperite cu corpusculii lui Krause – în număr aproape identic, până aici e foarte egalitar; însă mai e ceva, ştii foarte bine. Îmi iubeam enorm soţul, îl mângâiam, îi lingeam sexul cu veneraţie; îmi plăcea să-l simt în mine. Eram mândră că-i provoc erecţiile, aveam o fotografie cu sexul lui întărit, o ţineam tot timpul în portofel; pentru mine era ca o icoană, iar faptul de a-i dărui plăcere era bucuria mea cea mai mare. Până la urmă, m-a părăsit pentru una mai tânără. Am văzut adineaori că vulva mea nu-ţi plăcea cu adevărat; e deja, puţin, vulva unei femei bătrâne. La femeia vârstnică, din cauza creşterii colagenului, a fragmentării elastinei în timpul mitozelor, ţesuturile îşi pierd puţin câte puţin fermitatea şi elasticitatea. La douăzeci de ani, aveam o vulvă foarte atrăgătoare; astazi, văd foarte bine că buzele mari şi nimfele sunt cam lăsate."

Bruno îşi termină paharul; nu găsea absolut nici un răspuns. Puţin după aceea, se culcară. El îşi trecu braţut pe după mijlocul Christianei; adormiră.

Bruno se trezi primul. Sus, în arbori, cânta o pasăre. Christiane se dezvelise în timpul nopţii. Avea fese frumoase, încă rotunde, foarte excitante. El îşi aminti o frază din Mica sirenă, avea acasă un disc vechi cu Cântecul mateloţilor interpretat de Fraţii Jacques. După ce, din dragoste pentru prinţ, îndurase toate încercările, renunţase la voce, la ţinutul natal, la frumoasa-i coadă de sirenă, totul în speranţa de a deveni o femeie adevărată, furtuna o aruncă în toiul nopţii pe o plajă; acolo, mica sirenă bea elixirul vrajitoarei. Se simţea sfâşiată în două, suferinţa era atât de cumplită că-şi pierdea cunoştinţa. Urmau câteva acorduri muzicale foarte diferite, care păreau să marcheze o schimbare de decor; apoi o voce pronunţa fraza care-l impresionase atât de mult pe Bruno:

„Când se trezi, soarele strălucea, iar prinţul era în faţa ei."

Se gândi iar la discuţia din ajun cu Christiane şi îşi spuse că până la urmă s-ar putea să-i placă buzele ei cam lăsate, dar fine. Ca-n fiecare dimineaţă la trezire şi ca majoritatea bărbaţilor, avea o erecţie. În lumina slabă a zorilor, încadrat de părul negru, des şi ciufulit, chipul Christianei părea foarte palid. Întredeschise ochii în clipa în care el o penetra. Păru puţin surprinsă, dar desfăcu picioarele. Bruno începu să se mişte în ea, dar constată că devine din ce în ce mai neputincios. Simţi o mare tristeţe, amestecată cu nelinişte şi ruşine.

„Vrei să-mi pun un prezervativ? întrebă el. – Da, te rog. Sunt alături, în trusa de toaletă." Desfăcu ambalajul; erau prezervative Durex Technica. Bineînţeles, de îndată ce fu în latex, se înmuie de tot. „îmi pare rău, făcu el, zău, îmi pare rău.

– Nu-i nimic, zise ea cu blândeţe, vino să te culci."

Hotărât lucru, sida fusese o binecuvântare pentru bărbaţii din generaţia lui. Adesea, era destul să vadă prezervativul, că sexul li se înmuia instantaneu. „Niciodată n-am reuşit să mă obişnuiesc..." După această mini-ceremonie, cu virilitatea în principiu salvată, puteau să se culce din nou, să se ghemuiască la pieptul femeii, să doarmă în pace.

După micul dejun, coborâră, merseră pe lângă piramidă. Pe malul lacului nu era nimeni. Se culcară pe pajiştea însorită; Christiane îi scoase şortul şi începu să-l masturbeze. O făcea cu multă delicateţe şi sensibilitate. Mai târziu, când datorită ei intrară în reţeaua de cupluri libertine, Bruno avea să-şi dea seama că era o calitate extrem de rară. Majoritatea femeilor din acel mediu masturbau cu brutalitate, fără nici o nuanţă. Strângeau mult prea tare, o zguduiau cu o frenezie stupidă, încercând probabil să imite actriţele din filmele pomo. Poate că era spectaculos pe ecran, dar rezultatul tactil era oarecare, dacă nu chiar dureros. Christiane, dimpotriva, proceda cu atingeri uşoare, îşi umezea regulat degetele, explora cu blândeţe zonele sensibile. O femeie în tunica indiană trecu pe lângă ei şi se aşeză pe malul lacului. Bruno inspiră profund, se sili să nu ejaculeze. Christiane îi surâse; soarele începea să înfierbânte. Bruno ştiu că a doua săptămână la Loc va fi foarte plăcută. Poate chiar se vor revedea, poate vor îmbătrâni împreună. Din când în când, ea îi va dărui un scurt moment de fericire fizică, vor trăi

amândoi declinul dorinţei. Câţiva ani vor trece aşa; apoi va fi sfirşitul, vor fi bătrâni; comedia amorului fizic va fi, pentru ei, încheiată.

În timp ce Christiane făcea un duş, Bruno studie formula cremei antisolare „cu micro-capsulă pentru păstrarea prospeţimii pielii" pe care-o cumpărase în ajun la magazinul Leclerc. În timp ce ambalajul exterior sublinia în special noutatea conceptului de „micro-capsule", instrucţiunile de folosire, mai complete, specificau trei acţiuni: filtrarea razelor solare nocive, eliberarea în tot timpul zilei a elementelor hidratante active, eliminarea radicalilor liberi. În plină lectură, fu întrerupt de sosirea Catherinei, ex-feminista reciclată pe tarot egiptean. Venea, îi destăinui ea, de la un atelier de dezvoltare personală, Dansaţi-vă profesiunea, unde puteai să-ţi descoperi vocaţia cu ajutorul unor jocuri simbolice. Aceste jocuri scoteau la lumină, puţin câte puţin, „eroul interior" al fiecărui participant. Cât despre Catherine, la sfârşitul primei şedinţe reieşea că era un pic vrăjitoare, dar şi, puţin, o femeie la modă; ceea ce, în mod normal, ar fi trebuit s-o orienteze către un post de conducere în comerţ. „Hmm...", făcu Bruno.

În acel moment, apăru Christiane, cu un prosop în jurul taliei. Catherine tăcu, vizibil crispată. Apoi bătu rapid în retragere, pretextând un atelier de Meditaţie zen şi tangou argentiman.

„Credeam că faci Tantra şi contabilitate..., îi susură Christiane în timp ce Catherine pleca în grabă.

– O cunoşti?

– A, da, o ştiu pe tâmpita asta de douăzeci de ani. Şi ea vine aici de la început, practic de la înfiinţarea Locului. Christiane îşi scutură părul, îşi făcu un turban din prosop. Urcară împreună. Deodată, lui Bruno îi veni s-o ia de mână. O luă.

„Niciodată nu le-am înghiţit pe feministe..., continuă Christiane când ajunseră la jumătatea pantei. Putorile astea nu discutau decât despre spălatul vaselor şi despre împărţirea sarcinilor menajere; erau de-a dreptul obsedate de spălatul vaselor. Uneori mai spuneau câte ceva despre bucătărie sau aspiratoare; dar marele lor subiect de conversaţie era spălatul vaselor, în câţiva ani, reuşeau să-i transforme pe bărbaţii din jurul lor în nişte nevrozaţi impotenţi şi acri. Din acel moment – treabă absolut sistematică – le apuca nostalgia virilităţii. Până la urmă, îşi părăseau bărbaţii ca să sară în patul unor amanţi latini, falocraţi şi tâmpiţi. Întotdeauna m-a uimit slăbiciunea intelectualelor pentru golani, pentru brute şi cretini. Pe scurt, se culcau cu unul, doi, trei, uneori şi mai mulţi în cazul celor mai bune de regulat, apoi turnau un plod şi începeau să facă dulceaţă de casă după reţetele din Marie-Claire. Am văzut scenariul ăsta repetându-se de zeci de ori.

– Sunt lucruri din trecut...", făcu Bruno, conciliant.

Îşi petrecură după-amiaza la piscină. În faţa lor, de cealaltă parte de bazinului, adolescentele ţopăiau disputându-şi un walkman. „Sunt drăguţe, nu? spuse Christiane. Blonda cu sânişorii mici e chiar frumoasă..."; apoi se lungi pe cearşaful de baie. „Dă-mă cu cremă..."

Christiane nu participa la nici un atelier. Mai mult, zise ea, simţea un fel de scârbă pentru activităţile astea schizofrene. „Poate sunt cam dură, adăugă, dar le cunosc pe aceste şaizecioptiste trecute de patruzeci de ani, practic sunt una dintre ele. Îmbătrânesc în singurătate, iar vaginul lor e aproape mort. Vorbeşte cu ele cinci minute, ai să vezi că nu cred o iotă din poveştile astea cu ceakra, cu cristale, cu vibraţii luminoase. Se silesc să creadă, uneori chiar reuşesc timp de două ceasuri, cât ţine un atelier. Simt prezenţa îngerului şi floarea lăuntrică ce le înfloreşte în pântec; apoi atelierul se termină, iar ele se regăsesc singure, bătrâne şi slute. Fac crize de plâns. N-ai observat? Se plânge mult aici, mai ales după atelierele zen. De fapt, n-au de ales, pentru că-n plus au probleme cu banii. Mai toate au fost la psihanalist, asta le-a sărăcit de tot. Mantrele şi tarotul sunt nişte tâmpenii, dar cel puţin nu costă cât o analiză.

- Da, şi mai e dentistul...", făcu Brono, distrat. Îşi lăsă capul între coapsele ei desfăcute şi simţi că adoarme aşa.

La căderea nopţii, se întoarseră la jacuzzi; el o rugă să nu-l facă să ejaculeze. Întorşi la rulotă, făcură dragoste. „Lasă...", zise Christiane în clipa în care el întindea mâna după prezervative. Când o pătrunse, simţi că e fericită. Una din caracteristicile cele mai uimitoare ale iubirii fizice e totuşi senzaţia de intimitate pe care-o creează, dacă e însoţită de un minimum de simpatie reciprocă. Din primul minut, trecem de la dumneavoastră la tu, şi ni se pare că amanta, chiar dacă am întâlnit-o ieri, are dreptul la confidenţe pe care nu le-am face nici unei alte fiinţe umane. Astfel, în noaptea aceea, Bruno îi povesti Christianei lucruri pe care nu le povestise nimănui niciodată, nici măcar lui Michel – şi cu atât mai puţin psihiatrului. Îi vorbi despre copilăria lui, despre moartea

bunicii şi despre umilinţele din internatul de băieţi. Îi povesti adolescenţa lui şi masturbările din tren, la câţiva metri de fete; îi povesti despre verile din casa tatălui sau. Christiane asculta mângâindu-i părul.

Îşi petrecură săptămâna împreună, iar în ajunul plecării lui Bruno cinară la un restaurant din Saint-Georges-de-Didonne, specializat în fructe de mare. Aerul era calm şi cald, flacăra lumânării ce lumina masa aproape că nu tremura. La picioarele lor se întindea estuarul Girondei, în depărtare se zarea capul Grave. „Când privesc luna strălucind deasupra marii, spuse Bruno, înţeleg mai clar ca oricând că nu avem nimic, dar absolut nimic în comun cu lumea aceasta.

– Chiar trebuie să pleci?

– Da, trebuie să stau două săptămâni cu fiul meu. De fapt, ar fi trebuit să plec săptămâna trecută, acum însă nu mai pot amâna. Maică-sa pleacă poimâine, şi-a rezervat biletul de avion.

– Câţi ani are fiul tău?

– Doisprezece."

Christiane se gândi, bău o înghiţitură de vin. Îşi pusese o rochie lungă, se fardase şi părea o adolescentă. Sânii i se ghiceau prin dantela bluzei; lumina lumânărilor îi aprindea luminiţe în ochi. „Cred că sunt puţin îndrăgostită...", spuse ea. Bruno ascultă fără a îndrăzni să facă vreun gest, era absolut imobil. „Locuiesc la Noyon, continuă ea. Cu fiul meu. A fost destul de bine până a împlinit treisprezece ani. I-a cam lipsit tatăl, dar, nu ştiu... Copiii chiar au nevoie de un tată? Sigur e că taică-su n-avea nevoie de fiul lui. La început îl mai scotea puţin, îl ducea la cinema sau la McDonald's, întotdeauna îl aducea acasă înainte de vreme. Pe urmă a venit din ce în ce mai rar: de când a plecat în Sud cu noua lui prietenă, n-a mai dat nici un semn. L-am crescut aproape singură, poate că n-am avut destulă autoritate. Acum doi ani, a început să plece, să umble cu tot felul de indivizi dubioşi. Mulţi se miră, dar Noyon e un oraş violent. Sunt o mulţime de negri şi de arabi. Frontul Naţional a făcut 40% la ultimele alegeri. Locuiesc într-o casă de la periferie, cutia de scrisori mi-au smuls-o, în pivniţă nu pot lăsa nimic. De multe ori mi se face frică, se-aud împuşcături. Când vin de la liceu, mă baricadez în casă, nu ies niciodată seara. Din când în când fac puţin Minitel roz, şi asta e tot. Fiul meu vine acasă târziu, uneori nu vine deloc. Nu îndrăznesc să-i spun nimic; mă tem să nu mă lovească,

- E departe de Paris?"

Ea surâse. „Deloc, e în Oise, la nici optzeci de kilometri..." Tăcu şi surâse din nou; în clipa aceea, chipul îi era plin de blândeţe şi speranţă. „Am iubit viaţa, adăugă ea. Am iubit viaţa, am fost o fire sensibilă, afectuoasă, şi întotdeauna mi-a plăcut să fac dragoste. Însă ceva n-a mers; ce anume, nu prea înţeleg, însă ceva n-a mers în viaţa mea."

Bruno îşi strânsese cortul, îşi dusese bagajul în maşină;

Ultima noapte dormi în rulotă. Dimineaţa, încercă s-o penetreze pe Christiane, dar eşuă, se simţea tulburat şi nervos. „Ejaculează pe mine", îi spuse ea. Îşi întinse sperma pe faţă şi pe sâni. „Să vii să mă vezi", mai spuse ea în timp ce Bruno ieşea. El îi promise că va veni. Era sâmbătă, 1 august.

Contrar obiceiului său, Bruno o luă pe drumuri lăturalnice. Puţin înainte de Parthenay, făcu o pauză. Simţea nevoia să se gândească; da, dar în fond, la ce? Se oprise în mijlocul unui peisaj plicticos şi calm, lângă un canal cu apa aproape nemişcată. Plante acvatice creşteau sau putrezeau, era greu de spus. Liniştea era tulburată de vagi ţârâieli – în aer, probabil insecte. Se lungi pe taluzul ierbos, remarcă un foarte slab curent acvatic: canalul se scurgea încet înspre sud. Nu se zărea nici o broască.

În octombrie 1975, chiar înainte de a intra la facultate, Bruno se mutase în garsoniera cumpărată de tatăl său; avu atunci impresia că o nouă viaţă va începe pentru el. Se trezi rapid la realitate. Sigur, erau fete, chiar multe fete înscrise la facultatea de Litere, la Censier; dar toate păreau ocupate, sau cel puţin nu păreau să-l aştepte pe el. Cu speranţa de a stabili un contact, se ducea la toate seminariile, la toate cursurile şi astfel deveni curând un student foarte bun. La bufetul studenţesc, le vedea, le auzea sporovăind: ieşeau în oraş, se întâlneau cu prietenii, se invitau reciproc la petreceri. Bruno începu să se îndoape. Curând îşi făcu un traseu alimentarce cobora pe bulevardul Saint-Michel. Începea cu un hot-dog, la chioşcul din intersecţia bulevardului cu strada Gay-Lussac; continua mai jos cu o pizza, uneori cu un sandviş grecesc. La intersectiacu bulevardul Saint-Gennain, la McDonald's, înfuleca mai mulţi cheeseburgeri, bea Coca-Cola şi milk-shakes cu banane; apoi cobora împleticindu-se pe strada La Harpe şi termina la patiseriile tunisiene. În drum spre casă, se oprea în faţă la cinema Latin, care propunea două filme pomo pentru un singur bilet. Uneori rămânea câte-o jumătate de oră în faţa cinematografului, prefăcându-se că studiază traseele de autobuz, cu scopul niciodată atins de a vedea intrând o

femeie sau un cuplu. Cel mai adesea cumpăra totuşi, până la urmă, un bilet; o dată intrat în sală, se simţea mai bine, plasatoarea era de o discreţie absolută. Bărbaţii se aşezau departe unii de alţii, întotdeauna lăsau mai multe scaune între ei. Se masturba tacticos privind Infirmiere lascive, Autostopista nu poartă chiloţi, Profa desface cracii, Ciochistele şi câte altele. Singurul moment delicat era la ieşire: se ieşea direct în bulevardul Saint-Michel şi risca să dea nas în nas cu o colegă de făcultate. În general, aştepta ca un tip să se ridice şi pleca imediat pe urmele lui; i se părea mai puţin ruşinos să meargă la filme pomo cu un prieten. În general, se întorcea acasă către miezul nopţii, citea Chateaubriand sau Rousseau. O dată sau de două ori pe săptămână, Bruno se hotăra să-şi schimbe viaţa, s-o ia într-o direcţie total diferită. Iată cum proceda. Mai întâi se dezbrăca gol puşcă, se privea în oglindă: trebuia să împingă autodispreţul până la capăt, să contemple toată abjecţia burţii umflate, a fălcilor, a feselor deja cazute. Apoi stingea toate luminile. Îşi lipea picioarele, îşi încrucişa mâmile la nivelul pieptului, îşi apleca puţin capul înainte ca să se concentreze mai bine. Inspira încet, profund, umflându-şi la maximum burta greţoasă; apoi expira, la fel de încet, pronunţând mental o cifră. Toate cifrele erau importante, concentrarea nu trebuia să slăbească nici un moment; dar cele mai importante erau patru, opt şi desigur şaisprezece, ultima cifră. Când se va ridica, după ce va fi pronunţat cifra şaisprezece expirând din rărunchi, va fi un om absolut nou, gata în sfârşit să trăiască, să intre în curentul existenţei. Nu va mai cunoaşte frica, nici ruşinea; curentul existenţei. Nu va mai cunoaşte frica, nici ruşinea; se va hrăni normal, se va purta normal cu fetele. „Azi e prima zi a restului vieţii tale."

Acest mic ceremonial nu avea nici un efect asupra timidităţii sale, dar câteodată se dovedea oarecum eficient contra bulimiei; uneori treceau două zile până să-l apuce din nou. Atribuia eşecul insuficientei concentrări, apoi, foarte curând, începea să creadă din nou în metodă. Era încă tânăr.

Într-o seară, ieşind din patiseria Sud Tunisien, o întâlni pe Annick. N-o revăzuse după scurta lor întâlnire din vara lui 1974. Se urâţise şi mai mult, acum era aproape obeză. Ochelarii pătraţi cu ramă neagră şi lentile groase îi micşorau şi mai mult ochii căprui, îi subliniau albeaţa bolnăvicioasă a pielii. Băură o cafea împreună, fu un moment destul de penibil. Era, şi ea, studentă în Litere, la Sorbona; locuia chiar în vecinătate, într-o cameră cu ferestrele spre bulevardul Saint-Michel. Plecând, îi lăsă numarul de telefon.

În săptămânile următoare, Bruno o vizită de mai multe ori. Prea umilită de fizicul ei, Annick refuza să se dezbrace; în schimb, chiar din prima seară îi propuse lui Bruno o feâaţie. Nu pomeni de fizicul ei, pretextă că nu luase pilula. „Zău, prefer aşa..." Annick nu ieşea niciodată, rămânea acasă în fiecare seară. Îşi prepara ceaiuri, încerca să ţină regim; însă nimic nu ajuta. De mai multe ori, el încercă să-i dea jos pantalonii; ea se facea ghem, îl respingea fără să scoată o vorbă, cu violenţă. Până la urmă Bruno ceda, îşi scotea sexul. Ea i-l sugea rapid, cam prea apăsat; îi ejacula în gură. Uneori vorbeau despre studii, dar nu prea mult; în general, el pleca destul de repede. E drept, era boccie şi lui Bruno nu i-ar fi trecut prin cap sa iasă cu ea în oraş, la restaurant sau la cinema. Se ghiftuia cu prăjituri tunisiene până la greaţă; urca la ea, o punea să i-o sugă, apoi pleca din nou. Poate era mai bine aşa.

În seara morţii lui Annick, vremea se încălzise, era foarte plăcut. Era abia sfârşitul lui martie, dar era deja o seară de primăvară. La patiseria tunisiană, Bruno cumpără un cornet lung plin cu migdale, apoi coborî pe cheiul Senei. Difuzoarele de pe un vaporaş turistic umpleau aerul, pereţii catedralei Notre-Dame reverberau ecoul. Bruno îşi mestecă până la capăt prăjitura cleioasă, unsă cu miere, apoi, încă o dată, simţi un viu dezgust de el însuşi. Poate ar fi o idee, îşi zise, să-ncerce chiar aici, în buricul Parisului, în mijlocul lumii şi al oamenilor. Închise ochii, îşi lipi tălpile, îşi îm-preună mâinile pe piept. Încet, cu hotărâre, începu să numere, într-o stare de concentrare totală. După ce şaisprezecele magic fu pronunţat, deschise ochii, se înfipse ferm pe picioare. Vaporaşul turistic dispăruse, cheiul era pustiu. Timpul era la fel de plăcut.

În faţa clădirii în care locuia Annick se strânsese o mică mulţime, doi poliţişti încercau s-o stăpânească. Bruno se apropie. Trupul fetei era zdrobit de sol, dislocat într-un mod straniu. Braţele-i frânte formau un fel de apendice pe lângă craniu, o baltă de sânge înconjura ceea ce rămânea din faţă: probabil că înaintea impactului, cu un ultim reflex de apărarre, îşi dusese mâinile la cap. „A sărit de la etajul şapte. A murit pe loc...", zise cu o satisfacţie bizară o femeie de lângă el. Sosi o ambulanţă, doi bărbaţi coborâră o targă. În clipa când ridicau trupul, Bruno zări craniul explodat, îşi întoarse privirea. Ambulanţa porni în urlete de sirenă. Astfel sfârşi prima iubire a lui Bruno.

Vara lui '76 fu probabil perioada cea mai cumplită din viaţa lui; împlinise douăzeci de ani. Canicula era sufocantă, nici măcar noaptea nu aducea un strop de răcoare; sub acest aspect, vara lui '76 avea să rămână în

istorie. Fetele purtau rochii scurte şi transparente, pe care transpiraţia li le lipea de piele. Umblă zile întregi, cu ochii exorbitaţi de dorinţă. Se trezea noaptea, străbătea Parisul pe jos, se oprea pe terasele cafenelelor, pândea în faţa discotecilor. Nu ştia să danseze. Îl tortura o erecţie perananentă. Avea senzaţia că între picioare are o bucată de came asudată şi putredă, devorată de viermi. De mai multe ori încercă să agaţe fete pe stradă; se alese doar cu umilinţe. Noaptea, se privea în oglindă. Părul lipit de craniu din pricina sudorii începea să i se răreascâ; cutele burţii i se vedeau pe sub cămaşă. Incepu să intre în sex-shopuri şi la peep-showuri, fără alt rezultat decât exacerbarea suferinţelor. Pentru întâia dată, recurse la prostituţie.

O răsturnare subtilă şi definitivă s-a produs în societatea occidentală în 1974-l975, îşi zise Bruno. Încă era lungit pe taluzul ierbos al canalului; bluzonul de pânză, făcut sul, îi servea drept pemă. Smulse un pumn de iarbă, îi simţi rugozitatea umedă. Chiar în anii în care el încerca fără succes să intre în viaţă, societăţile occidentale basculau spre ceva sumbru. Încă din vara lui 1976, era clar că lucrurile aveau să sfârşească foarte prost. Violenţa fizică, manifestarea cea înai desăvârşită a individuaţiei, avea să reapară în Occident din cauza dorinţei.

10 Julian şi Aldous

„Când trebuie modificată sau înnoita doctrina fundamentală, generaţiile sacrificate în sânul cărora se opereaza transformarea sa rămân acesteia în esenţă stntinc şi adesea îi devin de-a dreptul ostile!
(Auguste Comte – Appel aux conservateurs)

Către prânz, Bruno se urcă în maşină şi îşi continuă drumul până la Parthenay. Aici, se hotărî totuşi s-o ia pe autostradă. De la o cabină, îl sună pe Michel – care ridică imediat telefonul. Se-ntorcea la Paris şi ar fi vrut să-l vadă diseară. Mâine nu poate, e cu fiu-sau. Diseară însa, da. I se părea important. Michel nu se arătă prea tulburat. „Mă rog. dacă ţii...", zise el după o tăcere prelungită. Ca mulţi oameni, găsea detestabilă tendinţa spre atomizare socială descrisă de sociologi şi analişti. Ca mulţi oameni, credea că menţinerea unor relaţii familiale e de dorit, chiar şi cu preţul unor mici sâcâieli. De aceea, ani de-a rândul, îşi petrecuse Crăciunul cu mătuşa Marie-Therese şi cu bărbatul ei (un ins de treabă şi aproape surd), care îmbătrâneau împreună în căsuţa lor din Raincy. Unchiul continua să-i voteze pe comunişti, refuza să meargă la liturghia de Crăciun şi de fiecare dată se lăsa cu tărăboi. Bându-şi lichiorul de genţiană, Michel îl asculta pe bătrân vorbind despre emanciparea muncitorilor; din când în când, urla câte-o banalitate în chip de răspuns. Apoi soseau ceilalţi, venea şi verişoara Brigitte. Ţinea mult la Brigitte, ar fi vrut să fie fericită; dar cu un bărbat atât de cretin, era greu, evident. Insul era asistent medical la Bayer şi o înşela de câte ori putea; cum era bărbat chipeş şi umbla mult, putea adesea. Pe an ce trecea, chipul Brigittei era tot mai trist.

În 1990, Michel renunţă la aceste vizite anuale; rămânea Bruno. Relaţiile familiale rezistă câţiva ani, uneori zeci de ani, de fapt rezistă mai mult decât orice alte relaţii; apoi, până la unnă, se sting şi ele.

Bruno sosi pe la ora douăzeci şi unu, era deja puţin băut şi voia să discute subiecte teoretice. „Întotdeauna m-a uimit, începu el chiar înainte de a se aşeza, cât de corecte sunt previziunile făcute de Aldous Huxley în Minunata lume nouă. Când te gândeşti că această carte a fost scrisă în 1932, nu-ţi vine să crezi. De atunci, societatea occidentală a încercat constant să se apropie de acest model. Un control tot mai riguros al procreaţiei, care într-o zi sau alta va duce la disocierea totală de sex şi la reproducerea speciei umane în laborator, în condiţii de siguranţă şi fiabilitate genetică absolute. Dispariţia în consecinţă a relaţiilor familiale, a noţiunii de paternitate şi filiaţie. Eliminarea diferenţei dintre vârstele vieţii, graţie progresului farmaceutic. În lumea descrisă de Huxley, bărbaţii de şaizeci de ani au aceleaşi activităţi, acelaşi aspect fizic, aceleaşi dorinţe ca un tânăr de douăzeci de ani. Apoi, când nu mai poţi lupta cu îmbătrânirea, dispari prin eutanasie liber consimţită; foarte discret, foarte rapid, fără drame. Societatea descrisă în Brave New World este o societate fericită, din care au dispărut tragedia şi sentimentele extreme. Libertatea sexuală este totală, nimic nu mai stă în calea împlinirii şi a plăcerii. Rămân mici momente de deprimare, de tristeţe şi de îndoială; dar sunt tratate cu uşurinţă pe cale medicamentoasă, chimia antidepresivetor şi anxioliticelor a făcut progrese remarcabile. „Un centimetru cub alungă zece sentimente sumbre." Este exact lumea la care aspirăm astăzi, lumea m care, astăzi, am vrea să trăim.

Ştiu bine, continuă Bruno cu un gest al mâinii, vrând parcă să respingă o obiecţie pe care Michel n-o făcuse, că în general universul lui Huxley e prezentat ca un coşmar totalitar, iar cartea lui ca o denunţare virulentă; e pur şi simplu o ipocrizie. Sub toate aspectele – control genetic, libertate sexuală, luptă împotriva

îmbătrânirii, civilizaţie a vacanţelor – Brave New World e pentru noi un paradis, e de fapt tocmai lumea la care încercăm, până acum fără succes, să ajungem. Astăzi, singurul lucru ce deranjează puţin sistemul nostru de valori egalitar – sau mai precis meritocratic – e diviziunea societăţii în caste, sortite unor munci diferite în funcţie de natura lor genetică. Dar e şi singurul punct în care Huxley s-a dovedit profet mincinos; e singurul punct care, o dată cu dezvoltarea robotizării şi a maşinismului, a devenit aproape inutil. Neîndoielnic, Aldous Huxley e un scriitor foarte prost, frazele îi sunt greoaie şi lipsite de graţie, personajele insipide şi mecanice. Dar a avut intuiţia – fundamentală – că evoluţia societăţilor umane, de mai multe secole, a fost determinată exclusiv de evoluţia ştiinţifică şi tehnologică – şi că aşa va fi din ce în ce mai mult. Altminteri, a fost lipsit de fineţe, de psihologie, de stil; toate acestea sunt însă puţin importante pe lângă justeţea intuiţiei sale iniţiale. Şi a fost primul scriitor, inclusiv printre scriitori de SF, care a înţeles că, după fizică, biologia avea să joace rolul de motor."

Bruno se opri, îşi dădu atunci seama că fratele său slăbise puţin; părea obosit, îngrijorat, şi chiar puţin absent. În fapt, de câteva zile, Michel neglija să meargă la cumpărături. Spre deosebire de anii precedenţi, vedea că numărul cerşetorilor şi al vânzătorilorde ziare din faţa supermagazinului nu scădea; era totuşi plină vară, anotimp în care, în mod normal, sărăcia devine mai suportabilă. Ce s-ar întâmpla dacă ar fi război? se întreba Michel, observând pe geam deplasarea lentă a vagabonzilor. Când va izbucni războiul, şi ce va fi la sfârşitul vacanţei? Bruno îşi mai turnă un pahar de vin; începea să-i fie foame şi fu puţin surprins când fratele său îi răspunse, cu o voce obosită: „Huxley făcea parte dintr-o mare familie de biologi englezi. Bunicul lui era prieten cu Darwin şi a scris mult în apărarea tezelor evoluţioniste. Tatăl său şi fratele său Julian erau şi ei biologi renumiţi. E o tradiţie englezească, de intelectuali pragmatici, liberali şi sceptici; foarte diferită de cea franceză a secolului Luminilor, e bazată în mult mai mare măsură pe observaţie, pe metoda experimentală. În tinereţe, Huxley a avut ocazia să cunoască economişti, jurişti şi mai ales oameni de ştiinţă pe care tatăl său îi invita acasă. Printre scriitorii din generaţia sa, era cu siguranţă singurul capabil să prevadă progresul pe care avea să-l facă biologia. Dar totul ar fi mers mult mai repede dacă nu ar fi existat nazismul. Ideologia nazistă a contribuit mult la discreditarea ideilor de eugenie şi de ameliorare a rasei; a fost nevoie de mai multe decenii pentru a reveni la ele." Michel se ridică, scoase din bibliotecă un volum intitulat Ce îndrăznesc să gândesc. „E scris de Julian Huxley, fratele mai mare al lui Aldous, şi a fost publicat în 1931, cu un an înainte de Minunata lume nouă. Sunt sugerate aici toate ideile privind controlul genetic şi ameliorarea speciilor, inclusiv a celei umane, pe care le pune în practică fratele său în roman. Totul e prezentat fără ambiguitate, ca un obiectiv de dorit, spre care trebuie să tindem."

Michel se aşeză din nou, îşi şterse fruntea. „După război, în 1946, Julian Huxley a fost numit director general al UNESCO, recent creat. În acelaşi an, fratele său publica Reîntoarcere în minunata lume nouă, în care încerca să-şi prezinte prima carte ca pe o acuzare, ca pe o satiră. Câţiva ani mai târziu, Aldous Huxley a devenit o cauţiune teoretică majoră a experienţei hippy. Aldous fusese dintotdeauna adeptul unei libertăţi sexuale totale şi jucase un rol de pionier in folosirea drogurilor psihedelice. Toţi fondatorii de la Esalen îl cunoşteau şi fuseseră influenţaţi de gândirea lui. Mai târziu, mişcarea New Age a reluat integral ideile fondatoare de la Esalen. Aldous Huxley este, în fapt, unul din gânditorii cei mai influenţi ai secolului."

Se duseră să mănânce la un restaurant chinezesc din apropiere, ce propunea o masă pentru două persoane la 270 de franci. Michel nu ieşise din casă de trei zile. „Azi n-am mâncat", remarcă el puţin surprins; continua să ţină cartea în mână.

„Huxley a publicat Insula în 1962, e ultima lui carte, continuă el amestecându-şi orezul cleios. Acţiunea are loc pe o insulă tropicală paradisiacă – vegetaţia şi peisajele sunt probabil inspirate de Sri Lanka. Pe acea insulă s-a dezvoltat o civilizaţie originală, departe de marile curente comerciale din secolul XX, foarte avansată pe plan tehnologic şi în acelaşi timp respectuoasă faţă de natură; pacificată, complet eliberată de nevrozele familiale şi de inhibiţiile iudeo-creştine. Nuditatea este aici naturală; voluptatea şi iubirea se practică liber. Această carte mediocră, dar uşor de citit, a avut o influenţă enormă asupra tinerilor hippy, iar prin ei asupra adepţilor mişcării New Age. La o privire mai atentă, apar multe puncte comune între comunitatea armonioasă descrisă în Insula şi aceea din Minunata lume nouă. Huxley însuşi, probabil ramolit, nu pare să fi fost conştient de asemănare, dar societatea descrisă în Insula este la fel de aproape de Minunata lume nouă pe cât e societatea hippy libertară de societatea burgheză liberală, sau mai curând de varianta ei social-democrată suedeză."

Se întrerupse, înmuie un crevete prăjit în sosul picant, îşi lăsă jos beţişoarele. „Ca şi fratele său, Aldous Huxley era un optimist..., zise el în cele din urmă, cu un soi de dezgust. Mutaţia metafizică din care s-au născut

materialismul şi ştiinţa modemă a avut două mari consecinţe: raţionalismul şi individualismul. Eroarea lui Huxley e că a evaluat greşit raportul de forţe dintre aceste două consecinţe. Mai precis, eroarea lui e că a subestimat creşterea individualismului, produsă de o conştiinţă sporită a morţii. Din individualism se nasc libertatea, sentimentul eului, nevoia de a fi deosebit, de a fi superior celorlalţi. Într-o societate raţională ca aceea descrisă în Minunata lume nouă, lupta poate fi îmblânzită. Competiţia economică, metaforă a stăpânirii spaţiului, nu mai are sens într-o societate bogată, în care fluxurile economice sunt sub control. Competiţia sexuală, metaforă a stăpânirii timpului prin procreaţie, nu mai are sens într-o societate în care disocierea sex-procreaţie este perfect realizată; dar Huxley uită să ţină seama de individualism. N-a putut înţelege că sexul, o dată disociat de procreaţie, subzistă nu atât ca principiu de plăcere, cât ca principiu de diferenţiere narcisistă; la fel stau lucrurile şi cu dorinţa de îmbogăţire. De ce modelul social-democraţiei suedeze n-a putut niciodată să învingă modelul liberal? De ce n-a fost nici măcar experimentat vreodată în domeniul satisfacerii sexuale? Pentru că mutaţia metafizică operată de ştiinţa modemă aduce cu sine individuaţia, orgoliul, ura şi dorinţa. În sine, dorinţa – contrar plăcerii – este izvor de suferinţă, de ură şi de nefericire. Toţi filozofii – şi nu doar budiştii, nu doar creştinii, ci toţi filozofii demni de acest nume – au ştiut acest lucru şi l-au propovăduit. Soluţia utopiştilor – de la Platon la Huxley, trecând prin Fourier – constă în a stinge dorinţa şi suferinţele legate de ea organizând satisfacerea ei imediată. Dimpotrivă, societatea erotico-publicitară în care trăim încearcă să organizeze dorinţa, să dezvolte dorinţa în proporţii nemaivăzute, menţinând totodată satisfacerea în domeniul sferei private. Pentru ca societatea să funcţioneze, iar competiţia să continue, trebuie ca dorinţa să sporească, să se extindă şi să devoreze viaţa oamenilor." îşi şterse fruntea, epuizat; nu se atinsese de mâncare.

„Există corective, mici corective umaniste..., spuse încet Bruno. Mă rog, lucruri care să le permită oamenilor să uite moartea. În Minunata lume nouă e vorba de anxiolitice şi antidepresive; în Insula avem de-a face mai mult cu meditaţia, cu drogurile psihedelice, cu câteva elemente vagi de religiozitate hindusă. În practică, astăzi, oamenii încearcă să facă un mic amestec din amândouă.

– Julian Huxley abordează şi el chestiunile religioase în Ce îndrăznesc să gândesc, le consacră, în întregime, partea a doua a cărtii, replică Michel cu o silă crescândă. E perfect conştient că progresul ştiinţei şi al materialismului a săpat bazele tuturor religiilor tradiţionale; e de asemeni conştient că nici o societate nu poate dăinui fără religie. În mai bine de o sută de pagini, încearcă să pună bazele unei religii compatibile cu stadiul atins de ştiinţă. Nu se poate spune că rezultatul e prea convingător; şi nici că evoluţia societăţilor noastre a mers cine ştie ce în această direcţie. În realitate, orice speranţă de fuziune fiind spulberată de evidenţa morţii materiale, orgoliul şi cruzimea nu pot decât să se extindă. În compensaţie, conchise el în mod suprinzător, acelaşi lucru se întâmplă şi cu iubirea."

După vizita lui Bruno, Michel rămase culcat două săptămâni întregi. Într-adevăr, se întreba el, cum ar putea o societate să supravieţuiască fără religie? Părea dificil chiar şi în cazul unui individ. Timp de mai multe zile, contemplă caloriferul aflat în stânga patului. În sezonul rece, ţevile se umpleau cu apă fierbinte, era un mecanism util şi ingenios; dar cât timp ar putea supravieţui societatea occidentală fără o religie oarecare? Copil fiind, îi plăcea să ude plantele din grădina de zarzavat. Păstra o mică fotografie pătrată, alb-negru, în care, supravegheat de bunica, uda cu stropitoarea; avea vreo şase ani. Mai târziu, îi plăcuse să meargă la cumpărături; cu restul de la pâine, avea voie să-şi cumpere o napolitană. Apoi se ducea să aducă lapte de la fermă; bidonul de aluminiu plin cu lapte călduţ se legăna în mâinile lui şi, după căderea nopţii, pe drumul mărginit de niărăcini, îi era puţin frică. Acum, de câte ori se ducea la supermagazin, trăia un calvar. Totuşi sortimentele se schimbau, tot timpul apăreau noi linii de produse congelate pentru celibatari. Recent, la raionul de came de la Monoprix, văzuse – pentru prima oară – specialităţi din struţ.

Pentru a permite reproducerea, cele două ramuri care compun molecula de ADN se separă înainte de a atrage, fiecare în parte, nucleotide complementare. Acest moment al separării e un moment periculos în care pot aparea aşor mutaţii incontrolabile, cel mai adesea nefaste. Foamea are efecte de stimulare intelectuală reale: la sfârşitul primei săptămâni, Michel avu intuiţia că o reproducere perfectă va fi innposibilă atâta timp cât molecula de ADN va avea formă de elice. Pentru a se obţine o replicare nedegradată la o succesiune nedefinită de generaţii celulare, era probabil necesar ca structura purtătoare a informaţiei genetice să aibă o topologie compactă – aceea de bandă a lui Moebius, de pildă, sau de toroidă.

Copil fiind, nu putea suporta degradarea naturală a obiectelor, distrugerea, uzura lor. Astfel, păstră ani de zile cele două bucăţi rupte ale unei mici rigle din plastic alb, reparându-le la nesfârşit, lipindu-le cu scotch.

Îngroşată din cauza straturilor succesive de bandă adezivă, rigla nu mai era dreaptă, nici măcar linii nu putea trage cu ea, nu mai era bună la nimic; el totuşi o păstra. Se rupea din nou; o repara. O lipea iarăşi cu scotch, o punea iarăşi în trusă.

Djerzinski, avea să scrie Frederic Hubczejak mulţi ani mai târziu, a avut o inspiraţie genială depăşindu-şi priina intuiţie, aceea că reproducerea sexuată este în sine o sursă de mutaţii nocive. De mii de ani, mai nota Hubczejak, toate culturile umane erau pătrunse de intuiţia, mai mult sau mai puţin formulată, a unei relaţii inseparabile între sex şi moarte; în mod normal, un cercetător care tocmai demonstrase această legătură cu argumente irefutabile din biologia moleculară ar fi trebuit să oprească aici, considerându-şi misiunea îndeplinită. Djerzinski însă a avut intuiţia că trebuie depăşit cadrul reproducerii sexuate, pentru a cerceta în generalitatea lor condiţiile topologice ale diviziunii celulare.

La şcoala primară din Chamy, chiar de la început, Michel fusese izbit de cruzimea băieţilor. E drept că erau fii de ţărani, adică mici animale, încă aproape de natură. Te uluia totuşi dezinvoltura voioasă, instinctivă, cu care-şi înfigeau în broaşte vârful compasului sau peniţa; cerneala violetă se răspândea sub pielea bietului animal, care murea lent, prin sufocare. Băietii se strângeau în cerc, îi urmăreau agonia cu ochi strălucitori. O altă distractie favorită era să taie cu foarfecele corniţele melcilor. Toată sensibilitatea melcului se concentrează în aceste corniţe, care se termină cu nişte ochi micuţi. Lipsit de ele, melcul nu mai e decât o grămăjoară moale, chinuită şi dezorientată. Michel înţelese rapid că trebuie să se ţină departe de tinerele brute; în schimb, din partea fetelor, fiinţe mai blânde, nu avea a se teme. Această primă intuiţie asupra lumii i-a fost întărită de emisiunea Viaţa animalelor, pe care-o privea la televizor în fiecare miercuri seară. În mijlocul mizeriei sordide, al permanentului carnagiu care este natura animală, singura urmă de devotament şi de altruism era reprezentată de dragostea maternă, sau de un instinct de ocrotire, în fine, de ceva care pe nesimţite şi treptat ducea la dragostea maternă. Femela de calamar, un animăluţ patetic de douăzeci de centimetri lungime, îl ataca fără ezitare pe scafandrul care se apropia de ouăle ei.

Treizeci de ani mai târziu, Michel ajungea încă o dată la aceeaşi concluzie: neîndoielnic, femeile sunt mai bune decât bărbaţii. Sunt mai afectuoase, mai iubitoare, mai miloase şi mai blânde; mai puţin înclinate spre violenţă, spre egoism, spre afirmare de sine şi cruzime. Iar pe deasupra sunt mai raţionale, mai inteligente şi mai muncitoare.

În fond, se întreba Michel observând reflexele soarelui pe perdele, la ce servesc bărbaţii? E posibil ca în alte epoci, când urşii erau numeroşi, virilitatea să fi jucat un rol specific şi de neînlocuit; dar de câteva secole, era clar că bărbaţii nu mai serveau aproape la nimic. Uneori îşi înşelau plictisul jucând partide de tenis, ceea ce nu era grav; alteori însă, considerau necesar să împingă înainte istoria, adică, în esenţă, să provoace revoluţii şi războaie. Pe lângă suferinţele absurde pe care le provocau, revoluţiile şi războaiele distrugeau tot ce era mai bun în trecut, astfel încât de fiecare dată totul trebuia luat de la capăt. Scoasă din făgaşul regulat al unei ascensiuni progresive, evoluţia umană căpăta astfel o mişcare haotică, destructurată, dereglată şi violentă. Pentru toate acestea, bărbaţii (cu gustul lor pentru risc şi joc, cu orgoliul grotesc, cu iresponsabilitatea, cu violenţa lor funciară) erau răspunzători direct şi exclusiv. O lume alcătuită din femei ar fi, sub toate aspectele,cu mult superioară; ar evolua mai lent, dar constant, fără întoarceri din drum şi fără contestări nefaste, spre o stare de fericire comună.

În dimineaţa de 15 august, Michel se ridică şi ieşi în oraş, sperând să nu întâlnească pe nimeni; într-adevăr, străzile erau aproape pustii. Îşi făcu nişte însemnări pe care avea să le regăsească peste vreo zece ani, când îşi scria lucrarea cea mai importantă, Prolegomene la replicarea perfectă.

În acest timp, Bruno îşi ducea fiul la fosta nevastă; se simţea epuizat şi disperat. Anne se întorcea dintr-o expediţie Nouvelles Frontieres în insula Paştelui sau în Benin, nu-şi mai amintea; probabil îşi făcuse prietene, schinibase adrese – le va mai revedea de două-trei ori înainte de a se plictisi; dar nu întâlnise bărbaţi – Bruno avea impresia că Anne renunţase la orice relaţie cu bărbaţii. Câteva minute, vor discuta între patru ochi, ea va dori să ştie „cum a fost". El îi va răspunde: „Bine", pe un ton calm şi sigur de sine, cum le place femeilor; dar va adăuga cu o nuanţă de umor: „Victor s-a uitat totuşi cam mult la televizor." Foarte repede, se va simţi prost, Anne se lăsase de fumat şi nu mai suporta să se fumeze în casă; apartamentul ei era aranjat cu gust. În momentul plecăni, îl va cuprinde regretul, se va întreba o dată în plus cum ar putea să schimbe situaţia; îl va săruta rapid pe Victor, apoi va pleca. Şi gata: vacanţa cu fiul său se va fi terminat.

În realitate, cele două săptămâni fuseseră un calvar. Lungit în pat, cu o sticlă de whisky la îndemână, Bruno asculta zgomotele făcute de fiul său în camera de alături: apa trasă la WC după ce se pişa, ţăcănelile telecomandei. Exact ca fratele său vitreg în acelaşi moment, dar fără s-o ştie, privea prosteşte, ore în şir, elementii caloriferului. Victor dormea pe canapeaua din salon; se uita la televizor cincisprezece ore pe zi. Dimineaţa, când Bruno se trezea, televizorul era deschis la desenele animate de pe M6. Victor asculta sonorul la căşti. Nu era violent, nu încerca să fie nesuferit; dar el şi tatăl său nu aveau să-şi spună absolut nimic. De două ori pe zi, Bruno punea la încălzit o mâncare gătită; mâncau aşezaţi faţă în faţă, practic fără să scoată o vorbă.

Cum se ajunsese aici? Victor împlinise treisprezece ani de curând. Până acum câţiva ani, făcea desene pe care i le arăta lui Bruno. Copia personaje din Marvel Comics: Fatalis, Fantastik, Faraonul viitorului – pe care le punea în situaţii inedite. Uneori jucau o partidă de Mille Bomes sau mergeau la Luvru duminică dimineaţa. Pentru ziua de naştere a lui Bruno, Victor (când împlinise zece ani) caligrafiase pe o coală de bloc, cu litere mari multicolore: „TATA TE IUBESC.". Acum totul se terminase. Se terminase cu adevărat. Şi – Bruno o ştia – avea să fie şi mai rău: de la indiferenţa reciprocă, aveau să treacă progresiv la ură. Peste cel mult doi ani, fiul său va încerca să iasă cu fete de vârsta lui; fete de cincisprezece ani, pe care Bruno le va dori şi el. Se apropiau de starea de rivalitate, stare naturală între bărbaţi. Erau ca nişte animale bătându-se în aceeaşi cuşcă – Timpul.

În drum spre casă, Bruno cumpără două sticle de lichior de anason dintr-o băcănie arabă; apoi, înainte de a se îmbăta criţă, îi telefonă fratelui său că vrea să-l vadă a doua zi. Când ajunse la Michel, acesta, cuprins de o foame subită după perioada de post, înfuleca felii de salam italian şi bea pahare mari de vin. „Ia şi tu, mănâncă...", făcu el, absent. Bruno avu impresia că Michel nici măcar nu-l ascultă. Parcă vorbea cu un psihiatru, sau la pereţi. Vorbi totuşi.

„Timp de câţiva ani, fiul meu m-a căutat, mi-a cerut dragostea; eram deprimat, nemulţumit de viaţa mea, şi l-am respins – aşteptând să-mi meargă mai bine. Pe atunci nu ştiam că anii aceştia trec atât de repede. Între şapte şi doisprezece ani, copilul este o fiinţă minunată, e drăguţ, isteţ şi deschis. Poate înţelege orice şi se bucură de viaţă. E plin de iubire şi tot ce-şi doreşte este iubirea pe care i-o dăruim. Pe urmă, totul se strică. Totul se strică, iremediabil."

Michel înghiţi ultimele două felii de salam, îşi mai tumă un pahar de vin. Mâinile îi tremurau cumplit. Bruno continuă: „E greu să-ţi imaginezi fiinţă mai imbecilă, mai agresivă, mai insuportabilă şi mai plină de ură decât un preadolescent, mai ales când e cu alţi băieţi de vârsta lui. Preadolescentul e un monstru dublat de un imbecil, conformismul lui este aproape incredibil; preadolescentul pare cristalizarea subită, malefică (şi neaşteptată, dacă-l avem în vedere pe copil) a tot ce e mai rău în om. Iar atunci cum să te îndoieşti că sexualitatea e o forţă absolut funestă? Cum de suportă oamenii să trăiască sub acelaşi acoperiş cu un preadolescent? Eu cred că izbutesc doar pentru că viaţa lor e absolut goală; totuşi, şi viaţa mea e goală, eu însă n-am izbutit. Oricum, toţi mint, mint într-un mod grotesc. Suntem divorţaţi, dar rămânem buni prieteni. Îmi văd fiul în week-end, o dată la două săptămâni; e o mizerie. O mizerie absolută. În realitate, bărbaţii nu s-au interesat niciodată de copiii lor, niciodată n-au simţit iubire pentru ei, şi în general bărbaţii sunt incapabili de iubire, sentimentul ăsta le e total străin. Ceea ce cunosc ei e dorinţa, dorinţa sexuală în stare brută şi competiţia între masculi; abia mult mai târziu, în cadrul familiei, puteau, odinioară, să simtă o anume recunoştinţă pentru perechea lor – dacă le făcuse copii, dacă era gospodină, dacă era bună la bucătărie şi la pat; atunci le făcea plăcere să doarmă împreună. Poate că nu asta îşi doreau femeile, poate că era o neînţelegere, dar acest sentiment putea fi extrem de putemic. Şi chiar dacă din când în când îi excita (de altfel, tot mai puţin) să-şi ofere câte-o aventură, ei nu mai puteau literalmente trăi fără femeia lor; dacă printr-o nenorocire ea dispărea, se puneau pe băut şi mureau rapid, de obicei în câteva luni. Cât despre copii, ei asigurau transmiterea unui rang, a unor reguli şi-a unui patrimoniu. Era, desigur, cazul păturii feudale, dar lucrurile stăteau la fel şi la comercianţi, la ţărani, la meseriaşi, de fapt la toate clasele societăţii. Azi, toate astea nu mai există: sunt salariat, sunt chiriaş, nu am nimic să-i transmit fiului meu. N-am nici o meserie să-l învăţ, nici măcar nu ştiu ce va face mai târziu; regulile pe care le-am cunoscut oricum nu vor mai fi valabile pentru el, va trăi în alt univers. A accepta ideologia schimbării continue înseamnă a accepta că viaţa unui om e strict redusă la existenţa lui individuală, că generaţiile trecute şi viitoare n-au nici o importanţă pentru el. Aşa trăim, iar a avea un copil nu mai are nici un sens, astăzi, pentru un bărbat. Cazul femeilor e diferit, căci ele continuă să simtă nevoia de a iubi pe cineva – ceea ce nu e şi nici n-a fost vreodată cazul bărbaţilor. E o minciună că bărbaţii simt şi ei nevoia să-şi dezmierde copiii, să se joace cu ei, să-i giugiulească. Chiar dacă ne-a fost repetată ani de zile, e o minciună. După ce-ai divorţat, după ce cadrul familial a fost sfărâmat, relaţiile cu copiii

îşi pierd orice sens. Copilul e capcana în care eşti prins, e duşmanul pe care va trebui să-l întreţii în continuare şi care îţi va supravieţui."

Michel se ridică, se duse până la bucătărie să bea un pahar de apă. Vedea roţi colorate rotindu-se prin aer la jumătatea camerei şi începea să simta o senzaţie de vomă. Mai întâi trebuia să-şi oprească tremurul mâinilor. Bruno avea dreptate, dragostea patemă este o ficţiune, o minciună. O minciună este utilă dacă permite să schimbi realitatea, se gândi el; când însă schimbarea eşuează, nu mai rămâne decât minciuna, amărăciunea şi conştiinţa minciunii.

Reveni în cameră. Bruno, lăţit în fotoliu, nu mişca, părea mort. Între blocurile-turn se lăsa noaptea; după o zi sufocantă, temperatura redevenea suportabilă. Michel observă deodată colivia goală în care canarul său trăise câţiva ani; ar trebui s-o arunce, nu avea de gând să-şi ia altă pasăre. Fugitiv, se gândi la vecina din faţă, redactoarea de la 20 Ans; n-o mai văzuse de luni de zile, probabil se mutase. Se sili să-şi concentreze atenţia asupra mâinilor, constată că tremurul se potolise puţin. Bruno rămânea nemişcat; tăcerea dintre ei mai dură câteva minute.

Am cunoscut-o pe Anne în 1981, continuă Bruno cu un oftat. Nu era prea frumoasă, dar mă săturasem să fac labă. Îmi plăcea, totuşi, că avea sânii mari. Întotdeauna mi-au plăcut sânii mari..." Oftă din nou, prelung. „Protestanta mea cuminte şi ţâţoasă..."; spre surprinderea lui Michel, ochii i se umeziră de lacrimi. „Mai târziu, sânii i s-au lăsat, iar căsnicia noastră s-a dus şi ea de râpă. I-am distrus viaţa. Lucrul ăsta n-am să-l uit niciodată: i-am distrus viaţa acestei femei. Mai ai vin?"

Michel se duse să caute o sticlă în bucătărie. Situaţia era destul de neobişnuită; ştia că Bruno consultase un psihiatru, că apoi renunţase. În realitate, întotdeauna încercăm să suferim cât mai puţin. Cât timp suferinţa de a ne confesa pare mai mică, vorbim; apoi tăcem, renunţăm, rămânem singuri. Dacă Bmno simţea iarăşi nevoia de a vorbi despre eşecul vieţii sale, probabil că spera ceva, un nou început; era, probabil, un semn bun.

„Nu era propriu-zis urâtă, continuă Bruno, dar chipul ei era oarecare, lipsit de graţie. N-a avut niciodată acea delicateţe, acea lumină ce străluceşte uneori pe chipul tinerelor fete. Cu picioarele ei cam butucănoase, nici vorbă să poarte minijupe; în schimb, am învăţat-o să-şi pună bustiere foarte scurte, fără sutien; era foarte excitant, să-i priveşti de jos sânii mari. Se simţea cam jenată, dar până la urmă accepta; habar n-avea de erotism, de lenjerie, nu avea nici o experienţă. De altfel, nu ştiu de ce-ţi vorbesc despre ea, doar o cunoşti, nu?

– Am fost la nunta voastră...

– Într-adevăr, încuviinţă Bruno cu un aer uluit, aproape năuc. Îmi amintesc că venirea ta m-a surprins. Credeam ca nu mai vrei să ai de-a face cu mine.

– Nu mai voiam să am de-a face cu tine."

Michel se gândi iar la momentul acela: chiar, ce-l făcuse să se ducă la ceremonia aceea sinistră? Revedea templul protestant din Neuilly, sala aproape despuiată, de o austeritate deprimantă, pe jumătate plină cu o asistenţă ce se ferea să-şi etaleze bogăţia; tatăl miresei lucra în finanţe. „Erau de stânga, spuse Bruno, de altfel toată lumea era de stânga atunci. Li se părea absolut normal să trăiesc cu fata lor înainte de căsătorie, ne-am căsătorit pentru că era gravidă, mă rog, povestea obişnuită." Michel îşi aminti cuvintele pastorului ce răsunau atât de clar în sala îngheţată: vorbea despre Cristos, adevărat om şi adevărat Dumnezeu, de noul legământ făcut de Cel Veşnic cu poporul său; în fine, Michel nu înţelegea prea exact despre ce-i vorba. După trei sferturi de oră în acelaşi regim, era într-o stare vecină cu somnolenţa; se trezi brusc auzind fonnula: „Domnul lui Israel să vă binecuvânteze, el care s-a îndurat de doi copii singuri." Mai întâi nu-şi dădu seama unde se află: nimerise cumva într-o sinagogă? îi trebui un minut de gândire până să înţeleagă ca de fapt era vorba de acelaşi Dumnezeu. Pastorul continua cu elocinţă, cu o convingere crescândă: „Să-ţi iubeşti soţia înseamnă să te iubeşti pe tine însuţi. Nici un om nu şi-a urât vreodată propriul trup, ci îl hrăneşte şi-l îngrijeşte, aşa cum Cristos îngrijeşte Biserica; căci suntem mădularele aceluiaşi trup, suntem os din oasele Lui şi carne din camea Lui. De aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa, şi se va însoţi cu femeia sa şi vor fi amândoi un trup. Este o taină mare, vă spun, legată de Cristos şi Biserică." fntr-adevăr, era o formulă bine găsită: şi vor fi amândoi un singur trup. Michei meditä un timp la această perspectivă, o privi pe Anne: calmă şi concentrată, părea să-şi ţină respiraţia; era aproape frumoasă. Stimulat probabil de citatul din Stântul Pavel, pastorul continua cu o energie crescândă: „Doamne, fii bun cu roaba ta: în clipa în care se leagă cu bărbatul ei prin căsătorie, ea îţi cere ocrotirea. Fă-o să rămână întru Cristos o soţie fidelă şi virtuoasă şi să urmeze mereu pilda femeilor sfinte: să-şi iubească soţul ca Raşela, să fie

înţeleaptă ca Rebeca, credincioasă ca Sara. Să respecte credinţa şi poruncile; unită cu bărbatul ei, să se ferească de orice legătură nepotrivită; să fie preţuită pentru prudenţa ei, respectată pentru pudoarea ei, să ştie ce-i este plăcut lui Dumnezeu. Pântecul ei să fie roditor, şi amândoi să-i vadă pe copiii copiilor lor, până la a treia şi a patra generaţie. Să aibă o bătrâneţe fericită şi să afle în împărăţia cerurilor odihna celor aleşi. În numele Domnului nostru Isus Cristos, amin." Michel îşi făcu loc prin mulţime şi se apropie de altar, provocând în jur priviri iritate. Se opri la o distanţă potrivită, asistă la schimbul verighetelor. Pastorul luă mâinile soţilor într-ale sale, cu capul plecat, într-o stare de concentrare impresionantă; liniştea din templu era absolută. Apoi îşi înălţă capul şi, cu o voce în acelaşi timp energică şi disperată, cu o uluitoare intensitate a expresiei, exclamă cu violenţă: „Ce Dumnezeu a unit, omul să nu despartă!"

Mai târziu, Michel se apropie de pastorul care-şi strângea ustensilele. „Mi s-a părut foarte interesant ce spuneaţi adineaori..." Omul lui Dumnezeu surâse politicos. Michel continuă vorbindu-i despre experienţele lui Aspect şi despre paradoxul EPR: când două particule au fost unite, ele formează un tot inseparabil, „asta mi se pare foarte apropiat de povestea aia cu un singur trup". Surâsul pastorului se crispă uşor. „Vreau să spun, continuă Michel cu însufleţire, că pe plan ontologic li se poate asocia un vector de stare unică într-un spaţiu Hilbert. Înţelegeţi ce vreau să spun? Desigur, desigur...", mormăi slujitorul lui Cristos aruncând priviri înjurul lui. „Scuzaţi-mă", spuse el brusc şi se îndreptă spre tatăl miresei. Îşi strânseră îndelung mâinile, se îmbră-ţişară. „Admirabilă ceremonie, superbă...", spuse finanţistul cu emoţie.

– N-ai rămas la petrecere..., îşi aminti Bruno. Era cam jenant, nu cunoşteam pe nimeni şi era totuşi nunta mea. Tata a venit foarte târziu, dar totuşi a venit: era nebărbierit, avea cravata legată strâmb, părea un libertin ramolit. Sunt sigur că părinţii Annei ar fi preferat altă partidă, dar mă rog, ca burghezi protestanţi de stânga, aveau totuşi un anume respect pentru învăţământ. Apoi, eu aveam agregaţia, ea nu avea decât definitivatul. Cumplit e că soră-sa mai mică era foarte frumoasă. Îi semăna destul de mult, avea şi ea sânii mari; dar chipul ei, departe de a fi oarecare, era superb. Asta ţine de te miri ce, de combinarea trăsăturilor, de un detaliu. E greu..." Oftă din nou, îşi mai tumă un pahar.

„Prima catedră am avut-o în '84, la liceul Carnot, la Dijon. Anne era gravidă în şase luni. Aşadar eram profesori, un cuplu de profesori; urma să ducem o viaţă normală.

Am închiriat un apartament pe strada Valerie, la doi paşi de liceu. «Nu sunt preţurile de la Paris, ne spunea fata de la agenţie. Nu e nici viaţa de la Paris, dar o să vedeţi, vara e foarte vesel, vin turişti, vin o mulţime de tineri la festivalul de muzică barocă.» Muzică barocă?...

Am înţeles imediat că sunt blestemat. Nu că mi-ar fi lipsit «viaţa de la Paris», nu asta mă deranja, întotdeauna fusesern nefericit la Paris. Pur şi simplu, doream toate femeile, în afară de-a mea. La Dijon, ca în toate oraşele de provincie, sunt multe puştoaice, e mai rău ca la Paris. În anii aceia, moda devenea din ce în ce mai sexy. Era insuportabil, toate fetele alea cu mutriţele, cu fustiţele şi cu chicotelile lor. Ziua le vedeam la lecţii, la prânz le vedeam la Penalty, barul de lângă liceu, vorbeau cu băieţii; eu mă duceam acasă ca să mănânc cu nevastă-mea. Sâmbăta după-amiază le revedeam pe străzile cu magazine, îşi cumpărau cârpe şi discuri. Eu eram cu Anne, ea se uita după trusouri de nou-născut; sarcina înainta fără probleme, era incredibil de fericită. Dormea mult, mânca de toate; nu mai făceam dragoste, dar cred că ea nici nu observa. La şedinţele de pregătire pentru naştere, Anne se împrietenise cu alte femei; era sociabilă, sociabilă şi simpatică, era o femeie plăcută. Când am aflat că va naşte un băiat, am avut un şoc teribil. Din capul locului, era cum nu se poate mai rău, mă aştepta tot ce era mai rău. Ar fi trebuit să fiu fericit; nu aveam decât douăzeci şi opt de ani, dar mă simţeam deja mort.

Victor s-a născut în decembrie; îmi amintesc botezul lui la biserica Saint-Michel, era tulburător. «Cei botezaţi devin cărămizi vii pentru înălţarea unui edificiu spiritual întru un sfint sacerdoţiu», a spus preotul. Victor era roşu şi zbârcit în scutecele lui de dantelă albă. Era un botez colectiv, ca în Biserica primitivă, erau vreo zece familii. «Botezul ne face parte a Bisericii, spuse preotul, ne face mădulare ale trupului lui Cristos.» Anne ţinea în braţe copilul, care avea vreo patru kilograme. Era foarte cuminte, n-a plâns deloc. «Altminteri, zise preotul, nu suntem mădulare unii pentru alţii?» Noi, părinţii, ne-am privit între noi, a plutit parcă o îndoială. Pe urmă preotul a stropit cu apa botezului, de trei ori, capul fiului meu; apoi l-a uns cu sfintul mir. Acest ulei parfumat, sfintit de episcop, simbolizează harul Sfintului Duh, zise preotul. Apoi i se adresă direct copilului. «Victor, spuse el, acum ai devenit creştin. Prin această miruire cu Sfintul Duh, eşti în trupul lui Cristos. De-acum faci parte din misiunea lui profetică, sacerdotală şi regală.» Spectacolul m-a impresionat atât de mult că m-am înscris într-un grup Credinţă şi Viaţă care se aduna în fiecare miercuri. În grup era o tânără coreeană, foarte drăguţă, imediat mi-a

venit poftă s-o încalec. Era delicat, ştia că sunt însurat. Într-o sâmbătă, Anne a primit grupul la noi acasă, coreeana s-a aşezat pe canapea, purta o fustă scurtă; toată după-amiaza m-am uitat la picioarele ei, dar nimeni n-a observat nimic.

În vacanţa din februarie, Anne a plecat cu Victor la părinţi ei; am rămas singur la Dijon. Am făcut o nouă tentativă ca să devin catolic; lungit pe salteaua Epeda, citeam Misterul Sfinţilor Inocenţi şi beam lichior de anason. Peguy era foarte frumos, era într-adevăr superb; dar a sfârşit prin a mă deprima complet. Toate poveştiie alea cu păcate şi cu iertarea păcatelor, şi cu Dumnezeu care se bucură mai mult de întoarcerea unui păcătos decât de mântuirea a o mie de drepţi... Mie mi-ar fi plăcut să fiu un păcătos, dar nu izbuteam. Aveam sentimentul că mi s-a furat tinereţea. Tot ce voiam era ca târfe tinere cu buze senzuale să-mi sugă mădularul. Erau destule târfe tinere cu buze senzuale în discoteci, iar cât a lipsit Anne m-am dus de mai multe ori la Slow Rock şi FEnfer ; numai că târfele ieşeau cu alţii, sugeau mădularele altora; iar asta pur şi simplu nu mai puteam suporta. Era perioada în care Minitelul roz era în mare vogă, provocase o întreagă isterie, am rămas conectat nopţi întregi. Victor dormea în camera noastră, dar noaptea era liniştit, nu era nici o problemă. M-am temut foarte mult când a venit prima factură telefonică, am luat-o din cutia poştală şi am deschis-o în drum spre liceu: paisprezece mii de franci. Din fericire, mai aveam un livret de economii din anii studenţiei, am transferat totul în contul nostru, Anne nu şi-a dat seama de nimic.

Şansa de a trăi începe în privirea celorlalţi. Puţin câte puţin, am înţeles că profesorii de la liceul Camot, colegii mei, mă priveau fără ură sau răutate. Nu se simţeau în competiţie cu mine; eram asociaţi la aceeaşi treabă, eram de-al lor. Ei m-au învăţat sensul obişnuit al vieţii. Mi-am luat permis de conducere şi am început să mă interesez de cataloagele CAMIF[19]. Când a venit primăvara, am petrecut multe după-amieze pe peluza familiei Gulimard. Locuiau într-o casă destul de urâtă la Fontaine-les-Dijon, dar aveau o peluză întinsă, foarte plăcută, cu arbori. Guilmard era prof de mate, preda cam la aceleaşi clase cu mine. Era lung, slab, adus de spate, cu părul blond-roşcat şi o mustaţă pe oală; semăna puţin cu un contabil neamţ. Guilmard pregătea grătarul cu nevastă-sa. După-amiază trecea, vorbeam despre vacanţă, eram cam aburiţi; de obicei, eram patru sau cinci cupluri de profesori. Nevasta lui Guilmard era infirmieră şi avea reputaţie de mare târfă; într-adevăr, când se aşeza pe peluză, se vedea că nu poartă nimic pe sub fustă. Îşi petreceau vacanţele la Cap d'Agde, în sectorul nudiştilor. Cred de asemeni că mergeau la o saună pentru cupluri, în piaţa Bossuet – mă rog, aşa se bârfea. N-am îndrăznit niciodată să vorbesc cu Anne despre ei, dar îmi erau simpatici, aveau ceva de social-democraţi – nu semănau deloc cu hipioţii care se vânturau în jurul mamei noastre în anii 70. Guilmard era un profesor bun, nu şovăia niciodată să rămână după ore ca să ajute un elev aflat în dificultate. Cred că făcea şi donaţii pentru handicapaţi."

Bruno tăcu dintr-o dată. După câteva minute, Michel se ridică, deschise uşa balconului şi ieşi să respire aerul nopţii. Majoritatea oamenilor pe care-i cunoştea trăiseră vieţi comparabile cu a lui Bruno. Exceptând câteva sectoare de nivel foarte înalt ca publicitatea sau moda, e relativ uşor să fii acceptat fizic într-un mediu profesional, dress-cod-urile sunt limitate şi implicite. După câţiva ani de muncă, dorinţa sexuală dispare, toţi se reprofilează pe gastronomie şi vinuri; unii dintre colegii lui, mult mai tineri, începuseră deja să-şi facă vinoteci. Nu era cazul lui Bruno, care nu făcuse nici o remarcă despre vin – un Vieux Papes la 11,95 franci sticla.

va pune bluzonul, va dispărea în ascensor; în staţia La Motte-Piquet se găseau oricând taxiuri. Analizând evenimentele prezente ale vieţii noastre, oscilăm mereu între credinţa în hazard şi evidenţa determinismului. Totuşi, când e vorba de trecut, nu mai avem nici o îndoială: ni se pare evident că totul s-a petrecut aşa cum trebuia, într-adevăr, să se petreacă. Djerzinski depăşise deja în mare măsură aceasta iluzie perceptivă, legată de o ontologie a obiectelor si a proprietăţilor, inseparabilă de postulatul de obiectivitate forte; probabil din acest motiv nu rosti cuvinlele, simple si obişnuite, ce-ar fi oprit spovedania acestui ins plângăreţ şi dărâmat, legat de el printr-o origine genetică pe jumătate comună, şi care în seara aceea, ghemuit pe canapea, uitase de minima decenţă ce se impune în cadrul unei discuţii între oameni. Nu se simţea condus nici de milă, nici de respect; avea totuşi o intuiţie slabă, dar sigură; de data asta, din povestirea patetică şi întortocheată a lui Bruno avea să se desprindă un mesaj; vor fi rostite nişte cuvinte. iar aceste cuvinte vor avea – pentru întâia oară – un sens definitiv. Michel se ridică, se închise în baie. Foarte discret, fără sa facă zgomot, vomă. Apoi îşi dădu cu puţina apă pe obraz, reveni în salon.

[19] Cataloage de vânzare prin corespondenţă, adresate în special profesorilor (n.t.).

„Eşti un om fără inimă, zise Bruno încet, ridicându-şi privirea spre el. Am simţit asta de la început, văzând cum te purtai cu Annabelle. Oricum, eşti interlocutorul pe care mi l-a oferit viaţa. Presupun că n-ai fost surprins, atunci, când ţi-am trimis textul meu despre Ioan-Paul al II-lea.

– Toate civilizaţiile, răspunse Michel cu tristeţe, toate civilizaţiile s-au confruntat cu această nevoie de a da o justi-ficare sacrificiului parental. Ţinând seama de circumstanţele istorice, nu aveai de ales.

– L-am admirat cu adevărat pe Ioan-Paul al II-lea! protestă Bruno. Îmi amintesc, era în 1986. In acclaşi an au apărut Canal + şi M6, s-a lansat revista Gldbe, s-au deschis Restaurantele inimii!. Ioan-Paul al II-lea era singurul, absolut singurul care înţelegea ce era pe cale de a se petrece în Occident. Am fost uluit că textul meu a fost atât de rău primit de grupul Credinţă şi Viaţă de la Dijon; criticau poziţia papei în privinţa avortului, a prezervativului, toate prostiile astea. E drept, nici eu nu prea făceam eforturi ca să-i înţeleg. Îmi amintesc că întrunirile aveau loc la diferite familii, pe rând; se aducea o salată, un cuscus, o prăjitură. Îmi petreceam serile surâzînd prosteşte, dând din cap, golind sticlele de vin; nu ascultam absolut nimic din ce se vorbea. Anne în schimb era foarte entuziastă, se înscrisese într-o echipă de alfabe-tizare. În serile când pleca, puneam un somnifer în biberonul lui Victor, apoi mă masturbam făcând Minitel roz: dar niciodată n-am reuşit să mă întâlnesc cu cineva.

De ziua Annei, în aprilie, i-am cumpărat un corset din lame argintat. A protestat puţin, apoi a acceptat să şi-l pună. În timp ce încerca să-i încheie agrafele, am băut restul de şampanie. Apoi i-am auzit vocea, slabă şi puţin behăită: „Sunt gata..." întorcându-mă în cameră, mi-am dat seama pe loc că totul e ratat. Fesele îi atârnau, sugrumate de jartiere; sânii nu rezistaseră alăptatului. Ar fi fost nevoie de o lipo-sucţiune, de injecţii cu silicon – un şantier întreg... Anne n-ar fi acceptat niciodată. Închizând ochii, i-am vârît un deget în chiloţi, eram absolut bleg. În acel moment, în camera de alături, Victor a început să plângă furios – cu urlete lungi, stridente, insuportabile. Anne şi-a pus un halat de baie şi s-a repezit la el. Când a revenit, am rugat-o să-mi facă doar un aburel. Nu ştia să sugă, îi simţeam dinţii; dar am închis ochii şi mi-am imaginat gura unei fete dintr-o clasă la care predam, o ghaneză. Imaginându-mi limba ei roz şi puţin aspră, am reuşit să mă slobod în gura neveste-mii. Nu aveam intenţia să am alţi copii. A doua zi am scris textul despre familie, cel care a fost publicat. – îl mai am...", interveni Michel. Se ridică şi căută revista în bibliotecă. Bruno o răsfoi uşor surprins, regăsi pagina.

Mai există, într-o anume măsură, familii
(Scântei de credinţă printre atei,
Scântei de iubire în adâncul greţei),
Nu se ştie cum,
Aceste scântei strălucesc.
Sclavi în munca unor organizaţii de neînţeles,
Singura noastră şansă de împlinire şi viaţă e sexul
(E vorba însă doar de cei carora sexul le este permis,
De cei pentru care sexul e cu putinţă.)
Căsătoria şi fidelitatea ne răpesc azi orice şansă de existenţă,
Nu într-un birou sau într-o sală de clasă vom regăsi în noi acea forţă care aduce jocul, lumina şi dansul;
Astfel încercăm să ne împlinim destinul prin iubiri din ce în ce mai dificile încercăm să vindem un trup tot mai secătuit, mai nesupus, mai neascultător Şi dispărem în umbra de tristeţe
Până la adevărata disperare,
Coborâm pe drumul singuratic până în locul unde totul e negru,
Fară copii şi fără femei,
Intrăm în lac
La miezul nopţii
(Iar apa, pe trupurile noastre bătrâne, e atât de rece).

Imediat după ce scrisese acest text, Bruno căzuse într-un soi de comă etilică. Fu trezit peste două ore de urletele fiului său. Între doi şi patru ani, copiii ajung la o conştiintă de sine sporită, care le provoacă crize de megalomanie egocentrică. Obiectivul lor e atunci să-şi transforme mediul social (în general format din părinţi) în nişte sclavi supuşi celei mai mici dorinţe a lor; egoismul lor nu mai are limite; e consecinţa existenţei individuale. Bruno se ridică de pe mocheta din salon; urletele se înteţeau, trădând o furie teribilă. Pisă două tablete de Lexomil în puţină dulceaţă, se îndreptă spre camera lui Victor. Copilul se scăpase pe el. Ce naiba făcea Anne?

Lecţiile de alfabetizare a cioroilor se terminau din ce în ce mai târziu. Luă scutecul murdar, îl aruncă pe parchet; duhoarea era atroce. Copilul înghiţi fără împotrivire amestecul şi înţepeni, ca năucit de o lovitură. Bruno îşi puse bluzonul şi se îndreptă spre Madisoa, un bar de noapte de pe strada Chaudronnerie. Cu trei mii de franci, plăti o sticlă de Dom Perignon pe care o bău cu o blondă foarte drăguţă; într-o cameră de la etaj, fata îl masturbă îndelung, cu pauze ca să nu ejaculeze prea repede. O chema Helene, era din partea locului şi făcea studii de turism; avea nouăsprezece ani. În momentul în care o penetră, ea îşi contractă vaginul – Bruno avu parte de cel puţin trei minute de fericire totală. Plecând, o sărută pe gură, insistă să accepte un bacşiş – îi rămâneau trei sute de franci, bani gheaţă.

Săptămâna următoare se hotărî să arate textele unui coleg – un profesor de literatură de vreo cincizeci de ani, marxist, foarte rafinat, cu reputaţie de homosexual. Fajardie fu plăcut surprins. „O influenţă a lui Claudel... sau poate mai curând a lui Peguy, cel din versurile libere... Dar e original, tocmai, nu prea mai întâlneşti aşa ceva." fn privinţa demersurilor ce trebuiau făcute, nu încăpea nici o îndoială: „L 'Infim. Acolo se face literatura de azi. Trebuie să-i trimiţi textele lui Sollers." Puţin surprins, Bruno îl rugă să repete numele – îşi dădu seama că-l confunda cu o marcă de saltele, apoi trimise textele. Peste trei săptămâni telefonă la Denoel; spre marea lui surpriză, Sollers îi răspunse, îi propuse o întâlnire. Miercuri nu avea ore, era uşor să meargă la Paris şi să revină în aceeaşi zi. În tren, încercă să citească Une curieuse solitude, renunţă destul de repede, dar izbuti să parcurgă totuşi câteva pagini din Femmes – mai ales pasajele erotice. Aveau întâlnire într-o cafenea de pe strada Universităţii. Editorul sosi cu zece minute întârziere, fluturându-şi ţigaretul care avea să-l facă celebru. „Sunteţi din provincie? Asta-i rău. Trebuie să veniţi la Paris, imediat. Aveţi talent." îl anunţă pe Bruno că va publica textul despre Ioan-Paul al II-lea în următorul număr din l'Infini. Bruno rămase cu gura căscată; nu ştia că Sollers era în plină perioadă de „contra-reformă catolică" şi că-şi înmulţea declaraţiile entuziaste în favoarea papei. „Peguy mă dă gata! făcu editorul cu elan. Şi Sade! Sade! Citiţi-l pe Sade, mai ales!...

– Textul meu despre familii...

– Da, foarte bun şi el. Sunteţi reacţionar, asta e bine. Toţi marii scriitori sunt reacţionari. Balzac, Flaubert, Baudelaire, Dostoievski: numai reacţionari. Dar trebuie să mai şi regulezi, nu? Trebuie să-i tragi nişte orgii. E foarte important."

Sollers îl părăsi pe Bruno după cinci minute, lăsându-l într-o stare de uşoară beţie narcisistă. Se mai calmă pe drumul de întoarcere. Philippe Sollers părea să fie un scriitor cunoscut; totuşi, lectura din Femmes o arăta clar, nu reuşea să plesnească decât târfe bătrâne din mediile culturale; puştoaicele, evident, îi preferau pe cântăreţi. În aceste condiţii, la ce bun să publice poeme imbecile într-o revistă de rahat?

„În momentul apariţiei, continuă Bruno, am cumpărat totuşi cinci numere din L 'Infini. Din fericire, nu publicaseră textul despre Ioan-Paul al II-lea. Oftă. Efectiv era un text slab... Mai ai vin?

– Doar o sticlă." Michel se duse la bucătărie, aduse cea de-a şasea şi ultima sticfă de Vieux Papes; începea să se simtă cu adevărat obosit. „Mâine lucrezi, nu?", întrebă el. Bruno nu reacţionă. Contempla un punct precis de pe parchet; dar în locul acela de pe parchet nu era nimic, nimic precis; doar câţiva stropi de murdărie. Se însufleţi totuşi auzind zgomotul dopului, îşi întinse paharul. Bău încet, cu înghiţituri mici; acum privirea îi alunecase şi plutea la înălţimea caloriferului; nu părea defel dispus să continue. Michel ezită, apoi deschise televizorul: era o emisiune despre iepurii de casă. Opri sunetul. De fapt, poate era vorba de iepuri de câmp – îi confunda. Fu surprins să audă din nou vocea lui Bruno: „Încercam să-mi amintesc cât timp am rămas la Dijon. Patru ani? Cinci ani? După ce-ai intrat în câmpul muncii, toţi anii seamănă între ei. Singurele evenimente ce-ţi rămân de trăit sunt de ordin medical – şi copiii care cresc. Victor creştea; îmi spunea «tata»."

Dintr-o dată, începu să plângă. Ghemuit pe canapea, plângea în hohote, fornăind. Michel se uită la ceas; era trecut de patru. Pe ecran, o pisică sălbatică ţinea în bot cadavrul unui iepure de casă.

Bruno scose o batistă de hârtie, îşi şterse coada ochilor. Lacrimile continuau să-i curgă. Se gândea la fiul său. Sărmanul Victor, care copia benzi desenate, şi care îl iubea. Îi dăruise atât de puţine clipe de fericire, atâl de puţine clipe de iubire – iar acum avea să împlinească cincisprezece ani, timpul fericirii se isprăvise pentru el.

„Anne ar fi vrut să aibă şi alţi copii, în fond viaţa de mamă casnică îi convenea de minune. Eu am împins-o să se întoarcă în regiunea pariziană, să ceară un post. Bineânţeles, n-a îndrăznit să refuze – împlinirea femeilor trece prin viaţa profesională, e ceea ce toată lumea credea ori se făcea a crede pe-atunci; iar ea ţinea mai mult ca orice să gândească acelaşi lucru ca toată lumea. Ştiam foarte bine că de fapt ne întorceam la Paris să putem divorţa în linişte. În provincie, totuşi, oamenii se văd, îşi vorbesc; iar eu nu ţineam ca divorţul meu să provoace

comentarii, nici măcar aprobatoare sau neutre. În vara lui '89 am plecat la Club Med, a fost ultima noastră vacanţă petrecută împreună. Îmi amintesc jocurile lor tembele de la aperitiv şi orele petrecute pe plajă zgâindu-mă la puştoaice; Anne vorbea cu celelalte matroane. Când se întorcea pe burtă, i se vedea celulita; când se întorcea pe spate, i se vedeau vergeturile. Era în Maroc, arabii erau ciufuţi şi agresivi, soarele prea fierbinte. Nu merita să risc un cancer de piele doar ca să-mi petrec serile masturbându-mă în cameră. Victor a profitat de vacanţă, se distra grozav la Mini Club..." Vocea lui Bruno se sparse din nou.

„Eram un ticălos; ştiam că sunt un ticălos. În mod normal, părinţii se sacrifică, aşa e normal. Nu izbuteam să-mi suport sfârşitul tinereţii; nu suportam ideea că fiul meu creşte, că avea să fie tânăr în locul meu, că poate avea să reuşească în viaţă, în timp ce eu o ratasem pe-a mea. Aveam poftă să redevin un individ.

– O monadă...", spuse încet Michel.

Bruno nu-i răspunse, îşi termină paharul. „Sticla e goală...", observă el pe un ton uşor rătăcit. Se ridică, îşi puse bluzonul. Michel îl însoti până la uşă. „Îmi iubesc fiul, mai spuse Bruno. Dacă ar avea un accident, dacă i s-ar întâmpla o nenorocire, n-aş putea suporta. Ţin la copilul ăsta mai mult decât la orice. Cu toate astea, niciodată n-am reuşit să-i accept existenţa." Michel încuviinţă. Bruno se îndreptă spre ascensor.

Michel reveni la birou, scrise pe o foaie de hârtie: „De notat ceva despre sânge"; apoi se întinse, simţea nevoia să se gândească, dar adormi aproape imediat. Peste câteva zile regăsi foaia, scrise dedesubt: „Legea sângelui", şi rămase perplex vreo zece minute.

În dimineaţa de 1 septembrie, Bruno o aşteptă pe Christiane în Gara de Nord. Ea luase autobuzul de la Noyon la Amiens, apoi un tren direct până la Paris. Era o zi superbă; trenul sosi la 11 şi 37. Christiane purta o rochie lungă cu floricele, cu manşete din dantelă. Bruno o strânse în braţe. Ini-mile lor băteau să se spargă.

Mâncară într-un restaurant italian, apoi urcară în garsoniera lui ca să facă dragoste. Bruno lustruise parchetul, pusese flori în vaze; cearşafurile erau curate şi miroseau frumos. Izbuti s-o penetreze îndelung, aşteptând până ce ea avu orgasm; soarele intra prin spaţiile dintre perdele făcând să-i strălucească părul negru – în care se vedeau câteva reflexe cenuşii. Christiane avu un prim orgasm, apoi imediat un al doilea, vaginul îi fu străbătut de contracţii violente; în acel moment, Bruno ejaculă înăuntru. Apoi se ghemui în braţele ei, adormiră.

Când se treziră, soarele cobora printre blocurile-tum; era aproximativ ora şapte. Bruno deschise o sticlă de vin alb. Nu povestise niciodată, nimănui, anii de după plecarea lui din Dijon; avea s-o facă acum.

„La începutul anului şcolar 1989, Anne a obtinut un post la liceul Condorcet. Am închiriat, pe strada Rodier, un apartament cu trei camere, destul de întunecos. Victor mergea la grădiniţă, aveam zile libere. Atunci am început să merg la curve. În cartier erau mai multe saloane de masaj tailandez – New Bangkok, Le Lotus d'or, Mai Lin; fetele erau politicoase şi surâzătoare, era bine. Tot atunci am început să consult un psihiatru; nu mi-l mai amintesc foarte bine, cred că purta barbă – dar poate confund cu un film. Am început să-mi povestesc adolescenţa, vorbeam de asemeni mult despre saloanele de masaj – simţeam că mă dispreţuieşte, asta îmi făcea bine. Oricum, l-am schimbat în ianuarie. Cel nou îmi plăcea, îşi ţinea consultaţiile lângă Strassbourg-Saint-Denis, ieşind de la el puteam să fac un tur pe la peep-show-uri. Doctorul Azoulay, aşa-l chema, avea întotdeauna Pans Match în în sala de aşteptare: pe scurt, îmi dădea impresia că e un doctor bun. Cazul meu nu-l interesa prea mult, dar nu-i port pică – eram un caz într-adevăr banal, eram pur şi simplu un dobitoc frustrat care îmbătrânea şi nu-şi mai dorea nevasta. Cam în aceeaşi epocă, Azoulay fusese solicitat ca expert în procesul unui grup de adolescenţi satanişti care hăcuiseră şi apoi înfulecaseră o handicapată mintal – era ceva mai palpitant, orişicâtuşi. La sfârşitul fiecărei şedinţe, mă sfătuia să fac sport, o obsesie a lui – el însuşi, trebuie spus, începea să facă burtă. În fine, şedinţele era agreabile, dar cam monotone; singurul lucru ce-l înviora un pic era tema relaţiilor dintre mine şi părinţii mei. La începutul lui februarie, i-am povestit o întâmplare cu adevărat interesantă. Era în sala de aşteptare de la Mai Lin', intrând, m-am aşezat lângă un ins a cărui faţă îmi era vag cunoscută – dar foarte vag, era doar o impresie difuză. Apoi individul a intrat, iar eu am urmat imediat după el. Cabinele de masaj erau separate cu perdele de plastic şi nu erau decât două de toate, deci lângă mine nu putea fi decât insul de adineaori. În momentul când fata a început să-şi plimbe pieptul dat cu săpun pe burta mea, am avut o iluminare: tipul din cabina de alături, pe cale să-şi facă un body body, era taică-meu.

Îmbătrânise, acum chiar arăta ca un pensionar, dar era el, nu aveam nici o îndoială – în acelaşi moment l-am auzit cum ejaculează, cu un mic zgomot de vezică ce se goleşte. După ce am ejaculat şi eu, am aşteptat câteva minute înainte să mă îmbrac: nu aveam chef să-l întâlnesc în hol. Însă în ziua în care i-am povestit psihiatrului întâmplarea, revenind acasă, i-am telefonat bătrânului. A părut surprins – şi destul de fericit – să mă audă. Într-

adevăr, se pensionase, îşi vânduse toate acţiunile de la clinica din Cannes; în ultimii ani pierduse mulţi bani, dar încă se descurca, altora le mergea şi mai rău. Ne-am înţeles să ne întâlnim peste câteva zile; nu s-a putut prea curând.

La începutul lui martie, am primit un telefon de la inspectoratul şcolar. O profesoară intrase în concediu de maternitate înainte de termen, era un post liber până la sfârşitul anului şcolar, la liceul din Meaux. Am ezitat puţin, Meaux îmi lăsase totuşi amintiri mizerabile; în fine, am ezitat trei ore, apoi mi-a dat seama că nu-mi pasă. Asta e, probabil, bătrâneţea: relaţiile emoţionale se tocesc, păstrăm puţine ranchiune sau bucurii; mai mult ne preocupă funcţionarea organelor, echilibrul lor precar. Coborând din tren, traversând apoi oraşul, am fost izbit mai ales de micimea şi urâţenia lui – un loc absolut oarecare. În copilăria mea, sosind la Meaux într-o duminică seara, aveam impresia că pătrund într-un infern colosal. Ei bine, nu, era doar un infern mărunt, lipsit de orice caracter distinctiv. Casele, străzile... toate astea nu-mi mai spuneau nimic; până şi liceul fusese modemizat. Am vizitat clădirea intematului, închis între timp, transformat în muzeu de istorie local. În sălile acelea, alţi băieţi mă loviseră, mă umiliseră, le plăcuse să mă scuipe şi să urineze pe mine, să-mi vâre capul în closet; nu simţeam totuşi nici o emoţie, poate o uşoară tristeţe – de ordin extrem de general. «Nici Dumnezeu nu poate schimba trecutul», afirmă undeva un autor catolic; totuşi, văzând ce rămânea din copilăria mea la Meaux, nu părea de tot imposibil.

Am umblat prin oraş timp de mai multe ore, am fost chiar şi la Bar de la Plage. Îmi aminteam de Caroline Yessayan, de Patricia Hohweiller; de fapt, pe ele nu le uitasem niciodată; însă nimic din ce vedeam pe stradă nu mi le amintea în mod special. Am trecut pe lângă mulţi tineri, imigranţi – mai ales negri, mult mai mulţi decât în adolescenţa mea, asta era o reală schimbare. Apoi m-am prezentat la liceu. Pe director l-a amuzat că sunt un fost elev, a vrut să-mi caute dosarul, eu însă am schimbat subiectul, am reuşit să evit asta. Aveam trei clase: o a X-a şi două de-a XI-a. Problema, mi-am dat seama rapid, avea să fie cu a XI-a A: erau trei băieţi şi treizeci de fete. Treizeci de fete de şaisprezece ani. Blonde, brunete, roşcate. Franţuzoaice, magrebine, asiatice... toate delicioase, toate ispititoare. Şi deja şi-o trăgeau, se cunoşteau, da, şi-o trăgeau, schimbau băieţii, profitau de tinereţe; în fiecare zi treceam prin faţa automatului cu prezervative, nu se sfiau să se servească de faţă cu mine.

Am început să-mi spun că poate am o şansă – asta a declanşat totul. Erau probabil multe fete cu părinţi divorţaţi, trebuia să găsesc una aflată în căutarea unei imagini pateme. Putea să meargă; simţeam că poate să meargă. Dar trebuia un tată viril, cu umeri largi, care să inspire siguranţă. Mi-am lăsat barbă şi m-am înscris la Gymnase Club. Barba a fost un semi-succes, era rară şi-mi dădea un aer dubios, a la Salman Rushdie; în schimb, muşchii reacţionau bine, în câteva săptămâni mi-am făcut deltoizi şi pectorali absolut onorabili. Problema, problema nouă, era chiar sexul meu. Acum poate părea incredibil, dar în anii 70 mărimea sexului masculin nu conta cu adevărat; în adolescenţă, am avut toate complexele fizice posibile, cu excepţia ăstuia. Nu ştiu cine a deschis discuţia, probabil poponarii; mă rog, tema e prezentă şi în romanele poliţiste americane; în schimb, e total absentă la Sartre. Cum-necum, la duşurile de la Gymnase Club am devenit conştient că am o puţă foarte mică. Ai verificat acasă: 12 centimetri, cel mult 13 sau 14, trăgând de ea şi măsurând de la rădăcină. Descoperisem o nouă sursă de suferinţă; iar aici nu era nimic de făcut, era un handicap radical, iremediabil. Din acel moment am început să-i urăsc pe cioroi. E drept, în liceu nu erau foarte mulţi, majoritatea erau la liceul tehnic Pieire-de-Coubertin, unde ilustrul Defrance făcea striptease filozofic şi îi lingea în fund pe tineri. Chiar într-una din clasele mele era un negrălău, un malac pe nume Ben. Purta întotdeauna caschetă şi bascheţi Nike şi sunt sigur că avea o mătărângă enormă. Evident, toate fetele erau în genunchi în faţa acestui babuin; şi eu care încercam să le predau Mallarme, zău, nu avea nici un sens. Aşa va sfârşi civilizaţia occidentală, îmi spuneam cu amărăciune: prosternându-se iar în faţa mătărângilor uriaşe, ca babuinul hamadryas. Mi-am făcut obiceiul să vin la lecţii fără chiloţi. Negroidul ieşea exact cu fata care-mi plăcea mie mai mult: delicată, foarte blondă, chip de ingenuă, sâni frumoşi în formă de măr. Veneau la şcoală ţinându-se de mână. În timpul temelor în clasă, lăsam întotdeauna ferestrele închise; fetele se încălzeau, îşi scoteau puloverele, sânii li se lipeau de tricouri; eu mă masturbam în spatele catedrei. Îmi amintesc şi acum ziua în care le-am dat să comenteze o frază din Du Cote de Guermantes : Puritatea unui sânge care de mai multe generaţii primise doar ceea ce era mai măreţ în istoria Franţei eliminase din felul lor de afi tot ceea ce oamenii simpli numesc „maniere", conferindu-i cea mai desăvirşită simplicitate.

Mă uitam la Ben: se scărpina în cap, se scărpina la coaie, mesteca gumă. Ce putea să priceapă, maimuţoiul ăla? Ce puteau să-nţeleagă toti ceilalţi, de altfel? Eu însumi începeam să înţeleg tot mai greu ce voia să spună Proust în fond. Acele zeci de pagini despre puritatea sângelui, despre nobleţea geniului comparată cu

nobleţea rasei, despre mediul specific al marilor profesori de medicină... toate mi se păreau complet căcăcioase. Astăzi trăim într-o lume simplificată, la vedere. Ducesa de Guermantes avea mult mai puţini bişari decât Snoop Doggy Dog; Snoop Doggy Dog avea mai puţini bişari decât Bill Gates, dar le excita mai mult pe fete. Doi parametri, nimic mai mult. Sigur, s-ar fi putut scrie un roman proustian J'efsef în care celebritatea să se confrunte cu bogăţia, în care să pui în scenă antagonisme între o celebritate pentru gloată şi una mai discretă, pentru happy few; ar fi fost însă lipsit de orice interes. Celebritatea culturală e doar un erzaţ derizoriu al adevăratei glorii, gloria mediatică; iar aceasta, legată de industria divertismentului, aducea mai mulţi bani decât orice altă activitate umană. Ce este un bancher, un ministru, un şef de întreprindere pe lângă un actor de cinema sau un rock star! Un zero – financiar, sexual, din toate punctele de vedere. Astăzi, strategiile de diferenţiere atât de subtil descrise de Proust nu mai au nici urrsens. Considerându-l pe om un animal ierarhic, un animal creator de ierarhii, între societatea contemporană şi secolul al XVIII-lea raportul e acelaşi ca între un zgârie-nori şi micul Trianon. Proust rămăsese profund european, unul din ultimii europeni alături de Thomas Mann; cele scrise de el nu mai corespundeau nici unei realităţi. Fraza despre ducesa de Guermantes rămânea splendidă, evident. Dar toate astea deveneau cam deprimante şi am sfârşit prin a mă orienta spre Baudelaire. Angoasa, moartea, ruşinea, beţia, nostalgia, copilăria pierdută... numai subiecte beton, teme solide. Era bizar, totuşi. Primăvara, căldura, toate puştoaicele acelea excitante; şi eu care citeam: Durere, fii cuminte şi nu-ţi ieşi din fire. Doreai să vină seara – priveşte-o, a venit; în vânătă-nnoptare oraşul s-a-nvelit, Dând unora odihnă şi altora mâhnire.

În vreme ce mulţimea de muriton mişei
Sub bicele Plăcerii, călău fără-îndware,
Culege Remuşcarea, lajosnica serbare,
Durerea mea, dă-mi mâna – noi să fugim de ei...[20]

Am făcut o pauză. Fetele erau sensibile la acest poem, o simţeam, tăcerea era absolută. Era ultima oră de curs; peste jumătate de oră aveam să iau trenul iar mai târziu să mă-ntâlnesc cu nevastă-mea. Deodată, venind din fundul clasei, am auzit vocea lui Ben: «Ai principiul morţii în cap, ho, bătrâne!...» Vorbise tare, dar nu era o insolenţă propriu-zisă, tonul lui avea chiar ceva admirativ. Niciodată n-am înţeles bine dacă fraza aceea era adresată lui Baudelaire sau mie; în fond, luat ca un comentariu de text, nici nu era rău. Cum-necum, trebuia să intervin. Am spus simplu: «Afară!» Nu s-a clintit. Am aşteptat treizeci de secunde, transpiram de frică, am crezut că n-o să mai pot vorbi; am avut totuşi forţa să repet: «Afară!» Ben s-a ridicat, şi-a adunat lucrurile foarte încet, a înaintat către mine. În orice confruntare violentă există ceva ca un moment de graţie, o secundă magică în care puterile suspendate se echilibrează. S-a oprit în dreptul meu, mă depăşea cu un cap, am crezut c-o să-mi ardă o labă, până la urmă nu, s-a îndreptat spre uşă. Câştigasem victoria. Victorie modestă: s-a întors la lecţii chiar a doua zi. Părea să fi înţeles ceva, să fi surprins o privire de-a mea, pentru că a început să-şi pipăie prietena în timpul orelor. Îi ridica fusta, îşi punea laba cât mai sus, pe coapse; apoi mă privea surâzând, foarte cool. O doream pe puştoaica aceea dureros de mult. Mi-am petrecut week-end-ul scriind un pamflet rasist, chinuit de o erecţie vecină cu priapismul; luni am telefonat la L'Infini. De data asta, Sollers m-a primit în biroul lui. Era jovial, maliţios, ca la televizor – chiar mai mult decât la televizor. «Sunteţi cu adevărat rasist, se simte, vă excită, e bine. Bum bum!» A făcut o mişcare graţioasă cu mâna, a scos o pagină, însemnase un pasaj pe margine: «Îi invidiem şi îi admirăm pe negri pentru ca dorim să redevenim animale, ca ei, animale în-zestrate cu un mădular zdravăn şi cu un creier minuscul de reptilă, anexă a mădularului» A fluturat foaia cu încântare. «E tare, e putemic, e foarte rasat. Ai talent. Cam facil uneori, mi-a plăcut mai puţin subtitlul: Nu te naşti rasist, ci devii. Ocolişurile, aluziile sunt întotdeauna puţin cam... Hmm..." Chipul i s-a întunecat, dar a făcut din nou o piruetă cu ţigaretul, a surâs din nou. Un adevărat clovn – un dulce. «Fără prea multe influenţe, în plus, nimic apăsător. De pildă, nu eşti antisemit!» A scos o altă pagină: «Doar evreii nu cunosc regretul de a nu fi negri, căci au ales de mult calea inteligenţei, a vinovăţiei şi a umilinţei. Nimic din cultura occidentală nu poate egala şi nici măcar nu se poate apropia de ceea ce au reuşit să facă evreii din vinovăţie şi din umilinţă: de aceea negrii îi urăsc mai mult decât pe oricine." Cu un aer fericit, s-a înfundat în fotoliu, şi-a pus mâinile pe ceafă; o clipă am crezut c-o să-şi pună picioarele pe birou, dar nu, până la urmă n-a făcut-o. S-a aplecat iar înainte, nu avea stare. «Ei? Ce facem?

– Nu ştiu, aţi putea să-mi publicaţi textul.

[20] Baudelaire, Recueillement, traducere de Barbu Nemteanu, în Les Flews du mal/Florile răului, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968, p. 481 (.n.t.).

– O la la! a pufnit el de parcă făcusem o gluma bună. Să-l publicăm în L'Infini? Păi, băieţel naiv, nu-ţi dai seama... Nu mai suntem pe vremea lui Celine, ce Dumnezeu! Nu mai scriem ce vrem, azi, despre anumite subiecte... Un text ca ăsta mi-ar aduce mari necazuri! Crezi că n-am destule necazuri? Crezi că dacă sunt la Gallimard fac ce vreau? Sunt cu ochii pe mine, păi cum? îmi pândesc orice greşeală. Nu, nu, o să fie greu. Ce-ai mai adus?"

A părut realmente surprins că nu aveam alt text. Îmi părea rău că-l dezamăgesc, mi-ar fi plăcut să fiu băieţelul lui naiv, să mă ducă la dans, să mă trateze cu whisky la Pont-Royal. Când am plecat, pe stradă, am avut un moment de disperare cumplită. Nişte femei traversau bulevardul Saint-Germain, după-amiaza era caldă şi am înţeles că n-am să devin scriitor niciodată; am înţeles de asemeni că puţin îmi păsa. Atunci ce să fac? Sexul mă costa jumătate din leafă, era inexplicabil că Anne nu-şi dăduse încă seama de nimic. Aş fi putut să mă înscriu în Frontul Naţional, dar la ce bun să-mi pierd timpul cu nişte cretini? Oricum, femei de dreapta ori nu există, ori se regulează cu paraşutişti. Textul acela era o tâmpenie şi l-am aruncat la primul coş de gunoi. Trebuia să-mi păstrez poziţia „stânga umanistă", era singura mea şansă de a regula, nu aveam nici o îndoială. M-am aşezat la o masă pe terasa de la Escurial. Penisul îmi era fierbinte, umflat, dureros. Am băut două beri, apoi m-am întors acasă pejos. Traversând Sena, mi-am adus aminte de Adjila. Era o magrebină din clasa a X-a, foarte drăguţă, foarte fină. Elevă bună, serioasă, cu un an mai mică decât colegii ei. Avea o expresie inteligentă şi blândă, deloc zeflemitoare; voia să înveţe, era evident. Asemenea fete trăiesc adesea printre brute şi asasini, trebuie doar să fii puţin drăguţ cu ele, e destul. Am început să sper din nou. În cele două săptămâni care-au urmat, i-am vorbit, am scos-o la tablă. Îmi răspundea la priviri, nu părea să considere bizară purtarea mea. Trebuia să mă grăbesc, era deja începutul lui iunie. Când se întorcea în bancă, îi vedeam poponeţul mulat în ginşi. Îmi plăcea atât de mult că nici nu m-am mai dus la târfe. Îmi imaginam sexul meu răsfirindu-i părul negru şi lung; ba chiar m-am masturbat pe o compunere de-a ei.

Vineri 11 iunie, a venit cu o fustiţă neagră, lecţia se termina la ora şase. Stătea în rândul întâi. În momentul în care, pe sub masă, a pus picior peste picior, am fost cât pe ce să leşin. Stătea lângă o blondă grasă care a plecat imediat după ce a sunat. M-am ridicat, am pus o mână pe caietul ei. A rămas aşezată, nu părea grăbită deloc. Ieşiseră toţi elevii, în clasă se făcuse linişte. Ţineam caietul ei în mână. Izbuteam chiar să citesc câteva cuvinte: „Remember... infemul..." M-am aşezat lângă ea, am pus caietul pe masă, dar n-am reuşit să vorbesc. Am rămas aşa, în tăcere, pe puţin un minut. De mai multe ori mi-am cufundat privirea în ochii ei mari şi negri; în acelaşi timp, înregistram cel mai mic gest al ei, cea mai slabă palpitaţie a sânilor. Era pe jumătate întoarsă spre mine, a desfăcut puţin picioarele. Nu-mi amintesc cum am făcut mişcarea urmatoare, cred ca a fost un act semi-voluntar. În clipa următoare i-am simţit coapsa sub mâna mea stângă, imaginile s-au amestecat, am revăzut-o pe Caroline Yessayan şi am fost copleşit de ruşine. Aceeaşi eroare, exact aceeaşi eroare după douăzeci de ani. Ca şi Caroline Yessayan în urmă cu douăzeci de ani. Adjila a rămas câteva secunde fără să facă nimic, a roşit puţin. Apoi, cu multă blândeţe, mi-a îndepărtat mâna; dar nu s-a ridicat, nu a făcut nici un gest ca să plece. Prin fereastra cu gratii, am vazut o elevă traversând curtea, grăbindu-se în direcţia gării. Cu mâna dreaptă, mi-am deschis fermoarul de la prohab. Ea a făcut ochii mari, privirea i s-a pironit pe sexul meu. Ochii ei emanau vibraţii fierbinţi, aş fi putut ejacula doar prin forţa acelei priviri, în acelasi timp eram conştient că trebuia să schiţeze un gest ca să-mi devină complice. Mâna mea dreaptă s-a îndreptat înspre a ei, dar n-am avut puterea să merg până la capăt: cu un gest rugator, mi-am apucat sexul şi i l-am întins. A izbucnit în râs; cred că şi eu am râs, începând să mă masturbez. Am continuat să râd şi să mă masturbez în timp ce ea îşi aduna lucrurile şi se pregătea să iasă. În pragul uşii, s-a întors, m-a privit o ultimă dată; am ejaculat şi n-am mai văzut nimic. Am auzit doar zgomotul uşii ce se închidea şi paşii ei ce se îndepărtau. Eram năucit, ca sub efectul unei lovituri de gong teribile. Am reuşit totuşi, din gară, să-i telefonez lui Azotilay. Nu-mi amintesc nimic de întoarcerea cu trenul, nici de traseul făcut cu metroul; Azoulay m-a primit la ora opt. Nu mă puteam opri din tremurat; mi-a făcut imediat o injecţie ca să mă liniştească.

Am petrecut trei nopţi la Sainte-Anne[21], apoi am fost transferat la Verrieres-le-Buisson, într-o clinică psihiatrică a Ministerului Educatiei Naţionale. Azoulay era vizibil îngrijorat; în anul acela, ziariştii începeau să vorbească mult despre pedofilie, parcă adoptaseră cu toţii deviza: „Forcing la pedofili, băieţi!" Totul din ură împotriva bătrânilor, din ură şi dezgust pentru bătrâneţe, campania lor era pe cale să devină o cauză naţională.

[21] Spital de psihiatrie din Paris (n.t).

Fata avea cincisprezece ani, eu eram profesor, abuzasem de autoritatea pe care o aveam asupra ei; în pius, era arăboaică. Pe scurt, dosarul ideal pentru o demitere urmată de un linşaj. După vreo cincisprezece zile, situaţia a început să se calmeze puţin; era sfârşitul anului şcolar şi, după toate semnele, Adjila nu vorbise. Dosarul lua o întorsătură mai clasică. Un prof depresiv, cu tendinţe suicidare, care trebuia să-şi refacă psihismul... Surprinzător în toată povestea e că liceul din Meaux nu avea reputaţia de a fi unul prea dur; dar Azoulay a scos în evidenţă traumatismele legate de copilăria mea, reactivate de revenirea în liceu, în fine, şi-a ticluit foarte bine povestea.

Am rămas în clinică ceva mai mult de şase luni; tata a venit să mă vadă de câteva ori, părea din ce în ce mai binevoitor şi mai obosit. Eram îndopat cu atâtea neuroleptice, că nu mai aveam nici o dorinţă sexuală; însă din când în când infirmierele mă luau în braţe. Mă ghemuiam la pieptul lor, rămânam nemişcat un minut sau două, după care mă culcam din nou. Lucrul ăsta îmi făcea atât de bine, încât medicul-şef le rugase să accepte, dacă nu le deranja prea mult. Bănuia că Azoulay nu-i spusese totul; avea însă multe cazuri mai grave, schizofreni şi nebuni periculoşi, nu prea mai avea timp de mine; pentru el, aveam un medic curant, era esenţialul.

Evident, nu mai puteam lucra în învăţământ, dar la începutul lui 1991 ministerul mi-a găsit un post în Comisia de programe şcolare. Pierdeam avantajele statutului de profesor şi vacanţele şcolare, dar salariul rămânea acelaşi. Puţin după aceea, am divorţat de Anne. Pentru pensia alimentară şi dreptul de vizită, ne-am înţeles asupra unei formule clasice; oricum, avocaţii nu-ţi lasă vreo altemativă, practic e un contract-tip. Am fost primii pe lista de aşteptare. Judecătorul citea în viteză, tot divortul a durat mai puţin de un sfert de ceas. Am ieşit împreună pe treptele Palatului de justiţie, era puţin trecut de prânz. Era începutul lui martie, împlinisem treizeci şi cinci de ani; ştiam că prima parte a vieţii mele se terminase."

Bruno tăcu. Era noapte deplină, acum; nu se îmbrăcase nici el, nici Christiane. Îşi ridică privirea spre ea. Christiane făcu atunci un gest surprinzător: se apropie de el, îl cuprinse cu braţele pe după gât şi-l sărută pe amândoi obrajii.

„În anii următori, totul a continuat la fel, reluă încet Bruno. Mi-am făcut o grefă de păr, a ieşit bine, chirurgul era un prieten de-al tatei. Am continuat să merg şi la Gymnase Club. Pentru concedii, am încercat cu Nouvelles Frontieres, apoi din nou la Club Med, la UCPA. Am avut câteva aventuri, foarte puţine, de fapt; în general, femeile de vârsta mea nu prea mai au poftă de regulat. Bineînţeles, pretind contrariul, şi uneori, e drept, le-ar plăcea să regăsească o emoţie, o pasiune, o dorinţă; dar aşa ceva eu nu eram capabil să le ofer. Niciodată n-am întâlnit o femeie ca tine, înainte. Nici măcar nu speram că o femeie ca tine poate să existe.

– Trebuie..., zise ea cu o voce puţin schimbată, trebuie un pic de generozitate, trebuie cineva să înceapă. Dacă eram în locul elevei tale, nu ştiu cum aş fi reacţionat. Dar cred că deja aveai ceva patetic, sunt sigură. Cred, în fine, mi se pare că aş fi acceptat să-ţi fac plăcere." Christiane se întinse, îşi puse capul între coapsele lui Bruno, îi linse uşor glandul de câteva ori. „Aş mânca ceva..., zise ea deodată. E două noaptea, dar la Paris cred că se poate, nu?

– Bineînţeles.

– Vrei să ţi-o iau acum sau preferi să te masturbez îin taxi?

– Nu, acum."

15 Ipoteza Macmillan

Luară un taxi până la Hale, cinară într-o braserie deschisă toată noaptea. Ca antreu, Bruno comandă fileu de scrumbie marinat în vin. Îşi spuse că, acum, orice era posibil; dar imediat îşi dădu seama că exagerează. În mintea lui, da, posibilităţile rămâneau nesfirşite: putea să se identifice cu un şobolan, cu o solniţă sau cu un câmp de energie; în realitate, trupul lui rămânea prins într-un proces de distrugere lentă; la fel şi trupul Christianei. În ciuda revenirii altemative a nopţilor, o conştiinţă individuală va dăinui până la sfârşit în trupurile lor separate. Oricum, fileul de scrumbie nu putea fi o soluţie; şi nici anghila cu mărar nu putea să ajute mai mult. Christiane păstra o tăcere perplexă şi destul de misterioasă. Mâncară împreună varză călită cu câmaţi de Montbeliard artizanali. În starea de plăcută relaxare a bărbatului care tocmai a făcut dragoste, cu afecţiune şi voluptate, Bruno avu un gând rapid de ordin profesional, care putea fi rezumat astfel: ce rol ar putea juca Paul Valery în programa de franceză pentru clasele de mate-fizică? Terminându-şi varza, după ce comandă brânză de Munster, se simtea destul de tentat să răspundă: „Nici unul."

„Sunt un ins inutil, zise Bruno cu resemnare. Nu sunt în stare să cresc porci. Habar n-am cum se fac câmaţii, furculiţele sau telefoanele mobile. Toate obiectele astea din jurul meu, pe care le folosesc sau pe care le mănânc, sunt incapabil să le produc; nu sunt în stare nici măcar să înţeleg procesul lor de fabricare. Dacă industria şi-ar înceta activitatea, dacă inginerii şi tehnicienii specializaţi ar dispărea, aş fi incapabil să iau totul de la-nceput. Scos în afara complexului economico-industrial, n-aş fi în stare nici să-mi asigur supravieţuirea: nu aş şti cum să mă hrănesc, să mă îmbrac, să mă adăpostesc de intemperii; competenţele mele tehnice sunt mult inferioare celor ale omului de Neanderthal. Total dependent de societatea care mă înconjoară, eu îi sunt ei aproape inutil; nu ştiu decât să produc comentarii îndoielnice pe marginea unor obiecte culturale desuete. Totuşi, primesc un salariu, şi încă unul bun, cu mult peste medie. Majoritatea oamenilor din jurul meu sunt în aceeaşi situaţie. În fond, singura persoană utilă pe care o cunosc e fratele meu.

– Şi el ce face aşa de grozav?"

Bruno se gândi, un timp îşi învârti bucata de brânză în farfurie, căutând un răspuns cât mai impresionant.

„A creat noi soiuri de vaci. Mă rog, e doar un exemplu, dar îmi aduc aminte că lucrările lui au permis naşterea unor vaci modificate genetic, cu o producţie de lapte mai bună, cu calităţi nutriţionale superioare. A schimbat lumea. Eu n-am făcut nimic, n-am creat nimic; nu i-am adus lumii absolut nimic. – Dar nici n-ai făcut rău..." Chipul Christianei se întunecă, îşi termină rapid îngheţata. In iulie 1976, petrecuse cincisprezece zile la proprietatea lui di Meola, pe muntele Ventoux, acolo unde, în anul precedent, Bruno venise cu Annabelle şi cu Michel. Când îi povestise lui Bruno despre acea vară, s-au minunat amândoi de coincidenţă; imediat însă, o cuprinse un regret sfâşietor. Dacă l-ar fi întâlnit în 1976, când el avea douăzeci de ani, iar ea şaisprezece, viaţa lor, se gândi ea, ar fi putut să fie complet diferită. După acest prim semn, deja, îşi dădu seama că era pe cale să se îndrăgostească.

„În fond, reluă Christiane, e o coincidenţă, dar una deloc surprinzătoare. Părinţii mei, imbecilii, apartineau acelui mediu libertar, vag beatnik din anii 50, în care se învârtea şi maică-ta. E chiar posibil să se cunoască, dar n-am nici o poftă s-o aflu. Îi dispreţuiesc pe oamenii ăştia, pot spune chiar că-i urăse. Ei reprezintă răul, au produs răul şi, crede-mă, ştiu ce spun. Îmi amintesc foarte bine vara lui '76. Di Meola a murit la cincisprezece zile după sosirea mea; avea un cancer generalizat şi nimic nu părea să-l mai intereseze cu adevărat. A încercat totuşi să mă agaţe, arătam bine pe-atunci; dar n-a insistat, cred că începea să sufere fizic. De douăzeci de ani, juca comedia bătrânului înţelept, a iniţierii spirituale etc., ca să poată regula nişte puştoaice. Trebuie să recunosc că şi-a jucat personajul până la capăt. La cincisprezece zile după sosirea mea, a luat otravă, ceva foarte slab, ce-şi făcea efectul după mai multe ore; apoi i-a primit pe toţi cei prezenţi pe domeniu, consacrându-i fiecăruia câteva minute, gen «moartea lui Socrate», îţi imaginezi. De altfel, vorbea despre Platon, despre Upanişade, despre Lao-zi, în fine, circul obişnuit. De asemeni, vorbea mult despre Aldous Huxley, amintea că îl cunoscuse, relata discuţiile lor; poate mai înflorea puţin, dar la urma urmei insul era pe moarte. Cmd mi-a venit rândul, eram destul de impresionată, el însă m-a rugat să-mi desfac cămaşa, atât. Mi-a privit sânii, apoi a încercat să spună ceva; nu l-am înţeles prea bine, începea deja să vorbească împleticit. Deodată s-a îndreptat în fotoliu, a întins mâna spre pieptul meu. Nu m-am împotrivit. Şi-a pus o clipă faţa între sânii mei, apoi a căzut iar în fotoliu. Mi-a făcut semn cu capul să plec. Mâinile îi tremurau foarte tare. În privirea lui nu citeam nici iniţiere spirituală, nici înţelepciune; în privirea lui nu citeam decât spaima.

A murit la căderea nopţii. Ceruse să-i fie înălţat un rug funerar în vârfiil colinei. Am adunat cu toţii vreascuri, apoi ceremonia a început. Rugul a fost aprins de David, avea în ochi o sclipire destul de bizară. Nu ştiam nimic despre el, doar că făcea rock; era cu nişte tipi cam fioroşi, nişte motociclişti americani tatuaţi, în bluzoane din piele. Venisem cu o prietenă, iar după căderea nopţii a început să ne fie puţin frică.

Câţiva inşi cu tam-tam-uri s-au aşezat în faţa focului şi au început să bată într-un ritm lent şi grav. Participanţii au început să danseze, focul încălzea puternic şi ca de obicei au început să se dezbrace. Pentru o cremaţie, în principiu, e nevoie de tămâie şi de santal. Aici se adunaseră doar nişte vreascuri, probabil amestecate cu ierburi locale – cimbrişor, rozmarin, cimbru; astfel, după jumătate de oră, mirosul a început să-l evoce exact pe cel al unei fripturi la grătar. Cel care-a observat a fost un prieten al lui David – un zdrahon cu bluzon din piele, cu părul lung şi unsuros, cu mai mulţi dinţi lipsă, din faţă. Un altul, un soi de hipiot, a explicat că la unele triburi primitive devorarea şefului mort este un ritual de unire extrem de putemic. Ştirbul a clătinat de cap şi a început să rânjească; David s-a apropiat de ceilalţi doi şi a început să discute cu ei; era complet gol, iar în lumina flăcărilor

trupul lui era cu adevărat superb – cred că facea exerciţii de culturism. Am simţit că lucrurile riscă să degenereze grav, am plecat în grabă să mă culc.

Puţin după aceea a izbucnit furtuna. Nu ştiu de ce, m-am trezit, m-am întors la rug. Mai erau vreo treizeci de inşi care dansau, complet goi, sub ploaie. Un tip m-a apucat cu brutalitate de umeri, m-a târît până la rug şi m-a silit să privesc ce rămăsese din cadavru. Se vedeau craniul, orbitele. Camea era arsă incomplet, pe jumătate amestecată cu ţărâna, părea o grămăjoară de mâzgă. Am început să ţip, tipul mi-a dat drumul, am izbutit să fag. Împreună cu prietena mea, am plecat chiar a doua zi. N-am mai auzit niciodată vorbindu-se despre oamenii aceia.

– N-ai citit articolul din Paris Match?

– Nu.." Christiane păru surprinsă; Bruno făcu o pauză, ceru două cafele, apoi continuă. De-a lungul anilor îşi făcuse o concepţie despre viaţă cinică şi violentă, tipic masculină.

Universul este un câmp închis, o viermuială bestială; tbtul se află într-un univers închis şi dur – clar perceptibil, dar inaccesibil: universul legii morale. E totuşi scris că iubirea conţine legea şi o împlineşte. Christiane îl fixa cu o privire atentă şi duioasă; ochii îi erau puţin obosiţi.

„E o poveste atât de scârboasă, reluă Bruno în silă, încât m-a suprins că ziariştii nu vorbesc mai mult despre ea. În fine, s-a petrecut acum cinci ani, procesul se ţinea la Los Angeles, sectele sataniste erau încă un subiect nou în Europa. David di Meola era unul din cei doisprezece inculpaţi – i-am recunoscut imediat numele; doar doi, printre care şi el, reuşiseră să scape de poliţie. Potrivit articolului, fugise probabil în Brazilia. Era acuzat de fapte abominabile. La domiciliul lui s-au găsit vreo sută de casete video cu crime şi scene de tortură, clasificate şi etichetate cu grijă; pe unele dintre ele, David apărea cu faţa descoperită. Caseta proiectată în faţa juriului prezenta supliciul unei bătrâne, Mary Mac Nallahan, şi al nepoatei sale, un bebeluş. Cu nişte cleşti tăioşi, Di Meola tranşa bebeluşul în faţa bătrânei, apoi, după ce-i smulgea acesteia un ochi cu degetele, se masturba în orbita sângerândă; în acelaşi timp, cu telecomanda, acţiona un zoom ca să-i apropie chipul. Bătrâna stătea ghemuită, prinsă de zid cu coliere de metal, într-o încăpere ce părea un garaj. La sfârşitul filmului, era culcată în propriile-i excremente; caseta dura peste trei sferturi de oră dar numai poliţia o văzuse în întregime. Juraţii ceruseră oprirea proiecţiei după zece minute.

Articolul apărut în Match era în mare parte traducerea unui interviu acordat revistei Newsweek de Daniel Macmillan, procurorul statului Califomia. După părerea lui, trebuia judecat nu doar un grup de oameni, ci o întreagă societate; cazul i se părea simptomatic pentru decăderea socială şi morală în care se înfunda societatea americană începând de la sfârşitul anilor 50. În mai multe rânduri, judecătorul îl rugase să se limiteze la faptele incriminate; paralela pe care Macmillan o făcea cu cazul Manson i se părea deplasată, cu atât mai mult cu cât di Meola era singurul acuzat pentru care se putea stabili o vagă legătură cu mişcarea beatnik sau hippy.

În anul următor, Macmillan publică o carte intitulată From Lust to Murder: a Generation, destul de neinspirat tradusă în franceză sub titlul Generaţia crimei. Această carte m-a surprins; mă aşteptam la divagaţiile obişnuite ale fundamentaliştilor religioşi despre venirea Anticristului şi reintroducerea rugăciunii în şcoli. De fapt era o carte precisă, bine documentată, care analiza în detaliu numeroase cazuri; Macmillan se interesase în mod special de cazul lui David, îi prezenta întreaga biografie; era o muncă de documentare imensă.

Imediat după moartea tatălui său, în septembrie 1976, David vânduse proprietatea şi cele treizeci de hectare de teren, apoi cumpără la Paris apartamente în imobile vechi; păstră pentru el o garsonieră mare pe strada Visconti şi transformă restul în camere de închiriat. Apartamentele vechi au fost separate, camerele de serviciu au fost uneori unite; s-au instalat chicinete şi duşuri. La sfirşit, David obţinuse vreo douăzeci de garsoniere, destul ca să-i asigure un venit confortabil. Încă nu renunţase să-şi facă un nume în muzica rock şi îşi spunea că poate are o şansă la Paris; avea însă deja douăzeci şi şase de ani. Înainte de a face turul studiourilor de înregistrare, hotărî să se «întinerească» cu doi ani. Era simplu: când era întrebat ce vârstă are, ajungea să răspundă: «Douăzeci şi patru de ani.» Evident, nu verifica nimeni. Cu mult înaintea lui, Brian Jones avusese aceeaşi idee. După una din mărturiile culese de Macmillan, într-o seară la Cannes, la un party, David trecuse pe lângă Mick Jagger; sărise înapoi la doi metri, parcă vazuse o viperă. Mick Jagger era cel mai mare star din lume; bogat, adulat şi cinic, era tot ce David visa să fie. Era atât de fascinant pentru că era răul, pentru că îl simboliza perfect; ceea ce masele adoră mai mult ca orice este imaginea răului nepedepsit. O dată, Mick Jagger a avut o problemă de putere, o problemă de autoritate în sânul grupului, anume cu Brian Jones; dar totul se rezolvase, urmase povestea cu piscina. Nu era versiunea oficială, desigur, dar David ştia că Mick Jagger îi dăduse brânci lui Brian Jones în piscină; şi-l putea imagina făcând-o; şi astfel, prin această crimă iniţială, devenise liderul celei mai mari formaţii

rock din lume. Toate lucrurile mari care se făptuiesc în lume au la bază o crimă, David era convins; şi el era gata, la acel sfârşit al lui 1976, să îmbrâncească oricâţi inşi în oricâte piscine va fi necesar; dar tot ce izbuti, în anii următori, fu să participe ca basist suplimentar la înregistrarea câtorva discuri – din care nici unul n-a avut nici un succes. În schimb, continua să placă mult femeilor. Exigenţele sale erotice sporiră, îşi făcu obiceiul să se culce cu două fete deodată – de preferinţă o blondă şi o brunetă. Cele mai multe acceptau, căci David era într-adevăr foarte frumos – genul putemic şi viril, aproape animalic. Era mândru de falusul său lung şi gros, de coaiele mari, îmblănite. Puţin câte puţin, penetraţia îşi pierdea pentru el interesul, dar încă îi plăcea să le vadă pe fete îngenunchind pentru a-i suge mădularul.

La începutul lui 1981, un californian în trecere prin Paris îi spuse că se căutau formaţii pentru a realiza un CD heavy-metal – omagiu lui Charles Manson. Hotări să-şi mai încerce o dată norocul. Îşi vându garsonierele (între timp preţul le crescuse de aproape patru ori) şi plecă la Los Angeles. Acum avea treizeci şi unu de ani în realitate, douăzeci şi nouă oficial; tot era prea mult. Înainte de a se prezenta în faţa producătorilor americani, hotărî să se «întinerească» iarăşi cu trei ani. Fizic, putea foarte bine să pară de douăzeci şi şase de ani.

Producerea discului se tot lungi, din puşcărie Manson pretindea sume exorbitante. David începu să facă jogging şi să frecventeze cercurile sataniste. Califomia a fost dintotdeauna un loc de predilecţie pentru sectele închinate cultului lui Satan, începând cu primele: First Church of Satan, fondată în 1966 la Los Angeles de Anton La Vey, şi Process Church of the Final Judgement, care s-a stabilit în 1967 la San Francisco, în districtul Haight Ashbury. Aceste grupuri existau încă, şi David intră în legătură cu ele; în general, practicau orgii rituale, uneori sacrificii de animale; însă prin ele avu acces la cercuri mult mai închise şi mai dure. Îl cunoscu astfel pe John di Giomo, un chirurg care organiza abortion-partys. După operaţie, fetusul era strivit, malaxat, amestecat cu aluat şi împărţit între participanţi. David înţelese repede că sataniştii cei mai avansaţi nu credeau deloc în Satan. Erau, ca şi el, materialişti convinşi, şi renunţau rapid la ceremonialul cam kitsch cu pentagrame, lumânări, tunici lungi şi negre; acest ritual avea mai ales scopul de a-i ajuta pe începăton să-şi depăşească inhibiţiile morale. În 1983, fu admis la prima crimă rituală, victima fiind un bebeluş portorican. In timp ce David îl castra cu un cuţit-fierăstrău, John di Giorno îi smulgea, apoi îi mesteca globii oculari.

Pe atunci, David aproape renunţase să fie un rock star, chiar dacă uneori simţea o cumplită împunsătură în inimă văzându-l pe Mick Jagger la MTV. Proiectul «Tribute to Charles Manson» oricum căzuse, şi chiar dacă declara că are douăzeci şi opt de ani, în realitate avea cu cinci mai mult şi începea să se simtă într-adevăr prea bătrân. În fantasmele lui de dominaţie şi de atotputemicie, i se întâmpla acum să se identifice cu Napoleon. Îl admira pe acest om care trecuse Europa prin foc şi sabie, care mânase la moarte sute de mii de fiinţe umane fără măcar pretextul unei ideologii, al unei credinţe, al unei convingeri oarecare. Spre deosebire de Hitler sau de Stalin, Napoleon nu crezuse decât în el însuşi, instituise o separare absolută între persoana lui şi restul lumii, considerându-i pe ceilalţi simple instrumente în slujba voinţei sale dominatoare. Gândindu-se la îndepărtatele lui rădăcini genoveze, David îşi imagina o legătură de sânge cu acest dictator care, plimbându-se în zori pe câmpurile de luptă, privind miile de trupuri mutilate şi ciopârţite, arunca în treacăt: «Bah... Parisul are nevoie de-o singură noapte ca să plodească alţii.»

Cu fiecare lună, David şi câţiva acoliţi se cufundară tot mai mult în cruzime şi oroare. Uneori, după ce-şi puneau măşti, filmau scenele de tortură; unul dintre participanţi era producător în industria video şi dispunea de aparatură de multiplicare. Un snuffmovie bun se putea vinde extrem de scump, în jur de douăzeci de mii de dolari copia. Într-o seară, invitat la o orgie la un prieten avocat, David recunoscu pe televizorul cu circuit închis, într-o cameră, unul din filmele sale. Pe acea casetă, filmată cu o lună în urmă, David secţiona cu drujba un sex masculin. Excitat la culme, trase lângă el o fetiţă de vreo doisprezece ani, prietenă a fiicei proprietarului, imobilizând-o în faţa fotoliului său. Fetiţa se zbătu puţin, apoi începu să-l sugă. Pe ecran, David apropia drujba atingând uşor coapsele unui bărbat de vreo patruzeci de ani; insul era legat fedeleş, cu braţele în cruce, şi urla de groază. În clipa când lama secţiona sexul, David ejaculă în gura fetiţei; apoi, apucând-o de păr, îi întoarse capul cu brutalitate şi o sili să privească nesfârşitul plan fix cu ciotul care urina sânge.

Mărturiile despre David se opreau aici. Poliţia interceptase din întâmplare matriţa unui film video cu scene de tortură, însă David fusese probabil prevenit, oricum, reuşise să fugă la timp. Daniel Macmillan ajungea atunci la teza sa. Cartea lui stabilea foarte clar că pretinşii satanişti nu credeau nici în Dumnezeu, nici în Satana, nici într-o altă putere supranaturală; de altfel, în ceremoniile lor, blasfemia era doar un condiment erotic minor, pentru care cei mai mulţi îşi pierdeau rapid interesul. Ei, de fapt, la fel ca maestrul lor, marchizul de Sade, erau

materialişti convinşi, libertini în căutare de senzaţii tot mai violente. Potrivit lui Danie! Macmillan, distrugerea progresivă a valorilor morale în cursul anilor 60, 70, 8o apoi 9o era un proces logic şi ineluctabil. După ce-au epuizat plăcerile sexuale, era normal ca indivizii eliberaţi de constrângerile morale obişnuite să se îndrepte spre plăcerile mai vaste ale cruzimii; cu doua secole înaintea lor, Sade urmase un traseu analog. În acest sens, abominabilii serial killers din anii 9o erau copiii naturali ai hipioţilor din anii 60; strămoşii lor comuni puteau fi găsiţi printre acţioniştii vienezi din anii 50. Sub masca performanţelor artistice, acţioniştii vienezi precum Nitsch, Muehl sau Schwarzkogler se dedaseră la masacrarea în public a unor animale; în faţa unui public de cretini, ei smulseseră, sfâşiaseră organe şi viscere, îşi vârâseră mâinile în carne şi sâage, împingând suferinţa animalelor la limite extreme – în timp ce un acolit fotografia sau filma camagiul spre a expune documentele obţinute într-o galerie de artă. Această voinţa dionisiacă de a da frâu liber bestialităţii şi răului, iniţiată de acţioniştii vienezi, se va regăsi de-a lungul deceniilor următoare. Potrivit lui Daniel Macmilian, răsturnarea intervenită în civilizaţiile occidentale dupa 1945 nu era altceva decât o întoarcere la cultul brutal al forţei, un refuz al normelor seculare impuse lent în numele moralei şi al dreptului. Acţioniştii vienezi, beatnicii, hipioţii şi ucigaşii în serie aveau în comun faptul că erau libertari integrali, ca propovăduiau afirmarea integrală a drepturilor individului contra tuturor normelor sociale, a tuturor ipocriziilor care erau pentru ei morala, sentimentul, dreptatea şi mila. În acest sens, Charles Manson nu era defel o deviaţie monstruoasă a experienţei hippy, ci încununarea ei logică; iar David di Meola nu făcuse decât să ducă mai departe şi să pună în practică ideile de libertate individuală propovăduite de tatăl său. Macmillan făcea parte din partidul conservator şi unele din diatribele lui împotriva libertăţii individuale au provocat nemulţumiri în propriul său partid; dar cartea lui avu un impact considerabil. Îmbogăţit din drepturile de autor, s-a lansat în politică; în anul următor, fu ales în Camerd reprezentanţilor."

Bruno tăcu. Îşi terminase cafeaua de mult, era patru dimineaţa iar în sală nu era nici un acţionist vienez. În fapt, Hermann Nitsch putrezea acum într-o puşcărie austriacă, închis pentru violul unei minore. Trecuse deja de şaizeci de ani, se putea spera într-un deces rapid; astfel, o sursă de rău ar fi eliminată din lume. Nu era nici un motiv ca să te enervezi prea tare. Totul era calm, acum; un chelner singuratic umbla printre mese. Ei doi erau pentru moment singurii clienţi, dar braseria rămânea deschisă 24 de ore din 24, era înscris pe firmă, repetat pe meniuri, era practic o obligaţie contractuală. „Să ne mai slăbească, poponarii ăştia", observă, maşinal Bruno. În societăţile contemporane, o viaţă umană trece obligatoriu prin una sau mai multe perioade de criză, de puternică autocontestare personală. Prin urmare, e normal să ai la dispoziţie, în centrul unei mari capitale europene, măcar un local deschis toată noaptea. Comandă o tartă bavareză cu zmeură şi două pahare de kirsch. Christiane îl ascultase cu atenţie; tăcerea ei avea ceva dureros. Trebuiau acum să revină la plăcerile simple.

Pentru o estetică a bunăvoinţei

„De cum se arată aurora, fetele se duc să culeagă trandafiri. O adiere de neprihănire străbate văile, capitalele, ajutagm-dul poeţilor celor mai avântaţi, lasă să se coboare miruri pentru leagăne, cununi pentru tinereţe, credinţe în nemurire pentru bătrâni"[22]
(Lautreamont – Poesies II)

Indivizii pe care Bruno îi cunoscuse de-a lungul vieţii sale erau în cea mai mare parte mânaţi exclusiv de căutarea plăcerii – bineînţeles, dacă în noţiunea de plăcere includem recompensele de ordin narcisist, strâns legate de preţuirea sau de admiraţia celorlalţi. Apăreau astfel diferite strategii, numite vieţi umane.

De la această regulă trebuia totuşi să facă o excepţie, în cazul fratelui său vitreg; însuşi termenul de plăcere părea greu să-i poată fi asociat; dar, la drept vorbind, era Michel mânat de ceva? o mişcare rectilinie uniformă persistă la nesfârşit în absenţa frecării sau a intervenţiei unei forţe exteme. Organizată, raţională, sociologic situată în media categoriilor superioare, viaţa fratelui său vitreg părea până acum să decurgă fără frecare. Era posibil ca neştiute şi grozave lupte de influenţă să se desfaşoare în lumea închisă a cercetătorilor din biofizica moleculară; Bruno se îndoia totuşi.

[22] Lautreamont, Cântciile lui Maldoror, Opere comptete, traducere de Taşcu Gheorghiu, Univers, 1976,p.

„Ai o viziune foarte neagră despre viaţă...", spuse Christiane, la capătul unei tăceri ce devenea apăsătoare. „Nietzscheană, preciză Bruno. Mai curând nietzscheană de doi bani, crezu el necesar să adauge. Am să-ţi citesc un poem." Scoase un carnet din buzunar şi declamă versurile următoare:

Mereu aceeaşi veche nerozie
Cu veşnica reîntoarcere... Lasă...
Eu ling îngheţată rozie
La Zarathustra pe terasă.

„Ştiu ce trebuie să facem, zise ea după o nouă tăcere. Mergem să facem sex în grup la Cap d'Agde, în sectorul nudiştilor. Vin acolo infirmiere olandeze, funcţionari germani, foarte civilizaţi cu toţii, burghezi, gen ţările nordice sau Benelux. O orgie cu poliţişti luxemburghezi, de ce nu?

– Mi-am terminat săptămânile de concediu.

– Şi eu, marţi începe şcoala; dar încă am nevoie de vacanţă. Sunt sătulă de predat, elevii sunt nişte tâmpiţi. Şi tu ai nevoie de vacanţă, şi ai nevoie de plăcere, cu o mulţime de femei diferite. E posibil. Ştiu că nu crezi, dar îţi repet: e posibil. Am un prieten doctor, o să ne dea un certificat medical."

Ajunseră în gara Agde luni dimineaţa, luară un taxi pînă în sectorul nudiştilor. Christiane avea foarte puţine bagaje, nu avusese timp să se întoarcă la Noyon. „Va trebui să-i trimit nişte bani lui fiu-meu, spuse ea. Mă dispreţuieşte, dar voi fi silită să-l mai suport câţiva ani. Mă tem numai să nu devină violent. Se întâlneşte cu tipi dubioşi, musulmani, nazişti... Dacă ar muri într-un accident de motocicletă aş suferi, dar cred că m-aş simţi mai liberă."

Era deja septembrie, găsiră fără greutate o cameră. Complexul naturist de la Cap d'Agde, divizat în cinci clădiri construite în anii 70 şi la începutul anilor 80, are o capacitate hotelieră totală de zece mii de paturi, ceea ce este un record mondial. Apartamentul lor, cu o suprafaţă de 22 m^2, era format dintr-un salon cu o canapea extensibilă, chicinetă, două paturi individuale suprapuse, baie, WC separat şi terasă. Capacitatea maximă era de patru persoane – cel mai adesea o familie cu doi copii. Se simţiră bine de la-nceput. Pe terasa orientată spre vest, cu vedere spre portul turistic, puteau să bea un aperitiv, profitând de ultimele raze ale soarelui ce asfinţea.

Staţiunea naturistă de la Cap d'Agde dispune de trei centre comerciale, de mini-golf şi centru de închiriat biciclete, dar pentru a-şi atrage clienţii mizează, în primul rând, pe plăcerile mai elementare ale plajei şi sexului. În fond, ea constituie locul unei propuneri sociologice deosebite, cu atât mai surprinzătoare cu cât pare să-şi găsească reperele în afara oricăror reguli prestabilite, pe simpla bază a iniţiativelor individuale convergente. Oricum, în aceşti termeni îşi formulase Bruno introducerea la un articol în care făcea sinteza celor două săptămâni de vacantă, intitulat „DUNELE DE LA MARSEILLAN-PLAJĂ: PENTRU O ESTETICĂ A BUNĂVOINŢEI." Puţin a lipsit ca articolul să fie publicat de revista Esprit.

„Ceea ce frapează în primul rând la Cap d'Agde, nota Bruno, este coexistenţa unor locuri de consum banale, absolut analoge celor întâlnite în orice staţiune balneară europeană, alături de alte oferte, orientate explicit spre sex şi libertinaj. Bunăoară, e surprinzător, lângă o brutărie şi un supermagazin, să vezi un butic cu îmbrăcăminte ce propune minijupe transparente, lenjerie din latex şi rochii concepute pentru a lăsa la vedere sânii şi fesede. E de asemeni surprinzător să vezi femei şi cupluri, cu sau fără copii, cercetând diversele raioane, trecând fară nici o jenă de la un magazin la altul. Eşti uimit, în fine, de chioşcurile de presă din staţiune, care, pe lângă ziarele şi revistele obişnuite, oferă o gamă largă de reviste pornografice şi publicaţii pentru cupluri interesate de sex în grup, precum şi gadgeturi erotice diverse, totul fără a trezi, la consumatori, vreo cât de mică tulburare.

De regulă, centrele de vacanţă tradiţionale se înşiră pe un ax mergând de la stilul „familial" (Mini Club, Kid's Club, servicii de creşă) până la stilul „tineret" (surf, funboard, skate-board şi role, seri animate pentru noctambuli, nerecomandate celor sub 12 ani). Prin clientela în mare parte familială, prin importanţa pe care-o capătă aici divertismentul sexual eliberat de contextul obişnuit al «agăţatului», centrul naturist de la Cap d'Agde scapă în largă măsură acestei dihotomii. Se deosebeşte deopotrivă (ceea ce este o surpriză pentru vizitator) şi de centrele naturiste tradiţionale. Într-adevăr, acestea pun accentul pe o concepţie «sănătoasă» despre nuditate, excluzând orice interpretare sexuală directă; alimentaţia ecologică este la mare cinste, tutunul e practic interzis. Participanţii, sensibili adesea la ideile ecologiste, se regăsesc în jurul unor activităţi precum yoga, pictura pe mătase, gimnasticile orientale; acceptă cu plăcere un adăpost primitiv în mijlocul unui peisaj sălbatic. Dimpotrivă, apartamentele oferite de hotelurile de la Cap d'Agde corespund normelor de confort standard ale

staţiunilor de vacanţă; aici natura e prezentă în primul rând sub formă de peluze şi aranjamente florale. În fine, bucătăria, de tip clasic, oferă specialităţi variate, de la pizza şi fructe de mare la cartofi prăjiţi şi îngheţate. Nuditatea însăşi pare să îmbrace, dacă pot spune aşa, un caracter diferit. Într-un centru naturist tradiţional, ea este obligatorie ori de câte ori condiţiile atmosferice o permit; această obligaţie este riguros supravegheată şi orice comportament asimilabil voyeurismului provoacă o vie reprobare. La Cap d'Agde, dimpotrivă, asistăm la coexistenţa paşnică, în supermagazine ca şi în baruri, a unor ţinute extrem de variate, mergând de la nuditatea integrală la o îmbrăcăminte de tip tradiţional, trecând prin ţinute cu vocaţie deschis erotică (minijupe din plasă, lenjerie, cizme înalte). În plus, voyeurismul este admis tacit; pe plajă, e un spectacol obişnuit să vezi bărbaţi opriţi în faţa sexelor feminine oferite privirii; multe femei dau chiar acestei contemplări un caracter mai intim printr-o epilaţie ce înlesneşte examinarea clitorisului şi a buzelor mari. Chiar dacă nu participi la activităţile specifice ale centrului, toate acestea creează un climat extrem de special, la fel de îndepărtat de ambianţa erotică şi narcisistă a discotecilor italiene ca şi de climatul «dubios» al cartierelor rău famate din marile oraşe. În concluzie, e o staţiune balneară clasică, mai curând cuminte, cu diferenţa că plăcerile sexuale ocupă aici un loc important şi acceptat. Eşti tentat să te gândeşti la un soi de ambianţă sexuală «social-democrată», cu atât mai mult cu cât clientela străină, foarte numeroasă, e formată în special din nemţi, cărora li se alătură largi contingente de olandezi şi de scandinavi."

Chiar de a doua zi, Bruno şi Christiane cunoscură pe plajă un cuplu, Rudi şi Hannelore, care i-au ajutat să înţeleagă mai bine funcţionarea sociologică a locului. Rudi era tehnician la un centru de supraveghere a sateliţilor, care controla în special poziţionarea geostaţionară a satelitului de telecomunicaţii Astra; Hannelore lucra într-o mare librărie din Hamburg. Veneau la Cap d'Agde de vreo zece ani, aveau doi copii mici, dar anul ăsta preferaseră să-i lase la bunici şi să plece o săptămână în doi. In aceeaşi seară, au cinat toţi patru într-un restaurant specializat în pescărie ce oferea o ciorbă de peşte excelentă. S-au dus apoi în apartamentul cuplului german. Bruno şi Rudi o penetrară succesiv pe Hannelore, care-o lingea pe Christiane; apoi schimbară poziţiile celor două femei. Hannelore îi făcu lui Bruno o felaţie. Avea un trup superb, planturos, dar ferm, menţinut în formă de exerciţii sportive. În plus sugea cu multă sensibilitate; din păcate, Bruno, foarte excitat de situaţie, ejaculă cam rapid; mai experimentat, Rudi reuşi să-şi reţină ejacularea douăzeci de minute, în timp ce Hannelore şi Christiane îl sugeau amândouă, încrucişându-şi amical limbile pe glandul lui. Pentru a încheia seara, Hannelore le oferi un pahar de kirsch.

Cele două discoteci pentru cupluri situate în centru jucau un rol destul de modest în viaţa libertmă a cuplului german. Cleopatra şi Absolut erau concurate dur de Extazia, implantată în afara perimetrului naturist, pe teritoriul comunei Marseillan: dotată cu echipamente spectaculoase (black room, peep room, piscină încălzită, jacuzzi, iar mai nou cel mai frumos mirrorroom din Languedoc-Roussillon), Extazia, departe de a se culca pe laurii culeşi la începutul anilor 70, avantajată în plus de un cadru încântător, ştiuse să-şi păstreze statutul de «local mitic». Totuşi, în seara următoare Hannelore şi Rudi le propuseră să meargă la Cleopatra. Mai mică, având o ambianţă convivială şi primitoare, Cleopatra era, după opinia lor, un excelent punct de plecare pentru un cuplu începător, în plus era situată în plin centru al staţiunii: prilej pentru a bea un pahar cu prietenii, după masă, fără pretenţii; prilej, de asemeni, pentru femei, să testeze într-o ambianţă plăcută ţinutele erotice achiziţionate recent.

Rudi îi invită din nou să bea din sticla cu kirsch. Nici unul dintre ei nu se îmbrăcase. Bruno constată încântat că avea o nouă erecţie, la nici o oră după ce ejaculase între buzele Hannelorei şi îşi comentă performanţa în termeni de un entuziasm naiv. Mişcată, Christiane începu să-l masturbeze sub privirea înduioşată a noilor prieteni. Apoi Hannelore se aşeză pe vine între picioarele lui şi începu să-i sugă sexul mursecându-i-l mărunt, în timp ce Christiane continua să-l mângâie. Puţm ameţit, Rudi repeta maşinal „Gut... gut..." Se despărţiră pe jumătate beţi, dar într-o dispoziţie excelentă. Bruno îi vorbi Christianei despre Le Club des Cinq, îi spuse cât de mult seamănă cu imaginea pe care şi-o făcuse dintotdeauna despre Claude; nu lipsea, după el, decât bravul câine Dago.

A doua zi dimineaţa, s-au dus împreună pe plajă. Era frumos şi foarte cald pentru luna septembrie. Era plăcut, îşi zise Bruno, să meargă toţi patru, goi, de-a lungul ţărmului.

Era plăcut să ştie că nu va fi nici o neînţelegere, că problemele sexuale erau deja rezotvate; era plăcut să ştie că fiecare se va strădui, în măsura posibilităţilor, sa le dăruiască celorlalţi plăcere.

Lungă de peste trei kilometri, plaja nudistilor de la Cap d'Agde coboară în pantă lină, permiţând scăldatul fară riscuri, inclusiv pentru copiii mici. Cea mai mare porţiune e de altfel rezervată scăldatului în familie, precum

şi jocurilor sportive (wind-surf, badminton, parapantă). E o convenţie tacită, explică Rudi, ca perechile dornice de o experienţă libertină să se întâlnească în partea răsăriteană a plajei, dincolo de chioşcul cu băuturi răcoritoare din Marseillan. Dunele, consolidate cu palisade, formează acolo un dâmb. Din vârful acestuia, vezi într-o parte plaja, care coboară lin spre mare, iar în cealaltă parte o zonă mai acddentată, formată din dune şi tăpşane pe care, din loc în loc, s-au plantal boscheţi de stejar cu frunză persistentă. S-au oprit în partea dinspre plajă, chiar lângă dune. Vreo doua sute de cupluri erau concentrate acolo într-un spaţiu restrâns. Câţiva bărbaţi singuri se instalaseră în mijlocul cuplurilor; alţii patrulau pe linia dunelor, supraveghind pe rând cele două direcţii.

„În cele două săptămâni cât a durat sejurul nostru, am mers pe această plajă în fiecare după-amiază, continua Bruno în articolul său. Firește, suntem muritori, ne gândim la moarte, şi e posibil să judecăm cu asprime plăcerile omeneşti. Dar în măsura în care respingem aceasta atitudine extremistă, dunele de la Marseillan-Plage constituie – aşa cum voi încerca să demonstrez – locul unei iniţiative umaniste ce-şi propune să sporească la maximum plăcerea fiecăruia, fără a-i provoca nimănui suferinţe morale insuportabile. Plăcerea sexuală (cea mai vie din câte cunoaşte fiinţa umană) depinde în esenţă de senzaţiile tactile, în special de excitarea deliberată a unor zone epidermice speciale, acoperite cu corpusculi ai lui Krause, ei înşişi fiind legaţi de neuroni ce pot declanşa în hipotalamus o putemică emisie de endorfine.

Peste acest sistem simplu, în neocortex s-a suprapus, prin succesiunea generaţiilor culturale, o structură mentală mai complexă ce face apel la fantasme şi (în special la femei) la iubire. Dunele de la Marseillan-Plage – asta cel puţin este ipoteza mea – nu trebuie considerate ca locui unei exacerbări aberante a fantasmelor, ci dimpotrivă, ca un dispozitiv de reechilibrare a mizelor sexuale, ca suportul geografic al unei tentative de revenire la normal – pe baza, în primul rând, a unui principiu de bunăvoinţă. Concret, fiecare din cuplurile reunite fn spatiul dintre dune şi mare poate lua iniţiativa unor contacte sexuale publice; adesea, femeia îşi masturbează sau îşi suge partenerul, adesea, de asemeni, bărbatul în întoarce mângâierile. Cuplurile vecine îi observă cu multă atenţie, se apropie să privească mai bine, apoi, puţin câte puţin, le imită exemplul. Astfel, pornind de la cuplul iniţial, pe plajă se propagă rapid un val de mângâieri şi de lubricitate extrem de excitant. Frenezia sexuală sporeşte, numeroase cupluri se apropie şi practică relaţii în grup; dar, este important de notat, fiecare apropiere face întâi obiectul unui consimţământ, cel mai adesea explicit. Când o femeie vrea să refuze o relaţie nedorită, îşi arată voinţa cu un simplu gest al capului – provocând imediat, la bărbat, scuze ceremonioase şi aproape comice.

Extrema civilitate a participanţilor masculini pare şi mai frapantă când te aventurezi spre interiorul zonei, dincolo de linia dunelor. Într-adevăr, această zonă este de regulă rezervată amatorilor de gang bangşi de pluralitate masculină. Şi aici, germenele iniţial îl constituie un cuplu care practică un contact intim – adesea o felaţie. Curând, cei doi parteneri sunt înconjuraţi de zece-douăzeci de bărbaţi singuri. Aşezaţi, în picioare sau pe vine, aceştia se masturbează asistând la scenă. Uneori lucrurile se opresc aici, cuplul revine la îmbrăţişarea iniţială, iar spectatorii, încetul cu încetul, se împrăştie. Alteori, cu un semn al mâinii, femeia arată să doreşte să masturbeze, să sugă ori să fie penetrată de alţi bărbati. Ei vin atunci pe rând, fără prea mare grabă. Când ea vrea să se oprească, ajunge de asemenea un simplu gest. Nu se schimbă nici un cuvânt; se aude clar vântul ce suflă printre dune, aplecând tufele de iarbă. Uneori, vântul se opreşte; liniştea este atunci totală, tulburată doar de gemetele de plăcere.

Nu încercăm, aici, să descriem staţiunea naturistă de la Cap d'Agde sub aspectul idilic al vreunui falanster fourierist. La Cap d'Agde ca şi oriunde, o femeie cu trup tânăr şi armonios, un bărbat seducător şi viril se văd înconjuraţi de propuneri măgulitoare. La Cap d'Agde ca şi oriunde, un individ obez, bătrân sau dizgraţios va fi condamnat la masturbare – cu diferenţa că această activitate, în general proscrisă în locurile publice, aici va fi privită cu bunăvoinţă. Ceea ce totuşi suprinde e faptul că nişte activităţi sexuale atât de diverse, mult mai excitante decât orice film pomografic, pot avea loc fără a provoca nici cea mai mică violenţă, şi nici măcar o minimă abatere de la curtoazie. Folosind din nou noţiunea de «sexualitate social-democrată», personal aş înclina să văd aici o aplicare insolită a acelor calităţi de disciplină şi de respect datorat oricărui contract ce le-au pemris germanilor, la interval de o generaţie, să poarte două războaie mondiale devastatoare, apoi, într-o ţară în ruine, să reconstruiască o economie viguroasă, cu excedente pentru export. Ar fi de aceea interesant ca propunerile sociologice aplicate la Cap d'Agde să fie prezentate cetăţenilor din alte ţări care de regulă preţuiesc aceste valori culturale (Japonia, Coreea). În tot cazul, atitudinea respectuoasă şi legalistă care-i asigură fiecăruia, dacă respectă termenii contractului, numeroase momente de plăcere calmă, pare să aibă o mare putere de convingere, de vreme

ce se impune fără greutate şi în afara oricărui cod explicit elementelor minoritare aflate m staţiune (bizoni frontişti din Languedoc, delincvenţi arabi, italieni din Rimini)."

Bruno îşi întrerupse articolul aici, după o săptămână de vacanţă. Ceea ce rămânea de spus era mai duios, mai delicat şi mai vag. Pe la şapte seara, revenind de la plajă, îşi făcuseră obiceiul să ia un aperitiv. Bruno bea un Campari, Christiane, cel mai adesea, un Martini alb. Bruno privea mişcarea soarelui pe tencuiala zidului – alb în interior, puţin roz în exterior. Îi plăcea s-o privească pe Christiane umblând goală prin apartament, mergând să caute cuburi de gheaţă şi măsline. Ceea ce simţea era straniu, foarte straniu: respira mai uşor, uneori rămânea minute întregi fără să gândească, nu-i mai era atât de frică. Într-o după-amiază, la opt zile după sosirea lor, îi spuse Christianei: „Cred că sunt fericit." Ea se opri brusc, cu mâna încleştată pe vasul cu gheaţă, şi scoase un oftat prelung. El continuă: „Aş vrea să trăim împreună. Am impresia că ajunge, că am fost destul de nefericiţi până acum, prea mult timp. Mai târziu vor veni boala, infirmitatea şi moartea. Cred însă că putem fi fericiţi, împreună, până la capăt. În orice caz, aş vrea să încerc. Cred că te iubesc."

Christiane începu să plângă. Mai târziu, la Neptun, în jurul unui platou cu fructe de mare, încercară să se gândească la aspectul practic al chestiunii. Ea ar putea veni în fiecare week-end, asta era uşor; cu siguranţă însă că i-ar fi foarte greu să obţină un transfer la Paris. Ţinând cont de pensia alimentară, salariul lui Bruno era insuficient pentru amândoi. Apoi mai era şi fiul Christianei; şi pentru asta mai trebuia aşteptat. Totuşi, era posibil; pentru prima oară după atâţia ani, ceva părea posibil.

A doua zi, Bruno îi scrise o scrisoare scurtă şi emoţionată lui Michel. Se declara fericit, regreta că ei doi nu reuşiseră niciodată să se înţeleagă perfect. Îi dorea să cunoască şi el, în măsura posibilului, o anumită formă de fericire. Semna: „Fratele tău, Bruno."

Scrisoarea îl găsi pe Michel în plină criză de descurajare teoretică. După ipoteza lui Margenau, conştiinţa individuală poate fi asimilată cu un câmp de probabilităti într-un spaţiu Fock, definit ca sumă directă de spaţii Hilbert. În principiu, acest spaţiu poate fi construit pornind de la evenimentele electronice elementare ce survin la nivelul micrositurilor sinaptice. Comportamentul normal e prin urmare asimilabil cu o deformare elastică a câmpului, actul liber cu o sfâşiere: dar în care topologie? Nu era deloc evident că topologia naturală a spaţiilor hilbertiene ar permite explicarea apariţiei actului liber; nu era sigur nici măcar dacă astăzi se mai poate pune problema, altfel decât în termeni extrem de metaforici. Totuşi, Michel era convins, un cadru conceptual nou devenea indispensabil. În fiecare seară, înainte de a-şi închide computerul, cerea pe Intemet rezultatele experimentale publicate în ziua respectivă. A doua zi dimineaţa le avea la dispoziţie şi constata că, pretutindeni în lume, centrele de cercetare păreau tot mai mult să înainteze orbeşte, într-un empirism lipsit de sens. Nici un rezultat nu permitea întrezărirea vreunei concluzii, şi nici măcar formularea celei mai neînsemnate ipoteze teoretice. În cursul evoluţiei animale, conştiinţa individuală apărea brusc, fără motiv aparent; neîndoielnic, ea preceda cu mult limbajul. Cu finalismul lor inconştient, darwiniştii, ca de obicei, invocau argumentul unor ipotetice avantaje selective legate de apariţia ei şi ca de obicei asta nu explica nimic, era doar o naivă reconstrucţie mitică; însă principiul antropic, aici, nu era nici el mai convingător. Lumea se înzestrase cu un ochi capabil s-o vadă, cu un creier capabil s-o înţeleagă; ei şi? Asta nu contribuia cu nimic la înţelegerea fenomenului. O conştiinţă de sine, absentă la nematode, a putut fi pusă în evidenţă la şopârle primitive precum Lacerta agilis; foarte probabil, ea implica prezenţa unui sistem nervos central, plus încă ceva. Acest ceva rămânea un mister absolut; apariţia conştiinţei nu părea să poată fi legată de vreun element anatomic, biochimic sau celular; era descurajant.

Ce-ar fi făcut Heisenberg? Ce-ar fi făcut Niels Bohr? Trebuia să se distanţeze, ca să judece mai bine; să iasă în natură, să asculte muzică. Noul nu se produce niciodată prin simpla interpolare a vechiului; informaţiile se adaugă la informaţii ca nişte grămajoare de nisip, predefinite în natura lor de cadrul conceptual ce delimitează câmpul experienţelor; astăzi mai mult ca oricând, era nevoie de o perspectivă nouă.

Zilele erau calde şi scurte, treceau fară bucurie. În noaptea de 15 septembrie, Michel avu un vis neobişnuit de fericit. Era lângă o fetiţă care călărea în pădure, înconjurată de fluturi şi flori (la trezire îşi dădu seama că această imagine, revenită după treizeci de ani, era din genericul de la „Prinţul Saphir", un serial de televiziune la care se uita duminică după-amiază în casa bunicii, şi care-i mergea drept la inimă). Apoi, imediat, mergea singur pe o pajişte imensă şi vălurită, cu iarbă înaltă. Nu vedea orizontul, colinele ierboase păreau să se repete la infinit, sub un cer luminos, de un gri pur. El însă înainta, fară şovăială şi fără grabă; ştia că la câţiva metri sub tălpile sale

curgea un râu subteran şi că paşii îl vor duce inevitabil, din instinct, de-a lungul râului. În jurul lui, ierburile unduiau în bătaia vântului.

La trezire se simţi vesel şi activ, cum nu mai fusese de când părăsise laboratorul, în urmă cu două luni şi mai bine. Ieşi în oraş, o luă pe bulevardul Emile Zola, se plimbă pe sub tei. Era singur, dar nu-l deranja. Magazinul Zohicolor se deschidea, casierele asiatice îşi ocupau locurile; să fi fost ora nouă. Printre blocurile-turn din Beaugrenelle, se vedea un cer ciudat de limpede; nu exista nici o soluţie. Poate-ar fi trebuit să vorbească cu vecina de vizavi, fata de la 20Ans. Lucrând la o revistă cu de toate, fiind la curent cu faptele societăţii, ea cunoştea probabil mecanismele aderării la lume; pesemne că nici factorii psihologici nu-i erau străini: fata aceea avea probabil multe să-l înveţe. Se întoarse acasa mărind pasul, aproape alergând, urca într-un suflet pâna la apartamentul vecinei sale. Sună îndelung, de trei ori. Nu raspunse nimeni. Abătut, se întoarse acasa; în faţa ascensorului, se întreba ce se întâmplă cu el. Era oare depresiv? Iar întrebarea avea vreun sens? De câţiva ani, în cartier apăreau tot mai multe afişe chemând la vigilenţă şi la luptă împotriva Frontului Naţional. Extrema indiferenţă pe care, într-un sens ca şi-n altul, o manifesta faţă de aceasta chestiune era deju, în sine, un simptom alarmant. Tradiţionala luciditate a depresivilor, descrisă adesea ca un dezinteres radical faţă de preocupările omeneşti, se manifestă în primul rând printr-o lipsă de interes faţă de chestiunile efectiv neinteresante. Astfel, la o adică, se poate imagina un depresiv îndrăgostit, însă un depresiv patriot pare pur şi simplu de neconceput.

Întors acasă, îşi dadu seama că credinţa, fundament natural al democraţiei, al unei determinări libere si deliberate a acţiunii umane, şi mai ales al unei determinări libere şi deliberate a opţiunii politice individuale, era probabil rezultatul unei confuzii între libertate şi imprevizibilitate. Turbulenţele curentului de apă lângă piciorul unui pod sunt structural imprevizibile; totuşi nimeni nu s-ar gândi să le califice drept libere. Îşi turnă un pahar de vin alb, trase perdelele şi se întinse ca să mediteze. Ecuaţiile teoriei haosului nu făceau nici o referire la mediul fizic în care se desfăşurau manifestările lor; această ubicuitate le permitea să găsească aplicaţii în hidrodinamică, dar şi în genetica populaţiilor, în meteorologie ca şi în sociologia grupurilor. Puterea lor de modelizare morfologică era bună, dar capacităţile lor predictive – cvasinule. Dimpotrivă, ecuaţiile mecanicii cuantice permiteau să se prevadă comportamentul sistemelor microfizice cu o precizie foarte bună, şi chiar cu o precizie totală dacă se renunţa la orice speranţă de revenire la o ontologie materială. Era cel puţin prematur – şi poate imposibil – să se realizeze o joncţiune matematică între aceste două teorii. Totuşi, Michel era convins, constituirea de atractori prin reţeaua evolutivă a neuronilor şi sinapselor era cheia explicării opiniilor şi acţiunilor omeneşti.

Căutând o fotocopie a unor articole recente, îşi dădu seama că de mai bine de-o săptămână uitase să-şi deschidă corespondenţa. Evident, era mai mult publicitate. Firma TMR îsi propunea, prin lansarea vasului Costn Romanlicti, sa creeze o nouă normă instituţională în domeniul croazierelor de lux. Nava era descrisă ca un adevărat paradis plutitor. Iată cum s-ar fi putut desfăşura – depindea doar de el – primele momente ale croazierei sale: „Mai întâi veţi pătrunde în marele hol inundat de soare, sub imensa cupolă din sticlă. Cu ascensoarele panoramice, veţi urca până la puntea superioară. Acolo, prin imensa fereastră de la prova. veţi putea contempla marea ca pe un ecran uriaş." Puse deoparte prospectul, promiţându-şi să-l studieze mai atent. Să se plimbe pe puntea superioară, să contemple marea din spatele unui geam uriaş, să rătăcească mai multe săptămâni sub un cer egal... de ce nu? Între timp, Europa occidentală n-avea decât să se năruie sub bombe. Ei vor debarca, proaspeţi şi bronzaţi, pe un continent nou.

Dar până atunci trebuia să trăiască, şi o putea face într-un mod plăcut, inteligent şi responsabil. În ultimul lor număr, Ultimele Noutăţi de la Monoprix puneau mai mult ca oricând accentul pe noţiunea de iniţiativă cetăţenească. O dată în plus, editorialistul polemiza cu ideea preconcepută că gastronomia este incompatibilă cu forma fizică. Prin produsele, prin mărcile sale, prin alegerea scrupuloasă a fiecăreia din referinţele sale, întreaga acţiune a Monoprix-ului, de la crearea sa, dovedea exact convingerea contrară. „Echilibrul e posibil pentru toţi, şi pe dată", nu ezita să afirme redactorul. După această primă pagină combativa, chiar angajată, restul publicaţiei devenea mai vesel: sfaturi practice, jocuri educative, rubrici „e bine să ştim". Astfel, Michel se amuză să-şi calculeze consumul zilnic de calorii. În ultimele săptămâni nu măturase, nu călcase, nu înotase, nu jucase tenis, nici dragoste nu făcuse; singurele trei acţiuni pe care le putea bifa erau următoarele: a sta aşezat, a sta culcat, a dormi. Facând toate calculele, nevoile lui se ridicau la 1750 de kilocalorii pe zi. Din scrisoarea lui Bruno, reieşea că acesta înotase mult şi făcuse amor. Refăcu calculul cu aceste noi date: nevoile energetice urcau la 2700 de kilocalorii pe zi.

O a doua scrisoare venea de la primăria din Crecy-en-Brie. Ca urmare a lucrărilor de extindere a unei parcări pentru autocare, planul cimitirului municipal trebuia reorganizat, făcând necesară deplasarea unor morminte, printre care şi al bunicii lui. Potrivit regulamentului, un membru al familiei trebuia să asiste la mutarea rămăşiţelor pământeşti. Putea fixa o întâlnire cu serviciul de concesiuni funerare între orele zece jumătate şi doisprezece.

Automotorul pentru Crecy-la-Chapelle fusese înlocuit cu un tren local. Şi satul se schimbase mult. Michel se opri în piaţa Gării, privi surprins în jur. Un supermagazin Casino apăruse pe bulevardul General-Leclerc, la ieşirea din Crecy. Peste tot în jurul lui, vedea case noi, blocuri de locuinţe.

Schimbările datau de la deschiderea parcului de distracţii Eurodisney, îi explică funcţionarul de la primărie. şi mai ales de când traseele RER[23] se prelungiseră până la Mame-la-Vallee. Mulţi parizieni au preferat să se mute aici: preţul terenului aproape se triplase, ultimii agricultori îşi vânduseră fermele. Acum aveau o sală de sport, o sală polivalentă, două piscine. Ceva probleme de delincvenţă, dar nu mai mult decât în alte părţi.

Îndreptându-se spre cimitir, trecând pe lângă casele vechi şi canalele neschimbate, Michel simţi totuşi acel sentiment tulbure şi trist pe care îl avem întotdeauna când revenim în locurile copilăriei. Traversând vechiul drum de strajă, se pomeni în faţa morii. Banca pe care îi plăcea să stea cu Annabelle după ore era tot acolo. În apa întunecată, peşti mari înotau împotriva curentului. Soarele sclipi rapid printre doi nori.

Michel era aşteptat la intrarea în cimitir. „Dumneavoastră sunteţi... – Da, eu." Care era cuvântul modern pentru „gropar"? Omul ţinea în mâna o lopată şi un sac mare din plastic negru. Michel porni pe urmele lui. „Nu sunteţi obligat să priviţi...", mormăi celălalt, îndreptându-se spre un mormânt deschis.

Moartea e greu de înţeles, fiinţa umană acceptă cu greu să-şi facă despre ea o imagine exactă. Michel văzuse cadavrul bunicii cu douăzeci de ani în urmă, o sărutase pentru ultima oară. Cu toate astea, de la prima privire, fu surprins de ceea ce descoperea în groapa deschisă. Bunica fusese îngropată într-un sicriu; dar în ţărâna proaspăt răscolită nu se vedeau decât bucăţi de lemn, o scândură putredă şi nişte chestii albe mai puţin distincte. Când îşi dădu seama ce are în faţa ochilor îşi întoarse brusc capul, silindu-se să privească în direcţia opusă; era prea târziu. Văzuse craniul murdar de pământ, cu orbitele goale, de care atârnau şuviţe de par alb. Văzuse vertebrele împrăştiate, amestecate cu ţărâna. Înţelesese.

Continuând să îndese rămăşiţele în sacul de plastic, groparul îi aruncă o privire lui Michel, rămas lângă el, năucit. „Mereu aceeaşi poveste.... mormăi el. Nu se pot abţine, trebuie să privească. Un sicriu nu rezistă douăzeci de ani!", mai zise el cu un soi de mânie. În timp ce Michel rămase la câţiva paşi, groparul mută conţinutul sacului m noul amplasament. Terminându-şi treaba, se îndrepta de şale, se apropie. „Vă simţiţi bine?" Michel făcu semn că da. „Piatra de mormânt va fi mutată mâine. Semnaţi în registru."

Deci asta era. După douăzeci de ani, asta era. Oseminte amestecate cu ţărână, şi firele de păr alb, incredibil de multe şi de vii. O revedea pe bunica brodând în faţa televizorului, ducându-se la bucătărie. Asta era. Trecând pe lângă Bar des Sports, îşi dădu seama că tremură. Intră, ceru un pastis. După ce se aşeză, îşi dădu seama că interiorul e foarte diferit faţă de amintirile lui. Acum aveau un biliard american, jocuri video, un televizor fixat pe MTV care difuza clipuri muzicale. Coperta revistei Newlook afişată în chip de panou publicitar anunţa articole despre fantasmele Zarei Whites şi despre marele rechin alb din Australia. Puţin câte puţin, începu să picotească.

Annabelle îl recunoscu prima. Îşi cumpărase ţigări şi se îndrepta spre ieşire când îl zări, ghemuit pe bancheta. Ezită două-trei secunde, apoi se apropie. El îşi ridică privirea. „Ce surpriză...", spuse ea încetişor; apoi se aşeză în faţa lui pe bancheta din imitaţie de piele. Annabelle nu se schimbase aproape deloc. Chipul îi rămânea incredibil de neted şi de pur, părul de un blond luminos; părea de necrezut că are patruzeci de ani, nu-i dădeai mai mult de douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt.

Era la Crecy din motive asemănătoare cu ale lui. „Tata a murit acum o săptămână, zise ea. Un cancer de colon. A durat mult, a fost epuizant – şi cumplit de dureros. Am mai rămas puţin ca s-o ajut pe mama. Altfel, în restul timpului, trăiesc la Paris – ca şi tine."

Michel îşi coborî privirea, se lăsă un moment de tacere. La masa vecină, doi tineri vorbeau despre karate.

„M-am întâlnit cu Bruno din întâmplare, acum trei ani, pe un aeroport. Mi-a spus că ai devenit cercetător, un tip important, recunoscut în domeniu. Mi-a spus de asemeni că nu te-ai însurat. Cât despre mine, nu prea am

[23] Reseau express regional, retea de transport în comun (metrou) pentru Paris şi regiunea pariziană (n.t.).

cu ce să ma laud, sunt bibliotecară, la o bibliotecă municipală. Nici eu nu m-am măritat. M-am gândit adesea la tine. Te-am urât când nu mi-ai răspuns la scrisori. Au trecut de atunci douăzeci şi trei de ani, dar încă mă gândesc la asta, uneori."

Annabelle îl însoţi până la gară. Se însera, era aproape ora şase. Se opriră pe podul de peste Grand Morin. Erau plante acvatice, castani şi sălcii; apa era calmă şi verde. Corot iubise acest peisaj, îl pictase de mai multe ori. Un bătrân, nemişcat în grădina lui, semăna cu o sperietoare. „Acum suntem amândoi în acetaşi punct, zise Annabelle. La aceeaşi distanţă de moarte."

Chiar înainte de plecarea trenului, se sui pe scară şi-l sărută pe obraji. „Ne mai vedem", spuse el. Ea răspunse: „Da."

Sâmbăta următoare, Annabelle îl invită la cină. Locuia într-o mică garsonieră pe strada Legendre. Spaţiul era foarte strâmt, dar ambianţa era primitoare – tavanul şi pereţii erau acoperiţi cu lambriu din lemn de culoare închisă, ca într-o cabină de vapor. „Locuiesc aici de opt ani, spuse ea. M-am mutat când am reuşit la concursul de bibliotecare. Înainte lucram la TF1, la serviciul de coproducţii. Mă săturasem, nu-mi plăcea mediul ala. Schimbându-mi slujba, am rămas cu o treime din salariu, dar e mai bine aşa. Lucrez la biblioteca municipală din arondismentul XVII, la secţia pentru copii."

Gătise miel cu curry şi linte indiană. În timpul mesei, Michel vorbi puţin. Îi puse Annabellei întrebări despre familia ei. Fratele mai mare preluase atelierul tatalui. Se însurase, avea trei copii – un băiat şi două fete. Din păcate, întreprinderea avea greutăţi, concurenţa devenise foarte dură în domeniul opticii de precizie, de mai multe ori fusese la un pas de faliment; îşi uita necazurile bând pastis şi votându-l pe Le Pen. Fratele mai mic intrase în serviciul de marketing de la Oreal; recent, fusese numit în Statele Unite – şef al serviciului de marketing pentru America de Nord; se vedeau destul de rar. Era divorţat, fără copii. Aşadar, două destine diferite, dar aproape la fel de simptomatice.

„N-am avut o viaţă fericită, spuse Annabelle. Cred că acordam prea multă importanţă iubirii. Mă dăruiam prea uşor, bărbaţii mă părăseau de îndată ce-şi atingeau scopul, iar eu sufeream. Bărbaţii nu fac dragoste pentru că sunt îndrăgostiţi, ci pentru că sunt excitaţi; mi-au trebuit ani ca sa înţeleg acest adevăr banal. Toţi trăiau aşa în jurul meu, mă mişcam într-un mediu eliberat; dar nu simţeam nici o plăcere să provoc ori să seduc. Chiar şi sexualitatea a sfârşit prin a mă dezgusta; nu le mai suportam surâsul triumfător în momentul în care îmi scoteam rochia, aerul idiot în clipa când ejaculau, şi mai ales bădărănia după ce actul era consumat. Erau jalnici, nevolnici şi pretenţioşi. Până la urmă, e penibil să fii considerată o vită interşanjabilă – chiar daca eram socotită o pradă de soi, pentru că estetic eram ireproşabilă. Ei erau mândri sa iasă cu mine la restaurant. O singura dată am crezut că trăiesc ceva serios, m-am mutat la un tip. Era actor, avea un fizic interesant, dar nu izbutea sa se impună, în fapt, cheltuielile pentru apartament le plăteam mai ales eu. Am trăit împreună doi ani, am rămas însărcinată. Mi-a cerut să avortez. Am făcut-o, dar întorcându-ma de la spital am ştiut că totul se terminase. L-am părăsit chiar în seara aceea, un timp am stat la hotel. Aveam-i treizeci de ani, era cel de-al doilea avort şi mă săturasem până-n gât. Era în 1988, lumea începea să devină conştientă de pericolul reprezentat de sida, am trăit momentul ca pe o eliberare. Mă culcasem cu zeci de bărbaţi şi nici unul nu merita să-mi aduc aminte de el. Astăzi credem că există o perioadă a vieţii când ieşim în lume şi ne distrăm; apoi apare imaginea morţii. Toţi bărbaţii pe care i-am cunoscut erau îngroziţi de îmbătrânire, tot timpul se gândeau la vârsta lor. Această obsesie a vârstei apare foarte devreme – am întâlnit-o la oameni de douăzeci şi cinci de ani – iar după aceea nu face decât să se adâncească. Am hotărât să mă opresc, să ies din joc. Duc o viaţă liniştită, lipsită de bucurie. Seara citesc, îmi prepar infuzii, băuturi calde. În fiecare week-end mă duc la părinţi, mă ocup mult de nepotul şi de nepoatele mele. E drept că am nevoie de un bărbat, uneori, noaptea, mi-e frică, îmi vine greu să adorm. Există tranchilizante, există somnifere; dar nu e suficient. De fapt, aş vrea ca viaţa să treacă foarte repede."

Michel rămase tăcut; nu era surprins. Majoritatea femeilor au o adolescenţă febrilă, se interesează mult de băieţi şi de sex; apoi, puţin câte puţin, obosesc, nu prea mai au chef să desfacă picioarele, să se cabreze ca să-şi arate fundul; caută o relaţie tandră pe care n-o găsesc, o pasiune pe care nu mai sunt capabile s-o simtă cu adevărat; încep atunci pentru ele anii dificili.

Desfăcută, canapeaua ocupa cvasitotalitatea spaţiului disponibil. „E prima dată c-o folosesc". spuse ea. Se lungiră unul lângă celălalt, se îmbrăţişară.

„Nu mai folosesc de mult contraceptive, iar prezervative nu am acasă. Tu ai?

El surâse la această idee.

– Nu...

– Vrei să te iau în gură?"

El se gândi un moment, până la urmă răspunse: „Da." Era plăcut, dar plăcerea nu era foarte vie (în fond, nu fusese niciodată; plăcerea sexuală, atât de intensă la unii, rămâne moderată şi chiar neînsemnată la alţii; era o chestiune de educaţie, de conexiuni neuronale sau ce?). Această felaţie era mai ales emoţionantă: era simbolul regăsirii, al destinului lor întrerupt. Fu însă minunat după aceea, când o luă pe Annabelle în braţe iar ea se întoarse cu spatele ca să doarmă. Trupul ei era suplu şi delicat, călduţ şi nespus de catifelat; avea o talie foarte fină, şolduri largi, sâni mici şi tari. Michel îşi strecură un picior între picioarele ei, îşi puse palmele pe pântecul şi pe sânii ei; era pace, era cald, se simţea la începutul lumii. Adormi aproape instantaneu.

Mai întâi văzu un om, o parte a spaţiului acoperită; doar chipul îi era descoperit. În mijlocul feţei, ochii străluceau; expresia lor era greu de descifrat. În faţa lui era o oglindă. Privind în oglindă, omul avu impresia că se prăbuşeşte în gol. Totuşi se aşezase, stătea jos; îşi privise propria imagine în sine, ca pe o formă mentală independentă de el, ce putea fi comunicată şi altora; după un minut, urmă o relativă indiferenţă. Dacă însă întorcea capul timp de câteva secunde, totul trebuia reluat de la capăt; trebuia din nou, cu eforturi, ca atunci când îţi acomodezi privirea pe un obiect apropiat, să distrugă sentimentul de identificare cu propria-i imagine. Eul este o nevroză intermitentă, iar omul e încă departe de a se fi lecuit de ea.

Apoi văzu un zid alb în interiorul căruia se formau litere. Puţin câte puţin, aceste litere căpătară consistenţă, formând pe zid un basorelief mişcător, însufleţit de o pulsaţie greţoasă. Mai întâi apărea cuvântul „PACE", apoi cuvântul „RĂZBOI'; apoi din nou cuvântul „PACE". Apoi fenomenul încetă brusc; suprafaţa peretelui deveni iarăsi netedă. Atmosfera se lichefie, străbătută de un val; soarele era enorm şi galben. Văzu locul în care se forma rădăcina timpului. Această rădăcină îşi trimitea prelungirile în univers, vrejuri noduroase în apropierea centrului, cleioase şi reci la extremităţi. Aceste vrejuri înlănţuiau, legau şi îmbinau porţiunile de spaţiu.

Văzu creierul omului mort, parte a spaţiului, conţinând spaţiul.

La urmă văzu blocul mental al spaţiului, şi contrariul său. Văzu conflictul mental ce structura spaţiul, şi dispariţia sa. Văzu spaţiul ca pe o linie foarte fină ce separa două sfere. În prima sferă era fiinţa, şi separarea; în a doua sferă era nefiinţa, şi dispariţia individuală. Calm, fară să ezite, se întoarse şi se îndreptă spre a doua sferă.

Se trezi, se răsuci în pat. Lângă el, Annabelle respira egal. Avea un ceas deşteptător Sony în formă de cub, care arăta 03 : 37. Putea să adoarmă din nou? Trebuia să adoarmă. Îşi luase cu el somnifere.

A doua zi dimineaţa, Annabelle îi făcu o cafea; ea prefera ceai cu pâine prăjită. Era o zi frumoasă, însă deja cam rece. Ea îi privi trupul gol, surprinzător de adolescentin în zvelteţea lui persistentă. Aveau patruzeci de ani, era greu de crezut. Totuşi, ea nu mai putea avea copii fară riscuri de malformaţii genetice; virilitatea lui era mult diminuată, deja. În planul intereselor speciei, nu mai erau decât doi indivizi ce îmbătrâneau, cu valoare genetică modestă. Ea îşi trăise viaţa din plin; luase cocaină, participase la orgii, dormise în hoteluri de lux. Aflată, datorita frumuseţii ei, în epicentrul mişcării de eliberare sexuală din anii tinereţii, Annabelle suferise enorm din cauza acestei frumuseţi – în fond, din cauza ei, fusese cât pe ce să-şi piardă viaţa. Aflat, din indiferenţa, la periferia acestei mişcări, ca de altfel la periferia vieţii umane şi a toate cele, Michel nu fusese afectat decât la suprafaţă; se mulţumise să fie un client fidel al Monoprix-ului din cartier şi să coordoneze cercetări de biologie moleculara. Aceste existenţe atât de diferite lăsaseră puţine urme vizibile în trupurile lor separate; dar viaţa în sine îşi săvârşise opera de distrugere, le slăbise lent capacitatea de replicare a celulelor şi organelor. Mamifere inteligente, care ar fi putut să se iubească, ei se priveau în dimineaţa luminoasă de toamnă. „Ştiu că e foarte târziu, spuse ea. Totuşi as vrea sa încerc. Mai păstrez şi acum abonamentul de tren din anul şcolar '74-'75, ultimul an când am mers la liceu împreuna. De câte ori îl privesc, îmi vine să plâng. Nu înţeleg cum s-a putut strica totul în asemenea hal. Nu pot să accept."

În mijlocul sinuciderii occidentale, nu aveau nici o şansă, era clar. Continuară totuşi să se vadă, o dată sau de două ori pe săptămână. Annabelle consultă un ginecolog şi începu să ia din nou pilule contraceptive. Michel izbutea s-o penetreze, dar cel mai mult îi plăcea să doarmă lângă ea, să-i simtă trupul viu. Într-o noapte visă un parc de distracţii din Rouen, pe malul drept al Senei. O roată imensă, aproape goală, se învârtea pe un cer livid, deasupra unor cargouri eşuate, cu structuri metalice mâncate de rugină. Michel înainta printre bărăci vopsite în culori teme şi totodată ţipătoare; ploaia şi un vânt glacial îi biciuiau faţa. Ajungând la ieşirea din parc, era atacat de nişte tineri în haine de piele, înarmaţi cu brice. Îl loveau cu înverşunare timp de câteva minute, apoi îl lăsau să

plece. Ochii îi sângerau, ştia că va rămâne orb pentru totdeauna, iar mâna dreaptă îi era pe jumătate secţionată; dar mai ştia că, în ciuda sângelui şi suferinţei, Annabelle va rămâne alături de el, ocrotindu-l veşnic cu iubirea ei.

În week-end-ul de Toussaint[24], plecară împreună la Soulac, la casa de vacanţă a fratelui Annabellei. În prima dimineaţă de după sosire, s-au dus împreună pe plajă. El se simţi obosit şi se aşeză pe o bancă, în timp ce ea continua să meargă. Marea vuia în larg, rostogolindu-se cu o mişcare vagă, cenuşie, argintie. Spărgându-se de bancurile de nisip, valurile formau la orizont, în soare, o ceaţă strălucitoare, superbă. Annabelle, siluetă aproape imperceptibilă în bluzonul de culoare deschisă, înainta de-a lungul ţărmului. La Cafe de la Plage, un câine-lup bătrân umbla printre mesele şi scaunele din plastic, şi el abia perceptibil, aproape invizibil în ceaţa formată de aer, apă şi soare.

La cină, ea pregăti o anghilă la grătar; societatea în care trăiau le acorda un mic supliment faţă de stricta satisfacere a nevoilor alimentare; puteau deci încerca să se bucure de viaţa; însă de fapt nu prea mai aveau poftă. Michel simţea compasiune pentru Annabelle, pentru imensele rezerve de iubire pe care le simţea pulsând în ea şi pe care viaţa le irosise; simţea compasiune, şi poate era singurul sentiment omenesc de care mai era capabil. În rest, o rezervă glacială îi invadase trupul; efectiv, nu mai putea iubi.

Întorşi la Paris, cunoscură clipe fericite, ca în reclamele de parfum (au coborât împreună treptele din Montmartre; s-au oprit, înlănţuiţi, pe Pont des Arts, luminaţi dintr-o dată de farurile unui vaporaş turistic). Cunoscură de asemeni acele semi-certuri de duminică după-amiază, acele momente de tăcere când trupul se ghemuieşte în cearşafuri, acele răstimpuri de tăcere şi plictiseală în care viaţa se destramă. Garsoniera Annabellei era întunecată, de la patru după-amiază trebuiau să aprindă lumina. Erau trişti, uneori, dar cel mai adesea erau gravi. Amândoi ştiau că-şi trăiesc ultima legătură umană adevărată, iar această senzaţie dădea un ce sfâşietor fiecăreia din clipele lor. Simţeau unul pentru celălalt un imens respect şi-o nesfârşită milă. Totuşi, în unele zile, harul unei magii neaşteptate le dăruia momente de aer proaspăt, de soare fierbinte şi tonic; dar cel mai adesea simţeau că o umbră cenuşie se întindea în ei, peste pământul pe care călcau, şi în toate întrezăreau sfârşitul.

Bruno şi Christiane reveniseră şi ei la Paris, nu aveau încotro. Dimineaţa, în drum spre serviciu, Bruno se gândi la medicul necunoscut care le făcuse acest cadou formidabil: două săptămâni de concediu medical nejustificat; apoi, ajuns la birourile din strada Grenelle şi urcând la etaj, îşi dădu seama că era bronzat, în plină formă, şi că situaţia era caraghioasă; îşi dădu de asemeni seama că puţin îi păsa. Colegii, seminariile lor de reflecţie, educaţia umanistă a adolescenţilor, deschiderea spre alte culturi... nimic din toate astea nu mai era important pentru el. Christiane i-o sugea şi îl îngrijea când era bolnav; Christiane era importanta. În acelaşi moment, ştiu că nu-şi va mai revedea fiul niciodată.

Patrice, fiul Christianei, lăsase apartamentul într-un hal fără hal: bucăţi de pizza strivite, cutii de Coca-Cola, chiştoace împrăştiate pe parchetul ars pe alocuri. Ea şovăi un moment, vru să se ducă la un hotel; apoi se hotărî să facă curat, s-o ia de la capăt. Noyon era un oraş murdar, anost şi periculos; Christiane îşi făcu obiceiul să vină la Paris în fiecare week-end. Aproape săptămânal, mergeau într-un local pentru cupluri: 2+2, Chris şi Manu, Les Chandelles. Prima lor seară la Chris şi Manu avea să-i lase lui Bruno o amintire extrem de vie. Lângă ringul de dans erau mai multe săli, scăldate într-o stranie lumină mov, cu paturi aşezate unul lângă celălalt. Peste tot înjurul lor, perechile făceau sex, se mângâiau ori se lingeau. Cele mai multe femei erau goale; unele păstraseră o bluză sau un tricou, sau se mulţumiseră să-şi suflece rochia. În sala cea mai mare, erau vreo douăzeci de cupluri. Aproape nimeni nu vorbea; se auzea doar zum-zetul aparatului de climatizare şi gemetele femeilor care se apropiau de orgasm. Bruno se aşeză pe un pat lângă o bruneta înaltă, cu sânii grei, pe care o lingea un ins de vreo cincizeci de ani care-şi păstrase cămaşa şi cravata. Christiane îi descheie prohabul şi, privind în jur, începu să-l masturbeze. Un bărbat se apropie, îi vârî o mâna sub fustă. Ea desfăcu fermoarul, fusta lunecă pe mochetă; nu purta nimic pe dedesubt. Bărbatul se aşeză în genunchi si începu s-o mângâie în timp ce ea îl masturba pe Bruno. Lângă el, pe pat, bruneta gemea din ce în ce mai tare; Bruno îi luă sânii în mâini. Tot sângele îi năvălise în sex. Christiane îşi apropie gura, începu să-şi plimbe vârful limbii pe şanţul şi pe frâul glandului. Un alt cuplu se apropie, se opri lângă ei; femeia, o roşcată mărunţică de vreo douăzeci de ani, purta o minijupă neagră din piele artificială. O privi pe Christiane care continua să-l lingă pe Bruno; Christiane îi surâse, îşi ridică tricoul ca să-i arate sânii. Femeia îşi suflecă fusta dezvelind o tufă deasă, tot roşcată. Christiane îi luă mâna şi i-o conduse până la sexul lui Bruno. Roşcata începu să-l masturbeze, în timp ce Christiane îşi apropia limba din nou. În

[24] Şa catolici, sărbatoarea tuturor stinţilor, celebrata lu 1 noiembrie (n.t.).

câteva secunde, străbătut de un fior de plăcere incontrolabil, îi ejaculă în faţă. Se îndreptă brusc, o îmbrăţişă. „Îmi pare rău, spuse el, îmi pare rău." Ea îl sărută, se ghemui la pieptul lui, el simţi stropii de spermă de pe obrajii ei. „Nu-i nimic, îi spuse ea cu blândeţe, nu face nimic. Vrei să plecăm?", propuse ea puţin mai târziu. El încuviinţă întristat, excitaţia îl părasise complet. Se îmbrăcară repede şi plecară imediat.

În săptamânile următoare, Bruno izbuti să se controleze mai bine; fu începutul unei perioade bune, o perioadă fericită.

Viaţa lui avea acum un sens, limitat la week-end-urile petrecute cu Christiane. La raionul medical de la FNAC, descoperi o carte scrisă de o sexologă americană, care pretindea că-i poate învăţa pe bărbaţi să-şi controleze ejacularea printr-o serie de exerciţii graduale. Trebuia, în special, tonifiat un mic muşchi în formă de arc situat chiar sub testicule, muşchiul pubo-coccigian. Prin contractarea puternică a acestui muşchi înaintea orgasmului, însoţită de o inspiraţie profundă, era teoretic posibil să se evite ejacularea. Bruno începu să facă exerciţii; era un ţel, merita să i se consacre. La fiecare din ieşirile lor, era uluit să vadă bărbaţi, uneori mai vârstnici decât el, care penetrau mai multe femei la rând, se lăsau masturbaţi şi supţi ore în şir fără să-şi piardă erecţia. Era de asemeni jenat să constate că cei mai mulţi aveau penisuri mult mai mari decât el. Christiane îi repeta că asta nu conta, că pentru ea nu avea nici o importanţă. Bruno o credea, era îndrăgostită, evident; în acelaşi timp i se părea că majoritatea femeilor întâlnite în acele localuri erau uşor dezamăgite când îl vedeau scoţându-şi sexul. Nimeni nu făcu niciodată nici o remarcă, toţi dovedeau o curtoazie exemplară, ambianţa era amicală şi politicoasă; dar anumite priviri nu puteau să înşele şi, puţin câte puţin, îşi dădea seama că nici pe plan sexual nu e tocmai la înălţime. Avea totuşi momente de plăcere năprasnice, fulgurante, la limita leşinului, care-i smulgeau adevărate urlete; dar asta nu avea nici un raport cu virilitatea, ci mai curând cu fineţea, cu sensibilitatea organelor. Pe de altă parte, Bruno era neîntrecut la mângâieri, Christiane i-o spunea, iar el ştia că e adevărat, rar i se întâmpla să nu aducă o femeie la orgasm. Spre jumătatea lui decembrie, îşi dădu seama că Christiane slăbise puţin, că obrazul i se acoperea de pete roşii. Boala de spate nu evolua bine, zise ea, fusese nevoită să mărească doza de medicamente; slăbiciunea, petele de roşeaţă erau efecte secundare. Christiane schimbă repede subiectul; Bruno îi simţi jena şi rămase cu o senzaţie neplăcută. Cu siguranţă, era în stare să-l mintă ca să nu-l vadă că-şi face griji: era prea blândă, prea drăguţă. În general, sâmbătă seara gătea şi, după o masă bună, ieşeau în oraş. Ea purta fuste despicate, bustiere transparente, portjartiere, uneori un body deschis între picioare. Vulva ei era delicioasă, excitantă, se umezea imediat. Petreceau seri minunate, cum Bruno nu sperase să trăiască vreodată. Uneori, când o penetrau mai mulţi bărbaţi la rând, inima Christianei zvâcnea, începea să bată prea tare, transpira mult dintr-o dată, iar lui Bruno i se făcea frică. Atunci se opreau; ea se ghemuia în braţele lui, îl săruta, îi mângâia părul şi gâtul.

Firește, nici asta nu era o soluţie. Obişnuiţii localurilor pentru cupluri, bărbaţi şi femei, renunţă rapid la căutarea plăcerii (care cere fineţe, sensibilitate, răbdare), pentru o activitate sexuală fantasmatică, destul de nesinceră în esenţa ei, în fapt copiată direct după scenele de gang bang din filmele porno la modă, difuzate pe Canal +. Ca un omagiu adus lui Karl Marx, care aşeza în centrul sistemului său, ca pe o entelehie nocivă, enigmaticul concept de „scădere tendenţială a ratei profitului", am fi tentaţi să postulărn, în centrul sistemului libertin în care intraseră Bruno şi Christiane, existenţa unui principiu de scădere tendenţială a ratei plăcerii; ar fi şi superficial şi inexact. Fenomene culturale, antropologice, secunde, dorinţa şi plăcerea nu explică în fond aproape nimic din sexualitate; departe de a fi un factor determinant, ele sunt dimpotrivă, din punct de vedere sociologic, pe de-a-ntregul determinate. Într-un sistem monogam, romantic şi bazat pe iubire, ele nu pot fi atinse decât prin intermediul fiinţei iubite, în principiu unică. În societatea liberală m care trăiau Bruno şi Christiane, modelul sexual propus de cultura oficială (publicitate, reviste, organisme sociale şi de sănătate publică) era acela al aventurii: într-un asemenea sistem, dorinţa şi plăcerea apăreau la capătul unui proces de seducţie, punând pe primul plan noutatea, pasiunea şi creativitatea individuală (calităţi cerute de altfel şi în viaţa profesională). Aplatizarea criteriilor de seducţie intelectuale şi morale în faţa celor pur fizice îi ducea încetul cu încetul pe clienţii localurilor pentru cupluri la un sistem uşor diferit, ce putea fi considerat fantasma culturii oficiale: sistemul sadian. Într-un asemenea sistem, penisurile sunt toate la fel de rigide şi de enorme, sânii siliconaţi, vulvele epilate şi băloase. Clientele localurilor pentru cupluri, adesea cititoare de Connexion sau de Hot Video, îşi propuneau pentru serile lor un obiectiv simplu: să fie penetrate de cât mai multe penisuri enorme. Etapa următoare, pentru ele, era în general constituită de cluburile SM. Plăcerea sexuală e o chestiune de obişnuinţă, cum ar fi spus probabil Pascal, dacă s-ar fi aplecat asupra acestui subiect.

În fond, cu puţa lui treisprezece centimetri şi cu erecţiile rare (niciodată nu avusese erecţii prelungite, poate în prima adolescenţă, iar de atunci perioada dintre doua ejaculări se lungise considerabil: sigur, nici nu mai era foarte tânăr), Bruno nu era omul potrivit pentru acest gen de localuri. Totuşi era fericit să aibă la dispoziţie mai multe vulve şi guri decât ar fi îndrăznit să viseze vreodată; iar asta i-o datora Christianei. Cele mai plăcute momente erau acelea când ea mângâia alte femei; tovarăşele ei de-o seară erau încântate de agilitatea limbii, de abilitatea degetelor ei când începea să le descopere şi să le excite clitorisul; din păcate, când voiau să le întoarcă serviciul, de regulă urma o decepţie. Lăbărţate de penetrări în poştă şi masturbări brutale (adesea practicate cu mai multe degete şi chiar cu toata mâna), vulvele lor erau la fel de sensibile ca un calup de osânză. Obsedate de ritmul frenetic al actriţelor porno profesioniste, îi zgâlţâiau penisul cu brutalitate, ca pe o tijă de carne insensibilă, cu o ridicolă mişcare de piston (omniprezenţa muzicii tehno, care elimina ritmurile cu o senzualitate mai subtilă, juca desigur un rol în caracterul excesiv de mecanic al prestaţiei lor). Bruno ejacula rapid, fără plăcere reală; seara era atunci, pentru el, terminată. Mai rămâneau între o jumătate de oră şi o oră; Christiane se lăsa făcută poştă, încercând totodată, de obicei fără succes, să-i reînvie virilitatea. La trezire, făceau iar dragoste; între vis şi trezie, imaginile din noaptea trecută îi reveneau, îmblânzite; erau atunci clipe de o tandreţe extraordinară.

In fond, ideal ar fi fost sa invite câteva cupluri alese de ei şi să petreacă seara acasă, pălăvrăgind amical şi schimbând inângâieri. Asta aveau să şi facă, Bruno era convins; trebuia, de asemeni, să reia exerciţiile de tonifiere musculară propuse de sexologa americană; legătura cu Christiane, care-i dăruise mai multă bucurie decât orice alt eveniment din viaţa lui, era o legătură importantă şi serioasă. Ce! puţin aşa se gândea, uneori, privind-o cum se îmbracă sau trebăluieşte în bucătărie. Cel mai adesea totuşi, în timpul săptămânii, când ea era departe, presimţea că totul e o farsă, o ultimă şi sordidă glumă a existenţei. Nefericirea noastră nu atinge punctul cel mai de sus decât atunci când am întrezărit, destul de aproape, posibilitatea practică a fericirii.

Accidentul avu loc într-o noapte de februarie, la Chris şi Manu. Bruno era lungit pe o saltea din încăperea centrală, cu capul sprijinit pe peme, iar Christiane îl sugea; el o ţinea de mână. Îngenuncheată deasupra lui, cu coapsele desfăcute, ea îşi oferea vulva bărbaţilor care, trecând prin spatele ei, îşi puneau un prezervativ şi-o penetrau pe rând. Cinci bărbaţi se rânduiseră deja fără ca ea să le arunce o privire; cu ochii pe jumătate închişi, ca într-un vis, îşi plimba limba pe sexul lui Bruno, explora centimetru cu centimetru. Deodată scoase un strigăt scurt, unic. Insul din spatele ei, un zdrahon cu părul creţ, continua să pompeze conştiincios, dând din fund berbeceşte; avea o privire goală, absentă. „Opreşte! Opreşte!", strigă Bruno; i se păms că strigă, dar vocea îi pierise, nu scotea decât un soi de chelălăit slab. Se ridică şi-l împinse brutal pe bărbatul care rămase uluit, cu sexul erect, cu braţele atâmînde. Christiane se lăsase pe-o parte, faţa îi era schimonosită de durere. „Te poţi mişca?" întrebă el. „Nu", făcu ea din cap. El se repezi la bar, ceru telefonul. Ambulanţa sosi în zece minute. Toţi clienţii se îmbrăcaseră; într-o linişte mormântală, îi priveau pe infirmierii care o ridicau pe Christiane, o aşezau pe o targă. Bruno urcă lângă ea în ambulanţă; erau foarte aproape de spitalul central din Paris. Bruno aşteptă câteva ore pe coridorul cu linoleum pe jos, apoi internul de gardă veni să-i vorbească: Christiane dormea acum; viaţa nu-i era în pericol.

În duminica următoare, fu operată: i se preleva măduva osoasă; Bruno reveni pe la ora şase. Era deja noapte. O ploaie măruntă şi rece cădea peste Sena. Christiane era aşezată în pat, cu spatele sprijinit pe perne. Surâse văzându-l. Diagnosticul era simplu: necroza vertebrelor coccigiene atinsese un punct iremediabil. Ea se aştepta la asta de mai multe luni, i se putea întâmpla în orice moment; medicamentele încetiniseră evoluţia bolii, dar fără s-o oprească. Acum situaţia se stabilizase, nu mai putea să apară nici o complicaţie; însă picioarele îi rămâneau definitiv paralizate.

Christiane ieşi din spital dupa zece zile; Bruno o aştepta. Situaţia era diferită, acum; viaţa e făcută din lungi perioade de plictis confuz, cel mai adesea e cât se poate de cenuşie; apoi se iveşte brusc o bifurcaţie, iar schimbarea de direcţie se dovedeşte definitivă. Christiane avea acum o pensie de invaliditate, nu mai trebuia să lucreze niciodată; avea chiar dreptul la o însoţitoare-menajeră gratuită. Îşi împinse fotoliul spre el, era încă stângace – avea să-i fie greu să se obişnuiască, nu avea putere în braţe. Bruno o sărută pe obraji, apoi pe gură. „Acum, zise el, poţi să te muţi la mine. La Paris." Ea îşi ridică privirea spre el, îl privi ţintă în ochi; el nu putu să-i susţină privirea. „Eşti sigur? întrebă ea încet, eşti sigur că vrei asta?" El nu răspunse; sau cel puţin întârzie să răspundă. După treizeci de secunde de tăcere, ea adăugă:

„Nu eşti obligat. Îţi mai rămâne puţin timp de trăit; nu eşti obligat să-l petreci îngrijind o infirmă." Elementele conştiinţei contemporane nu mai sunt adaptate la condiţia noastră de muritori. Niciodată, în nici o

epocă şi în nici o altă civilizaţie, omul nu s-a gândit mai mult şi mai constant la vârsta lui; fiecare om are în minte o perspectivă de viitor simplă: va veni şi pentru el momentul când suma plăcerilor fizice pe care le mai poate aştepta de la viaţă devine mai mică decât suma durerilor (în fapt, în adâncul fiinţei sale, el simte cum contorul se-nvârte – şi se învârte doar într-un sens). Acest bilanţ lucid al plăcerilor şi durerilor – pe care, mai devreme sau mai târziu, ajunge să şi-l facă fiecare – de la o vârstă duce inevitabil la sinucidere. In această privinţă, este amuzant de notat că Deleuze şi Debord, doi intelectuali respectaţi de la sfârşitul secolului, s-au sinucis fără vreun motiv precis, doar pentru că nu suportau perspectiva propriului lor declin fizic. Aceste sinucideri n-au provocat nici o mirare, nici un comentariu; în general, sinuciderile persoanelor în vârstă, de departe cele mai frecvente, ni se par astăzi absolut logice. Putem de asemeni releva, ca trăsătură simptomatică, reacţia publicului la perspectiva unui atentat terorist: în cvasitotalitatea cazurilor, oamenii ar prefera să moară pe loc decât să fie mutilaţi, sau chiar numai desfiguraţi. În parte, bineînţeles, pentru că s-au cam săturat de viaţă; dar mai ales pentru că nimic, nici chiar moartea, nu li se pare mai cumplit decât să trăiască într-un corp diminuat.

Ajuns în dreptul satului Chapelle-en-Serval, Bruno coti la stânga. Cel mai simplu ar fi fost să intre într-un copac trecând prin pădurea de la Compiegne. Ezitase câteva secunde prea mult; sărmana Christiane. La fel, ezitase câteva zile prea mult înainte de a-i telefona; ştia că e singură în apartament cu fiu-său, şi-o imagina în fotoliul rulant, nu departe de telefon. Nimic nu-l obliga să îngrijească o infirmă, aşa îi spusese, şi Bruno ştia că murise fără resentimente. Fotoliul rulant, făcut bucăţi, fusese găsit lângă primele trepte ale scării. Christiane avea obrazul tumefiat şi gâtul rupt. Bruno figura la rubrica „persoană ce trebuie contactată în caz de accident"; Christiane murise în drum spre spital.

Complexul funerar era situat aproape de Noyon, pe drumul spre Chauny, trebuia să coteşti imediat după Baboeuf. Doi angajaţi în salopete îl aşteptau într-o baracă albă, supraîncălzită, cu o mulţime de calorifere, cam ca o sală de clasă dintr-un liceu tehnic. Ferestrele dădeau spre clădirile joase, moderne, ale unei zone semi-rezidenţiale. Sicriul, încă deschis, era aşezat pe o masă. Bruno se apropie, văzu trupul Christianei şi simţi cum cade pe spate; capul i se izbi violent de sol. Lucrătorii îl ridicară cu grijă. „Plângeţi! Trebuie să plângeţi...", îi spuse cel mai vârstnic dintre ei cu o voce insistentă. El clătina din cap; ştia că nu va izbuti. Trupul Christianei nu va mai putea să se mişte, să respire sau să vorbească. Trupul Christianei nu va mai putea să iubească, nici un destin nu mai era posibil pentru acest trup, iar asta doar din vina lui. De astă data, toate cărţile fuseseră împărtite, toate jocurile jucate, ultima partidă se încheiase – cu un eşec definitiv. La fel ca părinţii săi, nici el nu fusese capabil de iubire. Într-o ciudată stare de detaşare senzorială, ca şi cum ar fi plutit la câţiva centimetri deasupra solului, îi văzu pe lucrători fixând capacul sicriului cu ajutorul unei bormaşini. Îi urmă până la „zidul tăcerii", un zid din beton cenuşiu, înalt de trei metri, în care erau suprapuse alveolele funerare; jumătate din ele erau goale. Lucrătorul mai vârstnic se uită în registru, se îndreptă spre alveola 632; în urmă, colegul său împingea sicriul pe un cărucior de bagaje. Era umed şi rece, începea chiar să plouă. Alveola 623 era la jumătatea zidului, la circa un metru cincizeci de la sol. Cu o mişcare suplă şi eficientă, ce nu dură decât câteva secunde, lucrătorii ridicară sicriul şi-l introduseră în alveolă. Cu un pistol pneumatic pulverizară în interstiţii un pic de ciment cu priză rapidă; după. lucrătorul mai vârstnic îi făcu semn lui Bmno să semneze în registru. Dacă dorea, îi spuse el înainte de a pleca, putea rămâne să se reculeagă.

Bruno se întoarse pe autostrada A1; pe la ora unsprezece, ajunse la şoseaua de centură a Parisului. Îşi luase o zi liberă, nu bănuise că ceremonia poate dura atât de puţin. Intră, pe Porte de Chătillon şi găsi un loc de parcare pe strada Albert-Sorel, chiar vizavi de apartamentul fostei sale soţii. Nu trebui să aştepte mult: peste zece minute, venind de pe bulevardul Emest-Reyer, fiul său apăru cu ghiozdanul în spate. Părea îngrijorat, mergea şi vorbea singur. La ce putea să se gândească? Era un băiat cam singuratic, îi spusese Anne; în loc să mănânce la şcoală cu ceilalţi, prefera să vină acasă, să-şi încălzească mâncarea pe care i-o lăsa ea dimineaţa, la plecare. Absenţa lui Bruno îl făcuse să sufere? Probabil, dar nu spusese nimic. Copiii suportă lumea pe care adulţii au clădit-o pentru ei, încearcă să se adapteze cât pot mai bine; mai târziu, în general, refac aceeaşi lume. Victor ajunse la uşă, formă codul; era la câţiva metri de maşină, însă nu-l vedea. Bruno puse mâna pe portieră, se îndreptă pe scaun. Uşa se închise în urma băiatului; Bruno rămase nemişcat câteva secunde, apoi se lăsă să cadă greoi în scaun. Ce să-i spună fiului său, ce mesaj avea să-i transmită? Nimic. Nu avea nimic. Ştia că viaţa lui era sfârşită, dar nu înţelegea sfârşitul. Totul rămânea sumbru, dureros şi confuz.

Demară şi porni pe autostrada Sudului. După ce ieşi prin Antony, coti în direcţia Vauhallan. Clinica psihiatrică a Ministerului Educaţiei Naţionale era situată puţin mai departe de Verrieres-le-Buisson, chiar lângă

pădurea Vemeres; îşi amintea foarte bine parcul. Lăsă maşina pe strada Victor-Considerant, străbătu pe jos cei câţiva metri ce-l despărteau de gardul din fier. Îl recunoscu pe infirmierul de gardă. Spuse: „M-am întors."

Intră într-un tunel; la ieşirea din tunel, în lumina orbitoare, Djerzinski zări în dreapta silueta halucinantă a satului Peillon, căţărat pe stânci. Străbăteau aşa-numitul ţinut al Nisei; oameni din Chicago sau din Denver veneau să-i admire frumuseţile. Intrară apoi în defileul râului Roya. Djerzinski coborî în gara Fanton-Saorge; nu avea nici un bagaj; era sfârşitul lunii mai. Coborî în gara Fanton-Saorge şi merse pe jos vreo jumătate de oră. La jumătatea drumului, trebui să treacă printr-un tunel; circulaţia automobilelor era inexistentă.

După Ghidul drumeţufui pe care-l cumparase la aeroportul Orly, satul Saorge, cu casele lui înalte dispuse în amfiteatru, dominând valea de la o înălţime ameţitoare, avea „ceva tibetan"; era foarte posibil. Oricum, aici hotărâse maică-sa, Janine rebotezată Jane, să-şi dea obştescul sfârşit, după cinci ani petrecuţi la Goa, pe coasta apuseană a peninsulei indiene.

„Mă rog, a hotărât să vină aici, nu să crape aici, îl corectă Bruno. Se pare că hoaşca s-a convertit la Islam – a apucat-o pasiunea pentru mistica sufită, o tâmpenie de genul ăsta. S-a mutat aici cu un cârd de «baba»[25] care trăiesc într-o casă părăsită din afara satului. Pentru că ziarele nu mai vorbesc de «baba» şi de hipioţi, lumea îşi imaginează c-au dispărut. Dimpotrivă, sunt tot mai numeroşi, o dată cu şomajul numărul lor a crescut considerabil, ba chiar se poate spune că s-au înmulţit ca şobolanii. Am făcut şi eu ancheta mea..." Bruno coborî vocea. „Şmecheria e că-şi spun neo-rurali, chiar dacă în realitate nu culeg un pai, se mulţumesc să încaseze RMP[26]-ul şi o subvenţie pe de-a moaca pentru agricultura montană." Clătină din cap cu un aer complice, îşi goli paharul dintr-o înghiţitură, comandă încă unul. Îşi dăduse întâlnire cu Michel la singura cafenea din sat, La Gilou. Cu ilustratele lui porcoase, cu pozele de scroafe înrămate şi cu afişul asociaţiei jucătorilor de bile (al cărei comitet director avea nu mai puţin de paisprezece membri), locul evoca perfect o atmosferă „Vânătoare – Pescuit – Natură – Tradiţie", la antipodul mişcării neo-woodstockiene înfierate de Bruno. Cu grijă. acesta scoase din portofel un manifest intitulat SOLIDARITATE CU MIOARELE BRIGASCR! „L-am scris azi-noapte..., făcu el cu voce joasă. Am discutat ieri-seara cu crescătorii de animale. Nu se mai descurcă, sunt plini de ură, oile lor sunt pur şi simplu decimate. Asta din cauza ecologiştilor şi a Parcului naţional din Mercantour. Au reintrodus lupii, haite de lupi. Care mănâncă oile..." Vocea lui Bruno urcă dintr-o dată, izbucni în hohote de plâns. În mesajul trimis lui Michel, Bruno îi spunea că s-a internat din nou la clinica psihiatrică din Verrieres-le-Buisson, „probabil pentru totdeauna". Se pare, aşadar, că-l lăsaseră să iasă pentru această ocazie.

„Deci mama e pe moarte..., i-o reteză Michel, domic să revină la subiect.

– Absolut! La Cap d'Agde e la fel, se pare că s-a interzis accesul în zona dunelor. Hotărârea s-a luat la presiunile Societăţii de protecţie a litoralului, care e în mâna ecologiştilor. Bieţii oameni nu făceau nimic rău, doar nişte orgii galante; se pare însă că deranjau rândunicile de mare. Rândunicile de mare sunt un soi de vrăbii. Futu-le-n cur de vrăbii!", se însufleţi Bruno. „Vor să ne interzică sexul în grup şi brânza de oaie, naziştii! Iar socialiştii sunt complicii lor. Sunt împotriva oilor pentru că oile sunt de dreapta, pe când lupii sunt de stânga; totuşi lupii seamănă cu ciobăneştii germani, care sunt de extremă dreaptă. În cine să te mai încrezi?" Clătină cu tristeţe din cap.

„La ce hotel ai stat la Nisa? întrebă el deodată.

– LaWindsor.

– De ce la Windsor?" Bruno începea să se enerveze din nou. „Te-ai nărăvit la lux acum? Ce te-a apucat? Eu unul (Bruno îşi debita frazele cu o energie crescândă) rămân credincios hotelurilor Mercur! Măcar ai încercat să te informezi? Ştiai că hotelul Mercur «Baie des Anges» are un sistem de tarife ce scad în funcţie de sezon? În perioada de vârf, costă 330 de franci camera! Cât un hotel de două stele! La un confort trei stele, vedere pe Promenade des Anglais şi room service 24 de ore din 24!" Acum, Bruno aproape urla. În ciuda comportamentului cam bizar al clientului său, patronul de la Gilou (chiar îl chema Gilou? era posibil) asculta cu atenţie. Discuţiile despre bani şi despre raportul calitate-preţ îi interesează întotdeauna pe oameni, e o trăsătură caracteristică a lor.

„A, uite-l pe Bulache!", făcu Bruno pe un ton jovial, arătând spre un tânăr care tocmai intrase în local. Părea să aibă vreo douăzeci şi doi de ani. Purta o haină militară de camuflaj şi un tee-shirt Greenpeace, avea tenul

[25] Baba cool, mişcare din anii 70-80, caracterizată prin interesul pentru spiritualitatea hindusă (baba înseamna în sanscrita înţelept) şi lumeu a treia, derivată din mişcaiea hippy şi continotndu-i tradiţia de contestare a civilizaţiei occidentale (n.t.).

[26] RMP, Revenu minimum d'insertion, alocaţie de stat pentru persoanele fără nici un venit (n.t.).

mat, părul negru împletit în codiţe; pe scurt, stilul rasta[27]. „Salut, Bulache, făcu Bruno cu avânt. Ţi-l prezint pe frate-miu. Ei, mergem s-o vedem pe babetă?" Celălalt încuviinţă fără o vorbă; se pare că, dintr-un motiv sau altul, hotărâse să nu răspundă la provocări.

Părăsind satul, drumul urca în pantă lină pe coasta muntelui, în direcţia Italiei. După un deal înalt, ajunseră la o vale foarte largă, cu coaste împădurite; frontiera era la cel mult zece de kilometri. Spre est, se zăreau câteva culmi acoperite cu zăpadă. Peisajul, complet pustiu, lăsa o impresie de spaţiu şi de seninătate. „Doctorul a trecut din nou, explică Hipiotul-Negru. Nu e transportabilă şi, oricum, nu mai e nimic de făcut. E legea naturii.. – zise el cu gravitate. – Ia-auzi! ironiză Bruno. L-ai auzit pe măscăriciul ăsta? Ăştia de câte ori deschid gura, îi trag cu «natura». Acum că e bolnavă, vor s-o vadă crăpând mai repede, ca un animal în vizuina lui. E mama mea, Bulache! făcu el, cu grandilocvenţă. Şi l-ai văzut ce look are? continuă el. Ceilalţi sunt la fel, ba şi mai rău. Nişte căcăcioşi.

– Peisajul e superb, aici...", răspunse distrat Michel,

Casa era mare şi joasă, cu pereţii din pietre grosolane, cu acoperiş din ardezie; alături curgea un izvor. Înainte de a intra, Michel scoase din buzunar un aparat de fotografiat Canon Prima Mini (zoom rectractibil de 38-l05 mm, 1 290 de franci la FNAC). Făcu o piruetă de 360 de grade, privi îndelung prin vizor înainte de a declanşa; apoi reveni lângă ceilalţi.

În afară de Hipiotul-Negru, în camera principală se mai aflau o creatură ştearsă şi blonzie, probabil olandeză, care tricota un poncho lângă cămin, şi un hipiot mai vârstnic, cu părul lung şi cărunt, cu o bărbuţă de asemeni cărună, cu o faţă fină de capră isteaţă. „E acolo...", zise Hipiotul-Negru; trase deoparte o bucată de pânză prinsă de perete şi îi pofti în camera de alături.

Neîndoielnic, Michel privi cu interes creatura maronie, ghemuită în fundul patului, care-i urmări cu privirea când intrară în încăpere. În fond, era doar a doua oară când îşi vedea mama, şi avea motive să creadă că era şi ultima. Ceea ce-l izbi de la-nceput fu extrema ei slăbiciune, care-i scotea în evidenţă pometii, braţele strâmbe. Pielea îi era pământie, foarte întunecată, respira cu greu, era vizibil la capătul puterilor; însă deasupra nasului, care părea coroiat, ochii îi străluceau în penumbră, imenşi şi albi. Se apropie cu prudenţă de silueta întinsă. „Fii liniştit, zise Bruno, nu mai poate vorbi." Poate că nu mai putea vorbi, dar în mod vădit era conştientă. Îl recunoştea? Probabil că nu. Poate îl confunda cu tatăl său; asta da, era posibil; Michel ştia că seamănă enorm cu tatăl său la aceeaşi vârstă, iar anumite fiinţe, orice s-ar spune, joacă un rol fundamental în viaţa noastră, îi imprimă pur şi simplu o nouă direcţie; o taie efectiv în două. Pentru Janine, care se rebotezase Jane, existase un înainte şi un după tatăl lui Michel. Înainte de a-l întâlni, nu era în fond decât o burgheză libertină şi plină de bani; după întâlnire avea să devină altceva, cu mult mai catastrofal. De altfet, cuvântul „întâlnire" e doar un fel de a vorbi; căci nu fusese, cu adevărat, o întâlnire. Vieţile lor se intersectaseră, procreaseră împreună, asta era tot. Ea nu reuşise să înţeleagă şi nici măcar să se apropie de misterul ascuns în adâncul fiinţei lui Marc Djerzinski. Se gândea oare la el în ceasul acesta, când viaţa ei dezastruoasă lua sfârşit? Nu era exclus. Bruno se lăsă greoi pe un scaun de lânga pat. „Nu eşti decât o târfă bătrână..., emise el pe un ton didactic. Meriţi să crăpi." Michel se aşează în faţa lui, la căpătâiul patului, îşi aprinse o ţigară. „Ai vrut să fii incinerată? continuă Bruno cu vervă. Perfect, o să fii incinerată. Am să-ţi pun cenuşa într-un borcan, iar în fiecare dimineaţă, la trezire, o să mă piş pe ea." Clătină din cap cu satisfacţie; Jane scose o hârâială din gât. În momentul acela, Hipiotul-Negru apăru din nou. „Vreţi să beţi ceva? întrebă el pe un ton glacial. – Te cred, bătrâne! urlă Bruno. Mai întrebi? Scoate o sticloanţă, Bulache!" Tânărul ieşi, apoi reveni cu o sticlă de whisky şi două pahare. Bruno îşi turnă din belşug, trase o primă înghiţitură. „Scuzaţi-l, e tulburat..., făcu Michel cu o voce aproape imperceptibilă. – Aşa-i, confirmă fratele vitreg. Lasă-ne-n durerea noastră, Bulache." Îşi goli paharul plescăind din limbă, îşi turnă din nou. „Au tot interesul să fie grijulii, poponarii ăştia..., observă el. Le-a lăsat moştenire tot ce avea, iar ei ştiu foarte bine că la moştenire copiii au drepturi inalienabile. Dacă vrem să contestăm testamentul, câştigăm la sigur." Michel tăcu, n-avea chef să discute despre asta. Urmă un moment de tăcere destul de apăsător.

„A vrut să rămână tânără, asta-i tot..., spuse Michel cu o voce obosită şi tolerantă. A vrut să trăiască lângă tineri, şi mai ales nu lângă copiii ei, care i-ar fi amintit că aparţine vechii generaţii. Nu-i foarte greu de explicat, nici de înţeles. Acum aş vrea să plec. Crezi c-o să moară curând?"

[27] Rasta, adept al unei mişcări politice şi religioase numite rastafanism. Un rasta poartă părul împletit în multe codiţe (dreadlocks), asculta muzică reggae şi are un cult pentru Bob Marley (n.t.).

Bruno dădu din umeri în semn că nu ştie. Michel se ridică şi trecu în cealaltă cameră; Hipiotul-Cărunt era singur acum, ocupat să cureţe morcovi ecologici. Încercă să-l descoase, să afle ce a spus de fapt medicul; însă bătrânul marginal nu putu să-i dea decât informaţii vagi şi fără legătură cu subiectul. „Era o femeie luminoasă..., repeta el, cu morcovul în mână. Noi credem că e pregătită să moară, căci a atins un nivel de realizare spirituală suficient de avansat." Adică ce voia să spună cu asta? N-avea rost să intre în detalii. Era limpede, bătrânul nătărău n-avea nimic de spus; se mulţumea să clămpănească din gură. Nerăbdător, Michel îi întoarse spatele şi reveni lângă Bruno. „Cretinii ăştia de hipioţi..., zise el aşezându-se, rămân convinşi că religia e un demers individual bazat pe meditaţie, căutare spirituală etc. Sunt incapabili să-şi dea seama că, dimpotrivă, e o activitate pur socială, bazată pe fixare, pe ritualuri, pe reguli şi ceremonii. După Auguste Comte, singurul rol al religiei e să aducă omenirea într-o stare de unitate perfectă.

– Auguste Comte, o laie! interveni furios Bruno. Din momentul în care nu mai crezi în viaţa veşnică, nu mai e posibilă nici o religie. Iar dacă societatea este imposibilă fără religie, cum pari să crezi tu, nu mai e posibilă nici o societate. Îmi aduci aminte de acei sociologi care-şi închipuie cultul tinereţii ca pe o modă trecătoare apărută în anii 50, care-a atins apogeul în anii 80 etc. În fapt, dintotdeauna omul a fost îngrozit de moarte, dintotdeauna s-a gândit cu groază la perspectiva propriei dispariţii şi chiar la aceea a bătrâneţii.

Dintre toate bunurile pământeşti, tinereţea fizică e în mod evident cel mai preţios; iar astăzi nu mai credem decât în bunurile pământeşti. «Dacă Hristos n-a înviat», spune cu sinceritate Sfântul Pavel, «atunci credinţa noastră e vană.» Cristos n-a înviat; a pierdut lupta cu moartea. Am scris un scenariu de film paradisiac pe tema noului Ierusalim. Acţiunea se petrece pe o insulă populată exclusiv cu femei goale şi câini de talie mică. În urma unei catastrofe ecologice, bărbaţii au dispărut, ca şi cvasitotalitatea speciilor animale. Timpul s-a oprit, clima e constantă şi blândă; arborii dau fructe tot anul. Femeile sunt veşnic nubile şi proaspete, căţeii sunt veşnic vioi şi veseli. Femeile se scaldă şi se giugiulesc, căţeii se joacă şi se zbenguie în jurul lor. Sunt de toate culorile şi de toate rasele: canişi, foxterieri, grifoni bruxelezi, Shi-Tzu, King Charles spanioli, Yorkshire, West Highland şi beagle. Singurul câine mare este un labrador, înţelept şi blajin, care joacă rolul de sfătuitor al celorlalţi. Singura urmă a existenţei masculine e o casetă video cu apariţii televizate ale lui Edouard Balladur; această casetă are un efect calmant asupra anumitor femei, ca şi asupra majorităţii câinilor. Mai există o casetă cu Viaţa animalelor, prezentată de Claude Darget; nimeni nu se uită la ea niciodată, dar serveşte de memento şi mărturie a barbariei epocilor anterioare.

– Aşadar, te lasă să scrii...", spuse încet Michel. Nu era suprins. Majoritatea psihiatrilor privesc cu ochi buni mâzgălelile pacienţilor lor. Nu că le-ar atribui vreo valoare terapeutică; dar este o ocupaţie, cred ei, oricum e mai bine decât să-şi cresteze braţele cu lama.

„Se petrec totuşi mici drame pe insulă, continuă Bruno cu o voce emoţionată. Într-o zi, de pildă, unul dintre căţei, înotând în mare, se aventurează prea departe. Din fericire, stăpâna lui îşi dă seama că-i în pericol, sare într-o barcă, vâsleşte din răsputeri şi izbuteşte să-l pescuiască în ultima clipă. Bietul căţel a băut prea multă apă, şi-a pierdut cunoştinţa şi se poate crede că va muri; dar stăpâna reuşeşte să-l reanimeze făcându-i respiraţie artificială şi totul se termină cu bine, căţelul e vesel din nou." Bruno tăcu dintr-o dată. Acum părea senin, aproape extatic. Michel se uită la ceas, apoi privi în jur. Muribunda nu mai făcea nici un zgomot. Era aproape amiaza; atmosfera era extrem de calmă. Se ridica, reveni în încăperea centrală. Lăsându-şi baltă morcovii, Hi-piotul-Cărunt dispăruse. Îşi turnă o bere, merse la fereastră. Se vedea la mai mulţi kilometri, până la pantele acoperite de brazi. În depărtare, între culmile înzăpezite, se zărea scânteierea albăstruie a unui lac. Aerul era blând şi plin de miresme; era o superbă dimineaţă de primăvară.

Uitase de cât timp era acolo, iar gândurile lui, detaşate de trup, pluteau senine printre culmi când fu readus la realitate de ceea ce, mai întâi, i se păru a fi un urlet. Îi trebuiră câteva secunde ca să-şi reorganizeze percepţiile auditive, apoi trecu rapid în camera de alături. Aşezat lânga pat, Bruno cânta cât îl ţineau bojocii: I-a adunat pe toţi aici Chemarea scumpei looor mămici, Căci e pe moarte. Maammaaaaaaa...

Nestatornici; nestatornici, uşuratici şi bufoni, aşa sunt oamenii. Ridicându-se, Bruno cântă şi mai tare strofa următoare: Da, au venit, sunt toţi aici. Şi ăia mari şi ăia mici, Pâna şi fiul bfestemat, Veni cu daruri încărcaaaaat...

În tăcerea ce urmă acestei demonstraţii vocale, se auzi clar o muscă ce traversă camera, după care se aşeză pe faţa Janei. Dipterele sunt insecte cu o singură pereche de aripi membranoase, implantate în cel de-al doilea inel al toracelui, a doua pereche fiind redusă la o pereche de balanţiere (servind pentru echilibrare în zbor),

implantate în cel de-al treilea inel al toracelui; aparatul bucal e specializat pentru dizolvat, înţepat şi supt. În momentul în care musca se aventură pe suprafaţa ochiului, Michel bănui ceva. Se apropie de Jane, fără totuşi s-o atingă. „Cred c-a murit". spuse el după un timp de gândire.

Medicul confirmă rapid acest diagnostic. Îl însoţea un funcţionar comunal şi de aici începură problemele. Unde doreau să transfere corpul? Aveau, poate, un cavou de familie? Michel nu avea nici cea mai mică idee, se simţea epuizat şi buimac. Dacă ar fi fost capabil să întreţină relaţii familiale pline de căldură şi afecţiune, n-ar fi ajuns aici – să se facă de râs în faţa funcţionarului, care de altfel rămânea corect. Bruno se dezinteresa total de situaţie; aşezat ceva mai la o parte, începuse o partidă de Tetris pe un joc electronic portabil. „Ei bine..., continuă funcţionarul, vă putem propune o concesiune în cimitirul din Saorge. Va fi cam departe ca să-l vizitaţi, mai ales dacă nu sunteţi din zonă; însă din punctul de vedere al transportului, evident, e mai practic. Înmormântarea ar putea avea loc chiar azi după-amiaza, nu suntem prea aglomeraţi în acest moment. Cât priveşte certificatul de înhumare, nu cred că vor fi probleme... – Nici o problemă, se repezi medicul cu un entuziasm cam excesiv. Am adus formularele..." Surâzând jovial, scoase un teanc de foi. „La naiba, m-a lichidat...", făcu Bruno cu voce joasă. Într-adevăr, jucăria emise o scurtă frază muzicală veselă. „Sunteţi de acord cu înhumarea, domnule Clement? întrebă funcţionarul apăsând puţin cuvintele. – Nici vorbă! Bruno sări ca ars. Mama dorea să fie incinerată, era capital pentru ea!" Funcţionarul se întunecă. Comuna Saorge nu avea dotări pentru incinerare; trebuia un material foarte specializat, iar având în vedere solicitările, nu se justifica o investiţie. Nu, serios, părea dificil. „E ultima dorinţă a mamei mele...", făcu Brono solemn. În tăcerea care se lăsă, funcţionarul comunal se gândea cu toată viteza. „Există un crematoriu la Nisa..., spuse el fără entuziasm. Am putea avea în vedere un transport dus-întors, poate totuşi nu renunţaţi de tot la ideea înhumării în cimitirul comunal. Fireşte, suportaţi cheltuielile..." Nu răspunse nimeni. „Am sa dau un telefon !a crematoriu..., continuă el, trebuie să aflăm când vă pot programa." îşi consultă agenda, scoase un telefon mobil şi începu să formeze numărul, când Bruno interveni din nou. „Las-o baltă..., făcu el cu un gest larg. O îngropăm aici. Ultima ei dorinţă... ni se fâlfâie. Plăteşti tu!", continuă el imperativ adresându-i-se lui Michel. Fără o vorbă, acesta scoase carnetul de cecuri şi întrebă cât costă o concesiune pe treizeci de ani. „E o alegere bună, confirmă funcţionarul comunal. Cu o concesiune pe treizeci de ani, ai tot timpul să vezi cum devine treaba."

Cimitirul era la vreo sută de metri mai sus de sat. Doi oameni în salopete cărau sicriul. Era un model simplu, din brad alb, depozitat într-o magazie a primăriei; serviciile funerare păreau organizate impecabil la Saorge. Era sfârşitul după-amiezei, dar soarele continua să încălzească. Bruno şi Michel mergeau alături, la doi paşi în urma sicriului;

Hipiotul-Cărunt era lângă ei, ţinuse s-o însoţească pe Jane până la ultimul ei domiciliu. Drumul era plin de pietre, arid, şi totul avea probabil un sens. O pasăre de pradă – poate un şoim – plana alene, nu prea sus, în aer. „Locul ăsta trebuie să fie plin de şerpi...", deduse Bruno. Luă de pe jos o piatră albă, ascuţită. Chiar înainte de a ajunge la cimitir, parcă pentru a-i da dreptate, între doi boscheţi de lângă zidul de incintă apăru o viperă; Bruno ochi şi aruncă din toate puterile. Piatra se sfărâmă de zid, ratând de puţin capul reptilei.

„Şerpii au locul lor în natură..., observă Hipiotul-Cărunt cu o anume severitate.

– Natura, ah! Mă şterg la cur cu ea, bătrâne! Mă cac în freza ei!" Bruno era din nou furios. „Natură de căcat... Îmi bag picioru-n ea de natură!...", mormăi el furios timp de vreo câteva minute. Rămase totuşi decent în timpul înmormântării, mulţumindu-se să emită felurite cotcodăceli şi să dea din cap, ca şi cum evenimentul îi inspira cugetări inedite, însă prea vagi, deocamdată, pentru a fi exprimate clar. După ceremonie, Michel le dădu un bacşiş bun celor doi gropari – bănuia că ăsta e obiceiul. Îi rămânea un sfert de oră ca să prindă trenul; Bruno se hotărî să plece o dată cu el.

Se despărţiră pe peronul gării din Nisa. Nu ştiau încă, dar nu aveau să se mai vadă niciodată.

„Te simţi bine la clinică? întrebă Michel.

– Da, da, n-am probleme, îmi primesc regulat porţia de litiu." Bruno surâse cu un aer complice. „Nu mă întorc direct la clinică, mai am o noapte la dispoziţie. O să mă duc la un bar cu târfe, sunt peste tot, la Nisa." Se încruntă, se întunecă. „De când iau litiu, nu mi se mai scoală deloc, dar nu-i nimic, mie îmi place şi aşa."

Michel încuviinţă absent, urcă în vagon: îşi rezervase o cusetă.

Partea a treia
Nemărginitul emoţional

Întors la Paris, găsi o scrisoare de la Desplechin. Potrivit articolului 66 din regulamentul CNRS, Michel trebuia să solicite fie reintegrarea, fie prelungirea disponibilizării cu două luni înainte de expirarea perioadei. Scrisoarea era amabilă şi plină de umor, Desplechin ironiza constrângerile administrative; oricum, termenul era depăşit cu trei săptămâni. Michel puse scrisoarea pe birou, într-o stare de profundă incertitudine. De un an, era liber să-şi stabilească singur domeniul cercetărilor; la ce rezultat ajunsese? în fond, la nici unul. Deschizându-şi computerul, constată scârbit că pe e-mail apăruseră optzeci de pagini noi; şi nu lipsise decât două zile. Una dintre comunicări provenea de la Institutul de biologie moleculară de la Palaiseau. Colega care-i ţinea locul începuse un program de cercetări asupra ADN-ului mitocondriilor; spre deosebire de ADN-ul nucleului, acesta părea lipsit de mecanismele de reparare a codului deteriorat de atacurile radicalare; nu era chiar o surpriză. Universitatea din Ohio era la originea unei comunicări mai interesante: în urma unor studii pe Saccharomyces, demonstraseră că varietăţile care se reproduc pe bază sexuală evoluează mai lent decât cele care se reproduc prin clonare; mutatiile aleatorii păreau aşadar mai eficiente decât selecţia naturală. Montajul experimental era amuzant şi contrazicea clar ipoteza clasică a reproducerii sexuate ca motor al evoluţiei; însă oricum, acest rezultat nu mai prezenta decât un interes anecdotic. De îndată ce codul genetic va fi descifrat integral (şi nu mai era decât o chestiune de luni), omul va fi în măsură să-şi controleze propria evoluţie biologică; atunci sexualitatea va apărea limpede aşa cum este: o funcţie inutilă, periculoasă şi regresivă. Însă chiar dacă reuşeau sa detecteze apariţia mutaţiilor şi chiar daca le demonstrau eventualul efect nociv, cercetătorii nu puteau, deocamdată, să le explice determinismul; în consecinţă, nimic nu permitea să li se atribuie un sens precis şi utilizabil: era clar, în această direcţie trebuiau orientate cercetările.

Eliberat de dosarele şi cărţile ce se îngrămădeau pe rafturi, biroul lui Desplechin părea imens. „Ei bine, da..., făcu el cu un surâs discret. Ies la pensie la sfârşitul lunii." Djerzinski rămase cu gura căscată. Sunt oameni pe care-i întâlnim ani în şir, uneori zeci de ani, obişnuindu-ne puţin câte puţin să evităm chestiunile personale şi subiectele cu adevărat importante; dar păstrăm speranţa că mai târziu, în împrejurări mai prielnice, vom putea în sfârşit aborda acele subiecte, acele chestiuni; perspectiva mereu amânată a unui gen de relaţie mai umană şi mai completă nu dispare niciodată de tot, e pur şi simplu imposibil, pentru că nici o relaţie umană nu se mulţumeşte cu un cadru strâmt şi încremenit pentru totdeauna. Perspectiva unei relaţii „autentice şi profunde" rămâne, aşadar; rămâne ani în şir, uneori zeci de ani, până ce un eveniment definitiv şi brutal (în general, decesul) vine să ne spună că e prea târziu, că relaţia „autentică şi profundă" la care visam nu va mai exista, nici ea şi nici altele. În cincisprezece ani de viaţă profesională, Desplechin era singura persoană cu care Michel dorise să stabilească o relaţie depăşind simpla juxtapunere întâmplătoare, pur utilitară, nesfirşit de plicticoasă, ce constituie atmosfera naturală a vieţii de birou. Ei bine, ratase. Michel aruncă o privire descurajată peste cutiile cu cărţi stivuite pe jos. „Cred că mai bine am merge să bem un pahar undeva...", propuse Desplechin, rezumând cu pertinenţă atmosfera momentului.

Trecură pe lângă muzeul Orsay, se aşezară la o masă pe terasa de la Secolul XIX. La masa vecină, vreo şase turiste italiene cotcodăceau cu vioiciune, ca nişte orătănii nevinovate. Djerzinski ceru o bere, Desplechin un whisky sec.

„Ce-o să faceţi acum?

– Nu ştiu..." Desplechin părea într-adevăr că nu ştie. „O să călătoresc... Un pic de turism sexual, poate." Surâse; când surâdea, chipul lui avea încă mult farmec; un farmec blazat, desigur – era, în mod vădit, un om terminat – dar totuşi un farmec real. „Glumesc... Adevărul e că sexul nu mă mai interesează deloc. Cunoaşterea, da... Rămâne o dorinţă de cunoaştere... E un lucru ciudat, dorinţa de cunoaştere. O au foarte puţini oameni, cum ştii, chiar şi printre cercetători; cei mai mulţi se mulţumesc să facă o carieră, trec rapid în administraţie; totuşi e un lucru extrem de important în istoria omenirii. Am putea să ne imaginăm o poveste în care un grup de oameni foarte mic – maximum câteva sute pe toată suprafaţa planetei – continuă cu tenacitate o activitate foarte dificilă, foarte abstractă, absolut de neînţeles pentru neiniţiaţi. Pentru semenii lor, aceşti oameni rămân neştiuţi pe vecie; nu au parte nici de putere, nici de avere, nici de onoruri; nimeni nu e capabil nici măcar să-nţeleagă plăcerea pe care le-o dăruie mica lor activitate. Totuşi ei sunt cea mai importantă forţă din lume, şi asta pentru un motiv

foarte simplu, un motiv minuscul: ei deţin cheia certitudinii raţionale. Tot ce declară ei că e adevărat va fi recunoscut ca atare, mai devreme sau mai târziu, de ansamblul populaţiei. Nici o putere economică, politică, socială sau religioasă nu e capabilă să se opună evidenţei certitudinii raţionale. Se poate spune că Occidentul s-a preocupat excesiv de filozofie şi de politică, că a dus lupte absurde în jurul unor chestiuni filozofice sau politice; se poate spune de asemeni că Occidentul a iubit cu pasiune literatura şi artele: în fapt, nimic din istoria lui nu va fi cântărit mai greu ca nevoia de certitudine raţională. Acestei nevoi de certitudine raţională, Occidentul îi va sacrificat până la unnă totul: religia, fericirea, speranţele şi, în definitiv, viaţa lui. E un lucru de care va trebui să ţinem seama când vom dori să emitem o judecată de ansamblu asupra civilizaţiei occidentale." Desplechin tăcu, gânditor. Privirea îi rătăci un moment printre mese,apoi se opri pe paharul său.

„Îmi amintesc de un băiat pe care l-am cunoscut în penultima clasă de liceu, când aveam şaisprezece ani. Un ins foarte complex, foarte chinuit. Provenea dintr-o familie bogată, mai curând tradiţionalistă, şi de altfel împărtăşea întrutotul valorile mediului său. Odată, în timpul unei discuţii, mi-a spus: «Ceea ce dă valoarea unei religii este calitatea moralei pe care acea religie ne permite s-o fondăm.» Am rămas mut de uimire şi de admiraţie. N-am ştiut niciodata dacă ajunsese singur la această concluzie sau dacă o găsise exprimată într-o carte; în orice caz, fraza asta m-a impresionat enorm. Sunt patruzeci şi cinci de ani de când reflectez la ea; astăzi, cred că se înşela. În materie de religie, mi se pare imposibil să adopţi un punct de vedere exclusiv moral; totuşi, Kant are dreptate când afirmă că însuşi Mântuitorul omenirii trebuie judecat după criteriile universale ale eticii. Dar am ajuns să cred că religiile sunt în primul rând încercări de explicare a lumii; şi nici o încercare de explicare a lumii nu rezistă dacă ignoră nevoia noastră de certitudine raţională. Dovada matematică, demersul experimental sunt câştiguri definitive ale conştiinţei umane. Ştiu bine că faptele par să mă contrazică, ştiu bine că Islamul – de departe cea mai imbecilă, cea mai falsă şi mai obscurantistă din toate religiile – pare să câştige teren; dar nu e decât un fenomen superficial şi trecător: pe termen lung, Islamul e condamnat, mai sigur chiar decât creştinismul."

Djerzinski înălţă capul; ascultasecu multă atenţie. N-ar fi bănuit vreodată că Desplechin e sensibil la asemenea chestiuni; acesta ezită un moment, apoi continuă:

„După bac, l-am pierdut din vedere pe Philippe, dar am aflat că s-a sinucis, câţiva ani mai târziu. Mă rog, nu cred că are vreo legătură: dar să fii în acelaşi timp homosexual, catolic integrist şi regalist e totuşi un amestec cam greu de digerat."

În fond, Djerzinski însuşi nu fusese niciodată asaltat – îşi dădu seama în clipa aceea – de reale frământări religioase. Cu toate astea ştia, şi de foarte mult timp, că metafizica materialistă, după ce-a demolat credinţele religioase ale secolelor precedente, fusese ea însăşi distrusă de cuceririle recente ale fizicii. Era ciudat că nici el, nici vreun alt fizician din câţi cunoscuse, nu avuseseră niciodată măcar o îndoială, o nelinişte spirituală.

„Personal, spuse el (iar pe măsură ce vorbea, devenea conştient de ce spune), cred că m-am mărginit la acel pozitivism pragmatic, de bază, care în general le e propriu cercetătorilor. Faptele există, se înlănţuie după nişte legi, noţiunea de cauză nu e ştiinţifică. Lumea este egală cu suma cunoştinţelor pe care le avem despre ea.

– Nu mai sunt cercetător..., răspunse Desplechin cu o simplitate dezarmantă. Probabil că de asta mă las asaltat, la sfârşit, de întrebări metafizice. Dar, bineânţeles, tu ai dreptate. Trebuie să continuăm să cercetăm, să experimentăm, să descoperim legi noi, restul nu are nici o importanţă. Adu-ţi aminte de Pascal: «Trebuie spus în mare: aceasta se constituie în funcţie de figură şi mişcare, fiindcă este adevărat. Dar să spui care anume şi să asamblezi sistemul este ridicol, fiindcă lucrul e nesigur, greoi şi nefolositor.»[28]

Bineînţeles, o dată în plus, nu Descartes, ci el are dreptate. Apropo... te-ai hotărât ce faci? Ştii... (se scuză cu un gest) povestea cu postul tău.

- Da. Ar urma să fiu numit la Centrul de cercetări genetice de la Galway, în Irlanda. Vreau să pot realiza rapid nişte montaje experimentale simple, în condiţii de teinperatură şi de presiune suficient de precise, cu o gamă largă de marcatori radioactivi. Şi mai ales am nevoie de o putere de calcul foarte mare –iar ei, dacă-mi aduc bine aminte, au două Cray în paralel.

– Te gândeşti la o nouă direcţie de cercetare?" Vocea lui Desplechin trăda o anume excitaţie; îşi dădu seama de asta. Schiţă din nou un surâs discret, parcă autoironic. „Dorinţa de cunoaştere..., făcu el cu o voce slabă.

[28] Blaise Pascal, Cugetări (texte alese), traducere, note şi comentarii de Ioan Alexandru Badea, Editura Univers, Bucureşti, 1978, p. 29 (n.t.).

– După părerea mea, eroarea e că vrem să lucrăm numai cu ADN natural. ADN-ul este o moleculă complexă, care a evoluat cam la întâmplare: există redundanţe nejustificate, lungi secvenţe non-codante, mă rog, câte puţin din toate. Dacă vrem într-adevăr să testăm condiţiile de mutaţie în general, trebuie pornit de la molecule autoreproducătoare mai simple, cu maximum câteva sute de legături."

Desplechin dădea din cap, ochii îi străluceau, nu mai încerca să-şi ascundă tulburarea. Turistele italiene plecaseră; în toate cafeneaua nu erau decât ei doi.

„Va dura foarte mult, cu siguranţă, continuă Michel. În principiu configuraţiile mutabile nu se disting prin nimic. Dar trebuie să existe condiţii de stabilitate structurală la nivel subatomic. Dacă reuşim să calculăm o configuraţie stabilă, măcar pentru câteva sute de atomi, totul va fi doar o chestiune de putere de calcul... În fine, poate exagerez puţin.

– Poate nu..." Desplechin avea acum vocea lentă şi visătoare a omului care întrezăreşte perspective extrem de îndepărtate, configuraţii mentale fantomatice şi necunoscute.

„Va trebui să pot lucra absolut independent, în afara ierarhiei de la centru. Unele lucruri sunt pură ipoteză: ar dura prea mult, ar fi prea greu de explicat.

- Da, sigur. Am să-i scriu lui Walcott, directorul centrului. E un tip de treabă, o să te lase-n pace. Dacă nu mă înşel, ai lucrat deja cu ei? Ceva cu nişte vaci...

– Ceva modest, da.

– Nu-ţi fă griji. Eu ies la pensie... (de data asta, era puţina arnărăciune în surâsul lui), dar încă pot să fac un lucru: din punct de vedere administrativ, vei fi detaşat – cu posibilitatea de a prelungi detaşarea în fiecare an, de câte ori vei dori. Indiferent cine va fi succesorul meu, nu e nici un risc să revină asupra acestei măsuri."

Se despărţiră puţin mai târziu, lângă Pont Royal. Desplechin îi întinse mâna. Nu avusese copii (din cauza preferinţelor lui sexuale), iar ideea unei căsătorii de formă i se păruse întotdeauna ridicolă. Preţ de câteva secunde, strângându-i mâna, îşi spuse că momentele pe care le trăia erau de un ordin superior; apoi îşi spuse că e foarte obosit; apoi se întoarse şi o luă de-a lungul cheiului, pe lângă tarabele buchiniştilor. Timp de un minut sau două, Djerzinski îl privi pe omul care se depărta în lumina asfinţitului.

A doua zi seara, cină la Annabelle şi îi explica foarte clar, sintetic şi precis, de ce trebuia să plece în Irlanda. Pentru el, programul pe care trebuia să-l realizeze era acum stabilit, totul se lega cu claritate. Esenţialul era să nu se concentreze doar pe ADN, să privească fiinţa vie în generalitatea sa, ca sistem autoreproductibil.

Mai întâi, Annabelle nu răspunse nimic; nu-şi putea stăpâni o uşoară crispare a gurii. Apoi îi turnă din nou vin; în seara aceea gătise peşte, iar mica ei garsonieră evoca mai mult ca oricând cabina unui vapor.

„Nu te-ai gândit să mă iei cu tine..." Cuvintele ei răsunară în tăcere; tăcerea se prelungi. „Nici măcar nu te-ai gândit...", spuse ea cu un amestec de ciudă copilărească şi de uimire; apoi izbucni în plâns. El nu făcu nici un gest; în acel moment, dacă ar fi făcut un gest, ea l-ar fi respins cu siguranţă; oamenii trebuie să plângă, e tot ce pot face. „Totuşi, ne înţelegeam atât de bine când aveam doisprezece ani...", zise ea cu ochii în lacrimi.

Apoi îşi înălţă privirea spre el. Chipul îi era pur, de o frumuseţe extremă. Vorbi fără să se gândească: „Fă-mi un copil. Simt nevoia să am pe cineva lângă mine. Evident, nu va trebui să-l creşti tu, nici să ai grijă de el, nici să-l recunoşti. Nu-ţi cer nici măcar să-l iubeşti, sau să mă iubeşti; dar fă-mi un copil, atât. Ştiu că am patruzeci de ani: nu-i nimic, îmi asum riscul. E ultima mea şansă, acum. Uneori mi se întâmplă să regret că am avortat. Dar primul bărbat care m-a lăsat gravidă era un ticălos, iar al doilea un iresponsabil; la şaptesprezece ani nu-mi imaginam că viaţa e atât de scurtă, că posibilităţile ţin atât de puţin."

Michel îşi aprinse o ţigară, reflectă. „E o idee bizară..., spuse el printre dinţi. E o idee bizară să te reproduci, atunci când nu iubeşti viaţa." Annabelle se ridică, îşi scoase hainele una câte una. „Oricum, să facem dragoste, zise ea. A trecut cel puţin o lună de când n-am mai făcut dragoste. De două săptămâni nu mai iau pilula; astăzi sunt într-o perioadă fertilă." îşi puse mâinile pe pântec, şi le urcă spre sâni, îşi desfăcu puţin coapsele. Era frumoasă, ispititoare şi afectuoasă; el însă nu simţea nimic. De ce? Era inexplicabil. Îşi aprinse încă o ţigară, îşi dădu seama brusc că nu-i va folosi la nimic să reflecteze. Un copil, îl faci sau nu-l faci; nu e o decizie raţională, nu face parte din hotărârile pe care o fiinţă umană le poate lua în mod raţional. Îşi strivi ţigara în scrumieră, apoi murmură: „De acord."

Annabelle îl ajută să-şi scoată hainele şi îl masturbă cu blândeţe ca să-l ajute să pătrundă în ea. El nu simţi mare lucru, afară de catifelarea şi căldura vaginului ei. Curând, Michel încetă să se mişte, surprins de evidenţa geometrică a acuplării, minunându-se de asemeni de supleţea şi bogăţia mucoaselor. Annabelle îl sărută pe gură,

îl cuprinse în braţe. El închise ochii, îşi simţi mai limpede existenţa propriului sex, reîncepu să facă mişcări de du-te-vino. Cu puţin înainte de a ejacula, avu viziunea – extrem de clară – a fuziunii gameţilor, şi imediat după aceea a primelor diviziuni celulare. Era ca o cădere în gol, ca o mică sinucidere. Un val de conştiinţă îi urcă de-a lungul sexului, îşi simţi sperma ţâşnind în afară. Annabelle o simţi şi ea, scoase un suspin prelung; apoi rămaseră nemişcaţi.

„Trebuia să veniţi pentru o lamă, acum o lună..., zise ginecologul cu o voce obosită. În loc de asta, renunţaţi la pilulă fără să mă anunţaţi şi vă aventuraţi într-o sarcină. Nu mai sunteţi o fetiţă, totuşi!..." Atmosfera cabinetului era rece şi puţin lipicioasă; Annabelle fu surprinsă, ieşind. să regăsească soarele de iunie.

Telefonă a doua zi. Analiza celulară arăta anomalii „destul de serioase"; trebuia să facă o biopsie şi un chiuretaj al mucoasei uterine. „Cât despre sarcină, evident, e mai bine să renunţaţi, deocamdată. Dacă e s-o facem, s-o facem cum trebuie, nu?..." Doctorul nu părea alarmat, doar puţin plictisit.

Annabelle făcu aşadar cel de-al treilea avort – fetusul avea doar două săptamâni, era suficientă o aspiraţie rapida. De la ultima intervenţie pe care-o suportase, aparatura progresase mult şi totul se termină, spre uimirea ei, în mai puţin de zece minute. Rezultatele analizei sosiră după trei zile. „Ei bine...", doctorul parea teribil de bătrân, de competent şi de trist, „cred că, din păcate, e sigur: aveţi un cancer al uterului în stadiul premetastazic." Îşi aranjă ochelarii pe nas, privi iarăşi foile; impresia de competenţă generală spori simţitor. Nu era prea surprins: cancerul uterului apare frecvent în anii ce precedă menopauza, iar faptul de a nu fi avut copii constituia un factor de risc în plus. Tratamentul era cunoscut, în privinţa asta totul era clar. „Trebuie să facem o histerectomie abdominală şi o salpingo-ovarectomie bilaterală. Sunt operaţii banale acum. Riscul de complicaţii e aproape inexistent." Doctorul îi aruncă o privire: Annabelle nu reacţiona, rămânea complet năucită; asta nu-i plăcu, era probabil preludiul la o criză. În general, medicii erau sfătuiţi să recomande pacientei o psihoterapie de susţinere – pregătise o mică listă de adrese – şi mai ales să insiste pe o idee forte: sfârşitul fertilităţii nu însemna deloc sfârşitul vieţii sexuale; dimpotrivă, la unele paciente dorinţa creştea sensibil.

„Vasăzică, or să-mi scoată uterul..., spuse ea parcă nevenindu-i să creadă.

– Uterul, ovarele şi trompele lui Fallope; trebuie evitat orice risc de extindere. Vă prescriu un tratament hormonal de substituţie – de altfel îl prescriem tot mai frecvent, chiar şi în cazul simplei menopauze."

Annabelle se întoarse la părinţii ei, la Crecy-en-Brie; operaţia era fixată pentru 17 iulie. Michel o însoţi, împreună cu mama ei, la spitalul din Meaux. Annabelle nu se temea. Intervenţia chirurgicală dură ceva mai mult de două ore. Annabelle se trezi a doua zi. Vedea pe fereastră cerul albastru, mişcarea uşoară a vântului prin arbori. Nu simţea practic nimic. Ar fi vrut să-şi vadă cicatricea de pe burtă, dar nu îndrăzni s-o roage pe infirmieră. Era bizar să ştie că e aceeaşi femeie, dar că organele de reproducere îi fuseseră scoase. Cuvântul „ablaţiune" îi flutură o vreme prin minte, apoi fu înlocuit de o imagine mai brutala. „M-au golit, îşi zise ea; m-au golit ca pe o găină."

Ieşi din spital după o săptămână. Michel îi scrisese lui Walcott anunţându-l că va întârzia; după câteva ezitări, acceptă să stea la parinţii ei, în fosta cameră a fratelui. Annabelle îşi dădu seama că Michel şi maică-sa simpatizaseră în perioada intemării ei în spital. Fratele cel mare, de asemeni, trecea mai des pe-acasă de când venise Michel. Nu aveau să-şi spună mare lucru: Michel nu ştia nimic despre problemele micii întreprinderi, iar lui Jean-Pierre îi erau total străine problemele ridicate de dezvoltarea cercetărilor din biologia moleculară; totuşi, o complicitate masculină, în parte fictivă, se înfiripă între ei, seara, la un aperitiv. Annabelle trebuia să se odihnească şi mai ales să nu ridice obiecte grele; acum însă putea să se spele singură, să mănânce normal. După-amiaza, rămânea aşezată în grădină; Michel şi mama ei culegeau căpşune sau corcoduşe. Era ca o ciudată perioadă de vacanţă, sau ca o reîntorcere în copilărie. Annabelle simţea mângâierea soarelui pe faţă şi pe braţe. Cel mai adesea stătea fără să facă nimic; uneori însă broda, sau confecţiona lucruşoare din pluş pentru nepotul şi nepoatele ei. Un psihiatru din Meaux îi prescrisese somnifere şi tranchilizante în doze destul de puternice. Oricum, dormea mult, iar visele îi erau fericite şi liniştite; puterea spiritului este imensă, cât timp rămâne în domeniul său propriu. Michel era întins în pat lângă ea; punându-i o mână mai sus de talie, simţea cum coastele i se ridică şi coboară cu regularitate. Psihiatrul venea s-o vadă regulat, se alarma, mormăia, vorbea de „pierderea aderenţei la realitate". Annabelle devenise foarte blândă, puţin bizară, şi râdea adesea fără motiv; de asemeni, uneori, ochii i se umpleau dintr-o dată de lacrimi. Lua atunci un Tercian în plus.

Începând cu a treia săptămână, putu să iasă în oraş, să facă scurte plimbări pe malul râului sau în pădurile din împrejurimi. Era un august excepţional de frumos; egale şi splendide, zilele treceau fără vreun semn de

furtună, fără ca nimic să prevestească un sfârşit. Michel o ţinea de mâna; adesea, se aşezau pe o bancă pe malul râului Grand Morin. Iarba de pe mal era calcinată, aproape albă; sub umbra fagilor, râul îşi rostogolea la nesfirşit unduirea lichidă, de un verde închis. Lumea exterioară avea legile ei proprii, iar aceste legi nu erau umane.

Pe 25 august, un control depistă în regiunea abdominală metastaze care, în mod normal, aveau să se extindă, iar cancerul avea să se generalizeze. Se putea încerca o radioterapie, la drept vorbind era singurul lucru ce se mai putea face; dar trebuiau să privească realitatea în faţă, era un tratament greu, iar procentul de vindecări nu depăşea 50%.

Mâncară într-o tăcere apăsătoare. „Te vindecăm noi, fetiţa mea...", spuse mama Annabellei cu o voce care tremura puţin. Annabelle o cuprinse pe după gât, îşi lipi fruntea de fruntea ei; rămaseră astfel aproape un minut. După ce bătrâna plecă la culcare, Annabelle mai întârzie prin salon, frunzări nişte cărţi. Aşezat în fotoliu, Michel o urmărea din priviri. „Am putea merge la alt doctor..., spuse el după o lungă tăcere. – Da, am putea", răspunse ea ca un ecou.

Annabelle nu putea face dragoste, cicatricea era prea recentă şi prea dureroasă; dar îl strânse îndelung în braţe. În tăcerea care se lăsase, îi auzea dinţii scrâşnind. La un moment dat, mângâindu-l pe obraz, văzu că era ud de lacrimi. Ea îi mângâie uşor sexul, era excitant şi liniştitor totodată. Michel luă două comprimate de Mepronizine şi reuşi să adoarmă.

Pe la trei noaptea, Annabelle se ridică din pat, îşi puse un capot şi coborî în bucătărie. Scotoci prin bufet şi găsi un bol, gravat cu numele ei, pe care i-l dăruise naşa ei de botez când împlinise zece ani. Cu atenţie, fărâmiţă în bol conţinutul tubului de Rohypnol, adăugă puţină apă şi zahăr. Nu simţea nimic, poate doar o tristeţe de ordin cu totul general, aproape metafizică. Aşa este organizată viaţa, îşi spunea ea; în corpul ei se produsese o bifurcare, o bifurcare imprevizibilă şi nejustificată; şi acum trupul ei nu mai putea să fie un izvor de fericire şi bucurie. Dimpotrivă, treptat, însă în fapt destul de repede, avea să devină, pentru ea însăşi ca şi pentru ceilalţi, o sursă de suferinţă şi de nefericire. În consecinţă, trebuia să-şi distrugă trupul. O pendulă de lemn cu aspect masiv depăna cu zgomot secundele; mama ei o avea de la bunică-sa, când se măritase o avea deja, era mobila cea mai veche din casă. Adăugă puţin zahăr. Atitudinea ei era departe de a fi o acceptare, viaţa i se părea o gluma proastă. O glumă inadmisibilă: dar, inadmisibilă sau nu, asta era. În câteva săptămâni de boală, cu o rapiditate surprinzătoare, ajunsese la acel sentiment, atât de frecvent la bătrâni: nu mai voia să fie o povară pentru ceilalţi. Viaţa ei, spre sfârşitul adolescenţei, începuse să curgă foarte repede; urmase apoi o lungă perioadă de lâncezeală; spre sfârşit, din nou, totul reîncepea să meargă foarte repede.

Puţin înainte de zori, răsucindu-se în pat. Michel îşi dădu seama că Annabelle lipsea. Se îmbrăcă, apoi coborî: trupul ei inert zăcea pe canapeaua din salon. Lângă ea, pe masă, lăsase o scrisoare. Prima frază era: „Prefer să mor în mijlocul celor pe care-i iubesc."

Şeful serviciului de urgenţe al spitalului din Meaux, un bărbat de vreo treizeci de ani, cu părul negru şi creţ, cu o figură deschisă, le făcu imediat o bună impresie. Erau puţine şanse să se trezească, spuse el; puteau rămâne lângă ea, el personal nu vedea nici un inconvenient. Coma e o stare ciudată, puţin cunoscută. Doctorul era aproape sigur că Annabelle nu le percepe prezenţa; totuşi, în creier persista o activitate electrică slabă, corespunzând probabil unei activităţi mentale, a cărei natură rămânea cu totul misterioasă. Nici pronosticul medical nu era sigur: s-au văzut cazuri când un bolnav aflat în comă profundă timp de săptămâni sau chiar luni revenea deodată la viaţă; din păcate, cel mai adesea starea de comă se bifurca, la fel de brusc, în moarte. Annabelle avea doar patruzeci de ani, cel puţin puteau fi siguri că inima va rezista; era tot ce se putea spune pentru moment.

Peste oraş se ridicau zorii. Aşezat lângă Michel, fratele Annabellei clătina din cap mormăind. „Nu e posibil... Nu e posibil...", repeta el întruna, ca şi cum aceste cuvinte ar fi avut vreo putere. Ba da, era posibil. Totul este posibil. O infirmieră trecu prin faţa lor, împingând un căruţ metalic cu flacoane de ser; se auzea clinchetul pe care-l scoteau ciocnindu-se între ele.

Puţin mai târziu, soarele risipi norii, iar cerul se făcu albastru. Ziua avea să fie frumoasă, la fel de frumoasă ca şi cele dinainte. Mama Annabellei se ridică cu greu. „Mai bine să ne odihnim puţin...", spuse ea stăpânindu-şi tremurul vocii. Fiul ei se ridică şi el, urmând-o ca un automat, cu braţele atârnânde. Cu un gest al capului, Michel refuză să-i însoţească. Nu simţea nici o oboseală. În minutele ce urmară, simţi mai ales strania prezenţă a lumii observabile. Stătea singur, pe coridorul însorit, pe un scaun din plastic împletit. Acea aripă a spitalului era extrem de liniştită. Din când în când, o uşă se deschidea la distanţă, o infirmieră ieşea, se îndrepta

spre alt coridor. Zgomotele oraşului, aflat cu câteva etaje mai jos, ajungeau aici înăbuşite. Într-o stare de totală detaşare mentală, Michel trecea în revistă înlănţuirea circumstanţelor, etapele mecanismului care le sfărâmase vieţile. Totul apărea ca definitiv, limpede şi fără apel. Totul apărea în evidenţa neclintită a unui trecut restrâns. Era puţin probabil, azi, ca o fată de şaptesprezece ani să dovedească atâta naivitate; şi mai ales era puţin probabil, azi, ca o fată de şaptesprezece ani să acorde atâta importanţă iubirii. De la adolescenţa Annabellei trecuseră douăzeci şi cinci de ani şi, dacă dăm crezare sondajelor şi revistelor, lucrurile se schimbaseră mult. Fetele de azi erau mai lucide şi mai raţionale. Înainte de toate le preocupa reuşita şcolară, înainte de toate încercau să-şi asigure un viitor profesional decent. Ieşeau cu băieţii doar ca să-şi umple timpul liber, ca să-şi ofere o distracţie în care intrau în părţi aproximativ egale plăcerea sexuală şi satisfacţia narcisistă. Apoi încercau să încheie o căsătorie bazată pe raţiune, pe o minimă potrivire a situaţiilor socio-profesionale şi pe-o anume comunitate de gusturi. Bineînţeles, renunţau astfel la orice şansă de fericire – aceasta fiind inseparabilă de stări fuzionale si regresive incompatibile cu uzul practic al raţiunii – dar sperau astfel să evite suferinţele sentimentale şi morale care le torturaseră pe înaintaşele lor. Această speranţă se risipea de altfel repede; în locul suferinţelor pasionale, le copleseau plictisul, senzaţia de vid, aşteptarea angoasată a îmbătrânirii şi morţii. Astfel, a doua parte a vieţii Annabellei fusese mult mai tristă şi mai cenuşie decât prima; nu avea să-i rămână din ea, până la urmă, nici o amintire.

Pe la prânz, Michel intră în camera ei. Ea respira imperceptibil – cearşaful care o acoperea rărnânea aproape nemişcat – suficient totuşi, spunea doctorul, ca să permită oxigenarea ţesuturilor; dacă respiraţia va slăbi şi mai mult, se gândeau să instaleze un dispozitiv de respiraţie artificială. Deocamdată, acul unei perfuzii îi intra în braţ puţin mai sus de cot, un electrod era fixat la tâmplă şi asta era totul. O rază de lumină străbătea cearşaful imaculat şi-i lumina o şuviţă din superbul păr blond. Chipul ei, cu ochii închişi, doar cu puţin mai palid decât de obicei, părea nespus de împăcat. Orice teamă părea s-o fi părăsit; lui Michel i se părea mai fericită ca niciodată. E drept că el avea mereu tendinţa să confunde coma şi fericirea; oricum, Annabelle îi părea nespus de fericită. Îşi trecu degetele prin părul ei, îi sărută fruntea şi buzele călduţe. Evident, era prea târziu; însă, chiar şi aşa, era bine. Rămase în camera ei până la căderea serii. Revenind pe coridor, deschise un volum de meditaţii budiste culese de doctorul Evans-Wentz (o avea în buzunar de câteva săptămâni; era o cărţulie mică de tot, cu coperta de un roşu închis).

Toate fiinţele de la Răsărit,
Toate fiinţele de la Apus,
Toate fiinţele de la Miazănoapte,
Toate fiinţele de la Miazăzi
Să fie fencite,
Să rămână fericite:
Fie să trăiască fără duşmănie.

Nu era numai vina lor, se gândi el; trăiseră într-o lume brutală, o lume a competiţiei şi a luptei, a orgoliului şi a violenţei; nu trăiseră într-o lume armonioasă. Pe de altă parte, nu făcuseră nimic ca s-o schimbe, ca s-o facă mai bună. Îşi spuse că ar fi trebuit să facă un copil cu Annabelle; apoi îşi aminti subit că-l făcuse, sau mai curând că începuse să-l facă, sau cel puţin că acceptase ideea; la gândul acesta simţi o mare bucurie. Înţelegea acum pacea şi tihna care-l învăluiseră în ultimele săptămâni. Acum nu mai putea face nimic, nimeni nu poate face nimic în imperiul bolii şi al mortii; dar, cel puţin pentru câteva săptămâni, Annabelie a avut sentimentul că este iubită.

Cine îmbrăţişează gândul iubirii
Şi nu se cedează poftelor impure;
Cine rupe lanţul pasiunilor
Şi îşi îndreaptă privirea spre Cale,
Pentru c-a fost capabil de această iubire,
Acela va renaşte în cerul lui Brahma
Va dobândi rapid Izbăvirea,

Va ajunge pe veci pe Tărâmul Necondiţionatului.

Pe seară, mama Annabellei reveni, voia să vadă daca era ceva nou. Nu, situaţia nu evoluase; stările de comă profundă puteau să fie foarte stabile, îi repetă infirmiera cu răbdare, uneori treceau săptămâni înainte de a se putea da un pr-nostic. Bătrâna intră să-şi vadă fiica, ieşi plângând dupa un minut. „Nu înţeleg..., spuse ea clătinând din cap. Nu înţeleg cum e făcută viaţa. Era o fată bună, ştii. Întotdeauna a fost drăguţă, nu ne-a făcut greutaţi. Nu se plângea, dar eu ştiam că nu e fericită. N-a avut viaţa pe care-o merita."

Bătrâna plecă puţin după aceea, vizibil deprimată. Destul de ciudat, lui Michel nu-i era nici foame, nici somn. Se plimbă o vreme pe coridor, coborî în holul de la intrare. La recepţie, un antilez dezlega cuvinte încrucişate; îl salută înclinând capul. Luă o cafea caldă de la automat, se apropie de ferestre. Luna plutea printre blocurile-turn; câteva maşini treceau pe bulevardul Chalons. Avea destule cunoştinţe medicale ca să ştie că viaţa Annabellei atârna de un fir. Bătrâna avea dreptate refuzând să înţeleagă; omul nu e făcut ca să accepte moartea: nici pe a lui, nici pe a celorlalţi. Se apropie de paznic, îl întrebă dacă poate să-i dea niste hârtie; puţin surprins, acesta îi întinse un teanc de foi cu antetul spitalului (acest antet avea să-i permită lui Hubczejak, mult mai târziu, să identifice textul în grămada de note găsite la Clifden). Unii oameni se agaţă cu ferocitate de viaţă, o părăsesc, cum spunea Rousseau, încrâncenaţi; nu acesta va fi, Michel o presimţea, cazul Annabellei.

Era născută să fie fericită,
Comoara inimii oricui şi-o dăruia,
Chiar viaţa şi-ar fi dat-o din iubire
Pentru micuţii de un sânge cu ea.
Prin strigătul copiilor,
Prin sângele urmaşilor
Visul ei necurmat
Va lăsa o urmă
Înscrisă în timp
Înscrisă în spaţiu
Înscrisă în trupul
Pe veci sanctificat în munţi, în aer
Şi în râuri, în cerul transformat.
Acum eşti aici, Pe patul de moarte
Atât de împăcată
Şi veşnic iubitoare.
Trupurile noastre vor fi reci,
Şi vor fi doar în ierburi,
Draga mea Annabelle,
Aceasta va fi dispariţia Fiinţei individuale.
Am iubit puţin
Sub forma noastră umană,
Poate că soarele şi ploaia pe mormintele noastre, vântul şi gerul
Vor pune capăt suferinţei noastre.

Annabelle muri a treia zi, pentru familie poate era mai bine aşa. La moartea cuiva, avem mereu pornirea să spunem o prostie de genul acesta; nu-i mai puţin adevărat că mama şi fratele ei ar fi suportat cu greu o stare de incertitudine prelungită.

În clădirea din beton alb şi oţel, aceeaşi în care murise bunica lui, Djerzinski simţi, pentru a doua oară, puterea vidului. Traversă camera şi se apropie de trupul Annabellei. Acest trup era identic cu cel pe care-l cunoscuse, cu diferenţa că, puţin câte puţin, căldura îl părăsea. Acum, era aproape rece.

Sunt oameni care trăiesc până la şaptezeci sau chiar optzeci de ani cu gândul că există mereu ceva nou, că aventura îi aşteaptă, cum se spune, la colţul străzii; până la urmă, aproape că trebuie ucişi, sau măcar schilodiţi bine, ca să le vină mintea la cap. Nu era cazul lui Michel Djerzinski. Viaţa lui de om, şi-o trăise în general singur, într-un vid sideral. Contribuise la progresul cunoaşterii; era vocaţia lui, era felul în care putuse să-şi manifeste darurile naturale; iubirea însă n-o cunoscuse. Nici Annabelle, în ciuda frumuseţii ei, nu cunoscuse iubirea; iar

acum era moartă. Trupul ei se odihnea pe masă, inutil de-acum înainte, ca o povară pură, în lumină. Închiseră capacul sicriului.

În scrisoarea de adio, Annabelle ceruse să fie incinerată. Înainte de ceremonie, băură o cafea la bufetul din holul de primire; la masa vecină, un ţigan sub perfuzie discuta despre maşini cu doi ciraci veniţi să-l viziteze. Lumina era slabă – câteva aplice pe tavan, printre nişte elemente decorative anoste, evocând dopuri de plută enorme.

Ieşiră afară, la soare. Clădirea crematoriului era situată nu departe de spital, în acelaşi complex. Sala de incinerare era un cub mare din beton alb, în centrul unui parvis de un alb unifonn; reverberaţia era orbitoare. În jurul lor, aerul cald unduia ca o mulţime de şerpi minusculi.

Sicriul fu fixat pe o platformă mobilă ce luneca în interiorul cuptorului. Se reculeseră treizeci de secunde, apoi un funcţionar declanşă mecanismul. Roţile dinţate ce puneau în mişcare platfonna scrâşniră uşor; uşa se închise. Combustia putea fi urmărită printr-un hublou din pyrex. Când flăcările ţâşniră din nişte arzătoare enorme, Michel întoarse capul. Timp de aproape douăzeci de secunde, o lumină roşie persistă la periferia câmpului său vizual; apoi totul se termină. Un funcţionar strânse cenuşa într-o cutie mică, un paralelipiped din brad alb, şi o înmână fratelui cel mare al Annabellei.

Porniră spre Crecy conducând încet. Pe aleea Primăriei, soarele strălucea prin frunzişul castanilor. Cu douăzeci şi cinci de ani în urmă, după ore, Michel şi Annabelle se plimbaseră pe această alee. Vreo cincisprezece persoane se adunaseră în grădina familiei. Fratele cel mic venise din Statele Unite pentru înmormântare; era slab, nervos, vizibil stresat, îmbrăcat cu o eleganţă cam excesivă.

Annabelle ceruse ca cenuşa să-i fie împrăştiată în grădina casei părinteşti; dorinţa îi fu îndeplinită.

Soarele

Când avionul se apropie de plafonul de nori care se întindea la nesfârşit sub cerul intangibil, avu sentimentul că întreaga lui viaţă trebuia să ducă la acest moment. Preţ de câteva secunde nu văzu decât cupola imensă a azurului şi un plan imens, ondulat, în care alternau un alb orbitor şi un alb mat; apoi pătrunseră într-o zonă intermediară, schimbătoare şi cenuşie, în care percepţiile erau confuze. Dedesubt, în lumea oamenilor, existau pajişti, animale şi arbori; totul era verde, umed, alcătuit din nenumărate detalii.

Walcott îl aştepta la aeroportul din Shannon. Era un ins îndesat, cu gesturi iuţi; chelia pronunţată îi era înconjurată de o coroană de păr blond-roşcat. Îşi conducea rapid maşina, o Toyota Starlet, printre pajişti şi dealuri învăluite în pâclă. Centrul era amplasat puţin mai la nord de Galway, pe teritoriul comunei Rosscahill. Walcott îi arătă instalaţiile şi îi prezentă tehnicienii; vor fi la dispoziţia lui pentru experienţe, pentru a programa calculul configuraţiilor moleculare. Echipamentele erau ultramoderne, sălile de o curăţenie perfectă – totul fusese finanţat de CEE. Într-o sală climatizată, Djerzinski aruncă o privire la cele două mari computere Cray în formă de turn, cu panouri de control ce toceau în penumbră, cu milioanele de procesoare dispuse într-o !!!!

partea lor. Umorul nu salvează; în definitiv, umorul nu serveşte aproape la nimic. Poţi privi cu umor întâmplările vieţii ani de zile, uneori foarte mulţi ani, în unele cazuri poţi adopta o atitudine umoristică practic până la capăt; dar în fond viaţa îţi sfâşie inima. Oricât curaj, oricât sânge rece şi oricât umor poţi avea într-o viaţă de om, întotdeauna sfârşeşti cu inima sfâşiată. Atunci nu mai râzi. Până la urmă, rămân doar singurătatea, răceala şi tăcerea. Până la urmă, rămâne doar moartea."

Pomi ştergătoarele, porni iarăşi motorul. „Mulţi sunt catolici, aici, mai zise el. Dar lucrurile se schimbă. Irlanda se modernizează. Mai multe întreprinderi cu tehnologie de vârf s-au instalat aici profitând de reducerile de taxe şi de impozite – avem în regiune Roche şi Lilly. Şi, bineînţeles, Microsoft: toţi tinerii din zonă visează să lucreze la Microsoft. Oamenii se duc mai puţin la biserică, libertatea sexuală e mai mare decât acum câţiva ani, sunt tot mai multe discoteci şi antidepresive. În fine, scenariul clasic..."

Mergeau din nou de-a lungul lacului. Soarele ieşi din ceaţă iscând irizari pe suprafaţa apei. „Totuşi... – continuă Walcott, catolicismul rămâne foarte putemic aici. La centru, de pildă, majoritatea tehnicienilor sunt catolici. Asta nu-mi uşurează raporturile cu ei. Sunt corecţi, politicoşi, dar mă consideră un ins cam bizar, cu care nu se poate discuta cu-adevărat."

Soarele se degajă în întregime, formând un cerc de un alb perfect; lacul întreg apăru, scăldat în lumină. La orizont, culmile munţilor Twelve Bens formau o succesiune de griuri din ce în ce mai pale, ca straturile de culoare dintr-un vis. Rămaseră tăcuţi. La intrarea în Galway, Walcott vorbi din nou: „Am rămas ateu, dar pot înţelege de ce oamenii sunt catolici aici. Ţinutul ăsta are ceva foarte special. Totul vibrează în permanenţă, iarba pajiştilor şi suprafaţa apelor, totul pare să indice o prezenţă. Lumina e mobilă şi blândă, e ca o materie schimbătoare. O să vedeţi. Cerul, şi el, este viu."

Michel închirie un apartament lângă Clifden, pe SkyRoad, într-o fostă clădire a pazei de coastă, reamenajată pentru turism. Camerele erau decorate cu roţi de tors, cu lămpi de petrol, cu alte obiecte vechi considerate a fi pe placul turiştilor; pe Michel nu-l deranjau. Ştia că de-acum înainte, în această casă, în viaţă în general, se va simţi ca într-un hotel.

Nu avea nici o intenţie să revină în Franţa. Însă în primele săptămâni trebui să se ducă de mai multe ori la Paris, pentru vânzarea apartamentului şi transferul contului bancar. Lua avionul de 11 şi 50 de la Shannon. Avionul zbura deasupra mării, soarele aprindea suprafaţa apei; valurile semănau cu nişte viermi ce se încălecau şi se contorsionau pe o distanţă enormă. Sub această imensă peliculă de viermi, ştia, moluştele îşi zămisleau propria carne; peşti cu dinţi ascuţiţi devorau moluştele, fiind apoi devoraţi de alţi peşti, mai mari. Adesea adormea, avea coşmaruri. Când se trezea, avionul zbura deasupra câmpiei. Între vis şi trezie, se mira de culoarea uniformă a câmpurilor. Câmpurile erau brune, uneori verzi, însă întotdeauna teme. Periferia pariziană era cenuşie. Avionul pierdea înălţime, se cufunda lent, atras irezistibil de această viaţă, de acest freamăt a milioane de vieţi.

De la jumătatea lui octombrie, o ceaţă deasă, venită direct de pe Atlantic, acoperi peninsula Clifden. Ultimii turişti plecaseră. Nu era frig, dar totul era scăldat într-o lumină gri, un gri profund şi catifelat. Djerzinski ieşea puţin. Adusese cu el trei DVD-uri, conţinând peste 40 de gigaocteţi de date. Din când în când, deschidea computerul, examina o configuraţie moleculară, apoi se lungea pe patul imens, cu pachetul de ţigări la îndemână. Încă nu se dusese la centru. Pe fereastră, vedea valurile de ceaţa deplasându-se lent.

În jurul datei de 20 noiembrie cerul se însenină, timpul deveni mai rece şi mai uscat. Michel îşi făcu obiceiul să iasă la plimbări prelungite pe drumul de coastă. Trecea de Gortrumnagh şi de Knockavally, ajungea adesea până la Claddaghduff, câteodată până la Aughrus Point. Se afla atunci în punctul cel mai apusean al Europei, în punctul extrem al lumii occidentale. În faţa lui se întindea Atlanticul, patru mii de kilometri de ocean îl separau de America.

După Hubczejak, aceste două-trei luni de meditaţie solitară în timpul cărora Djerzinski n-a făcut nimic, n-a organizat nici o experienţă, n-a programat nici un calcul, trebuie considerate o perioadă cheie în care-au apărut principalele elemente ale tezelor sale ulterioare. În orice caz, ultimele luni ale lui 1999 au fost pentru ansamblul umanităţii occidentale o perioadă stranie, marcată de o aşteptare specială, de un soi de ruminaţie surdă.

31 decembrie 1999 cădea într-o vineri. La clinica din Verrieres-le-Buisson, unde Bruno avea să-şi petreacă restul zilelor, avu loc o mică petrecere – au participat bolnavii şi personalul medical. S-a băut şampanie şi s-au mâncat cartofi prăjiţi condimentaţi cu boia. Mai târziu, noaptea, Bruno dansă cu o infirmieră. Nu era nefericit; medicamentele îşi făceau efectul şi orice dorinţă murise în el. Îi plăcea să mănânce, îi plăceau jocurile

televizate privite în comun, înainte de cină. Nu mai aştepta nimic de la succesiunea zilelor, iar această ultimă seară a celui de-al doilea mileniu trecu, pentru el, cu bine.

În cimitirele din toată lumea, cei morţi de curând continuau să putrezească în mormintele lor, să se transforme puţin câte puţin în schelete.

Michel petrecu seara acasă. Era prea departe ca să audă ecourile sărbătorii din sat. De mai multe ori, îi reveniră în memorie imagini ale Annabellei, estompate şi calme; imagini, de asemeni, ale bunicii.

Îşi aminti că pe la treisprezece-paisprezece ani cumpăra lanterne, mici obiecte mecanice pe care îi plăcea să le demonteze şi să le monteze întruna. Îşi aminti şi de un avion cu motor, dăruit de bunica, pe care nu reuşise niciodată să-l facă să zboare. Era un avion frumos, în culori de camuflaj kaki; până la urmă rămăsese în cutia lui. Străbătută de curente de conştiinţă, existenţa lui avea totuşi anumite trăsături individuale. Există fiinţe, există gânduri. Gândurile nu ocupă spaţiu. Fiinţele ocupă o porţiune de spaţiu; le vedem. Imaginea lor se formează pe cristalin, traverseaza coroida, impresionează retina. Singur în casa pustie, Michel asistă la o modestă defilare de amintiri. O singură certitudine, de-a lungul serii, îi umplea mintea puţin câte puţin: curând va putea să reînceapă lucrul.

Pretutindeni pe suprafaţa planetei, umanitatea vlăguită, secătuită, îndoindu-se de ea însăşi şi de propria-i istorie, se pregătea de bine de rău să treacă pragul unui nou mileniu.

Unii spun:

„Civilizaţia noastră incă plăpândă,

Din noaptea cea neagră abia de ieşim.

Imagini dureroase stau încă la pândă;

N-ar fi mai bine să nu le răscolim?"

Povestitorul se ridică, îşi adună gândurile şi reaminteşte

Liniştit, dar ferm, se ridică şi reaminteşte

Că o revoluţie metafizică a avut loc.

Aşa cum creştinii puteau să-şi reprezinte civilizaţiile antice, puteau să-şi facă o imagine completă a civilizaţiilor antice fără să-i tulbure vreo întrebare sau îndoială,

Căci depăşiseră un stadiu, Un nivel,

Depăşiseră un punct de ruptură;

Aşa cum oamenii din epoca materialistă puteau să asiste la repetarea ritualurilor creştine fără să le-nţeleagă, fără măcar să le vadă cu adevărat,

Aşa cum puteau citi şi reciti cărţile născute din fosta lor cultură creştină fără a renunţa nici un moment la o viziune cvasi-antropologică,

Incapabili să înţeleagă controversele privind păcatul şi harul ce-i pasionaseră pe străbuni lor;

La fel, noi putem asculta astăzi această poveste din era materialistă

Ca pe o veche poveste omenească. E o poveste tristă, dar noi nu vom fi cu adevărat trişti

Căci nu mai semănăm cu oamenii aceia. Născuţi din carnea şi din dorinţele lor, noi am proscris categoriile şi apartenenţele lor,

Noi nu le cunoaştem bucurile, nici sufennţele. Noi am abandonat

Cu detaşare

Şi fără nici un efort

Universul lor de moarte. Putem acum să scoatem din uitare istoria amară pe care-o moştenim.

O nouă împărţeală s-n săvârşit sub soare

Şi viaţa avem dreptul şi noi să ne-o trăim.

Între 1905 şi 1915, lucrând aproape singur, cu cunoştinţe matematice limitate, Albert Einstein, pornind de la intuiţia iniţială care era principiul relativităţii restrânse, a izbutit să elaboreze o teorie generală a gravitaţiei, a spaţiului şi timpului ce avea să exercite o influenţă decisivă asupra evoluţiei ulterioare a astrofizicii. Acest efort temerar, solitar – înfăptuit, după expresia lui Hilbert, „spre cinstea spiritului omenesc", în domenii aparent fără utilitate practică şi inaccesibile, atunci, comunităţii cercetătorilor – poate fi comparat cu lucrările lui Cantor ce stabileau o tipologie a infinitului în act, sau cu eforturile lui Gottlob Frege de a redefini bazele logicii. Mai poate fi comparat, subliniază Hubczejak în introducerea la Clifden Notes, cu activitatea intelectuală solitară a lui

Djerzinski la Clifden între 2000 şi 2009 – cu atât mai mult cu cât, la fel ca Einstem la vremea lui, Djerzinski nu avea pregătirea matematică necesară pentru a-şi dezvolta intuiţiile pe o bază într-adevăr riguroasă.

Topologia meiozei, prima sa lucrare, apărută în 2002, avu totuşi un ecou considerabil. Ea stabilea, pentru prima dată pe baza unor argumente termodinamice irefutabile, că separarea cromozomică ce intervine în momentul meiozei spre a da naştere gameţilor haploizi este în sine o sursă de instabilitate structurală; cu alte cuvinte, că orice specie sexuată e cu necesitate muritoare.

Trei ipoteze de topologie în spaţiile Hilbert, apărută în 2004, avea să surprindă. A putut fi interpretată ca o reacţie împotriva dinamicii continuului, ca o tentativă – cu ciudate ecouri platoniciene – de redefinire a unei algebre a formelor. Deşi au recunoscut că ipotezele propuse prezintă interes, matematicienii profesionişti au demonstrat cu uşurinţă lipsa de rigoare a celor propuse, caracterul oarecum anacronic al abordării. Într-adevăr – admite Hubczejak – la vremea aceea Djerzinski nu avea acces la cele mai recente publicaţii matematice şi avem chiar impresia că nici nu-l mai interesau prea mult. În fapt, activitatea lui dintre anii 2004 şi 2007 este puţin cunoscută. Se ducea regulat la centrul din Galway, dar relaţiile lui cu cercetătorii rămâneau pur tehnice, funcţionale. Căpătase câteva rudimente de programare pe Cray, ceea ce-l dispensa adesea să ceară ajutorul programatorilor. Doar Walcott părea să fi păstrat cu el relaţii ceva mai apropiate. Locuia şi el lângă Clifden, iar uneori, după-amiezele, venea să-l viziteze. Potrivit mărturiei lui, Djerzinski îl evoca adesea pe Auguste Comte şi în special scrisorile către Clotilde de Vaux şi La Synthese subjective, ultima lucrare, neterminată, a filozofului. Comte putea fi considerat, inclusiv în planul metodei ştiinţifice, ca adevăratul fondatoral pozitivismului. Nici o metafizică, nici o ontologie conceptibilă contemporană cu el nu se bucurase de trecere în ochii săi. R'ohabâf^3? pus în situaţia intelectuală care a fost a fu Nier* fi^fWBBfe 1924 şi 1927, Comte, sublinia Djerzinski, şi-ar fi menţinut opţiunea pentru pozitivismul intransigent şi ar fi aderat la şcoala de la Copenhaga. Totuşi, insistenţa cu care filozoful francez afirma realitatea stărilor sociale în raport cu ficţiunea existenţelor individuale, interesul reînnoit constant pentru procesele istorice şi curentele de conştiinţă, dar mai ales sentimentalismul său exacerbat lăsau să se creadă că poate n-ar fi respins un proiect de revizuire ontologică mai recent, conturat după lucrările lui Zurek, Zeh şi Hardcastle: înlocuirea unei ontologii a obiectelor cu o ontologie a stărilor. Într-adevăr, numai o ontologie a stărilor era în măsură să restaureze posibilitatea practică a relaţiilor umane. Într-o ontologie a stărilor, particulele sunt indiscernabile şi trebuie să ne limităm a le defini prin intermediul unei observabile numence. Singurele entităţi susceptibile de a fi reidentificate şi numite într-o asemenea ontologie sunt funcţiile de undă şi, prin intermediul lor, vectorii de stare – de unde posibilitatea analogică de a reda un sens fraternităţii, simpatiei şi iubirii.

Mergeau pe drumul spre Ballyconneely; oceanul scânteia la picioarele lor. În depărtare, la orizont, soarele asfinţea peste Atlantic. Din ce în ce mai des, Walcott avea impresia că gândirea lui Djerzinski rătăceşte pe căi obscure, chiar mistice. Walcott însuşi rămânea adeptul unui instrumentalism radical; produs al unei tradiţii pragmatice anglo-saxone, marcat de asemeni de lucrările cercului de la Viena, el avea o anume suspiciune faţă de opera lui Comte, considerând-o prea romantică. Contrar materialismului pe care îl înlocuise, pozitivismul, sublinia el, putea să fondeze un nou umanism, iar asta, în realitate, pentru întâia oară (căci în fond materialismul era incompatibil cu umanismul şi avea să sfârşească prin a-l distruge). Nu-i mai puţin adevărat că materialismul a avut importanţa lui istorică: trebuia depăşită o primă barieră, care era Dumnezeu; unii au depăşit-o şi s-au trezit cufundaţi în deznădejde şi îndoială. Azi însă, o a doua barieră fusese depăşită; iar lucrul acesta se petrecuse la Copenhaga. Nu mai aveau nevoie de Dumnezeu, nici de ideea unei realităţi subiacente. „Există, spunea Walcott, percepţii omeneşti, mărturii omeneşti, experienţe omeneşti; raţiunea leagă aceste percepţii, iar emoţia le dă viaţă. Toate acestea se petrec în absenţa oricărei metafizici, a oricărei ontologii. Nu mai avem nevoie de ideea de Dumnezeu, de natură sau de realitate. Pe baza rezultatului experienţelor, în comunitatea observatorilor se poate stabili un acord prin intermediul unei intersubiectivităţi raţionale; experienţele sunt legate prin teorii, care, pe cât posibil, trebuie să respecte principiul de economie şi care, obligatoriu, trebuie să fie refutabile. Există o lume percepută, o lurne simţită, o lume umană."

Poziţia lui era inatacabilă, Djerzinski era conştient: nevoia de ontologie era oare o boală infantilă a spiritului omenesc? Spre sfârşitul anului 2005, cu ocazia unei călătorii la Dublin, a descoperit Book of Kells. Hubczejak nu ezită să afirme că întâlnirea cu acest manuscris decorat cu miniaturi, de o complexitate formală extraordinară, probabil opera unor călugări irlandezi din secolul al VII-lea, avea să constituie un moment decisiv în evoluţia gândirii sale şi că probabil contemplarea îndelungată a acestei cărţi avea să-i permită, printr-un şir de

intuiţii care retrospectiv ne par miraculoase, să depăşească deficultatea calculelor de stabilitate energetică la macromoleculele întâlnite în biologie. Pără a subscrie neapărat la toate afinnaţiile lui Hubczejak, trebuie să recunoaştem că, de-a lungul veacurilor, Book of Kells le-a inspirat mereu comentatorilor elanuri de admiraţie aproape extatice. Putem de pildă să citäm descrierea pe care i-o face Giraldus Cambrensis în 1185: „Această carte conţine concordanţa celor patru Evanghelii după textul Sfintului Ieronim, cu numeroase pagini şi aproape tot atâtea desene, toate în culori admirabile. Aici putem contempla chipul slavei divine, minunat desenat; tot aici, reprezentările mistice ale evangheliştilor, care cu şase aripi, care cu patru, care cu două. Aici vedem vulturul, dincolo taurul, aici chipul omului, dincolo leul, precum şi alte desene, aproape nenumărate. Privindu-le neatent, în treacăt, am putea crede că sunt doar mâzgăleli, nu compoziţii riguroase. Nu vom vedea nimic subtil, când de fapt totul este subtil. Dacă însă ne dăm osteneala să le privim mai atent, să pătrundem cu privirea tainele meşteşugului, vom descoperi lucruri atât de complexe, atât de rafinate şi de subtile, atât de strâns legate, îmbinate şi împletite laolaltă, şi culori atât de proaspete şi luminoase, încât vom spune de-a dreptul ca toate acestea nu pot ieşi din lucrarea oamenilor, ci din aceea a îngerilor."

De asemeni, putem fi de acord cu Hubczejak când afirmă că orice filozofie nouă, chiar şi atunci când se exprimă sub forma unei axiomatici pur logice în aparenţă, în realitate este asociată cu o nouă concepţie vizuală despre univers. Aducând omenirii nemurirea fizică, Djerzinski a modificat în profunzime concepţia noastră despre timp, este evident; dar cel mai mare merit al său, crede Hubczejak, e acela de a fi stabilit elementele unei noi filozofii a spaţiului. Aşa cum imaginea lumii din budismul tibetan este inseparabilă de o contemplare îndelungată a figurilor infinite şi circulare oferite de mandale, aşa cum ne putem face o imagine fidelă despre ceea ce a fost gândirea lui Democrit observând scânteierea soarelui, într-o după-amiază de august, pe pietrele albe ale unei insule greceşti, la fel vom intui mai uşor gândirea lui Djerzinski cufundându-ne în arhitectura infinită de cruci şi spirale ce constituie fondul omamental în Book of The Us^ sau recitind superba Meditaţie despre entrelac[29], publicată separat de Clifden Notes, şi care i-a fost inspirată de această operă.

„Formele naturii, scrie Djerzinski, sunt forme umane. Triunghiurile, împletiturile şi ramurile împletite apar în creierul nostru. Le recunoaştem, le evaluăm, trăim în mijlocul lor, în mijlocul creaţiilor noastre, creaţii umane, comunicabite omului, ne dezvoltăm şi murim. În spaţiu, în spaţiul uman, efectuăm măsurări; iar prin aceste măsurări creăm spaţiul, spaţiul dintre instrumentele noastre.

Omul neinstruit, continuă Djerzinski, e îngrozit de ideea de spaţiu; şi-l imaginează imens, nocturn şi căscat. Îşi imaginează fiinţele sub forma elementară de sferă, izolată în spaţiu, chircită în spaţiu, strivită de eterna prezenţă a celor trei dimensiuni. Îngrozite de ideea spaţiului, fiinţele umane se chircesc, le e fng, le e frică. În cel mai bun caz, străbat spaţiul, se salută cu tristeţe în mijlocul spaţiului. Totuşi, spaţiul se află în ele însele, nu e decât propria lor creaţie mentală.

În acest spaţiu de care se tem, mai scrie Djerzinski, fiinţele umane învaţă să traiască şi să moară; în spaţiul lor mental se creează separarea, înstrăinarea şi suferinţa. La toate acestea, sunt foarte puţine comentarii de făcut: iubitul aude chemarea iubitei peste munţi şi mări; peste munţi şi mări, mama aude chemarea copilului. Iubirea leagă, şi leagă pentru veşnicie. Facerea de bine este o legatură, facerea de rău este o dezlegare. Separarea e un alt nume al răului, e, de asemeni, un alt nume al minciunii. În fapt, nu există decât un entrelac superb, imens şi reciproc."

Hubczejak notează pe bună dreptate că marele merit al lui Djerzinski nu e acela de a fi depăşit conceptul de libertate individuală (în epoca lui, acest concept era deja în mare măsură compromis şi toţi recunoşteau, măcar tacit, că nu poate fi baza nici unui progres uman), ci acela de a fi reuşit, prin interpretări ce-i drept puţin ortodoxe ale postulatelor mecanicii cuantice, să restaureze condiţiile în care iubirea să fie posibilă. Aici, trebuie să evocăm încă o dată imaginea Annabellei: fără să fi cunoscut el însuşi iubirea, Djerzinski putuse, prin Annabelle, să-şi facă o imagine despre ea; îşi dăduse seama că iubirea, într-un anume fel, prin modalităţi încă necunoscute, poate să existe. Această idee l-a călăuzit, foarte probabil, în cursul ultimelor sale luni de construcţie teoretică, despre care avem atât de puţine detalii.

După mărturia puţinelor persoane care l-au întâlnit pe Djerzinski în Irlanda în timpul ultimelor sale săptămâni, o împăcare părea să fi coborât în sufletul lui. Chipul său anxios şi mobil părea să-şi fi găsit liniştea. Mergea mult, fără un scop precis, pe Sky Road, în lungi plimbări visătoare; mergea cu cerul alături. Şerpuind

[29] Entielac, „motiv omamentel care constă într-o împletitură de linii curbe sau frânte". (în Rorin Marcu si Constant Maneca, Dicţionar de neologisme, Editura Academiei, Bucureşti, 1978) (n.t.).

printre dealuri, drumul spre vest urma o pantă când abruptă, când lină. Oceanul scânteia, reverbera o lumină schimbătoare pe ultimele insuliţe stâncoase. Rostogolindu-se rapid la orizont, norii formau o masă luminoasă şi confuză, cu o stranie prezenţă materială. El mergea îndelung, fără efort, cu chipul învăluit într-o ceaţă acvatică vaporoasă. Ştia că-şi încheiase lucrările. În camera cu vedere spre capul Errislannan pe care-o transformase în birou, îşi pusese în ordine notele – mai multe sute de pagini, tratând subiectele cele mai variate. Rezultatul lucrărilor ştiinţifice propriu-zise începea în optzeci de pagini dactilografiate – nu socotise necesar să detalieze calculele.

Pe 27 martie 2009, la sfârşitul după-amiezei, s-a dus la poşta centrală din Galway. Expedie un prim exemplar al lucrărilor sale la Academia de ştiinţe din Paris şi un al doilea la revista Nature, în Marea Britanie. Despre cele petrecute după aceea nu se ştie nimic sigur. Fireşte, faptul că maşina i-a fost găsită chiar lângă Aughrus Point avea să ducă cu gândul la o sinucidere – cu atât mai mult cu cât nici Walcott, nici tehnicienii de la centru nu s-au arătat prea surprinşi de acest deznodământ. „Era în el ceva cumplit de trist, avea să declare Walcott, cred că n-am întâlnit vreodată o fiinţă mai tristă, iar cuvântul tristeţe încă mi se pare slab; mai curând ar trebui să spun că era în el ceva distrus, complet pustiit. Întotdeauna am avut impresia că viaţa îi era o povară, că nu se mai simţea legat de nici o fiinţă vie. Cred că a rezistat exact atât cât să-şi termine lucrările, şi că nimeni nu-şi poate imagina efortul pe care-a trebuit să-l facă."

Dispariţia lui Djerzinski rămase totuşi învăluită în mister; faptul că trupul nu i-a fost găsit niciodată avea să alimenteze o legendă tenace potrivit căreia ar fi plecat în Asia, mai precis în Tibet, ca să-şi confrunte lucrările cu anumite învăţături ale tradiţiei budiste. Această ipoteză e astăzi unanim respinsă. Pe de o parte, nu s-a putut descoperi nici o urmă a vreunei deplasări aeriene cu plecare din Irlanda; pe de altă parte, desenele făcute pe ultimele pagini ale carnetului său de notiţe, considerate o vreme ca fiind mandale, au fost până la urmă identificate drept combinaţii de simboluri celtice asemănătoare cu cele din Book of Kells.

Astăzi credem că Michel Djerzinski şi-a găsit moartea în Irlanda, acolo unde a hotărât să-şi trăiască ultimii ani. Credem de asemeni că după ce şi-a terminat lucrările, simţindu-se lipsit de orice legătură cu oamenii, a preferat să moară. Numeroase mărturii atestă fascinaţia lui pentru acest punct extrem al lumii occidentale, permanent scăldat într-o lumină schimbătoare şi blândă, unde-i plăcea să se plimbe, unde, cum a scris în ultimele lui însemnări, „cerul, lumina şi apa sunt una". Astăzi credem că Michel Djerzinski s-a pierdut în ocean.

Epilog

Cunoaştem numeroase detalii despre viaţa, aspectul fizic sau caracterul personajelor care s-au perindat în această povestire; totuşi, această carte trebuie considerată o ficţiune, o reconstituire credibilă pe baza unor amintiri partiale, mai curând decât oglinda unui adevăr univoc şi atestabil. Publicarea volumului Clifden Notes, amestec complex de amintiri, impresii personale şi reflecţii teoretice puse pe hârtie de Djerzinski între 2000 şi 2009, în acelaşi timp în care îşi elabora marea teorie, avea să lumineze mult evenimentele vieţii lui, bifurcările, confruntările şi dramele ce i-au determinat viziunea despre existenţă; cu toate astea, în biografia ca şi în personalitatea lui rămân multe zone de umbră. Ceea ce urmează, dimpotrivă, apartine Istoriei, iar evenimentele ce decurg din publicarea lucrărilor lui Djerzinski au fost de-atâtea ori descrise, comentate şi analizate încât ne putem limita la un scurt rezumat.

Publicarea în iunie 2009, într-un extras din revista Nature, sub titlul Prolegomene la replicarea perfectă, a celor optzeci de pagini sintetizând ultimele lucrări ale lui Djerzinski, avea să provoace neîntârziat o enormă undă de şoc în comunitatea ştiinţifică. Pretutindeni în lume, zeci de cercetători din biologia moleculară au încercat să refacă experienţele propuse, să verifice calculele în detaliu. Peste câteva luni au apărut primele rezultate, apoi s-au adunat altele, săptămână după săptămână, toate confinnând întru totul, cu o precizie desăvârşită, validitatea ipotezelor iniţiale. La sfârşitul lui 2009, nu mai încăpea nici o îndoială: rezul-tatele lui Djerzinski erau valide, puteau fi socotite ca ştiinţific demonstrate. Consecinţele practice, evident, erau ameţitoare: orice cod genetic, indiferent de complexitatea lui, putea fi rescris într-o formă standard, structural stabilă, ferită de orice perturbări şi mutaţii. Oricare celulă putea fi deci înzestrată cu o capacitate infinită de replicări succesive. Orice specie animală, oricât de evoluată, putea fi transformată într-o specie înrudită, reproductibilă prin clonare, şi nemuritoare.

Când descoperi lucrările lui Djerzinski, o dată cu mai multe sute de cercetători de pe suprafaţa planetei, Frederic Hubczejak avea douăzeci şi şapte de ani şi îşi termina doctoratul în biochimie la Cambridge. Spirit febril, turbulent, dinamic, Hubczejak colinda de mai mulţi ani Europa – îl regăsim înscris succesiv la universităţile din Praga, Gottingen, Montpellier şi Viena – căutând, cum spune chiar el, „o nouă paradigmă, dar şi altceva: nu doar un alt fel de a privi lumea, ci şi un alt fel de a mă situa în raport cu ea". Oricum, a fost primul – şi multă vreme singurul – care a apărat această teză radicală ieşită din lucrările lui Djerzinski: omenirea trebuia să dispară; omenirea trebuia să dea naştere unei noi specii, asexuate şi nemuritoare, care să depăşească individualitatea, separarea şi devenirea. E de prisos să menţionăm ostilitatea pe care un asemenea proiect avea s-o dezlănţuie printre adepţii religiilor revelate; iudaismul, creştinismul şi Islamul, punându-se – măcar o dată – de acord, au aruncat împreună anatema asupra acestor lucrări „ce atentează grav la demnitatea umană, constând în unicitatea relaţiei sale cu Creatorul !!!! pornise de la conştientizarea celor trei obstacole care sunt bătrâneţea, boala şi moartea, şi că Iluminatul, chiar dacă se consacrase mai mult meditaţiei, n-ar fi respins aprioric o soluţie de ordin tehnic. Oricum, era clar, Hubczejak nu se putea aştepta la susţinere din partea religiilor statornicite. Mai surprinzătoare însă e constatarea că partizanii tradiţionali ai umanismului au reacţionat printr-o respingere radicală. Deşi sunt noţiuni care astăzi par greu de înţeles, trebuie să amintim locul central pe care-l ocupau, la oamenii epocii materialiste (adică în cele câteva secole ce separă dispariţia creştinismului medieval de publicarea lucrărilor lui Djerzinski), conceptele de libertate individuală, de demnitate umană şi de progres. Fireşte, caracterul confuz şi arbitrar al acestor noţiuni avea să le împiedice să aibă vreo eficacitate socială reală – şi de aceea istoria umană, din secolul al XV-lea până în secolul XX, se poate caracteriza în esenţă ca fiind istoria unei disoluţii şi a unei dezagregrări progresive; totuşi păturile instruite sau semi-instruite care contribuiseră, de bine de rău, la impunerea acestor noţiuni se cramponau de ele cu o virulenţă deosebită, şi înţelegem de ce, în primii ani, lui Frederic Hubczejak i-a fost atât de greu să se facă auzit.

Istoria celor câţiva ani care i-au permis lui Hubczejak să facă acceptat un proiect primit mai întâi, de o parte crescândă a opiniei publice mondiale, cu un refuz şi un dezgust unanime, până ce, în final, a obţinut finanţarea lui de către UNESCO, ne redă portretul unui om strălucit, combativ, cu o gândire în acelaşi timp pragmatică şi mobilă – în fond, portretul unui extraordinar agitator de idei. Desigur, nu avea el însuşi stofa de mare cercetător; dar a ştiut să fructifice respectul unanim pe care le inspirau, în comunitatea ştiinţifică interaaţională, numele şi lucrările lui Michel Djerzinski. Hubczejak era încă şi mai puţin un filozof original şi profund; a ştiut însă, prefaţând şi comentând volumele Meditaţie despre entrelac şi Clifden Notes, să prezinte gândirea lui Djerzinski într-o formă percutantă şi în acelaşi timp precisă, accesibilă marelui public. Primul articol al lui Hubczejak, Michel Djerzinski şi şcoala de la Copenhaga, este, în ciuda titlului, construit ca o lungă meditaţie pe marginea frazei lui Parmenide: „Actul gândirii şi obiectul gândirii sunt una." În următoarea lucrare, Tratat despre limitaţia concretă, precum şi în aceea intitulată mai sobru Realitea, Hubczejak încearcă o ciudată sinteză între pozitivismul logic al cercului de la Viena şi pozitivismul religios al lui Comte, fără să-şi reprime pe alocuri elanurile lirice, după cum dovedeşte acest pasaj citat adesea: „ Tăcerea eternă a spaţiilor infinite nu există, căci în realitate nu există nici tăcere, nici spaţiu, nici vid. Lumea pe care o cunoaştem, lumea pe care o creăm, lumea umană este rotundă, netedă, omogenă şi caldă ca un sân de femeie." În orice caz, Htibczejak a ştiut să impună unui public tot mai numeros ideea că omenirea, în stadiul în care ajunsese, putea şi trebuia să controleze ansamblul evoluţiei lumii – şi, în special, putea şi trebuia să-şi controleze propria evoluţie biologică. În lupta lui, a primit sprijinul preţios al unor neokantieni care, profitând de refluxul general al gândirii de inspiraţie nietzscheană, preluaseră controlul mai multor pârghii de comandă importante din lumea intelectuală, universitară şi editorială.

Totuşi, după părerea generală, adevărata lovitură de geniu a lui Hubczejak a fost alta: printr-o evaluare extrem de precisă a mizelor, el a ştiut să atragă de partea lui acea ideologie bastardă şi confuză apărută la sfârşitul secolului XX sub numele de New Age. El a fost primul din epoca sa care a înţeles că, dincolo de grămada de superstiţii desuete, contradictorii şi ridicole din care era constituită iniţial, New Age era expresia unei suferinţe reale, ieşită dintr-o dislocare psihologică, ontologică şi socială. Dincolo de amestecul respingător de ecologie fundamentalistă, de gustul pentru filozofiile tradiţionale şi pentru „sacru", pe care le moştenise din înrudirea cu mişcarea hippy şi cu gândirea de la Esalen, New Age manifesta o reală voinţă de ruptură cu secolul XX, cu imoralismul, cu individualismul, cu aspectul lui libertar şi antisocial; avea conştiinţa angoasată că nici o societate

nu e viabilă fără axul federator al unei religii oarecare; în fapt, New Age era o chemare puternică la o schimbare de paradigmă.

Mai conştient decât oricine că există compromisuri necesare, Hubczejak nu avea să ezite, în cadrul „Mişcării pentru Potenţialul Uman" pe care a creat-o la sfirşitul anului 2011, să reia în nume propriu unele teme clar New Age, precum „constituirea cortexului Terrei", celebra comparaţie „10 miliarde de indivizi pe suprafaţa planetei – 10 miliarde de neuroni în creierul uman", campania pentru un guvern mondial bazat pe un „nou legământ", sau sloganul cvasi-publicitar: „VIITORUL VA FI FEMININ". A făcut-o cu o abilitate care în general i-a adus admiraţia comentatorilor, evitând cu grijă orice derapaj iraţional sau sectar, ba din contra, ştiind să-şi asigure un sprijin puternic în sânul comunităţii ştiinţifice.

Un anume cinism tradiţional din studiul istoriei umane tinde în general să prezinte „abilitatea" ca pe un factor fundamental în asigurarea succesului, când de fapt, singură, în absenţa unei convingeri putemice, ea este incapabilă să producă mutaţii cu adevărat decisive. Toţi cei care au avut prilejul să-l întâlnească pe Hubczejak, ori să-l înfrunte în discuţii, sunt de acord că puterea lui de convingere, forţa de seducţie, extraordinara lui charismă îşi aveau sursa într-o simplitate profundă, într-o convingere personală autentică. În orice ocazie, spunea aproape tot ce gândea – iar această simplitate avea efecte devastatoare asupra criticilor săi, blocaţi în interdicţiile şi limitările unor ideologii desuete. Unul din primele reproşuri făcute proiectului său ţinea de suprimarea diferenţelor sexuale, atât de specifice pentru identitatea umană. Hubczejak răspundea că nu e vorba de a uinoi specia umană în cele mai mărunte caracteristici ale ei, ci de a produce o nouă specie raţională, iar sfârşitul sexualităţii ca modalitate de reproducere nu înseamnă defel sfârşitul plăcerii sexuale – ba dimpotrivă. Recent, fuseseră identificate secvenţele codante care în embriogeneză provoacă formarea corpusculilor lui Krause; în starea actuală a speciei umane, aceşti corpusculi sunt distribuiţi cu parcimonie pe suprafaţa clitorisului şi a glandului. Nimic nu împiedica, într-o stare viitoare, să fie multiplicaţi pe toate suprafaţa pielii – oferind astfel, în materie de plăceri, senzaţii erotice noi şi aproape inimaginabile.

Alţi critici – probabil cei mai profunzi – se concentrau asupra faptului că în noua specie creată pe baza lucrărilor lui Djerzinski, toţi indivizii ar fi purtătorii aceluiaşi cod genetic; unul din elementele fundamentale ale personalităţii umane avea aşadar să dispară. Hubczejak răspundea cu pasiune că această individualitate genetică de care, printr-o răsturnare tragică, suntem ridicol de mândri, e tocmai sursa celor mai multe dintre nenorocirile noastre. Ideii că personalitatea umană ar fi în pericol să dispară, el îi opunea exemplul concret şi observabil al gemenilor adevăraţi, care, prin istoria lor individuală şi în ciuda unui patrimoniu genetic riguros identic, dezvoltă personalităţi proprii, rămânând totodată legaţi printr-o misterioasă fraternitate – fraternitate care, după Hubczejak, e tocmai elementul cel mai necesar renaşterii unei umanităţi reconciliate.

Neîndoielnic, Hubczejak era sincer când se prezenta ca un simplu continuator al lui Djerzinski, ca un executant a cărui singură ambiţie era să pună în practică ideile maestrului. Stă mărturie, bunăoară, fidelitatea lui faţă de această idee bizară ce apare la pagina 342 în Cliffden Notes : numărul indivizilor din noua specie trebuie să rămână în permanenţă egal cu un număr prim; aşadar, trebuia creat un individ, apoi doi, apoi trei, apoi cinci... pe scurt, trebuia respectat riguros şirul numerelor prime. Obiectivul era desigur, prin menţinerea unui număr de indivizi divizibil doar cu el însuşi şi cu unitatea, să se atragă simbolic atenţia asupra pericolului pe care-l reprezintă, în sânul oricărei societăţi, constituirea de regrupări partiale; se pare însă că Hubczejak a introdus această condiţie în caietul de sarcini fără să se întrebe câtuşi de puţin care e sensul ei. În general, interpretarea sa mărginit pozitivistă a lucrărilor lui Djerzinski avea să-l facă să sub-estimeze constant amploarea răsturnării metafizice ce avea să însoţească inevitabil o mutaţie biologică atât de profundă – o mutaţie care, în fapt, nu avea precedent în istoria omenirii.

Aceasta ignorare grosolană a mizelor filozofice ale proiectului, şi chiar a noţiunii de miză filozofică în generat, nu avea totuşi să-i împiedice şi nici măcar să-i întârzie realizarea. Asta arată în ce măsură se răspândise, în toate societăţile occidentale ca şi în acea fracţiune mai avasată reprezentată de mişcarea New Age, ideea că o mutaţie fundamentală devenise indispensabilă pentru ca societatea să poată supravieţui – o mutaţie care să refacă de o manieră credibilă simţul colectivităţii, al permanenţei şi al sacrului. Asta arată de asemeni în ce măsură chestiunile filozofice îşi pierduseră, în conştiinţa publică, orice referent clar definit. Ridicolul global în care căzuseră brusc, după decenii de supraestimare absurdă, lucrările lui Foucault, Lacan, Derrida şi Deleuze nu avea să lase deocamdată câmp liber nici unei gândiri filozofice noi, ci dimpotrivă, avea să discrediteze totalitatea intelectualilor ce se reclamau de la „ştiinţele umaniste"; acapararea de către oamenii de ştiinţă a tuturor

domeniilor gândirii devenise inevitabilă. Chiar şi interesul ocazional, contradictoriu şi fluctuant pe care, din când în când, simpatizanţit mişcării New Age simulau că l-ar avea pentru câte-o a*dânţa BăsCT»IAi „tradiţiile spirituale vechi" nu trăda la ei decât o stare de confuzie sfâşietoare, vecină cu schizofrenia. În realitate, ca toţi ceilalţi membri ai societăţii şi poate mai mult decât ei, adepţii New Age nu aveau încredere decât în ştiinţă, ştiinţa era pentru ei un criteriu de adevăr unic şi irefutabil. Ca toţi ceilalţi membri ai societăţii, ei credeau în sinea lor că soluţia pentru orice probleme – inclusiv pentru cele psihologice, sociologice sau umane în general – nu putea fi decât o soluţie de ordin tehnic. Prin urmare, fără să rişte prea mult de a fi contrazis, Hubczejak a lansat în 2013 faimosul slogan ce avea să declanşeze un curent de opinie la scară planetară: „MUTAŢIA NU VA FI MENTALĂ, CI GENETICĂ."

Primele credite au fost votate de UNESCO în 2021; o echipă de cercetători începu imediat să lucreze sub conducerea lui Hubczejak. La drept vorbind, pe plan ştiinţific, nu conducea mare lucru; dar avea să dovedească o eficacitate fenomenală într-un rol ce s-ar putea defini ca ţinând de „relaţiile cu publicul". Extraordinara rapiditate cu care-au apărut primele rezultate avea să surprindă; abia mult mai târziu s-a aflat că numeroşi cercetători, adepţi sau simpatizanţi ai „Mişcării pentru Potenţialul Uman", îşi începuseră în realitate lucrările de mult, fără să mai aştepte aprobarea de la UNESCO, în laboratoarele lor din Australia, Brazilia, Canada sau Japonia.

Crearea primei fiinţe, a primului reprezentant al unei noi specii inteligente create de om „după chipul şi asemănarea sa", a avut loc pe 27 martie 2029, la fix douăzeci de ani după disparitia lui Djerzinski. Tot ca omagiu adus lui Djerzinski, şi cu toate că în echipă nu era nici un francez, sinteza a avut loc în laboratorul Institutului de biologie moleculară din Palaiseau. Transmiterea televizată a evenimentului a avut firește un impact enorm – ce-l depăşea cu mult pe cel avut, într-o noapte de iulie 1969, cu aproape şaizeci de ani în urmă, de retransmiterea în direct a primilor paşi ai omului pe Lună. În chip de introducere la reportaj, Hubczejak pronunţă un discurs scurt în care, cu sinceritatea brutală ce-l caracteriza, declara că omenirea trebuie să fie mândră de a fi „prima specie animală din universul cunoscut care şi-a creat singură condiţiile propriei sale înlocuiri".

Astăzi, după aproape cincizeci de ani, realitatea a confirmat cu prisosinţă conţinutul profetic al cuvintelor lui Hubczejak – ba chiar într-o măsură pe care nici el n-ar fi bănuit-o. Mai există câţiva indivizi din fosta rasă umană, mai ales în zonele rămase mult timp sub influenţa doctrinelor religioase tradiţionale. Totuşi, rata natalităţii scade la ei an de an, iar dispariţia lor pare acum inevitabilă. Contrar tuturor previziunilor pesimiste, această dispariţie se petrece în linişte, în ciuda câtorva acte de violenţă izolate, al căror număr scade în permanenţă. Suntem chiar surprinşi să constatăm cu cât calm, cu câtă resemnare şi poate cu ce ussrare secretă şi-au acceptat oamenii propria dispariţie.

După ce-am rupt cordonul ombilical ce ne lega de umanitate, noi trăim. După aprecierea oamenilor, trăim o viaţă fericită; e drept că noi am fost în stare să învingem forţele egoismului, cruzimii şi furiei, de nedepăşit pentru ei; oricum, trăim o viaţă diferită. Ştiinţa şi arta există şi în societatea noastră; dar căutarea Adevărului şi a Frumuseţii, mai puţin stimulată de biciul vanităţii individuale, a căpătat în fapt un caracter mai puţin imperios. Oamenilor din vechea rasă, lumea noastră li se pare un paradis. De altfel, ni se întâmplă uneori să ne dăm noi înşine – pe un ton, ce-i drept, uşor umoristic – numele de „zei", care-i facea să viseze atâta.

Istoria există; ea se impune, domină, imperiul ei este ineluctabil. Dar dincolo de planul strict istoric, ambiţia ultimă a lucrării de faţă e să salute această specie nefericită şi curajoasă care ne-a creat. Această specie tristă şi mizerabilă, abia diferită de maimuţă, care totuşi purta în ea atâtea aspiraţii nobile. Această specie chinuită, contradictorie, individualistă şi certăreaţă, de un egoism fără margini, capabilă uneori de explozii de violenţă teribile, dar care totuşi n-a încetat o clipă să creadă în bunătate şi in iubire. Această specie care, pentru prima oară în istoria lumii, a fost capabilă să se gândească la posibilitatea propriei sale depăşiri; şi care, câţiva ani mai târziu, a fost capabilă s-o realizeze. În momentul în care ultimii ei reprezentanţi se sting, ni se pare îndreptăţit să-i aducem omenirii acest ultim omagiu; omagiu care, la rândul lui, va dispărea şi se va pierde în nisipurile timpului; era totuşi necesar ca acest omagiu, măcar o dată, să-i fie prezentat. Această carte este dedicată omului.

Cuprins
Prolog
Partea întâi
Regatul pierdut
Partea a doua

Momente ciudate
Partea a treia
Nemărginitul emoţional
Epilog